

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ & ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

« ΚΑΝΟΝΕΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ & Μ. Μ. Ε. »

ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ΣΩΤΗΡΙΟΣ

ΠΥΡΓΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2017

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΠΕΡΙ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ

Βεβαιώνω/ουμε ότι είμαι/είμαστε ο/οι συγγραφέας/εις αυτής της εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα/είχαμε για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία.

Επίσης, έχω/έχουμε αναφέρει τις οποίες πηγές από τις οποίες έκανα /κάναμε χρήση δεδομένων, ιδεών η λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες.

Ακόμη δηλώνω/ουμε ότι αυτή η γραπτή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα/εμάς προσωπικά και αποκλειστικά και ειδικά για την συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία ότι θα αναλάβω/ουμε πλήρως τις συνέπειες εάν η εργασία αυτή αποδειχτεί ότι δεν μου/μας ανήκει.

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 1

ΑΡΙΘ.ΜΗΤΡΩΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Αριστίνα Παπαυφίου

309

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 2

ΑΡΙΘ.ΜΗΤΡΩΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

.....

.....

.....

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 3

ΑΡΙΘ.ΜΗΤΡΩΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

.....

.....

.....

«Οι γνώσεις είναι για το
πνεύμα ό,τι τα μάτια για το
σώμα, δηλαδή, το φως της
διάνοιας. Αντίθετα, η
άγνοια και η αμάθεια είναι
το σκοτάδι.»

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους επιβλέποντες καθηγητές μου για την αμέριστη συμπαράσταση και βοήθειά τους στην συγγραφή της παρούσας εργασίας, χωρίς την συνδρομή των οποίων δεν θα είχε επιτευχθεί το αποτέλεσμα αυτό. Οι επιβλέποντες καθηγητές δεν φέρουν οιαδήποτε ευθύνη για προσωπικές γνώμες και απόψεις που περιλαμβάνονται στην εργασία αυτή.

Η εργασία αυτή είναι αφιερωμένη στην Μητέρα μου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στην “εποχή της πληροφορίας”, που η ανταλλαγή πληροφοριών γίνεται χωρίς γεωγραφικούς περιορισμούς και σχεδόν ανέξοδα¹, οι περισσότεροι τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας επηρεάστηκαν. Όπως ήταν λογικό, οι εξελίξεις της εποχής αυτής επηρέασαν και τον κόσμο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Αυτή η νέα ψηφιακή εποχή σίγουρα ευνόησε τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης καθώς πλέον το σύνολο σχεδόν των ανθρώπων έχει πρόσβαση σε κάποιο Μέσο Μαζικής Ενημέρωσης. Το τεχνολογικό αυτό “δώρο” όμως ενέχει και σωρεία από κινδύνους και απειλές για τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Η “εποχή της πληροφορίας” απειλείται να μετατραπεί και να εκφυλιστεί σε μια “εποχή της φλυαρίας”, που ο “βομβαρδισμός” των πληροφοριών στον οποίο υπόκειται ο μέσος πολίτης, διαμορφώνει μια αρνητική πλέον εικόνα των Μέσων αυτών και της αξιοπιστίας τους.

Ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες, φανταστικές ειδήσεις, κακοήθεις διαδόσεις, ανυπόγραφα άρθρα και κακώς εννοούμενη αντιγραφή είναι κάποιες από τις βασικές απειλές που έχουν ήδη, σχεδόν, στιγματίσει τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Η ανάγκη περιφρούρησης της αξιοπιστίας και της φήμης των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης είναι τουλάχιστον ζωτικής σημασίας, και αυτή την ανάγκη πρέπει να διαφυλάξουμε όλοι, ανεξαιρέτως του βαθμού ή της συχνότητας της εμπλοκής – ενασχόλησης μας με τα Μέσα αυτά, προκειμένου να διασφαλίσουμε την θετικώς ενεργή συμμετοχή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην ζωή, στην καθημερινότητα και στη κοινωνική μας δομή.

---

¹ Η Εποχή της Πληροφορίας είναι η εποχή όπου χάρη στην τεχνολογική πρόοδο οι άνθρωποι ανά τον κόσμο έχουν την ακώλυτη δυνατότητα πρόσβασης σε κάθε είδους πληροφορία, κυρίως χάρη στην “κυριαρχία” του παγκοσμίου ιστού – internet.

Ενημέρωσης ως “υπηρέτη” της Δημοκρατίας, φωνή της κοινής γνώμης και πάνω από όλα ως λειτούργημα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πίνακας περιεχομένων

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	I
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	II
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	IV
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ	V
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	VI
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Μ.Μ.Ε. – ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ Ή ΕΛΕΓΧΟΣ.....	2
1.1. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ.....	2
1.2. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	4
1.3. ΕΛΕΓΧΟΣ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε. – ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	9
2.1. Η ΕΝΤΥΠΗ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	10
2.2. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ	17
2.3. ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	22
2.4. ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ	25
2.5. ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΥ – ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΙΔΗΣΗ.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η 4 ^η ΕΞΟΥΣΙΑ	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ, ΟΡΙΟ Ή ΦΥΛΑΚΗ.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΚΑΝΟΝΕΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ, ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΑ Μ.Μ.Ε.....	39
6.1. ΣΥΝΤΑΓΜΑ – ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ – ΑΣΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ.....	41
6.2. Ν. 2863/2000 – ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ	46
6.3. ΝΟΜΟΣ 2328/1995 – ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ.....	48
6.4. Ε.Σ.Η.Ε.Α – ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ.....	51

6.5. Π.Δ. 77/2003: “ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΚΩΝ – ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΩΝ – ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΚΠΟΜΠΩΝ”	62
6.6. ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ – ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗ (Κανονισμός 1/1991)	73
6.7. ΚΩΔΙΚΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ	76
6.8. ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ (Ν. 1178/1981).....	79
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΕΠΟΠΤΕΥΟΝΤΕΣ ΦΟΡΕΙΣ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε.....	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΟΙ «ΕΧΘΡΟΙ» ΤΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε.....	83
8.1. ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ.....	83
8.2. ΤΟ «ΚΕΡΔΟΣ».....	87
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	90
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	93
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΑ ΒΙΒΛΙΑ.....	93
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ – ΑΡΘΡΑ.....	94
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΑΡΘΡΑ.....	94
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΑΡΘΡΑ.....	100
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ	100

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1.....	II
Εικόνα 2.....	3
Εικόνα 3.....	6
Εικόνα 4.....	7
Εικόνα 5.....	9
Εικόνα 6.....	12
Εικόνα 7.....	14
Εικόνα 8.....	16
Εικόνα 9.....	19
Εικόνα 10.....	21
Εικόνα 11.....	23
Εικόνα 12.....	25
Εικόνα 13.....	28
Εικόνα 14.....	58

Εικόνα 15.....	65
Εικόνα 16.....	67
Εικόνα 17.....	69
Εικόνα 18.....	76
Εικόνα 19.....	78
Εικόνα 20.....	81
Εικόνα 21.....	83
Εικόνα 22.....	92

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1	27
Πίνακας 2	35
Πίνακας 3	39
Πίνακας 4	84
Πίνακας 5	85
Πίνακας 6	87

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως ήδη αναφέρθηκε και παραπάνω, ο όρος Μ.Μ.Ε. απαντάται παντού ανά την υφήλιο. Εκατομμύρια άνθρωποι κάνουν χρήση του όρου αυτού στην καθημερινότητά τους. Όταν ξεκίνησε ο όρος αυτός, ήταν σχεδόν ξεκάθαρο τί αντιπροσώπευε το κάθε γράμμα των αρχικών αυτών, (Μ.Μ.Ε.).

Γιατί “σχεδόν”, θα αναρωτηθεί κανείς; Ακόμα και στην “ρομαντική”, από απόψεως σκοπού, και “νηπιακή” από απόψεως ηλικίας περίοδο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, αν διενεργούσαμε μια σύντομη δημοσκόπηση για το τί σημαίνουν τα αρχικά Μ.Μ.Ε. θα λαμβάναμε τουλάχιστον τρεις διαφορετικές απαντήσεις. Η μία θα ήταν ότι σημαίνουν “Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης”, η άλλη ότι υποδηλώνει τα “Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας” η δε τρίτη θα ήταν “Δεν γνωρίζω”.²

Εννοιολογικά ορθή απάντηση δεν υπάρχει, ιδίως σήμερα, που τα Μέσα αυτά, έχουν πιο διαδραστικό ρόλο και χαρακτήρα, κυρίως λόγω του διαδικτύου. Σίγουρα, η πιο δόκιμη απάντηση είναι πως σημαίνουν Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Δυστυχώς, η πάροδος των ετών και η καθιέρωση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην καθημερινότητά μας, όχι μόνο δεν συνέδραμε στη αποσαφήνιση του όρου για τους περισσότερους, αλλά αντιθέτως, άνοιξε “παραθυράκι” και για άλλες ερμηνείες, πιο σαρκαστικές, πιο επικριτικές για τον σκοπό των Μέσων αυτών. Δεν είναι άγνωστος πλέον ο όρος “Μέσα Μαζικού Ελέγχου”³ που χρησιμοποιείται για να κατακρίνει τον τρόπο και σκοπό λειτουργίας τους.

Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα του αρνητικού κλίματος που δημιουργείται όλο και εντονότερα για τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης τα τελευταία χρόνια, είναι, όταν πριν από περίπου μια δεκαετία, ένα από τα μεγαλύτερα ειδησεογραφικά δίκτυα, το Β.Β.С.⁴ δέχθηκε ισχυρότατη κριτική και σαρκαστικά σχόλια σε σημείο που χαρακτηρίστηκε ως “Blair's Broadcasting Corporation”,⁵ επειδή θεωρήθηκε ότι η Βρετανική Δημόσια Τηλεόραση ελεγχόταν από τον τότε Πρωθυπουργό της Μεγάλης Βρετανίας, Tony Blair.

Άλλη ερμηνεία που ίσως δοθεί για τα αρχικά Μ.Μ.Ε., είναι ότι σημαίνουν “Μέσα Μαζικού Εκφοβισμού”.⁶

Αμφότερες οι ως άνω “ερμηνείες”, αν και “ενοχλητικές” για τους εκπροσώπους και λειτουργούς των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, αποτελούν ένα ηχηρό μήνυμα για το πως αντιμετωπίζει ο απλός πολίτης τα Μέσα αυτά.

Με γνώμονα τα παραπάνω, η παρούσα εργασία θα επιχειρήσει να υπενθυμίσει τόσο στον πολίτη – δέκτη των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, αλλά και στους λειτουργούς τους τί σημαίνουν και πρέπει να σημαίνουν τα αρχικά αυτά.

---

2 Η απάντηση “δεν γνωρίζω” συχνά καταδεικνύει και μία απροθυμία του ερωτώμενου να απαντήσει, χωρίς τούτο να σημαίνει αναγκαία πως όντως δεν γνωρίζει.

3 Ίδετε όλως ενδεικτικά ηλεκτρονική αρθρογραφία: Κωνσταντίνος Τερζής, “ΜΜΕ = Μέσα Μαζικού Ελέγχου”, 15-11-2013 πηγή: <http://www.dou.gr/> και <http://www.palo.gr/>

4 Τα αρχικά “Β.Β.С.” σημαίνουν British Broadcasting Corporation (παρεμφερής όρος στην Ελλάδα είναι η Ε.Ρ.Τ., Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση).

5 Ίδετε όλως ενδεικτικά: Rory Winter, “BBC = Blair's Broadcasting Corporation” 23-4-2007 πηγή: <http://www.countercurrents.org/> και Alasdair Glennie, “The Blairite Broadcasting Corporation: Ex-PM's spin doctor handed £100,000 deal... by a Labour former minister”, 1-9-2013 πηγή: <http://www.dailymail.co.uk/>

6 Ίδετε όλως ενδεικτικά Φιλονόη Ποντίκη, “Μέσα Μαζικού εκφοβισμού”, 30-8-2012, πηγή: <http://filonoi.gr/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Μ.Μ.Ε. – ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ Ή ΕΛΕΓΧΟΣ

Ποιός είναι ο αληθής ρόλος των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης θα αναρωτηθεί εύλογα κάποιος. Είναι η ενημέρωση, είναι η επικοινωνία ή μήπως είναι ο έλεγχος των μαζών.

Εύκολη απάντηση στο ερώτημα αυτό σίγουρα δεν υπάρχει. Αντιθέτως, μπορεί να υποστηριχτεί, και δικαίως ίσως, ότι δεν υπάρχει μόνο μια απάντηση, ή ακόμα και ότι οι παραπάνω αναφερόμενοι ρόλοι δεν είναι οι μοναδικοί που απαντώνται στην πραγματικότητα, αλλά ότι συντρέχουν σωρευτικά πολλές λειτουργίες των Μέσων αυτών.

Αναμφίβολα, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης είναι ένας τομέας της ανθρώπινης δραστηριότητας που είναι ποικιλόμορφος, με πολλαπλές λειτουργίες, εξυπηρετεί διαφόρους σκοπούς και συμφέροντα μέσω δε της εξέλιξης των Μέσων αυτών διαπιστώνεται αύξηση των ειδών των σκοπών που υπηρετούν.

Στο κεφάλαιο αυτό, θα γίνει μια προσπάθεια να παρουσιαστούν και να αναλυθούν οι βασικότερες, ίσως, από τις λειτουργίες που ενσωματώνουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, λειτουργίες που μπορούν να θεωρηθούν και ως σημείο αναφοράς ή αφετηρία όλων των άλλων λειτουργιών τους.

1.1. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, ιδίως κατά το πρώιμο στάδιο της “ζωής” τους, το οποίο θα μελετήσουμε παρακάτω,⁷ είχαν σαν κύριο στόχο την ενημέρωση του κοινού για τα τεκταινόμενα στην κοινωνία τους. Ήταν κάτι σαν τοπικά Μέσα Ενημέρωσης καθώς, σε εκείνο το χρονικό σημείο, δεν υπήρχε η δυνατότητα για ευρύτερη κυκλοφορία (εθνικής ή ακόμα περισσότερο διεθνούς εμβέλειας) ούτε βέβαια υπήρχε και τόσο έντονο ενδιαφέρον για τα όσα συνέβαιναν εκτός “συνόρων” της κάθε κοινωνίας – πόλης. Συνεπώς, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης δραστηριοποιούνταν σε στενή γεωγραφική κλίμακα και είχαν σαν κύριο μέλημά τους την αναμετάδοση τοπικών πληροφοριών και ειδήσεων. Είναι ξεκάθαρο λοιπόν, ότι πρωταρχικός σκοπός των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης ήταν η ενημέρωση.

Πως όμως επιτυγχάνεται η ενημέρωση του κοινού, θα αναρωτηθεί κανείς. Η αλήθεια είναι ότι αν και σήμερα φαντάζει μια σχετικά απλή διαδικασία, παρ' όλα αυτά είναι μια σύνθετη διεργασία που απαιτεί οργάνωση, συμμετοχή και συνδρομή πολλών παραγόντων. Ειδικότερα, απαιτείται κατ' αρχήν να υπάρχει “είδηση”, δηλαδή πρέπει να υπάρχει μία “άμεση πληροφορία η οποία παρουσιάζεται για πρώτη φορά”.⁸

Στη συνέχεια πρέπει να διασταυρωθεί η αξιοπιστία – εγκυρότητα της πηγής από την οποία προήλθε η είδηση και βεβαίως να επιβεβαιωθεί η αλήθεια και ακρίβεια του γεγονότος που αποτελεί την είδηση και να διοχετευθεί στο κοινό το συντομότερο δυνατό ώστε αυτό, με τη σειρά του, να ενημερωθεί τάχιστα για τα τεκταινόμενα.

7 Ίδετε Κεφάλαιο 2 της παρούσης.

8 “Η Έκδοση μιας Εφημερίδας” - Υλικό για την Πιλοτική Εφαρμογή, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων, 2008, σελίδα 6.

Εικόνα 2

2 - Πηγή και δικαιώματα εικόνας: <http://i1.wp.com/toptech4u.gr/>

Συνεπώς, αν θα θέλαμε να οριοθετήσουμε τη λειτουργία των Μέσων αυτών, θα μπορούσαμε μετά βεβαιότητας να πούμε ότι “πρωταρχικός σκοπός λειτουργίας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης είναι να ενημερώνουν έγκαιρα και έγκυρα, να μεταδίδουν δηλαδή κάθε είδους μηνύματα, πληροφορίες και ειδήσεις”.⁹ Τη λειτουργία αυτή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης την αναγνώρισε, εκτίμησε και αντάμειψε ο κόσμος, κάτι το οποίο αποτυπώνεται και στο γεγονός ότι κάθε μέρα σχεδόν “ξεφυτρώνει” ένα νέο έντυπο, ραδιοφωνικός σταθμός, κανάλι τηλεόρασης, σελίδα στο διαδίκτυο κλπ.

Απόδειξη της συνδρομής των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην καθημερινή μας ζωή και της εκτίμησης – ζήτησης που χαίρουν, αποτελεί το πλήθος των μέσων ενημέρωσης (έντυπα, ηλεκτρονικά κλπ) που απαντώνται σήμερα, πλήθος, με τεράστια ποικιλία σε εξειδίκευση – ύλη αλλά και αριθμό καθώς ανέρχονται περίπου σε 6.000 έντυπα στην Ελλάδα (ποικίλης θεματολογίας και συχνότητας κυκλοφορίας).¹⁰ Το ως άνω στατιστικό στοιχείο καταδεικνύει περίτρανα ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και εν προκειμένω ο τύπος έχει κερδίσει το αναγνωστικό κοινό, το οποίο εμπιστεύεται τα έντυπα αυτά για την ενημέρωσή του.

Η ανάγκη για ενημέρωση καθιέρωσε λοιπόν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ως κυρίαρχη πηγή ενημέρωσης στις κοινωνίες μας σε παγκόσμιο επίπεδο, κάτι που αναγνωρίστηκε και νομοθετικά με το άρθρο 19 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων¹¹ όπου ρητά ορίζεται ότι: “Καθένας έχει το δικαίωμα να αναζητεί, να παίρνει και να διαδίδει πληροφορίες, ιδέες, με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης και από όλο τον κόσμο”.

Το ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης έχουν σαν πρωταρχικό (αλλά όχι μοναδικό) στόχο την ενημέρωσή, προκύπτει και από μια απλή αναζήτηση στο διαδίκτυο υπό το λήμμα “ενημέρωση”.¹² Σε μία τέτοια αναζήτηση τα αποτελέσματα που θα προκύψουν είναι μια πληθώρα ειδησεογραφικών – ενημερωτικών ιστοσελίδων, κάτι το οποίο προφανώς μας βοηθά στο να αντιληφθούμε ποιός θεωρείται ένας εκ των σημαντικότερων ρόλων – σκοπών των Μέσων αυτών, και πάνω από όλα, πως αντιλαμβάνεται το κοινό τον σκοπό – αποστολή

9 “Μ.Μ.Ε.: Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας ή Ενημέρωσης”. Πηγή: <http://ta4mx.blogspot.gr/>

10 Σύμφωνα με την Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας – e-Πασιθέα, πηγή: <http://www.minpress.gr/>

11 Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της 10ης Δεκεμβρίου 1948 αρ. 19 πηγή: <http://www.ohchr.org>

12 Μια τέτοια αναζήτηση με τη βοήθεια κάποιας εκ των “μηχανών αναζήτησης” του διαδικτύου, όπως για παράδειγμα, www.google.gr, www.yahoo.gr, <http://www.lycos.com/> κλπ (οι ανωτέρω μηχανές αναζήτησης αναφέρονται όλως ενδεικτικά αλλά σε καμία περίπτωση όχι περιοριστικά).

που έχουν (ή σε κάθε περίπτωση πρέπει να έχουν) τα Μέσα αυτά ώστε να “δικαιολογούν” τον τίτλο τους ως Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

1.2. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 σημειώθηκαν σημαντικές αλλαγές στον τομέα της μαζικής – παγκόσμιας επικοινωνίας. Ο “παγκόσμιος ιστός” ή διαδίκτυο ήταν η πιο σημαντική εξέλιξη στον τομέα των επικοινωνιών και όχι μόνο. Αποτέλεσε μια εξέλιξη που έμελλε να παγιωθεί στην καθημερινότητα των ανθρώπων παγκοσμίως αλλά και σε όλους σχεδόν τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας¹³ και ιδίως στον τομέα της επικοινωνίας και της ενημέρωσης.

Συγκεκριμένα το έτος 1991, η παγκόσμια κοινότητα καλωσόρισε τον “παγκόσμιο ιστό”,¹⁴ ή “διαδίκτυο” ή “internet”.¹⁵ Η καινοτομία αυτή, αποτέλεσε το εφαλτήριο για την καθιέρωση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και ως Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας.

Αναμφίβολα, ο άνθρωπος, ως φύσει κοινωνικό ον,¹⁶ επιζητά και έχει ανάγκη την επικοινωνία με τους συνανθρώπους του, η οποία επιτυγχάνεται είτε μέσω της ενημέρωσης, χάρη και στην, κατά τα ως άνω, λειτουργία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, αλλά και μέσω της άμεσης επικοινωνίας του με άλλους.¹⁷ Στην επικοινωνία, συνέδραμαν οι εκάστοτε τεχνολογικές εξελίξεις, τις οποίες εκμεταλλεύτηκαν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης προκειμένου να εξελιχθούν, να παγιωθούν αλλά και να εξυπηρετήσουν ταυτόχρονα την ανάγκη του ανθρώπου για συμμετοχή στα κοινά. Πως επετεύχθη αυτό; Η απάντηση είναι πολύ απλή, παρέχοντας το αναγκαίο βήμα στους αναγνώστες τους προκειμένου αυτοί να εκφράσουν τις απόψεις τους και να συμμετέχουν σε “συζητήσεις” επί διαφόρων θεμάτων αλλά και ανακοινώνουν οι ίδιοι στους συνανθρώπους τους διάφορες ειδήσεις – νέα, σκέψεις, προβληματισμούς ή ακόμα και λύσεις.

Αρχικά, αυτό επιτυγχανόταν μέσω του Τύπου,¹⁸ με τις “Στήλες Αναγνωστών”,¹⁹ αλλά και τις στήλες των αγγελιών – ανακοινώσεων. Στις στήλες των αναγνωστών, φιλοξενούνταν και φιλοξενούνται απόψεις αναγνωστών επί επίκαιρων θεμάτων, και άρθρα αυτών. Αυτό στην ουσία αποτελεί το πλέον χαρακτηριστικό τρόπο επικοινωνίας των πολιτών μέσω του Τύπου, έκθεσης των απόψεών τους προς τους υπόλοιπους αναγνώστες, αλλά και ένα τρόπο έκφρασης στα πλαίσια της ελευθεροτυπίας και προαγωγής της Δημοκρατίας.

Οι στήλες αυτές, και η εν γένει ελευθερία του καθενός να συμμετέχει στην ύλη ενός

---

13 Το διαδίκτυο, σήμερα απαντάται σχεδόν σε όλους τους τομείς των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, όπως για παράδειγμα στη Δημόσια (Ηλεκτρονική) Διακυβέρνηση, στην Ιατρική, στις τηλεπικοινωνίες, στο εμπόριο, στη δημοσιογραφία, στις οικονομικές συναλλαγές σε παγκόσμιο επίπεδο κλπ.

14 Ο όρος παγκόσμιος ιστός οφείλει την ονομασία του στον αγγλικό όρο “World Wide Web”.

15 Την ιστορική εξέλιξη του διαδικτύου θα την μελετήσουμε και θα την εκθέσουμε ενδελεχώς στο κεφάλαιο 2.2. της παρούσας εργασίας.

16 Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη στο έργο του “Πολιτικά”, “Φύσει μεν εστίν άνθρωπος ζών πολιτικόν”, δηλαδή ο άνθρωπος από τη φύση του έχει την τάση να έχει κοινωνική ζωή.

17 Για παράδειγμα μέσω ομιλίας, αλληλογραφίας, τηλεφώνου κλπ.

18 Εφημερίδες, περιοδικά κλπ

19 Η ως άνω στήλη απαντάται εδώ και πολλά χρονιά σχεδόν σε όλα τα έντυπα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αλλά και στα ηλεκτρονικά. Όπως ενδεικτικά παρατίθεται ο σύνδεσμος της στήλης με τίτλο “Οι αναγνώστες γράφουν” της ηλεκτρονικής έκδοσης της εφημερίδας “ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ”, Ίδετε <http://www.enet.gr/>

Μέσου Μαζικής Ενημέρωσης οδήγησε στην καθιέρωση του βασικού Δημοκρατικού χαρακτήρα – σκοπού των Μέσων αυτών, δηλαδή στη καθιέρωση της ελευθερίας της έκφρασης. Κατ' αυτόν τον τρόπο “ο χώρος της επικοινωνίας είναι χώρος συνεύρεσης και διάπλασης ατομικών ελευθεριών,”²⁰ που πρέπει να είναι προσβάσιμος σε όλους, ώστε τα Μέσα αυτά να παραμείνουν η “φωνή” του λαού και ένα βήμα δημοκρατικού διαλόγου, ώστε να μην καταλήξουν προνόμιο για τους λίγους.

Το “βήμα” αυτό που παρείχαν στους πολίτες τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, όπως ήταν λογικό, ακολούθησε τις διάφορες τάσεις και τεχνολογικές εξελίξεις που τα επηρέασαν. Αποτέλεσμα ήταν, από έντυπο να γίνει “ακουστικό”, μέσω του ραδιοφώνου, στη συνέχεια να αποκτήσει και εικόνα, μέσω της τηλεόρασης και σήμερα να απαντάται σε όλες τις ως άνω μορφές του (γραφτό, προφορικό λόγο και εικόνα) σε ένα παγκόσμιο επίπεδο, μέσω των ηλεκτρονικών Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας και Ενημέρωσης αλλά και του διαδικτύου που συνετέλεσε στην ευρύτερη απήχηση και διάδοση των Μέσων τούτων, σε ολόκληρη σχεδόν την υφήλιο.

1.3. ΕΛΕΓΧΟΣ

Η αυξανόμενη επιρροή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην ανθρώπινη καθημερινότητα και η ανάδειξη αυτών σε αποκλειστικό σχεδόν Μέσο πληροφόρησης, όπως ήταν αναμενόμενο, σήμανε την αρχή της εκμετάλλευσης αυτών (των Μέσων) και για άλλους σκοπούς πέραν της ενημέρωσης, της πληροφόρησης και της επικοινωνίας. Η δύναμη που έχουν τα Μέσα αυτά και η επιρροή τους, στους περισσότερους πολίτες, έγινε αντικείμενο εκμετάλλευσης με μοναδικό στόχο και σκοπό τον έλεγχο των μαζών, την εξυπηρέτηση προσωπικών φιλοδοξιών, επίτευξη οικονομικών οφελών και στην ουσία την χειραγώγηση των Μέσων για τον έλεγχο της κοινής γνώμης. Αιτία αυτού του εκφυλιστικού φαινομένου αποτέλεσε η ανθρώπινη απληστία, η “δίψα” για την εξουσία και τα οφέλη που πηγάζουν από αυτή. Εύφορο έδαφος για την επίτευξη των ως άνω αποτέλεσε το γεγονός ότι “οι μάζες είναι χειραγωγήσιμες”,²¹ σύμφωνα με τη διαπίστωση του αποκαλούμενου “πατέρα της Ψυχολογίας”, Ζίγκμουντ Φρόιντ.²²

Ένας από τους πρωτοπόρους στον τομέα των Δημοσίων Σχέσεων και της Προπαγάνδας (ανιψιός του Φρόιντ), Έντουαρντ Μπερνέζ,²³ εξελίσσοντας την άποψη του Φρόιντ, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι “ο έξυπνος και συνειδητός χειρισμός της οργανωμένης γνώμης των μαζών είναι σημαντικό στοιχείο μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Αυτός που είναι σε θέση να καθοδηγεί αυτό τον αθέατο μηχανισμό της κοινωνίας συνιστά μια

---

20 Ιωάννης Καράκωστας – Αθανάσιος Τσέβας, “Η Νομοθεσία των ΜΜΕ”, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2000, - Πρόλογος σελ. VII.

21 Ζίγκμουντ Φρόιντ, “Ψυχολογία των Μαζών και η ανάλυση του Εγώ”, εκδόσεις Επίκουρος, 1994

22 Ο Ζίγκμουντ Φρόιντ (Sigmund Freud) 6 Μαΐου 1856 – 23 Σεπτεμβρίου 1939, Αυστριακός ιατρός, φυσιολόγος, ψυχίατρος και θεμελιωτής της ψυχαναλυτικής σχολής του τομέα της ψυχολογίας. Αναγνωρίζεται ως ένας από τους πλέον βαθυστόχαστους αναλυτές του 20ου αιώνα. Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

23 Ο Edward Bernays γεννήθηκε στη Βιέννη το 1891 (και πέθανε το 1995, στα 103 του). Ήταν ανιψιός του ιδρυτή της Ψυχανάλυσης Ζίγκμουντ Φρόιντ, θεωρείται δε πρωτοπόρος στον τομέα των Δημοσίων Σχέσεων και της Προπαγάνδας. . Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

αόρατη κυβέρνηση, που αποτελεί την πραγματική δύναμη που κυβερνά ολόκληρη τη χώρα”.²⁴

Δυστυχώς, “η επιθυμία για την κατάκτηση της εξουσίας είναι μεγαλύτερη από κάθε άλλη”,²⁵ και αυτή η “δίψα” είναι που μόλυνε, όπως ήταν αναμενόμενο, και τον χώρο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Η χειραγώγηση των μαζών είναι προϊόν της απληστίας για έλεγχο της εξουσίας, χειραγώγηση η οποία έγινε ακόμα πιο εύκολη με την πρόοδο της τεχνολογίας και την εξέλιξη των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, κάτι το οποίο χαρακτηριστικά επισημαίνει και ο Jean Baudillard,²⁶ λέγοντας ότι η “τηλεόραση συνιστά τον κοινωνικό έλεγχο μέσα στο σπίτι”.

Εικόνα 3

Η τηλεόραση ως μέσο προπαγάνδας. Πηγή και δικαιώματα εικόνας: <https://lh6.googleusercontent.com/>

Η ως άνω διαπίστωση, αν και μπορεί για κάποιους να φαίνεται υπερβολική – ουτοπική είναι δυστυχώς πέρα για πέρα αληθινή.

Το εύλογο ερώτημα που ανακύπτει είναι πως είναι δυνατόν να ελέγχονται τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, όταν είναι τόσα πολλά σε εθνικό επίπεδο και αμέτρητα σε παγκόσμιο.

Η απάντηση δίδεται αν μελετήσει κανείς το προφίλ κάποιον ιδιοκτητών Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, και ειδικότερα όταν συνειδητοποιήσει το σύνολο των Μέσων που ελέγχουν.

Ένας από τους γνωστότερους ιδιοκτήτες Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης είναι ο Rupert Murdoch.²⁷ Ο εν λόγω επιχειρηματίας, φέρεται να έχει στον άμεσο ή έμμεσο έλεγχό του εννέα (9) δορυφορικά δίκτυα τηλεόρασης, περίπου εκατό (100) κανάλια καλωδιακής τηλεόρασης, εκατόν εβδομήντα πέντε (175) εφημερίδες, σαράντα τηλεοπτικούς σταθμούς και ένα (1) στούντιο ταινιών.²⁸ Μέσω αυτών εκτιμάται ότι ενημερώνει – ψυχαγωγεί και στην ουσία του παρέχεται η δυνατότητα να ελέγχει περίπου τριακόσια εκατομμύρια (300.000.000)

24 Edward Bernays, “Προπαγάνδα” (1928), πηγή: <http://www.archive.gr/>

25 Τάκιτος, Λατίνος Ιστορικός (56-117 μΧ.).

26 Jean Baudillard (27 July 1929 – 6 March 2007), Γάλλος κοινωνιολόγος, φιλόσοφος, στοχαστής, σχολιαστής και φωτογράφος.

27 Keith Rupert Murdoch (Κιθ Ρούπερτ Μέρντοχ,) γεννημένος στις 11-3-1931, Αυστραλός, πολιτογραφημένος Αμερικάνος μεγιστάνας των Μ.Μ.Ε. - Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος της News Corporation. Έχει στον έλεγχό του (ως βασικός ή απλός μέτοχος) πληθώρα Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.

28 Πηγή: <http://antipliroforisi.blogspot.gr/>

ανθρώπους στην Ασία, διακόσια ογδόντα εκατομμύρια (280.000.000) άνθρωποι στις Η.Π.Α., ενώ ταυτόχρονα τριακόσια εκατομμύρια (300.000.000) συνδρομητές “βλέπουν” το καλωδιακό του δίκτυο. Συνολικά εικάζεται ότι περίπου τα τρία τέταρτα (3/4) του πληθυσμού του πλανήτη ενημερώνονται μέσω των Μέσων που έχει στη κατοχή – έλεγχο του ένα και μόνο άτομο, ο Ρούμπερτ Μέρντοχ.²⁹

Είναι λοιπόν πασιφανές πως όταν ο έλεγχος των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, όπως και κάθε εξουσία, συγκεντρώνεται στα χέρια “λίγων” τότε η εξουσία αυτή μπορεί να γίνει ένα πανίσχυρο όπλο μονοπωλιακών συμφερόντων, με απώτερο κίνδυνο την εκτροπή της για ιδιοτελείς σκοπούς.

Δυστυχώς, το φαινόμενο της κυριαρχίας και του ελέγχου των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης από ελάχιστα άτομα ή επιχειρήσεις αυτών είναι γνωστό, μιας και η πλειονότητα των πολιτών έχουν επίγνωση της κατάστασης αυτής, η έκταση όμως της επέμβασης και του ελέγχου παραμένει άγνωστη για τους περισσότερους, με αποτέλεσμα να μην γίνεται αντιληπτό το πως χειραγωγούνται τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης σε βάρος της αλήθειας και του σκοπού που καλούνται να υπηρετήσουν.

Εικόνα 4

Το ολιγοπώλιο των Μ.Μ.Ε.

Πηγή και δικαιώματα εικόνας: <http://spiritofjubilee.com/>

Έντονη κριτική στο ως άνω φαινόμενο, και ουχί φανταστικό σενάριο, έχει ασκήσει κατ' επανάληψη ο στοχαστής Νόαμ Τσόμσκι, επιβεβαιώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τους φόβους πολλών. Ειδικότερα, ο Νόαμ Τσόμσκι ³⁰ έχει κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου για τον μηχανισμό ελέγχου που λειτουργεί μέσω των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης αναφέροντας χαρακτηριστικά ότι “...δεν θέλουν ανθρώπους που να είναι σε θέση να αποφασίζουν και να

29 Τα συγκεκριμένα στοιχεία αποτελούν περίτρηνη απόδειξη και εφαρμογή της άποψης του Νόαμ Τσόμσκι (Αμερικάνου καθηγητή στο Τμήμα Γλωσσολογίας και Φιλοσοφίας του Τεχνολογικού Ινστιτούτου της Μασαχουσέτης – MIT), ο οποίος διδάσκει ότι “Αυτοί που ελέγχουν τα media έχουν ως στόχο τον κατακερματισμό της κοινωνίας, ώστε το άτομο να μετατραπεί σε παθητικό, απομονωμένο καταναλωτή”, Άρθρο: Defencenet, “Περί Προπαγάνδας και ελέγχου των Μαζών”, 28-11-2013, πηγή: <http://www.defencenet.gr/>

30 Ίδετε παραπάνω σημείωση υπ' αριθμό 28.

συμμετέχουν, προτιμούν ένα παθητικό και υπάκουο πληθυσμό πελατών και πολιτικών θεατών – μια κοινότητα ανθρώπων που είναι τόσο ατομικοποιημένοι και απομονωμένοι, ώστε να μην μπορούν να ενώσουν τα περιορισμένα τους αποθέματα δύναμης και να καταστούν μια ανεξάρτητη, ισχυρή δύναμη, η οποία θα διασπούσε τη συγκεντρωμένη εξουσία”.³¹

---

31 Νόαμ Τσόμσκι, “Τα ΜΜΕ ως όργανο Κοινωνικού Ελέγχου και Επιβολής”, Ελεύθερος Τύπος, Έκδοση Γ', σελίδα 12-13.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε. – ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η ιστορία των Μ.Μ.Ε. ιδίως αυτή της δημοσιογραφίας, ανάγεται χρονικά στην αρχαιότητα. Μέσω αυτού του κεφαλαίου θα επιχειρηθεί μια σύντομη ιστορική αναδρομή της εξέλιξης των βασικών Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης από την μέρα της γέννησης εκάστου από αυτά μέχρι και σήμερα. Ειδικότερα, Θα εξετάσουμε την γέννηση της έντυπης δημοσιογραφίας στην Αρχαία Ελλάδα, την ανακάλυψη του ραδιοφώνου, την οπτικοποίηση του ήχου μέσω της τηλεόρασης και τέλος την διαδραστική ανταλλαγή ειδήσεων μέσω της ευρυζωνικότητας και του διαδικτύου. Μια από τις πιο παλαιές (αρχαίες) μεθόδους ταχείας αναμετάδοσης σημαντικών ειδήσεων στους αρχαίους χρόνους ήταν οι αποκαλούμενες “Φρυκτωρίες”.

Εικόνα 5

Αναπαράσταση Φρυκτωρίας. Οι Φρυκτωρίες ήταν ένα σύστημα συνεννόησης και επικοινωνίας στην αρχαία Ελλάδα με σημάδια που μεταβιβάζονταν από περιοχή σε περιοχή με τη χρήση πυρσών κατά τη διάρκεια της νύκτας. Εξ' ου και η ονομασία “φρυκτωρίες” (φρυκτός = πυρσός + ώρα = φροντίδα).

Πηγή εικόνας: <https://www.ote.gr/>

Η λέξη αυτή είναι σύνθετη και πηγάζει από τις λέξεις “φρυκτός” που σημαίνει πυρσός και “ώρα” που σημαίνει φροντίδα. Η χρήση των φρυκτωριών επέτρεπε την ταχύτερη και άκοπη σχεδόν μετάδοση κωδικοποιημένων σημάτων - ειδήσεων σε μεγάλες αποστάσεις με τη χρήση είτε φωτιάς κατά τις νυκτερινές ώρες είτε του ηλιακού φωτός, κατά την διάρκεια της ημέρας.³²

Ενδεικτική είναι η αναφορά του αρχαίου τραγικού ποιητή, Αισχύλου, στο έργο του “Αγαμέμνων”, όπου αναφέρεται ότι ο Αγαμέμνονας³³ έμαθε την είδηση της άλωσης της Τροίας και την λήξη του δεκαετούς πολέμου στην πατρίδα του, τις Μυκήνες, με τη χρήση

32 Άρθρα: Mysifnos.gr “Αρχαίοι Πύργοι – Φρυκτωρίες”, 3-6-2011, πηγή: <http://mysifnos.gr/>

33 Βασιλιάς του Αργούς και των Μυκηνών και αρχιστράτηγος των Αχαιών στην εκστρατεία κατά της Τροίας.

Φρυκτοριών με ενδιάμεσους σταθμούς “αναμετάδοσης”³⁴ την Ίδη (βουνό στην περιοχή της Τροίας) της Μυσίας (στη Μικρά Ασία), το Ακρωτήρι της Λήμνου, τον Άθω, το βουνό Μάκιστο (στην Εύβοια) και τις πλαγιές του Αραχναίου (στην Αργολίδα).

2.1. Η ΕΝΤΥΠΗ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η δημοσιογραφία, και ιδίως η έντυπη μορφή αυτής, χρονολογείται σε χρόνους αρχαίους, σχεδόν σύγχρονους της ανακάλυψης και διάδοσης του γραπτού λόγου.

Η πρώτη έντυπη – επίσημη καταγραφή ειδήσεων του ελληνικού χώρου, θεωρείται ότι υπήρξε το έργο “Εφημερίς του Τρωικού Πολέμου”,³⁵ έργο το οποίο χρονολογείται περί το 1300 πΧ και αποδίδεται στον Δίκτυ τον Κρητικό, που εξεστράτευσε στην Τροία με τους Κνωσσίτες (Κρήτες) ακολουθώντας τον τότε βασιλιά τους, Ιδομενέα.³⁶ Στο έργο αυτό, ο Δίκτυς ο Κρης ή Κνώσσιος, κατέγραφε καθημερινά τα όσα διαδραματιζόνταν κατά τη διάρκεια του Τρωικού Πολέμου. Συνεπώς μπορεί να υποστηριχθεί η άποψη πως ο Δίκτυς ο Κρητικός είναι στην ουσία ο πρώτος δημοσιογράφος της ιστορίας, και δη πολεμικός ανταποκριτής.

Μια από τις πρώτες μορφές έντυπου μέσου καταγραφής και αναμετάδοσης ειδήσεων απαντάται στην αρχαία Ελλάδα, και ειδικότερα στη πόλη – κράτος της Αθήνας, όπου συναντούμε μια μορφή αρχαίας εφημερίδας, τα “Δημόσια Γράμματα ή Υπομνήματα”³⁷ όπως χαρακτηριστικά αποκαλούνταν. Τα Δημόσια Γράμματα ή Υπομνήματα διατίθεντο προς ανάγνωση, όχι όμως προς πώληση, σε ορισμένα – προκαθορισμένα σημεία της πόλης. Σε αυτά καταγράφονταν ειδήσεις που αφορούσαν κατά κύριο λόγο την πόλη – κράτος της Αθήνας αλλά και σημαντικά νέα του ευρύτερου Ελλαδικού χώρου. Το έργο της συγγραφής (ανατύπωσης – αντιγραφής) των ειδήσεων αυτών στα Δημόσια Γράμματα – Υπομνήματα εικάζεται ότι το είχαν επιφορτισθεί περίπου διακόσιοι “γραμματείς” της πόλης.³⁸

Οι εφημερίδες,³⁹ με τη σημερινή τους σχεδόν μορφή, εμφανίστηκαν κατά την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου και ονομάζονταν “Βασίλειοι” ή “Βασίλειες Εφημερίδες”,⁴⁰ όπου

34 Άρθρο: Γεώργιος Πατεράκης, “Τί είναι οι Φρυκτωρίες”, 20-5-2013, πηγή: <http://www.fryktories.net/>

35 Δίκτυς ο Κρητικός, “Εφημερίδα του Τρωικού Πολέμου”, εκδόσεις Άγρα, 1996

36 Ιδομενέας, Βασιλιάς της Κρήτης, εγγονός του Μίνωα, και υιός του Δευκαλίωνα. . Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

37 Άρθρο: Γεώργιος Τσαγκρινός, “Η ιστορία της έντυπης δημοσιογραφίας”, πηγή: <http://istoriatonmegaron.blogspot.gr/>

38 Σύμφωνα με τον Γεώργιο Τσαγκρινό, “Η Δημοσιογραφία από την Αρχαιότητα έως Σήμερα”, Περιοδικό “Ιχώρ” Απρίλιος 2001 – Τεύχος 8, σελ. 68.

39 “Εφημερίδα είναι η ημερήσια, έντυπη έκδοση που περιέχει σχόλια, ειδήσεις, ανταποκρίσεις, διαφημίσεις, και οτιδήποτε άλλο έχει σχέση με την επικαιρότητα: πρωινές/απογευματινές/καθημερινές/κυριακάτικες. α) Εφημερίδα της κυβερνήσεως: η επίσημη εφημερίδα του Ελληνικού κράτους β) Ηλεκτρονική εφημερίδα: διάδοση ειδήσεων και άλλων πληροφοριών που περιέχει μια έντυπη εφημερίδα μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή.” Πηγή: “Ετυμολογικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας”, Γεώργιος Μπαμπινιώτης, Κέντρο Λεξικολογίας, β' έκδοση, 2011 υπό το λήμμα “Εφημερίδα”.

40 Η μαρτυρία για τις Βασίλειες Εφημερίδες γίνεται από τον Αρριανό (άλλως Φλάβιο Αρριανό), Έλληνα, Ρωμαίο πολίτη, ιστορικό, συγγραφέα, φιλόσοφο και γεωγράφο στο έργο του “Αλεξάνδρου Ανάβασις” που γράφτηκε 500 περίπου έτη μετά την εκστρατεία στην Ασία, και όπου πολλάκις αναφέρεται χαρακτηριστικά: “αι βασίλειοι εφημερίδες ὡδε ἔχουσι.

Άλλη μαρτυρία για την ύπαρξη των Βασιλείων Εφημερίδων προέρχεται από τον Πλούταρχο, και

αποτελούσαν μια “επίσημη και λεπτομερή καταγραφή και παρουσίαση των καθημερινών συμβάντων του πολεμικού κόσμου του κράτους του Μεγάλου Αλεξάνδρου”,⁴¹ κάτι σαν την επίσημη εφημερίδα του Κράτους.⁴² Στις εφημερίδες αυτές επίσης αναγράφονταν και άλλες καθαρά προσωπικές ασχολίες του Μεγάλου Αλεξάνδρου, οικονομικά του κράτους κλπ, κάθε δε αντίγραφο εκάστου φύλλου φυλασσόταν στο Βασιλικό Αρχείο και πιστεύεται ότι δεν ήταν προσβάσιμες για το ευρύ κοινό.⁴³ Η ιδέα για την έκδοση των Βασιλείων Εφημερίδων ανάγεται χρονικά στη Βασιλεία του Φιλίππου του Β' της Μακεδονίας (πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου) και οφείλεται στον Ευμενή τον Καρδιανό.⁴⁴ Η υλοποίηση του εγχειρήματος της έκδοσης των εφημερίδων αυτών όμως συντελέστηκε επί της βασιλείας του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ο οποίος λόγω του αιφνίδιου θανάτου του βασιλιά Φιλίππου του Β' το 336 π.Χ. στη Βεργίνα, ανέλαβε τα ηνία της εξουσίας του Μακεδονικού κράτους.⁴⁵

Αυτή την πρακτική, της καταγραφής των ειδήσεων σε έντυπη (ή για την ακρίβεια “σκαλιστή” μορφή) την υιοθέτησαν και την εξέλιξαν και οι αρχαίοι Ρωμαίοι, ύστερα από σχετική διαταγή⁴⁶ του Ιουλίου Καίσαρα,⁴⁷ μέσω των “ACTA DIURNA” (δηλαδή ημερήσια πεπραγμένα), ή “ACTA POPIDI” ή “ACTA PUBLICA” ή απλώς “ACTA”.⁴⁸ Σε αυτά, οι αρχαίοι Ρωμαίοι, κατέγραφαν τις επίσημες ανακοινώσεις σχετικά με πρακτικά συνεδριάσεων της συγκλήτου, δικαστικές αποφάσεις αλλά και πιο απλά θέματα όπως γάμους, γεννήσεις κηδείες σημαντικών πολιτών κλπ. Κατά κανόνα τα ACTA DIURNA χαράσσονταν σε πέτρα ή μάρμαρο ή ακόμα και σε μέταλλο και αναρτώνταν σε συγκεκριμένους χώρους προς ανάγνωση, μέχρι να αφαιρεθούν να αντικατασταθούν από πιο “φρέσκα νέα” και να αρχειοθετηθούν.⁴⁹

Το έτος 1454 μ.Χ. θεωρείται από πολλούς ως το έτος “γέννησης” της τυπογραφίας, ότε και χρονολογείται το πρώτο έντυπο τυπωμένο με τη χρήση κινητών στοιχείων, “πατέρας”⁵⁰ δε της τυπογραφίας θεωρείται ο Ιωάννης Γουτεμβέργιος.⁵¹

συγκεκριμένα στο έργο του “Παράλληλοι Βίοι Αλέξανδρος – Καίσαρ”, εκδόσεις Ζήτρος, 2005.

41 Άρθρο: Κατερίνα Μάτσου, “Βασιλείες εφημερίδες του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Πηγή: <http://www.kozan.gr/> και <http://e-telescope.gr/>

42 Ίδτε Σημείωση υπ. αρ. 33.

43 Αντίθετη άποψη υποστηρίζει ότι οι Βασιλείες Εφημερίδες ήταν προσβάσιμες και στη διάθεση του ευρέος κοινού προ ανάγνωση. Επίσης υποστηρίζεται ότι στις εφημερίδες αυτές περιλαμβάνονταν και “μικρές Αγγελίες” με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αγγελίες όπως: “πωλείται δούλος σε φθηνή τιμή”, “ο ευρών αμοιφθείσεται” κλπ. Ίδτε Άρθρο: pinokio.gr, “Μικρές αγγελίες στην αρχαιότητά”, πηγή: <http://www.pinnokio.gr/>

44 Αρχιγραμματέας του Φιλίππου του Β' και εν συνεχεία αρχιγραμματέας και ίππαρχος του Μεγάλου Αλεξάνδρου (562 πΧ – 316 πΧ) . Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

45 Ίδτε παραπάνω υποσημείωση υπ' αρ. 41.

46 Το έτος 48 πΧ.

47 Γάιος Ιούλιος Καίσαρ, 13 Ιουλίου 101 πΧ ή 12 Ιουλίου 100 πΧ – 15 Μαρτίου 44 πΧ. Μέγας Στρατηγός και εν συνεχεία Αυτοκράτορας της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. . Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

48 Άρθρα: Evan Andrews, “10 innovations that built Ancient Rome”, 20-11-2012 πηγή: <http://www.history.com/news/>

49 Πηγή: Ιστολόγιο Βιβλιοθήκης Τεχνικού Πανεπιστημίου Κύπρου, “ACTA DIURNA” <http://athena.cut.ac.cy/>

50 Κατά μια άλλη άποψη, η εφεύρεση της τυπογραφίας αποδίδεται στον Ολλανδό, Λαυρέντιο Κοστέρ στο Χάρλεμ. Ίδτε άρθρο: Τιτίκα Ανουσάκη, “Οι εφευρέσεις που άλλαξαν τον κόσμο και δεν βραβεύτηκαν ποτέ”, πηγή: <http://newpost.gr/>

51 Ιωάννης Γουτεμβέργιος (πλήρες γερμ. όνομα Johannes Gensfleisch zur Laden zum Gutenberg) Γεννήθηκε το 1397 μΧ και απεβίωσε στις 3 Φεβρουαρίου 1468. Θεωρείται ο πατέρας της τυπογραφίας. . Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

Η ανακάλυψη αυτή⁵² αποτέλεσε δύναμη ώθησης και καθιέρωσης της έντυπης ειδησεογραφίας και γενικά των έντυπων Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης κυρίως λόγω της ευκολίας, της ταχύτητας αλλά και του χαμηλότερου κόστους ανατύπωσης που παρείχε.

Εικόνα 6

Ρωμαϊκή “ACTA DIURNA” σε στήλη από μάρμαρο.

Πηγή και δικαιώματα εικόνας:

<http://mperiodistico.wordpress.com/>

Ως “πρώτη Εφημερίδα θεωρείται ένα ολιγοσέλιδο έντυπο που εκδιδόταν στην Βιέννη από το 1583 κάθε εξάμηνο από κάποιον έμπορο που ονομαζόταν Φον Αιτζινγκ που περιείχε ειδήσεις γενικού ενδιαφέροντος”.⁵³ Η συνέχεια επιφύλασσε την έκδοση συνεχώς αυξανόμενου αριθμού εφημερίδων στην Ευρώπη, ιδίως με την κυκλοφορία των “Messrelationen” στην Πόλη της Φρανκφούρτης.⁵⁴ Τα ως άνω φύλλα ήταν ποιοτικά, καλοτυπωμένα με ύλη που περιελάμβανε κατά κύριο λόγο τις ειδήσεις εκείνες που ο εκδότης τους θεωρούσε ενδιαφέρουσες και αποτελούν στην ουσία τους προγεννήτορες των εφημερίδων όπως τις γνωρίζουμε σήμερα.

Δυστυχώς στην Ελλάδα, η έκδοση των εφημερίδων καθυστέρησε χαρακτηριστικά, καθώς ο “τύπος” θα κάνει την εμφάνισή του περί τα τέλη του 18ο αιώνα και συγκεκριμένα στις 28 Ιουνίου 1784 μΧ, όταν ο Γεώργιος Βεντότης,⁵⁵ εξέδωσε την πρώτη ελληνική εφημερίδα, τον “Ταχυδρόμο της Βιέννης”, που κυκλοφορούσε κάθε Παρασκευή.

Δυστυχώς, η εν λόγω έκδοση, δυσαρέστησε και ενόχλησε την Υψηλή Πύλη,⁵⁶ και

---

52 Αν και οι “απαρχές της τυπογραφίας εντοπίζονται στην Κίνα, με την εφεύρεση των κινητών στοιχείων το 1041 μΧ από τον Πι Σενγκ”. Ίδτετε άρθρο: Μουσείο Τυπογραφίας – Χανιώτικα Νέα, “Ιστορία της Τυπογραφίας”, πηγή: <http://www.typography-museum.gr/>

53 Γεώργιος Τσαγκρινός, “Η Δημοσιογραφία από την Αρχαιότητα έως Σήμερα”, Περιοδικό “Ιχώρ” Απρίλιος 2001 – Τεύχος 8, σελ. 68.

54 Πηγή: <http://greek.greek.enacademic.com/>

55 Γεώργιος Βεντότης ή Βενδότης (1757 – 1795), Έλληνας μεταφραστής, συγγραφέας επιμελητής εκδόσεων και τυπογράφος με καταγωγή από τη Ζάκυνθο. . Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

56 Ο όρος “Υψηλή Πύλη” αρχικά σήμαινε την πύλη της Σουλτανικής σκηνής που ήταν η μεγαλύτερη από όλες τις άλλες. Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης ονομάστηκε έτσι το Σουλτανικό Ανάκτορο. . Πηγή:

ύστερα από εντονότατες πιέσεις, η κυκλοφορία της διεκόπη στις 15 Ιουλίου 1784 έχοντας κυκλοφορήσει μόλις τρία φύλλα. Ο “σπόρος” όμως της έντυπης ειδησεογραφίας και της έκδοσης ελληνικών εφημερίδων είχε ήδη σπαρεί και έντυπα ελληνικής προέλευσης άρχισαν πλέον να “ξεφυτρώνουν” στον ευρωπαϊκό χώρο, με αδιάκοπο ρυθμό.

Το έτος 1791 εκδίδεται στην Αυστριακή πρωτεύουσα (τη Βιέννη) η “Εφημερίς”, από τους αδελφούς Μαρκίδες Πούλιου.⁵⁷ Κύριο μέλημα των εκδοτών της “Εφημερίδος” ήταν η αφύπνιση του γένους με απώτερο σκοπό τον “ξεσηκωμό και τον διαφωτισμό του γένους για την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού και ιδιαίτερα με το κίνημα του Ρήγα Φεραίου”.⁵⁸

Η πιο γνωστή ελληνική εφημερίδα, ή για την ακρίβεια περιοδικό, του 19ου αιώνα είναι ο “Λόγιος Ερμής” του Άνθιμου Γαζή,⁵⁹ έργο σημαντικότερο για τον ελληνικό διαφωτισμό, για την έκδοση του οποίου ο Άνθιμος Γαζής είχε λάβει άδεια από την Αυστριακή Κυβέρνηση (ώστε να αποφύγει τη μοίρα του “Ταχυδρόμου της Βιέννης”).⁶⁰

Ο “Λόγιος Ερμής” εκδιδόταν μέχρι και το έτος 1816.

Στην υπόλοιπη Ευρώπη εκδίδονται διάφορες εφημερίδες, με πιο γνωστές την “Αθηνά” και “Μουσειόν” (το έτος 1819 στο Παρίσι), τη “Μέλισσα” (1819 – 1821 στο Παρίσι), τη “Καλλιόπη” (1819-1821 στο Παρίσι), και την “Ιριδα” (στο Λονδίνο).⁶¹

Με το ξέσπασμα της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, ο τύπος (για την ακρίβεια οι εφημερίδες αυτές ήταν κατά κύριο λόγο χειρόγραφες) ανέλαβε ενεργό δράση στην υποστήριξη των επαναστατημένων Ελλήνων, ενημερώνοντας τους αγωνιστές για τις μάχες που δίδονταν σε καθημερινή βάση αλλά και ενθαρρύνοντας τους για τη συνέχιση του Αγώνα. “Η εφημερίδα του Γαλαξιδίου”,⁶² γνωστή και ως “Ψευτοφυλλάδα”, είναι μια από τις πιο

Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

57 Ίδετε άρθρο: Κέντρο Ερευνας του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών, “Εφημερίς. Η αρχαιότερη ελληνική Εφημερίδα που έχει διασωθεί, Βιέννη 1791-1797”, πηγή: <http://www.kemne-academyofathens.gr/>

58 Άρθρο: Γεώργιος Μπόντας, “Η εφημερίς των Αδελφών Μαρκίδων Πούλιου στην Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου” Πηγή: <http://history-of-macedonia.com/>

59 Άνθιμος Γαζής (1764 – 1828). Κληρικός, λόγιος, συγγραφέας, χαρτογράφος και ένας εκ των σημαντικότερων διαφωτιστών και αγωνιστών της Ελληνικής Επανάστασης του 1821.

Ίδετε άρθρο: Γιάννης Μουγογιάννης, “Σύντομος Βιογραφία Άνθιμου Γαζή”, πηγή: <http://www.istorikathemata.com/>

60 Το ότι ο Άνθιμος Γαζής είχε λάβει άδεια από την Αυστριακή Κυβέρνηση για την έκδοση του “Λογίου Ερμού” επιβεβαιώνεται από μυστικό πράκτορα της Βιέννης, που χαρακτηριστικά αναφέρει: “Ο Άνθιμος Γαζής εκδίδει με την άδεια της λογοκρισίας περιοδικόν εις νεοελληνικήν γλώσσα υπό τον τίτλο “Λόγιος Ερμής”. Το περιοδικό τούτο καίτοι εξωτερικώς επιδιώκει να “διαφωτίσει φιλολογικώς το Ελληνικόν Έθνος”, αποτελεί εν τούτοις συγχρόνως σημείο συγκεντρώσεως των εν διασπορά Ελλήνων, οι οποίοι υπέρ ποτέ άλλοτε ονειροπολούν την αναγέννησιν της Ελλάδος. Ο Γαζής ευρίσκεται ωσαύτως εις στενώτατας σχέσεις με τον Μητροπολίτη της Βλαχίας Ιγνάτιον, ο οποίος παίζει εκεί έναν σπουδαίον ρόλο, πληρώνει ένα μέρος των εξόδων της εκδόσεως και διανέμει δωρεάν αντίτυπα του “Λογίου Ερμού”. Επί την αναγέννησιν αυτήν της Ελλάδος τρέφουν ελπίδας συγχρόνως το Παρίσι και η Πετρούπολις, ενώ η προαγωγή των ελπίδων αυτών φαίνεται ότι αποτελεί μονομανίαν του Γαζή”.

Ίδετε: Γιάννης Μουγογιάννης, “3 Μηλιώτες Διδάσκαλοι του Γένους – Σύντομος βιογραφία του Άνθιμου Γαζή”, 2010 πηγή: <http://hellashistory.blogspot.gr/>

61 Πηγή: Υπουργείο Εξωτερικών, “Εφημερίδες σε γλώσσα Ελληνική”, πηγή: <http://users.sch.gr/> και http://greek_greek.enacademic.com/

62 Το φύλλο της 27 Μαρτίου 1821 έγραφε: “Αδελφοί Ρουμελιώται, προεστοί και καπεταναίοι του Λιδωρικού, Μαλανδρινού, Κράβαρι και όσοι εν Χριστώ αδελφοί.

Γαλαξείδι 27 Μάρτη 1821

Σήμερα μας ήρθαν ειδήσεις από σημαντικά προσώπα της Πόλης και του Μορέως , και μας λένε το πως οι Ρούσοι επέρασαν τα Μπαλκάνια και τραβάνε ντρίτα στην Πόλη . Το στράτευμα θα είναι 200.000 της

γνωστές εφημερίδες της εποχής εκείνης. Οφείλει το “παρατσούκλι” της (Ψευτοφυλλάδα) στις υπερβολές και τερατολογίες που ανέφερε, που είχαν σαν κύριο στόχο την εμψύχωση των αναγνωστών και όχι τόσο την άρτια και ακριβή ενημέρωσή τους.

Εικόνα 7

Το πρώτο φύλλο της *Εφημερίδος*, Βιέννη 31 Δεκεμβρίου 1790, εκδόσεως των Αδελφών Μαρκιδών Πούλιου
 Πηγή και δικαιώματα εικόνας: <http://history-of-macedonia.com/>

Εξίσου σημαντικό έντυπο – εφημερίδα ήταν και η “Σάλπιγξ Ελληνική”, η πρώτη επίσημη ελληνική εφημερίδα που εκδόθηκε στις 1 Αυγούστου 1821 στην Καλαμάτα.⁶³ Η σημασία της εφημερίδας αυτής έγκειται στο ότι ήταν η πρώτη έντυπη εφημερίδα της Ελλάδος με την χρήση τυπογράφου που έφερε ο Δημήτριος Υψηλάντης⁶⁴ από την Τεργέστη. Στο Πρώτο της φύλλο, η εφημερίδα, μεταξύ άλλων,⁶⁵ “φιλοξένησε” την Προκήρυξη του Αλέξανδρου Υψηλάντη⁶⁶ της 24 Φεβρουαρίου 1821.

στερηάς , και εκατό του πελάγου (No 300.000). Η αρμάτα, 8 βατσέλα, τριπόντιδες και φριγάδες 24 (No 32). Οι Τούρκοι τραβιώνται στην πέρα πάντα. Πέντε Ρούσικα καράβια εξεμπαρκάρησαν ασκέρι στη Μάνη και Νηόκαστρο , και τράβηξαν ντρίτα το κόρφο της Πάτρας για να βγάνουν το ασκέρι, το τσιμπιχανέ, και εκατό χιλιάδες φλωριά (No 100.000), πεσκέσι της Ρουσίας στους Ρωμαίους των αρμάτων.

Οι Μωραίτες πήραν τη Τριπολιτσά , και οι Μανιάτες τη Καλαμάτα. Αύριο μας έρχεται ο άρχοντας καπετάν Ανδρέας Λόντος με χίλιους πεντακόσιους Βοσσιζάνους και ελπίζουμε να εύρη ούλη τη Ρούμελη στ’ άρματα. Την ώρα που γράφομε μας ήρθε γραφή από τον πιλότο των Ρούσικων καραβιώνε Μαυροθαλασσίτη πως η αρμάτα άραξε στον Πάπα. Ακόμη μας λέγει το πως και η Φράντζα θέλει το Ρωμείο. Η βάρδια μας είδε τα καράβια στο κόρφο μας . Καλώς να μας έρθουνε.”

Ίδετε άρθρο: Κώστας Καψάλης, “οι εφημερίδες στο 1821”, 18-10-2012, πηγή: <http://www.lidoriki.com/>

63 Άρθρο: ΣανΣήμερα.gr, “Σάλπιγξ Ελληνική”, πηγή: <http://www.sansimera.gr/>, και Άρθρο: Γιώργος Μιχαηλίδης, “Σάλπιγξ Ελληνική – η πρώτη εφημερίδα της νεότερης Ελλάδος”, 1-8-2012, πηγή: <http://www.iefimerida.gr/>.

64 Δημήτριος Υψηλάντης (1794 – 5 Αυγούστου 1832) ήταν στρατιωτικός και αγωνιστής της επανάστασης του 1821. . Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

65 Στο Πρώτο της άρθρο η “Σάλπιγξ Ελληνική” ο Θεόκλητος Φαρμακίδης – εκδότης της γράφει: “Εις τας παρούσας περιστάσεις της Ελλάδος, ότε το ελληνικόν γένος, μη υπομένον τον βαρύν της τυραννίας ζυγόν, τον οποίον έφερεν αναξίως αιώνας ολοκλήρους, απεφάσισεν υπό την προστασία της Θείας Προνοίας, να πιάση τα όπλα, διά να αναλάβη την οποίαν απώλεσεν αυτονομίαν, είναι αναγκαιοτάτη εφημερίς εις την Ελλάδα εκδιδόμενη”.

Ίδετε άρθρο Γιώργος Μιχαηλίδης, “Σάλπιγξ Ελληνική – η πρώτη εφημερίδα της νεότερης Ελλάδος”, 1-8-2012, πηγή: <http://www.iefimerida.gr/news/61754/o-pateras-tis-ellinikis-dhmosiografias-kai-η-πρωτη-εφημεριδα-tis-νεότερης-ελλάδας>

66 Αλέξανδρος Υψηλάντης, (1792-1828), ήταν Έλληνας πρίγκιπας, στρατιωτικός, λόγιος και αρχηγός της Φιλικής Εταιρείας. . Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

Η πιο γνωστή εφημερίδα του Αγώνα είναι τα “Ελληνικά Χρονικά”,⁶⁷ που εκδόθηκε στο Μεσολόγγι στις 1 Ιανουαρίου 1824. Η επιτυχία της οφείλεται εν μέρει στον Ελβετό φιλέλληνα Ιωάννη - Ιάκωβο Μάγερ.⁶⁸ Η εφημερίδα τυπωνόταν σε πιστήρια της εφημερίδας, που αγοράστηκαν με δωρεά του Γάλλου εκδότη Διδώ (ή Ντιντό) και άλλων φιλελλήνων. Τα “Ελληνικά Χρονικά” εκδίδονταν καθ όλη τη διάρκεια της πολιορκίας του Μεσολογγίου, με σημαντικές πληροφορίες της δύσκολης για την πολιορκημένη πόλη χρονικής περιόδου μέχρι την 20η Φεβρουαρίου 1826, οπότε καταστράφηκε το πιστήριο από βόμβα των Τούρκων πολιορκητών.⁶⁹

Οι παραπάνω εφημερίδες δεν ήταν οι μοναδικές που συνέδραμαν με τα κείμενά τους στην εμπύχωση των αγωνιστών. Άλλες γνωστές εφημερίδες της εποχής εκείνης υπήρξαν, η “Αιτωλική Εφημερίς”⁷⁰ που εκδιδόταν στο Μεσολόγγι και ήταν και αυτή χειρόγραφη, ο “Αχελώος – Εφημερίς πολιτική της Δυτικής Χέρσου Ελλάδος”⁷¹ με “έδρα” το Αγρίνιο. Στην Αθήνα κυκλοφορούσε η “Εφημερίς Αθηνών”⁷² Στο Ναύπλιο, εκδόθηκε η “Γενική Εφημερίς της Ελλάδος”,⁷³ η οποία ήταν και η πρώτη που φιλοξένησε τον “Ύμνο εις την Ελευθερία” του Διονυσίου Σολωμού και στη συνέχεια μετεξελίχθηκε στη γνωστή σε “Εφημερίς της Κυβερνήσεως”⁷⁴ (Φ.Ε.Κ.), όπου δημοσιεύονται οι νόμοι, προεδρικά διατάγματα, νομοθετικές πράξεις, Υπουργικές Αποφάσεις κλπ, σε ειδικό δε τεύχος αυτής δημοσιεύονται καταστατικά, ανακοινώσεις, ισολογισμοί κλπ Ανωνύμων Εταιρειών και Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης.

Τα ελληνικά νησιά είχαν επίσης τους δικούς του “εκπροσώπους” του τύπου με τρεις γνωστές εφημερίδες, τον “Φίλο του Νόμου”,⁷⁵ την “Ανεξάρτητο Εφημερίδα της Ελλάδος”⁷⁶

67 Άρθρο: ΣανΣήμερα.gr, “Ελληνικά Χρονικά”, πηγή: <http://www.sansimera.gr/articles/613>

68 Ιωάννης-Ιάκωβος Μάγερ. Γεννήθηκε στη Ζυρίχη στις 30-12-1798 και σκοτώθηκε κατά την ηρωική έξοδο του Μεσολογγίου στις 11-4-1826. Από τους βασικούς φιλέλληνες που συνέδραμαν τον Αγώνα. Συντάκτης των “Ελληνικών Χρονικών”. Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

69 Ίδτε Άρθρα: ΣανΣήμερα.gr, “Ελληνικά Χρονικά”, πηγή: <http://www.sansimera.gr/>, Νικόλαος Κολόμβας, “Η ΕΞΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ ΣΤΙΣ 10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1826 ΚΑΙ Η ΤΡΑΓΙΚΗ ΜΟΙΡΑ ΤΩΝ ΑΜΑΧΩΝ”, Μάρτιος – Απρίλιος 2009, πηγή: <http://www.army.gr/>

70 Η “Αιτωλική Εφημερίς” γραφόταν στη δημοτική, περιελάμβανε και αυτή κατά κύριο λόγο ειδήσεις από τα μέτωπα του αγώνα, αλλά και πολιτικές εξελίξεις. Ίδτε Άρθρο: NextDeal.gr, “Ο Τύπος στα χρόνια της ελληνικής Επανάστασης”, 19-3-2014, Πηγή: <http://www.nextdeal.gr/>

71 Ο “Αχελώος” ήταν όργανο της Γερουσίας της Δυτικής Χέρσου Ελλάδος, της οποίας δημοσίευε τα θεσπίσματα και τις αποφάσεις, μαζί με λίγες ακόμα ειδήσεις, σχετικές - πάντα - με τις πράξεις τις Διοικήσεως και τις ενέργειες των μελών της. Ίδτε Άρθρο: Κώστας Καψάλης, “οι εφημερίδες στο 1821”, 18-10-2012, Πηγή: <http://www.lidoriki.com/>

72 Η “Εφημερίς Αθηνών” ήταν η πρώτη εφημερίδα που τυπωνόταν στην Αττική, αρχικά με έδρα τη Σαλαμίνα και εν συνεχεία την Αθήνα. Ίδτε Άρθρα: NextDeal.gr, “Ο Τύπος στα χρόνια της ελληνικής Επανάστασης”, 19-3-2014, Πηγή: <http://www.nextdeal.gr/> και Κώστας Καψάλης, “οι εφημερίδες στο 1821”, 18-10-2012, Πηγή: <http://www.lidoriki.com/>.

73 Η “Γενική Εφημερίς της Ελλάδος” ήταν άμεσα ελεγχόμενη από τη Κυβέρνηση, κυκλοφόρησε στις 7-10-1825, με υλικό που περιελάμβανε πολιτικά νέα, φιλολογικά δοκίμια, ιστορικά έγγραφα κλπ. Ίδτε Άρθρο: NextDeal.gr, “Ο Τύπος στα χρόνια της ελληνικής Επανάστασης”, 19-3-2014, Πηγή: <http://www.nextdeal.gr/> και Κώστας Καψάλης, “οι εφημερίδες στο 1821”, 18-10-2012, Πηγή: <http://www.lidoriki.com/>.

74 Η Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκδίδεται μέχρι και σήμερα. Θεσπίστηκε με το υπ' αρ. 2 της 1/16 Φεβρουαρίου 1833 Βασιλικό Διάταγμα με σκοπό, Σύμφωνα και με το Σύνταγμα να αποτελεί το μόνο, επίσημο και υποχρεωτικό μέσο δημοσιοποίησης των Νομικών Πράξεων (Νόμων κλπ) των οργάνων της Ελληνικής Δημοκρατίας. Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

· και Εθνικό Τυπογραφείο, “από το 1825 ως σήμερα”, πηγή: <http://www.et.gr/index.php/ethinko-typografeio/71-2009-09-18-13-21-27/5-since1825>

75 Τυπωνόταν στην Ύδρα και πρωτοκυκλοφόρησε στις 10-3-1824. Ίδτε Άρθρα: NextDeal.gr, “Ο Τύπος στα χρόνια της ελληνικής Επανάστασης”, 19-3-2014, Πηγή: <http://www.nextdeal.gr/ειδήσεις/πολιτισμός/ο-typos-sta-chronia-ths-ellhnikhs-epanastashs.html> και Κώστας Καψάλης, “οι εφημερίδες στο 1821”, 18-10-

και την “Ελληνική Μέλισσα”⁷⁷. Μετά το πέρας του Αγώνα, τρεις εφημερίδες ξεχωρίζουν, “Η Αθήνα”, “Η Ελπίς” και “Ο Αιών”, που έδωσαν σθεναρό αγώνα για την διατήρηση της αυτονομίας και ελευθεροτυπίας τους ενάντια στον Βασιλικό έλεγχο.⁷⁸

Εικόνα 8

Η εφημερίδα Ελληνικά Χρονικά, φύλλο 07 Ιαν. 1825

Πηγή και δικαιώματα: <http://commons.wikimedia.org/>

Στην νεότερη ελληνική ιστορία, η πρώτη εφημερίδα που κάνει την εμφάνισή της, το έτος 1876 η ιστορική “Εστία”⁷⁹. Το έτος 1883 εκδίδεται η πιο ιστορική ίσως εφημερίδα της νεότερης ελληνικής ιστορίας, η “Ακρόπολις”, η οποία “διαμόρφωσε νέα δεδομένα καθώς ξεκίνησαν τις αποστολές ειδικών απεσταλμένων στην Ελλάδα και το εξωτερικό”.⁸⁰ Μετά, το 1883, ξεκινά η έκδοση πολλών εφημερίδων με πιο σημαντικές την εφημερίδα “Άστρ” το έτος 1885, το “Έμπρός” και τον “Χρόνο” το έτος 1903. Το έτος 1919 εκδίδεται η γνωστή σε όλους

2012, Πηγή: <http://www.lidoriki.com/2012/10/1821.html> .

76 Και αυτή τυπωνόταν στην Ύδρα. Πρωτοκυκλοφόρησε τον Ιούλιο του 1827 αλλά έπαυσε την κυκλοφορία της το 1828. Ίδτε Άρθρα: NextDeal.gr, “Ο Τύπος στα χρόνια της ελληνικής Επανάστασης”, 19-3-2014, Πηγή: <http://www.nextdeal.gr/ειδήσεις/πολιτισμός/ο-typos-sta-chronia-ths-ellhnikhs-epanastashs.html> και Κώστας Καψάλης, “οι εφημερίδες στο 1821”, 18-10-2012, Πηγή: <http://www.lidoriki.com/2012/10/1821.html> .

77 Η “γαλλόφωνη” εφημερίδα της Ύδρας. Έκανε την εμφάνισή της το 1827 μέχρι και το 1829. Σκοπό είχε στην ουσία, λόγω και της γλώσσας γραφής της την ενημέρωση της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης για τα τεκταινόμενα του Αγώνα.

Ίδτε Άρθρα: NextDeal.gr, “Ο Τύπος στα χρόνια της ελληνικής Επανάστασης”, 19-3-2014, Πηγή: <http://www.nextdeal.gr/> και Κώστας Καψάλης, “οι εφημερίδες στο 1821”, 18-10-2012, Πηγή: <http://www.lidoriki.com/> .

78 Άρθρο: Αναστασία Παπαδοπούλου – Βαϊτσοπούλου και Βασιλική Μήλη, “Αναδρομή στην ιστορία του ελληνικού τύπου”, Πηγή: <http://infocracypress.wordpress.com/>

79 Η “Εστία” μαζί με την εφημερίδα “Ακρόπολις” εκδίδονται μέχρι και σήμερα, αποτελώντας έτσι “ζωντανό” κομμάτι της σύγχρονης ιστορία του Ελληνικού τύπου.

80 Πηγή: Ίδτε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 78.

“Καθημερινή”, το έτος 1922 “γεννιέται” το “Ελεύθερο Βήμα” και τέλος το έτος 1931 κάνουν την εμφάνισή τους τα “Αθηναϊκά Νέα”.⁸¹

Έκτοτε, ο ελληνικός τύπος παρουσιάζει μια συνεχώς ανοδική τάση, σε αριθμό και σε περιεχόμενο. Ο ρόλος του τύπου ενισχύθηκε ακόμα περισσότερο το έτος 1905 με την Ίδρυση του “Αθηναϊκού Πρακτορείου Ειδήσεων”, το οποίο το έτος 2008 συνενώθηκε με το αντίστοιχο “Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων” (που είχε ιδρυθεί το έτος 1991).⁸²

Όλα τα παραπάνω συνετέλεσαν στη καθιέρωση και ραγδαία εξέλιξη του Τύπου, με αποτέλεσμα σήμερα να απαντώνται στην Ελλάδα, περίπου 6.000 έντυπα⁸³ (εφημερίδες και περιοδικά κλπ) ποικίλης ύλης και περιεχομένου. Ένα είναι σίγουρο, ότι ο τύπος, από την δημιουργία του μέχρι και σήμερα συμβάλλει στην ενημέρωση και πληροφόρηση του αναγνωστικού κοινού και στη διαμόρφωση της ιστορίας.⁸⁴

2.2. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

Το έτος 1864, ο Σκοτσέζος εφευρέτης, Τζέιμς-Κλέρκ Μάξγουελ⁸⁵ ανακαλύπτει και διατυπώνει τη θεωρία του ότι τα ηλεκτρομαγνητικά κύματα ταξιδεύουν στον χώρο με την ταχύτητα του φωτός.⁸⁶ Η ανακάλυψη αυτή έμελλε να αποτελέσει την αφετηρία για τη γέννηση του ραδιοφώνου, δηλαδή του “δέκτη των ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων...” που προοριζόταν “...δια την μετάδοσιν των ραδιοφωνικών προγραμμάτων και λειτουργιών αποκλειστικώς σχεδόν εις τας περιοχάς των συχνοτήτων των εκχωρηθεισών εις την ραδιοφωνίαν”.⁸⁷ Την θεωρία αυτή, ήρθε να επιβεβαιώσει και να εξελίξει με τη σειρά του ο Γερμανός φυσικός και εφευρέτης, Χάινριχ Χέρτζ,⁸⁸ ο οποίος μετά από έρευνες⁸⁹ που διεξήγαγε επαλήθευσε την ύπαρξη⁹⁰ των κυμάτων αυτών, τα οποία προς τιμήν του πήραν και

---

81 Πηγή: Γεώργιος Τσαγκρινός, “Η Δημοσιογραφία από την Αρχαιότητα έως Σήμερα”, Περιοδικό “Ιχώρ” Απρίλιος 2001 – Τεύχος 8, σελ. 71 και <http://infocracypress.wordpress.com/>

82 Πηγή: <http://www.amna.gr/>

83 Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εσωτερικών – Γενική Γραμματεία Επικοινωνίας & Ενημέρωσης – e Πασιθέα στην Ελληνική επικράτεια κυκλοφορούν περίπου 6.000 έντυπα, όλων των κατηγοριών. Πηγή: <http://www.minpress.gr/>

84 Ίδετε Κεφάλαιο 3.1 της παρούσας.

85 Τζέιμς – Κλέρκ Μάξγουελ, (13 Ιουνίου 1831 – 5 Νοεμβρίου 1879). Σκοτσέζος Φυσικός, ασχολήθηκε με τον ηλεκτρισμό, τον μαγνητισμό και την οπτική. Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

86 Άρθρο: Ζαχαρούλα Βασιλάκη, “Ιστορική Αναδρομή Ραδιοφώνου”, Πηγή: <http://www.iom.gr/>

87 “Γενική Παγκόσμιος Εγκυκλοπαίδεια μετά πλήρους Λεξικού της Ελληνικής Γλώσσας”, 1964, Επιστημονική Εταιρεία των Ελληνικών Γραμμάτων – Πάπυρος, τόμος ενδέκατος (11) υπό το λήμμα “ραδιόφωνο”, σελίδα 510.

88 Χάινριχ Ρούντολφ Χερτζ ή Χερτζ, (22 Φεβρουαρίου 1857 – 1894), Γερμανός Φυσικός. Ο πρώτος που πέτυχε την εκπομπή μετάδοσης και λήψη ραδιοκυμάτων. Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε. και Άρθρο: www.radiofono.gr, “155 χρόνια από τη γέννηση του Χάινριχ Χερτζ”, 22-2-2012, πηγή: <http://www.radiofono.gr/>

89 Με τις έρευνές του αυτές, ο Χέρτζ απέδειξε ότι “ένα ηλεκτρομαγνητικό κύμα μπορεί να διαχωριστεί από ένα άλλο, εφόσον εκπέμπουν σε διαφορετική συχνότητα – μήκος κύματος”. Άρθρο: Ζαχαρούλα Βασιλάκη, “Ιστορική Αναδρομή Ραδιοφώνου”, Πηγή: <http://www.iom.gr/inst/iom/gallery/ekdoseis/Istoriki%20anadromi.pdf>

90 Με τα πειράματά του αυτά, “Ο Χέρτζ μπόρεσε να παράξει και να εκπέμψει τα κύματα αυτά με τη βοήθεια

το όνομά του, “Ερτζιανά”.⁹¹

Βασιζόμενος στις ανακαλύψεις αυτές, ο Γουλιέλμος Μαρκόνι,⁹² γνωστός και ως “πατέρας του ραδιοφώνου”, επιτυγχάνει, το έτος 1895, να μεταδώσει σήματα Μόρς,⁹³ μέσω ερτζιανών κυμάτων.⁹⁴ Η “πρώτη αναμετάδοση λόγου και μουσικής πραγματοποιείται”⁹⁵ το 1906 από τον πρωτοπόρο της αμερικανικής ραδιοφωνίας Reginald Fessenden.⁹⁶ Το 1907, ο Λή ντε Φόρεστ,⁹⁷ κατασκευάζει και θέτει σε λειτουργία την αερόκενη τρίοδη ραδιοφωνική λυχνία⁹⁸ δίνοντας λύση στην καλύτερη λήψη ηχητικών σημάτων, μέσω της οποίας στις 12 και 13 Ιανουαρίου 1910, “επιτυγχάνει την πρώτη εξωτερική μετάδοση μουσικής παράστασης από το Metropolitan Opera House της Νέας Υόρκης”.⁹⁹

Στην Ελλάδα, το ραδιόφωνο καθυστέρησε αρκετά να έρθει. Ενδεικτικό της καθυστέρησης αυτής είναι ότι η “η πρώτη απόπειρα ραδιοφωνικής εκπομπής στην Ελλάδα έγινε” από τη Διοίκηση Ραδιοφωνίας του Υπουργείου Ναυτικών (Δ.Ρ.Υ.Ν.) στις εγκαταστάσεις της στον Βοτανικό¹⁰⁰ το έτος 1923 γνωστός και ως “Πομπός Ασυρμάτου Τηλεγραφίας”.¹⁰¹ Τελικώς, ο πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός¹⁰² εξέπεμψε από τη

ενός ταλαντωτή, διεγερόμενου από ένα σπινθήρα εκκένωσης. Με τη βοήθεια ενός δεύτερου ταλαντωτή στον οποίο ξέσπαγε σπινθήρας σε ένα διάκενο, με την επίδραση λαμβανομένου κύματος, ο Χερτζ μπόρεσε να ανιχνεύσει τα ηλεκτρομαγνητικά κύματα. Μπόρεσε να αποδείξει ότι αυτά τα κύματα μπορούν, όπως ακριβώς τα φωτεινά, να υποστούν ανάκλαση, συμβολή και πόλωση, δεν πρόβλεψε όμως τη δυνατότητα χρησιμοποίησης ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων για τη μετάδοση πληροφορίας”. Ίδτε άρθρο: Γιάννης Φραγκούλης, “Ραδιόφωνο – Ιστορική Εξέλιξη, τα πρώτα βήματα”, Πηγή: <http://www.mediainfo.gr/radio/history/>

91 Ερτζιανά είναι τα ηλεκτρομαγνητικά κύματα σχετικά χαμηλών συχνοτήτων, στα οποία βασίζονται η ασύρματη τηλεπικοινωνία και η λειτουργία του ραντάρ και διαδίδονται, στο κενό, με την ταχύτητα των 300.000 χλμ. το δευτερόλεπτο. Πηγή: http://www.livepedia.gr/index.php/Ερτζιανά_Κύματα

92 Ο Γουλιέλμο Μαρκόνι (*Guglielmo Marconi*, 25 Απριλίου 1874 – 20 Ιουλίου 1937). Ιταλός εφευρέτης, γνωστός ως ο πατέρας της εκπομπής ραδιοκυμάτων σε μεγάλη απόσταση και για την ανάπτυξη του Νόμου του Μαρκόνι και ενός ραδιοτηλεγραφικού συστήματος. Ο Μαρκόνι συχνά πιστώνεται ως ο εφευρέτης του ραδιοφώνου και το 1909 μοιράστηκε το Βραβείο Νομπέλ Φυσικής με τον Καρλ Φέρντιναντ Μπράουν για τη συμβολή τους στην ανάπτυξη της ασύρματης τηλεγραφίας. Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

93 “Ο Κώδικας Μορς είναι μια μέθοδος για μετάδοση πληροφορίας με παλμούς μικρής και μεγάλης διάρκειας ή σημάδια -τελείες και παύλες. Επινοήθηκε για τη μετάδοση μηνυμάτων μέσω τηλεγράφου μέσα του 1830 από τον Σάμιουελ Μορς”. . Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

94 Την εν λόγω ανακάλυψή του την κατοχύρωσε με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας το έτος 1896 στην Μεγάλη Βρετανία. Ίδτε Άρθρο: Ζαχαρούλα Βασιλάκη, “Ιστορική Αναδρομή Ραδιοφώνου”, Πηγή: <http://www.iom.gr/inst/iom/gallery/ekdoseis/Istoriki%20anadromi.pdf>

95 Άρθρο - Αφιέρωμα: “Η Ιστορία του ραδιοφώνου – από τον Γουλιέλμο Μαρκόνι έως την ελεύθερη ραδιοφωνία”, Καθημερινή, Επτά Ημέρες, Κυριακή 31-12-1995.

96 Reginald Fessenden, (6 Οκτωβρίου 1966 – 22 Ιουλίου 1932). Καναδός εφευρέτης. Κύριο αντικείμενο των πειραμάτων του αφορούσαν το ραδιόφωνο. . Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

97 Λή ντε Φόρεστ (Lee de Forest), 26 Αυγούστου 1873 – 30 Ιουλίου 1961. Αμερικανός εφευρέτης με περισσότερες από 180 διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Πρωτοπόρος στην ανάπτυξη της ραδιοεπικοινωνίας. Γνωστός και ως “πατέρας του ραδιοφώνου”. . Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

98 Άρθρο: Καθημερινή, “ένας αιώνας ραδιοφωνική μαγεία”, Πηγή: <http://www.cretalive.gr/history/view/enas-aiwnas-radiofwnikh-mageia/142052>

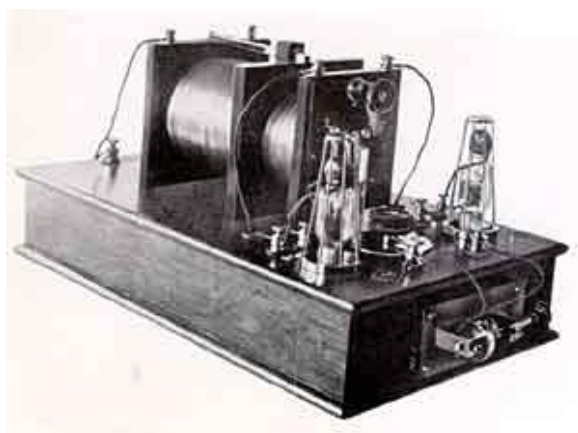
99 Στις 12-1-1910 αναμετάδωσε την 2η Πράξη της Τόσκα του Giacomo Puccini και στις 13-1-1910 αναμετάδωσε την όπερα “Pagliacci” του Ruggero Leoncavallo. . Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

100 Αφιέρωμα: “Η Ιστορία του ραδιοφώνου – Από τον Γουλιέλμο Μαρκόνι έως και την ελεύθερη ραδιοφωνία”, Καθημερινή, Επτά Ημέρες, Κυριακή 31-12-1995, σελίδα 3.

101 Άρθρο: radiosalvatore, “το ραδιόφωνο στην Ελλάδα”, Πηγή: <http://radioamsalvatore.blogspot.gr/>

102 Ο σταθμός αυτός είχε πομπό ισχύος αρχικά 400W (βατ), ύστερα δε ενισχύθηκε στα 4,5 KW (κιλοβάτ), εκπέμποντας σε συχνότητα μεσαίων κυμάτων (218,5 kHz), η δε κεραία του έφτανε σε ύψος 45 μέτρων.

Θεσσαλονίκη, με ιδιωτική πρωτοβουλία, στις 25 Μαρτίου 1926.¹⁰³ Την πρωτοβουλία αυτή ανέλαβε ο Χρίστος Τσιγγιρίδης¹⁰⁴, μέσα από τον χώρο της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης (Δ.Ε.Θ.).

Εικόνα 9

Ο ραδιοδέκτης του Lee de Forest. Πηγή και δικαιώματα: <http://www.kids.esdb.bg/>

Η δικτατορία του Μεταξά,¹⁰⁵ αντιλαμβανόμενη την “δύναμη” που είχε το ραδιόφωνο, που παρείχε τη δυνατότητα “εκπαίδευσης” του ακροατή σύμφωνα με τα “θέλω” του καθεστώτος. Το “1936 η κυβέρνηση υπέγραψε συμβόλαιο με τη γερμανική εταιρεία Telefunken για την κατασκευή ενός πομπού μεσαίων κυμάτων ισχύος 100 W (Watt, βατ) στη Θεσσαλονίκη, ενός πομπού βραχέων κυμάτων 5 kW στην Κέρκυρα, και ενός πομπού επίσης βραχέων κυμάτων ισχύος 20 kW στην Αθήνα. Το συμβόλαιο γρήγορα ακυρώθηκε, και αντικαταστάθηκε από ένα νέο συμβόλαιο με το οποίο η Telefunken θα εγκαθιστούσε πομπό μεσαίων κυμάτων ισχύος 15 kW στα Λιόσια”.¹⁰⁶

Η πρώτη όμως “επίσημη” μορφή ραδιοφωνίας εγκαινιάζεται¹⁰⁷ στις 25 Μαρτίου

Ονομαζόταν “Ραδιοφωνικός Σταθμός Θεσσαλονίκης – Χρ. Τσιγγιρίδου”. Ίδτετε άρθρο: [thessalonikiartsandculture.gr](http://www.thessalonikiartsandculture.gr/), “Ιστορία Ραδιοφώνου, πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός στην Ελλάδα, 1η ΔΕΘ 1926”, 25-8-2013, Πηγή: <http://www.thessalonikiartsandculture.gr/>

103 Ίδτετε άρθρο: [thessalonikiartsandculture.gr](http://www.thessalonikiartsandculture.gr/), “Ιστορία Ραδιοφώνου, πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός στην Ελλάδα, 1η ΔΕΘ 1926”, 25-8-2013, Πηγή: <http://www.thessalonikiartsandculture.gr/>

104 Ο Χρίστος Τσιγγιρίδης (1877 – 1947). Έλληνας ηλεκτρολόγος μηχανικός και σπουδαίος καινοτόμος της εποχής του. Ο πρώτος που εισήγαγε στην Ελλάδα την τεχνολογία και τεχνολογία της μικροφωνικής εγκατάστασης. Από τα βασικά του επιτεύγματα είναι αυτό της ίδρυσης του πρώτου ραδιοφωνικού σταθμού της Ελλάδος και των Βαλκανίων με έδρα την ΔΕΘ. Ίδτετε άρθρο: Μακεδονική Φωνοθήκη – Φωνομουσείο, “Τσιγγιρίδης”, Πηγή: <http://www.radiomuseum.gr/>

105 Η Δικτατορία του Μεταξά 4 Αυγούστου 1936 – Απρίλιος 1940. Ίδτετε άρθρο: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, “Η δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά, 1936-1940”, Πηγή: <http://www.ime.gr/>

106 Ίδτετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 103.

107 Τα εγκαίνια του Σταθμού έγιναν με διάγγελμα του Βασιλέως Γεωργίου Β' για την Εθνική Εορτή της 25ης Μαρτίου 1926. Ίδτετε άρθρο: [thessalonikiartsandculture.gr](http://www.thessalonikiartsandculture.gr/), “Ιστορία Ραδιοφώνου, πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός στην Ελλάδα, 1η ΔΕΘ 1926”, 25-8-2013, Πηγή: <http://www.thessalonikiartsandculture.gr/>

1938¹⁰⁸ από τον Βασιλιά Γεώργιο Β'¹⁰⁹ και την Κυβέρνηση Μεταξά και δεν ήταν άλλος από τον ιστορικό¹¹⁰ “Ραδιοφωνικός Σταθμός Αθηνών” της τότε Υ.Ρ.Ε.¹¹¹ Ταυτόχρονα σχεδόν ξεκινά και η “πειρατική ραδιοφωνία”, με παράδειγμα τον “Ραδιοηλεκτρικόν Σταθμό Πειραιώς” που κατά κύριο λόγο το πρόγραμμά του περιλαμβάνει λειτουργίες (εκκλησιαστικό πρόγραμμα).¹¹²

Το 1945 (στις 16 Ιουλίου), μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ιδρύεται¹¹³ το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας, ενώ μερικούς μήνες μετά, στις 25 Μαρτίου 1946 εκπέμπει για πρώτη φορά ο “Ραδιοφωνικός Σταθμός Θεσσαλονίκης”, σε προσωρινή μορφή,¹¹⁴ για να παγιωθεί ένα χρόνο μετά το 1947.¹¹⁵ Η “άνθιση του ελληνικού ραδιοφώνου είναι πλέον πραγματικότητα, καθώς με σταθερά αυξανόμενο ρυθμό νέοι ραδιοφωνικοί σταθμοί εκπέμπουν ανά την επικράτεια. Το 1948 αποκτούν τη δική τους ραδιοφωνική “φωνή” οι πόλεις του Βόλου και της Λάρισας,¹¹⁶ τον Ιανουάριο του 1949 δημιουργείται ο “Ραδιοφωνικός Σταθμός Ιωαννίνων”,¹¹⁷ ο αρκετά δημοφιλής σταθμός των Ενόπλων Δυνάμεων με έδρα τη Θεσσαλονίκη¹¹⁸ καθώς και οι σταθμοί Χανίων, Καβάλας και Τριπόλεως¹¹⁹. Το έτος 1950 αποκτά δικό του ραδιόφωνο και η πόλη της Κοζάνης (τον “Ραδιοσταθμό Ενόπλων Δυνάμεων Κοζάνης”), καθώς και η πόλη της Πάτρας (τον “Ραδιοφωνικό Σταθμό Πατρών”). Στις 11 Μαΐου 1952 και ώρα 18.00 κάνει την παρθενική του εμφάνιση το “Δεύτερο Πρόγραμμα”,¹²⁰ το οποίο δημιουργήθηκε από την Ε.Ι.Ρ. λόγω της αυξανόμενης ακροαματικότητας των σταθμών των Ενόπλων Δυνάμεων.¹²¹

Το τέλος του Εμφυλίου Πολέμου, το 1949, σήμανε μια νέα εποχή για το ελληνικό ραδιόφωνο, αυτή της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Το πρώτο βήμα έγινε από το πανεπιστήμιο της Αθήνας, πλην όμως το εγχείρημα ήταν βραχύβιο.¹²²

Το έτος 1954 (Σεπτέμβριος) “γεννιέται” το “Τρίτο Πρόγραμμα”, το οποίο όμως

---

108 Η Ελλάδα ήταν μια από τις τελευταίες Ευρωπαϊκές χώρες που αποκτούσαν Εθνικό Ραδιόφωνο. Πηγή: Ίδετε παραπάνω υποσημείωση υπ'αρ. 105.

109 Ο Γεώργιος Β', Βασιλεύς των Ελλήνων, ήταν βασιλιάς στο Βασίλειο της Ελλάδος κατά τα διαστήματα 1922-1924, 1935-1941 και 1946-1947 πρωθυπουργός από τις 19 Απριλίου 1941 μέχρι τις 22 Απριλίου 1941.

110 Ο “Ραδιοφωνικός Σταθμός Αθηνών” είναι σήμερα γνωστός για τα πολεμικά ανακοινωθέντα κατά τον β' παγκόσμιο πόλεμο και ιδίως κατά την είσοδο των γερμανικών στρατευμάτων στην Αθήνα στις 27 Απριλίου 1941, κατά την οποία ο εκφωνητής, Κώστας Σταυρόπουλος, φορτισμένος και συγκινημένος ανέφερε, με υπόκρουση τον Εθνικό μας Ύμνο: “Αδέλφια ψηλά το κεφάλι. Ο Σταθμός αυτός ύστερα από λίγο δεν θα είναι Ελληνικός. Μην τον ακούτε πια. Έλληνες, ο αγώνας συνεχίζεται”. Ίδετε άρθρο: Καθημερινή, “ένας αιώνας ραδιοφωνική μαγεία”, Πηγή: <http://www.cretalive.gr/history/view/enas-aiwnas-radiofwnikh-mageia/142052> και Περιοδικό “Ψίθυροι”, “Η ιστορία του ραδιοφώνου – 115 χρόνια από την ίδρυσή του” πηγή: <http://www.psithiri.gr/>

111 Υπηρεσία Ραδιοφωνικών Εκπομπών.

112 Άρθρο: radiosalvatore, “το ραδιόφωνο στην Ελλάδα”, Πηγή: <http://radioamsalvatore.blogspot.gr/>

113 Ίδετε Συντακτική Πράξη 54/1945 «Περί ιδρύσεως του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας».

114 Εξέπεμπε με τη χρήση φορητού πομπού, τοποθετημένου πάνω σε αυτοκίνητο. Πηγή: <http://arxaia-ellinika.blogspot.gr/>

115 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 103.

116 Ίδετε Άρθρο: Ζαχαρούλα Βασιλάκη, “Ιστορική Αναδρομή Ραδιοφώνου”, Πηγή: <http://www.iom.gr>

117 Ίδετε άρθρο: Καθημερινή, “ένας αιώνας ραδιοφωνική μαγεία”, Πηγή: <http://www.cretalive.gr/>

118 Ίδετε παραπάνω, Υποσημείωση υπ. αρ. 115.

119 Ίδετε παραπάνω, Υποσημείωση υπ. αρ. 115.

120 Το “Δεύτερο Πρόγραμμα” μετέδιδε εκπομπές παρόμοιες των Ραδιοσταθμών των Ενόπλων Δυνάμεων.

Ίδετε άρθρο: thessalonikiartsandculture.gr, “Ιστορία Ραδιοφώνου, πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός στην Ελλάδα, 1η ΔΕΘ 1926”, 25-8-2013, Πηγή: <http://www.thessalonikiartsandculture.gr/>

121 Ίδετε παραπάνω, Υποσημείωση υπ. αρ. 117.

122 Ίδετε παραπάνω, Υποσημείωση υπ. αρ. 114.

λειτούργουσε για λίγες ώρες ημερησίως και μετέδιδε κατά κύριο λόγο κλασική μουσική.¹²³ Στα χρόνια που ακολούθησαν, νέοι σταθμοί γεννήθηκαν, με πιο αξιοσημείωτες περιπτώσεις, τον “Ραδιοφωνικό Σταθμό της Ρόδου” (1954), τον “Ραδιοφωνικό Σταθμό της Φλώρινας” (1956), τον “Ραδιοσταθμό της Κέρκυρας” (1957), τον Ραδιοφωνικό Σταθμό Σερρών” (1959), τον “Ραδιοφωνικό Σταθμό Πύργου Ηλείας” (1959), τον “Ραδιοσταθμό Ορεστιάδος” (1965), τον “Ραδιοφωνικό Σταθμό Ζακύνθου” (1970), τον “Ραδιοσταθμό Ηρακλείου” (1972).¹²⁴

Το έτος 1976, η Ε.Ι.Ρ. και μετέπειτα Ε.Ι.Ρ.Τ. μετατρέπεται σε ανώνυμη εταιρεία, και έτσι έχουμε την πιο γνώριμη σε όλους μας, ΕΡΤ. Α.Ε.,¹²⁵ η οποία, από το 1987, “είχε στον έλεγχό της το Πρώτο Πρόγραμμα 91.6 και 105.8 (πρώην ΝΕΤ FM 91.6 και 105.8), το Δεύτερο Πρόγραμμα 103.7 και 102.9, το Τρίτο Πρόγραμμα 90.9 και 95.6, την ΕΡΑ Σπορ, 101.8 και 100.9, δυο τοπικούς σταθμούς στην Κεντρική Ελλάδα (Κοσμος 93.6 και 107 FM, Φιλία 106.7 FM), τους περιφερειακούς σταθμούς 102 FM, 95.8 FM της Θεσσαλονίκης, το Τρίτο Πρόγραμμα Ρ/Σ Μακεδονίας, τους 17 περιφερειακούς ραδιοσταθμούς: (Κέρκυρας, Πάτρας, Βορείου Αιγαίου, με έδρα τη Μυτιλήνη της Λέσβου, Ηρακλείου, Χανίων, Κομοτηνής, Καβάλας, Σερρών, Φλώρινας, Ιωαννίνων, Βόλου, Λάρισας, Τρίπολης, Καλαμάτας, Πύργου, Ορεστιάδας, Ζακύνθου και Νοτίου Αιγαίου με έδρα τη Ρόδο), καθώς και ένα διεθνή ραδιοφωνικό σταθμό, την ΕΡΑ5, γνωστότερο ως Η Φωνή της Ελλάδας, που μαζί με το Τρίτο Πρόγραμμα του Ραδιοφωνικού Σταθμού Μακεδονίας της ΕΡΤ3 εξέπεμπαν στα βραχέα κύματα με παγκόσμια εμβέλεια. Η ΕΡΤ Α.Ε. έπαυσε να υφίσταται τον Ιούνιο του 2013, ύστερα από απόφαση της ελληνικής Κυβέρνησης (Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου της 10-6-2013 ΦΕΚ Α' 139/11-6-2013) Στο μεσοδιάστημα, μέχρι την δημιουργία του νέου φορέα με τον τίτλο “ΝΕΡΙΤ Α.Ε.”, έγιναν εκπομπές από μέρος συχνοτήτων που ανήκαν στην παλαιά ΕΡΤ με την ενδιάμεση ονομασία “Δημόσια Τηλεόραση” (ΔΤ).¹²⁶

Εικόνα 10

Η κεντρική πύλη των εγκαταστάσεων της ΕΡΤ στην Αγία Παρασκευή, μετά την ξαφνική διακοπή της λειτουργίας της. Κλεισμένες πύλες με χειροπέδες.
Πηγή και δικαιώματα εικόνας: <http://www.koolnews.gr/>

Αποτέλεσμα των προαναφερθέντων “αγώνων” που έδωσε το ραδιόφωνο για την

123 Ίδτε αφιέρωμα: FM100, “Ιστορική διαδρομή Κρατικής Ραδιοφωνίας”, Πηγή: <http://www.fm100.gr/> και άρθρο: [newsbomb.gr](http://www.newsbomb.gr/), “Η χρυσή εποχή του ελληνικού ραδιοφώνου”, 15-6-2013, πηγή: <http://www.newsbomb.gr/>

124 Ίδτε αφιέρωμα: FM100, “Ιστορική διαδρομή Κρατικής Ραδιοφωνίας”, Πηγή: <http://www.fm100.gr/>

125 Ίδτε άρθρο: Τα Νέα.gr, “Η ιστορία της ΕΡΤ από το τέλος του δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου έως σήμερα”, 11-6-2013, Πηγή: <http://www.tanea.gr>

126 Πηγή: <http://www.nerit.gr/>

εδραϊώσή και την αναγνώρισή του ως μέσο ενημέρωσης και ψυχαγωγίας, είναι σήμερα να εκπέμπουν στην Ελλάδα περίπου 1.000 ραδιοφωνικοί σταθμοί,¹²⁷ που ενημερώνουν, ψυχαγωγούν και συντροφεύουν τους ακροατές τους είκοσι τέσσερις ώρες το είκοσι τετράωρο, επτά ημέρες την εβδομάδα.

2.3. ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Το πιο ευρέως διαδεδομένο Μέσο Μαζικής Ενημέρωσης του αιώνα που πέρασε αλλά και αυτού που διανύουμε είναι σίγουρα η τηλεόραση, ένα μέσο που συνδυάζει εικόνα και ήχο και πλέον παρέχει μια τεράστια ποικιλία εκπομπών, καλύπτοντας έτσι σχεδόν όλα τα θέματα που ενδιαφέρουν τους τηλεθεατές. Σίγουρα πολλοί θεωρούν αυτή την τεχνολογική εξέλιξη και την ύπαρξη της τηλεόρασης ως ένα πρόσφατο ιστορικά γεγονός και ανακάλυψη. Πάρα ταύτα εντύπωση προκαλεί η αναφορά του αρχαίου συγγραφέα, Λουκιανού του Σαμοσατεύ,¹²⁸ ο οποίος στο έργο του, “Αληθής Ιστορία” (ή “Αληθή Διηγήματα”)¹²⁹ αναφέρει χαρακτηριστικά ότι “πάνω από ένα όβολο πηγάδι ήταν τοποθετημένος ένας πολύ μεγάλος καθρέφτης. Όταν κατέβαινε κανείς στο πηγάδι, άκουγε όλα, όσα λέγονταν πάνω στη γη όταν κοίταζε στον καθρέπτη έβλεπε όλες τις πόλεις κι όλους τούς λαούς σαν να ήταν παρών”.¹³⁰ Φέρεται να περιγράφει στην ουσία “ένα κάτοπτρο από το οποίο μπορούσε κανείς να δει όλες τις πόλεις και τα έθνη όπως είναι” κάτι σαν την σημερινή τηλεόραση θα αποτολμούσαμε να πούμε.¹³¹

Η τηλεόραση με την σημερινή της μορφή και τρόπο λειτουργίας, ανακαλύφθηκε και πρωτολειτούργησε μεταξύ των ετών 1928 και 1935,¹³² από τον Τζών Λότζι Μπαίρντ,¹³³ στην Μεγάλη Βρετανία με την χρήση πομπών μεσαίων κυμάτων του BBC.¹³⁴

Η απόπειρα αυτή, όπως εύκολα γίνεται αντιληπτό, ουδεμία σχέση είχε με την ποιότητα ήχου και εικόνας που απολαμβάνουν σήμερα οι τηλεθεατές, καθώς οι εικόνες που διοχετεύονταν μέσω του συστήματος αυτού, αποτελούνταν μόνο από 28-30 ασπρόμαυρες γραμμές, χωρίς δυνατότητα αναπαραγωγής των λεπτομερειών.¹³⁵

---

127 Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της αρμόδιας Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, στην επικράτεια λειτουργούν νόμιμα 998 ραδιοφωνικοί σταθμοί. Πηγή: <http://www.minpress.gr/tm>

128 Ο Λουκιανός ο Σαμοσατεύς (περίπου 120 μ.Χ. - μεταξύ 180 και 192 μ.Χ.) ήταν εξελληνισμένος Σύρος ρητοροδιδάσκαλος και σατιρικός συγγραφέας, ο δημιουργός του σατιρικού διαλόγου και από τους σημαντικότερους αττικιστές συγγραφείς της Δεύτερης σοφιστικής.

129 Λουκιανός ο Σαμοσατεύς, “Αληθινή Ιστορία”, εκδόσεις Αίολος, 2006.

130 Ίδτε σημείωση υπ' αρ. 132, Κεφ. Α § 26

131 Γεώργιος Κάρτερ, “Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση Ιστορία και ιστορίες”, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2004, σελ. 13

132 Αφιέρωμα: Αποστόλης Αγγελόπουλος, “Η ιστορία της τηλεόρασης”, <http://www.daskalosa.eu/>

133 Τζών Λότζι Μπαίρντ (John Logie Baird, 14 Αυγούστου 1888 – 1946), Σκωτσέζος μηχανικός, ο πρώτος στην Ιστορία που, χρησιμοποιώντας μηχανικό σύστημα σάρωσης, κατόρθωσε να αναμεταδώσει εικόνες από ένα σημείο σε άλλο, όπως κάνει η σημερινή τηλεόραση, της οποίας θεωρείται ο εφευρέτης. Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

134 Ίδτε παραπάνω, Υποσημείωση υπ' αρ. 3.

135 Άρθρο: Κ. Γυπαράκης, “Η Ελληνική Τηλεόραση και η Ιστορία της”, 8-4-2012, Πηγή: <http://giparakis.gr/>

Τη σκυτάλη στην εξέλιξη της τηλεόρασης έλαβε ο Αμερικάνος Αλλέν Ντιμόντ,¹³⁶ ο οποίος με τις έρευνές του “συνέβαλε στη μεγάλη βελτίωση της κινητοσκοπικής λυχνίας και το 1939 δημιούργησε τον πρώτο τηλεοπτικό δέκτη όπως τον ξέρουμε σήμερα”.¹³⁷ Το καθοριστικό βήμα στην “τελειοποίηση” της τεχνολογίας της τηλεόρασης (στο πρώιμο αυτό στάδιο της εφεύρεσης) έκανε ο Τσάρλς Τζέκινς,¹³⁸ ο οποίος “αφού επινόησε ένα σύστημα αναπαραγωγής σύγχρονων εικόνων που βελτίωνε πολύ τις αρχικές επιτεύξεις του Μπερντ, προχώρησε στην κατοχύρωση της πατέντας”.¹³⁹

1928 G.E. Scanning Disk Television Set (closed-open)

Εικόνα 11

1928, Η πρώτη τηλεόραση. Πηγή και δικαιώματα: <http://www.tvhistory.tv/>

Η πρώτη τηλεοπτική εκπομπή έλαβε χώρα στις 2 Νοεμβρίου 1936 από το “Αλεξάνδρα Παλλάς” του Λονδίνου για λογαριασμό του BBC, με μικρή εμβέλεια εκπομπής σήματος, μιας και μετά βίας κάλυπτε την περιοχή της Αγγλικής Πρωτεύουσας,¹⁴⁰ με ψυχαγωγικά προγράμματα και αθλητικά.¹⁴¹

Η εξέλιξη της μεταδόσεως προγραμμάτων μέσω της τηλεόρασης και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού, έμελλε να διακοπεί για λίγο, λόγω του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, χωρίς όμως αυτό να σημάνει και την διακοπή των τεχνολογικών εξελίξεων. Με το πέρας του Πολέμου ξεκίνησαν εκ νέου οι μεταδόσεις προγραμμάτων, με αποτέλεσμα ήδη από το έτος 1945, η νέα αυτή ηλεκτρονική συσκευή να έχει κατακλύσει όλα τα αμερικανικά νοικοκυριά. Αυτό αποτυπώνεται και από το γεγονός ότι ένα χρόνο μετά (το 1946) στις Η.Π.Α., υπήρχαν ήδη δώδεκα τηλεοπτικοί σταθμοί σε λειτουργία,¹⁴² ενώ το έτος 1951, και συγκεκριμένα στις 25 Ιουνίου, το τηλεοπτικό δίκτυο CBS εισαγάγει την έννοια της έγχρωμης τηλεόρασης.¹⁴³ η οποία παρουσιάζεται στους τηλεθεατές τον Σεπτέμβρη του έτους αυτού.¹⁴⁴ Το ίδιο έτος κάνει “πρεμιέρα” η τηλεοπτική σειρά (“serial” όπως είναι σήμερα γνωστά), με τίτλο “Λούση”, πού

136 Αλλέν Ντιμόντ, (29 Ιανουαρίου 1901 – 14 Νοεμβρίου 1965). Αμερικάνος ηλεκτρολόγος μηχανικός και εφευρέτης.

137 Άρθρο: Samidha Verma, “Invention story of television”, πηγή: <http://www.engineersgarage.com/>

138 Τσάρλς Τζέκινς (1867-1934), Αμερικάνος εφευρέτης.

139 Ίδείτε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 138 και Αφιέρωμα: historyoftelevision.net, “A Brief History Of Television”, πηγή: <http://www.historyoftelevision.net/>

140 Ίδείτε άρθρο: Desmond Campbell, “Alexandra Palace: Birthplace of Television”, πηγή: <http://www.alexandrapalace.com/>

141 Πηγή: <http://www.tempo.gr/>

142 Πηγή: <http://egpaid.blogspot.com/>

143 Αφιέρωμα: gr.euronews.com, “Σαν σήμερα...25 Ιουνίου”, 25-6-2013, Πηγή: <http://gr.euronews.com/>

144 Αφιέρωμα: Gegonota Gr, “Η έγχρωμη τηλεόραση γίνεται 60 ετών”, Πηγή: <http://www.gegonota.net>

είναι το πρώτο σίριαλ που προβάλλεται μέσω τηλεόρασης.¹⁴⁵

Στην Ελλάδα, η εφεύρεση αυτή έκανε την εμφάνισή της το έτος 1960¹⁴⁶ στην Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης, από το περίπτερο της ΔΕΗ.¹⁴⁷

Η ολοκληρωμένη και επίσημη “πρώτη” για την ελληνική τηλεόραση, έλαβε χώρα στις 23 Φεβρουαρίου 1966 στις 18.30 ακριβώς, με εκφωνήτρια την Ελένη Κυπραίου και τη συνδρομή του δημοσιογράφου Γεωργίου Κάρτερ. Για τις δύο ώρες που εξέπεμψε πρόγραμμα η Ε.Ι.Ρ., από κεραίες που ήταν στημένες πάνω στο κτίριο του ΟΤΕ στην οδό Πατησίων,¹⁴⁸ οι τηλεθεατές, αν και ελάχιστοι,¹⁴⁹ “είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν ένα δελτίο ειδήσεων, την εκπομπή “Γεια σας κυρία μου”, ένα ντοκιμαντέρ και μια ταινία μικρού μήκους”.¹⁵⁰

Το έτος 1969 (στις 21 Ιουλίου) το ελληνικό κοινό, παρακολουθεί σε απευθείας σύνδεση και σε παγκόσμια προβολή, μέσω του συστήματος της eurovision την προσσελήνωση του “Απόλλο 11” και τον “περίπατο” του Νιλ Άρμστρονγκ στην επιφάνεια της Σελήνης.¹⁵¹

Τα επόμενα χρόνια, το γνωστό μέχρι τότε Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοτηλεόρασης, μετονομάζεται σε Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης (Ε.Ι.Ρ.Τ.) και εν συνεχεία, στα χρόνια της αποκαλούμενης “μεταπολίτευσης”, το Ε.Ι.Ρ.Τ. μετονομάζεται, το έτος 1975, στη γνωστή μας ΕΡΤ, με σκοπό την “ενημέρωση, την επιμόρφωση και τη ψυχαγωγία του Ελληνικού λαού”,¹⁵² ενώ λίγα χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα το 1979 η έγχρωμη μετάδοση προγράμματος κάνει “πρεμιέρα” και στην Ελλάδα, μέσω του συστήματος “Secam”, σήμερα δε οι τηλεθεατές απολαμβάνουν εικόνα υψηλής ευκρίνειας χάρη στη ψηφιακή τηλεόραση.

Το 1987, η ΕΡΤ αναδιαρθρώνεται ενόψει της εισαγωγής και των ιδιωτικών καναλιών στη ζωή των Ελλήνων τηλεθεατών. Από την αναδιάρθρωση αυτή προκύπτει, μετά από συγχώνευση της ΕΡΤ1 και ΕΡΤ2, το Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου με την μορφή

---

145 Άρθρο: Χρυσούλα Κατσαρού, “Από την αρχαιο-τηλεόραση στην... εποχή του Μπιγκ Μπράδερ”, Πηγή: <http://www.ethnos.gr/>

146 Είχε προηγηθεί, το έτος 1951 με τον Νόμο 1663 η ίδρυση και λειτουργία των Ραδιοτηλεοπτικών Σταθμών των Ενόπλων Δυνάμεων, καθώς και η πρόβλεψη για τη λειτουργία της Υπηρεσίας Ενημέρωσης Ενόπλων Δυνάμεων (Υ.Ε.Ν.Ε.Δ.).

147 Άρθρα: Στάθης Βαλούκος, “Η ιστορία της Ελληνικής Τηλεόρασης και η πρώτη εκπομπή”, 19-12-2008, πηγή: <http://artapress.gr/>, tvxs, “Η ιστορία της τηλεόρασης”, 30-12-2009, πηγή: <http://tvxs.gr/>, Λεωνίδας Στεργίου, «Η ιστορία της τηλεόρασης», πηγή: <http://digitalschool.minedu.gov.gr/> και Gekonota Gr, “Η έγχρωμη τηλεόραση γίνεται 60 ετών”, Πηγή: <http://www.gekonota.net/>

148 Ντορίτα Λουκίτσα, “Μισός Αιώνας ωραία και δύσκολα”, Ελευθεροτυπία, 12 Ιουνίου 2013.

149 Μέχρι περίπου τα μέσα του 1965 υπήρχαν πάνω από 1000 συσκευές στην Ελλάδα. Από αυτές περίπου από 400 βρισκόνταν σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, ενώ περί τις 100 συσκευές στη Κέρκυρα. Πηγή: <http://averoph.wordpress.com>

150 Το πρόγραμμα της πρώτης εκπομπής της ελληνικής τηλεόρασης αναλυτικά είχε ως ακολούθως: 18.30 Διεθνή Επίκαιρα, 18.45 Για σας κυρία μου, 19.00 Αυστραλία (ταξιδιωτικό ντοκιμαντέρ), 19.25 Ο Άγγλος γλύπτης Χένρυ Μουρ, 19.55 Παίζει η ορχήστρα Ανρύ Λεκά, 20.15 “Ο κλέφτης” βραζιλιάνικη ταινία μικρού μήκους, 20.30 τέλος Προγράμματος. Άρθρο: newsbeast.gr, “Η πρώτη εκπομπή της ΕΙΡ”, 12-6-2013, Πηγή: <http://www.newsbeast.gr/>

151 Λεωνίδας Στεργίου, «Η ιστορία της τηλεόρασης», Πηγή: <http://digitalschool.minedu.gov.gr>

152 Άρθρα: Star.gr, “Γενέθλια σήμερα για την ελληνική τηλεόραση: γίνεται 46 ετών!”, 23-2-2012, Πηγή: http://www.star.gr/Pages/Media.aspx?art=27467&artTitle=genethlia_simera_gia_tin_elliniki_tileorasi_ginetai_46_eton και tvxs, “Η ιστορία της τηλεόρασης”, 30-12-2009, πηγή: <http://tvxs.gr/news/ivτερνετ-μμε/η-ιστορία-της-τηλεόρασης>

Ανώνυμης Εταιρείας, ΕΡΤ Α.Ε.¹⁵³

Στις 20 Νοεμβρίου 1989, συνεπεία της απελευθέρωσης της τηλεόρασης, εκπέμπει για πρώτη φορά στην Ελλάδα ιδιωτικός τηλεοπτικός σταθμός, το MEGA channel, ακολουθεί ο ANT1 (στις 31-12-1989),¹⁵⁴ το 1993 κάνει την εμφάνισή του ο τηλεοπτικός σταθμός ΣΚΑΪ, το 1994 το Κανάλι-29 μετονομάζεται σε STAR, και στις 29 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους εμφανίζεται και στην Ελλάδα η συνδρομητική τηλεόραση, μέσω των συνδρομητικών καναλιών της εταιρείας “FILMNET”.¹⁵⁵

Σήμερα στην Ελλάδα λειτουργούν 210 περίπου τηλεοπτικοί σταθμοί,¹⁵⁶ οι οποίοι ενημερώνουν, ψυχαγωγούν, επιμορφώνουν και διασκεδάζουν του τηλεθεατές τους και στην ουσία αποτελούν έκφραση της πολυφωνίας και του θεμελιώδους δικαιώματος που εμπεριέχεται στο ίδιο το Σύνταγμα με τα άρθρα 5Α και 14.¹⁵⁷

2.4. ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εικόνα 12

Το διαδίκτυο (γνωστό και με τα αρχικά www) ενώνει σήμερα του κατοίκους όλης της Γής μέσω του υπολογιστή τους.
Πηγή και δικαιώματα εικόνας: <http://tvxs.gr/>

ARPAnet,¹⁵⁸ ένας όρος σίγουρα άγνωστος για τους περισσότερους αλλά με εφαρμογή στην καθημερινή ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων στη γη. Ο όρος ARPAnet δεν είναι τίποτε

---

153 Πηγή: http://www.minpress.gr/minpress/index/other_pages-2/topio_mme_ellada-2/content_topio_mme_ellada.htm

154 Ίδετε παραπάνω, σημείωση υπ' αρ. 156

155 Πηγή: http://www.minpress.gr/minpress/index/other_pages-2/topio_mme_ellada-2/content_topio_mme_ellada.htm, tvxs, “Η ιστορία της τηλεόρασης”, 30-12-2009, πηγή: <http://tvxs.gr/news/ivteρνet-μμε/η-ιστορία-της-τηλεόρασης> και Ντορίτα Λουκίτσα, “Μισός αιώνας ωραία και δύσκολα”, 12-6-2013, Ελευθεροτυπία, πηγή: <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=369278>

156 Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της αρμόδιας Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας.
Πηγή: http://www.minpress.gr/minpress/index/mme_gr/list_tvstations.htm και http://www.minpress.gr/minpress/index/mme_gr/list_tvlocal.htm

157 Η Συνταγματική αναφορά στα δικαιώματα και υποχρεώσεις που αφορούν στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης θα εξετασθούν αναλυτικά παρακάτω, στο Κεφάλαιο 8.1 της εργασίας αυτής.

158 ARPA: Advanced Research Projects Agency. (μετάφραση: Υπηρεσία Προηγμένων Έργων Έρευνας). Ιδρύθηκε από το Υπουργείο Αμύνης των Η.Π.Α. Αφιέρωμα: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, “Η ιστορία του διαδικτύου), Πηγή: http://www.e-yliko.gr/htmls/pc_use/internetstory.aspx

άλλο από το σημερινό διαδίκτυο. Δημιουργήθηκε το έτος 1963 ή 1964 κ πρωτολειτούργησε στις 26/10/1969 με σκοπό να συνδέει το Υπουργείο Άμυνας των Η.Π.Α. με στρατιωτικούς ερευνητικούς οργανισμούς με τη χρήση μιας νέας τεχνολογίας, γνωστή σαν μεταγωγή πακέτων (packet switching), μέσω της οποίας τα προς μετάδοση δεδομένα κόβονται σε πακέτα και πολλοί χρήστες μπορούν να μοιραστούν την ίδια επικοινωνιακή γραμμή.¹⁵⁹ Το έτος 1973 καθιερώνεται το πρωτόκολλο Διαδικτύωσης¹⁶⁰ χάρη στο οποίο οφείλει το όνομα του το Internet (Διαδίκτυο).¹⁶¹ Μέσω αυτού κάθε υπολογιστής μπορεί να επικοινωνεί με οποιονδήποτε άλλο υπολογιστή.

Το 1985 το NSF¹⁶², δημιουργεί το δικό του γρήγορο δίκτυο, γνωστό και ως NSFNET, στο οποίο συνδέονται όλο και περισσότερες χώρες (Καναδάς, Γαλλία, Ιταλία, Γερμανία, Αυστραλία κ.α.).¹⁶³

Το 1990, και η Ελλάδα συνδέεται στο NSFNET.¹⁶⁴

Το 1991, είναι ένα έτος “σταθμός” για την εξέλιξη του διαδικτύου, καθώς κάνει την εμφάνισή του ο Παγκόσμιος Ιστός ή World Wide Web ή www,¹⁶⁵ που αναπτύχθηκε από τον ερευνητή Tim Berners – Lee.¹⁶⁶ Ο Παγκόσμιος Ιστός στην ουσία είναι “η “πολυμεσική” όψη του δικτύου. Είναι ένα καταναμημένο σύστημα υπερμέσων με μεγάλη ποικιλία τεχνολογιών. Πρόκειται για εφαρμογή πελάτη - εξυπηρετητή, υπάρχει δηλαδή ένας εξυπηρετητής, ο web-server που προσφέρει την πληροφορία, και ένα κατάλληλο πρόγραμμα από την πλευρά του πελάτη - χρήστη που του το εμφανίζει στην οθόνη του σε μορφή ιστοσελίδων με εικόνες, ήχο, κλπ. Οι σελίδες αυτές ονομάζονται ιστοσελίδες. Το πρόγραμμα που τις εμφανίζει στη οθόνη και επιτρέπει τη μετάβαση μέσω συνδέσμων σε ιστοσελίδες του ίδιου ή άλλου εξυπηρετητή του Παγκοσμίου Ιστού, λέγεται φυλλομετρητής (browser)”.¹⁶⁷ Η ευρεία διάδοση του Παγκόσμιου Ιστού έχει σαν αποτέλεσμα, το 1995, να καταργηθεί το NSFNET, χάρη και στην δημιουργία του προγράμματος περιήγησης στον Παγκόσμιο Ιστό, του Internet Explorer.¹⁶⁸

Συνεπεία των προαναφερθέντων καινοτομιών, είναι σήμερα, πλέον των 3,7 Δισεκατομμυρίων ανθρώπων παγκοσμίως¹⁶⁹ να απολαμβάνουν την χρήση του Διαδικτύου και των απεριόριστων δυνατοτήτων που παρέχει στους χρήστες του, για ενημέρωση, ψυχαγωγία, διασκέδαση επικοινωνία, εμπόριο και εργασία.

---

159 Άρθρα: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, “Η ιστορία του ίντερνετ”, Δεκ. 1997, πηγή: <http://www.uth.gr/>

160 Πρωτόκολλο Διαδικτύωσης ή Internet Protocol.

161 Internet Protocol (Πρωτόκολλο Διαδικτύωσης) χάρην συντομίας: Internet.

162 National Science Foundation.

163 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 163.

164 Αφιέρωμα: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, “Η ιστορία του διαδικτύου), Πηγή: <http://www.e-yliko.gr/>

165 ο Παγκόσμιος Ιστός ή World Wide Web ή www παρουσιάστηκε από το εργαστήριο CERN της Ελβετίας. Αφιέρωμα: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, “Η ιστορία του διαδικτύου), Πηγή: <http://www.e-yliko.gr/>

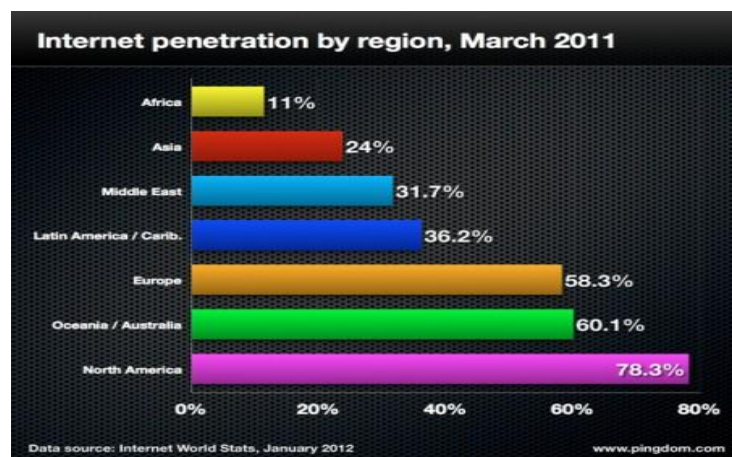
166 Ο Σερ Τίμοθι Τζον Μπέρνερς Λι (*Sir Timothy John Berners-Lee*, γενν. 8 Ιουνίου 1955), Μέλος του Τάγματος της Αξίας, Ιππότης-Διοικητής του Τάγματος της Βρετανικής Αυτοκρατορίας, Μέλος της Βασιλικής Εταιρείας, Μέλος της Βασιλικής Εταιρείας Μηχανικής, Μέλος της Βασιλικής Εταιρείας Τεχνών είναι ο εφευρέτης του Παγκόσμιου Ιστού (*World Wide Web*), διευθυντής της Κοινοπραξίας World Wide Web, οποία επιτηρεί τη συνεχή ανάπτυξή του και ερευνητής και κάτοχος της έδρας 3Com στο Εργαστήριο Πληροφορικής και Τεχνητής Νοημοσύνης (CSAIL) του MIT. Είναι ο διευθυντής του Κονσόρτσιουμ του Παγκόσμιου Ιστού στο Διαδίκτυο Καθηγητής στο τμήμα Ηλεκτρονικών και Επιστήμης Υπολογιστών του Σαουθάμπτον (Ην. Βασιλείο). . Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδόσεις Δομή Α.Ε.

167 Αφιέρωμα: Εργαστήριο Εκπαιδευτικής & Γλωσσικής Τεχνολογίας, “Παγκόσμιος Ιστός”, Πηγή: <http://hermes.di.uoa.gr>

168 Αφιέρωμα: Microsoft, “Η ιστορία των Windows, Πηγή: <http://windows.microsoft.com>

169 Πηγή: <http://www.internetlivestats.com/internet-users/>

Την καινοτόμο αυτή ιδέα του Διαδικτύου, αξιοποίησαν, όπως ήταν αναμενόμενο, και τα διάφορα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, ώστε να προσεγγίσουν τους αναγνώστες, ακροατές και τηλεθεατές τους και διαδικτυακά. Η εξέλιξη μάλιστα του διαδικτύου σε συνδυασμό με το χαμηλό κόστος που απαιτεί η ηλεκτρονική έκδοση ενός μέσου φέρονται να απειλεί τον παραδοσιακό πλέον τύπο καθώς “Υπάρχει μια άποψη ότι στα προσεχή 10-15 χρόνια, οι εφημερίδες – στη σημερινή τους μορφή- θα εκλείψουν”.¹⁷⁰

Πίνακας 1

Στον Πίνακα αυτό, αποτυπώνεται η χρήση του διαδικτύου για τον Μάρτιο του 2011, ανά γεωγραφικά διαμερίσματα παγκοσμίως. Συγκεκριμένα: στην Αφρική μόλις το 11% του πληθυσμού κάνει χρήση του διαδικτύου, στην Ασία το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 24%, στην Μέση Ανατολή σε 31,7%, στην Λατινική Αμερική & Καραϊβική σε 36,2%, στην Ευρώπη σε 58,3%, στην Ωκεανία & Αυστραλία σε 60,1% και τέλος στην Βόρεια Αμερική στο εντυπωσιακό ποσοστό του 78,3%. Πηγή και δικαιώματα γραφήματος: www.pingdom.com

Όπως ήδη αναφέρθηκε και παραπάνω (Κεφάλαιο 3.3), σχεδόν όλα τα παραδοσιακά έντυπα Μ.Μ.Ε., οι ραδιοφωνικοί σταθμοί και τα τηλεοπτικά κανάλια έχουν την δική τους ιστοσελίδα στον Παγκόσμιο Ιστό.¹⁷¹ Στο διαδίκτυο υπάρχουν όμως, πέραν αυτών των “παραδοσιακών” Μ.Μ.Ε. και ενημερωτικές ιστοσελίδες, οι οποίες δεν απαντώνται σε κάποια άλλη μορφή (έντυπη, ραδιοφωνική ή τηλεοπτική).

Στην ηλεκτρονική πλέον εποχή των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, εισάγεται και ο νέος όρος της ηλεκτρονικής δημοσιογραφίας. Η μορφή αυτή της δημοσιογραφίας περιλαμβάνει και την πιο άμεση συμμετοχή των αναγνωστών στην διαμόρφωση της είδησης. Γίνεται δηλαδή ο ίδιος ο πολίτης – αναγνώστης δημοσιογράφος (αρθρογράφος και φωτορεπόρτερ), αλλά και σχολιαστής της είδησης.¹⁷²

Θα μπορούσε, βάσει των παραπάνω, να διατυπωθεί η άποψη ότι έχουμε εισέλθει στην εποχή της άμεσης και συμμετοχικής δημοσιογραφίας, μιας δημοσιογραφίας όπου όλοι μπορούν να ενημερώνονται και συγχρόνως να ενημερώνουν άμεσα για κάθε γεγονός που υποπίπτει στην αντίληψή τους, να γίνεται ευρύς διάλογος επί όλων σχεδόν των θεμάτων που απασχολούν τον καθένα, να διατυπώνονται διαφορετικές απόψεις ακόμα και να υπάρχει λεπτό προς λεπτό ενημέρωση για τα τεκταινόμενα (κάτι το οποίο εν μέρει επιτυγχάνεται και μέσω της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου, από τα οποία όμως λείπει το σημαντικό στοιχείο

170 Ρόμπερτ Πεφάνης, “Από την Εφημερίδα στην e-φημερίδα” 12-11-2010, πηγή: <http://www.postnews.gr/>

171 Μια αναζήτηση στο διαδίκτυο με τη χρήση μηχανής αναζήτησης υπό το λήμμα “νέα” εμφανίζει μια σειρά από αναρίθμητες σελίδες που σαν κύριο αντικείμενο έχουν την ενημέρωση. Όπως ενδεικτικά ιδετε αποτέλεσμα μιας τέτοιας αναζήτησης με την χρήση της μηχανής αναζήτησης www.google.gr

172 Αναλυτικά την νέα αυτή μορφή δημοσιογραφίας θα την εξετάσουμε στο επόμενο κεφάλαιο της εργασίας αυτής (κεφ. 2.5.).

της άμεσης αντιπαράθεσης και του σχολιασμού από τον καθένα και όχι μόνο από εκείνον που αφορά η είδηση και μάλιστα χωρίς παρένθετο πρόσωπο).

2.5. ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Εικόνα 13

Blog: (Ιστολόγιο) Η συμμετοχική δημοσιογραφία και αρθρογραφία της εποχής του διαδικτύου.
Πηγή και δικαιώματα: <http://pacific.jour.auth.gr/>

Η φύση του διαδικτύου επιτρέπει σήμερα, όπως ήδη εκτέθηκε, την άμεση συμμετοχή του κάθε αναγνώστη – επισκέπτη της ιστοσελίδας, πρακτική που έχει χαρακτηριστεί και ως “δημοσιογραφία των πολιτών”,¹⁷³ μια μορφή δημοσιογραφίας “από τους πολίτες για τους πολίτες”.¹⁷⁴ Η σημασία αυτού του καινοτόμου θεσμού, έγκειται στο γεγονός ότι ο πολίτης – αναγνώστης δεν είναι πλέον μόνο δέκτης μιας είδησης, αλλά αντιθέτως, συμμετέχει στην διαμόρφωση της, αντιδρά στην όποια ανακρίβεια ή υπερβολή που μπορεί να διαπιστώσει, διαφωνεί και συμπληρώνει ή δημοσιοποιεί την είδηση όπως αυτή περιήλθε στην αντίληψή του. Πλέον η κοινωνία της πληροφορίας είναι συμμετοχική, προσβάσιμη στον καθένα και κατ’ αυτόν τον τρόπο καθίσταται και πιο αντικειμενική. Όλη αυτή η τάση – θεσμός περιγράφηκε από τον Νταν Γκίλμορ¹⁷⁵ ως “δημοσιογραφία των πολιτών”, ο οποίος, υποστηρίζει ότι διαδραματίζεται μια μεταμόρφωση της δημοσιογραφίας, από τα κυρίαρχα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης του 20ου αιώνα σε κάτι βαθύτερο και πιο δημοκρατικό. Παλαιότερα η ροή των ειδήσεων ήταν μονόπλευρη, από τα Μέσα προς το κοινό, με ελάχιστη δυνατότητα παρέμβασης από το τελευταίο. Μέσω της δημοσιογραφίας των πολιτών όμως, η ροή αυτή γίνεται αμφίδρομη και τα όρια μεταξύ παραγωγού και καταναλωτή ειδήσεων

---

173 Ο “θεσμός” αυτός έχει χαρακτηριστεί και ως δημοσιογραφία του κοινού (public journalism), ή τη δημοσιογραφία των πολιτών (civic journalism ή citizen journalism), ή τη συμμετοχική δημοσιογραφία (participatory journalism), ή και τη διαδραστική, ακόμη, δημοσιογραφία (interactive journalism). Ίδτε άρθρο: Ισμήνη Λιάγκουρα, “Δημοσιογραφία των πολιτών, ένα νέο είδος δημοσιογραφίας”, Πηγή: <http://pacific.jour.auth.gr/emmeis/?p=7270>

174 Dan Gillmor, “Εμείς είμαστε το Μέσο – Λαϊκή δημοσιογραφία από τον λαό για τον λαό”, εκδόσεις Οξύ, 2006

175 Νταν Γκίλμορ (Dan Gillmor) Αμερικάνος συγγραφέας, αρθρογράφος και blogger. Πηγή: <http://dangillmor.com/>

δύσκολα διακρίνονται”.¹⁷⁶

Σίγουρα, με την πρώτη ανάγνωση, ο καθένας θα διατύπωνε θετική γνώμη για την συμμετοχική αυτή μορφή δημοσιογραφίας που έχει προκύψει. Είναι κατ' αρχήν πολύ θετικό το γεγονός ότι μια είδηση διαμορφώνεται όχι μόνο βάσει της προσωπικής άποψης και αντίληψης του συντάκτη – δημοσιογράφου, (που είναι φύσει αδύνατο να είναι καθ' όλα αντικειμενικός), αλλά πλέον στη διαμόρφωση της είδησης συμμετέχει ο καθένας. Είναι μια έκφανση της “Άμεσης Δημοκρατίας”¹⁷⁷ θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε. Η πολυφωνία και η ελευθεροτυπία είναι θεμελιώδη δικαιώματα για την Δημοκρατία, όμως πάντα ελλοχεύουν και κίνδυνοι.

Ένα από τα βασικότερα προβλήματα με τη δημοσιογραφία των πολιτών, ιδίως μέσω των διαφόρων Ιστολογίων, είναι ότι “οι πληροφορίες αυτές δεν υφίστανται ιδιαίτερη επεξεργασία, η οποία θα μπορούσε να εγγυηθεί την εγκυρότητά τους. Είναι σύνηθες φαινόμενο, τα blogs (ιστολόγια) να αναπαράγουν κατά λέξη όχι μόνο τις ειδήσεις που δημοσιεύονται στον Τύπο αλλά και σε άλλα ιστολόγια, χωρίς καμία κριτική θεώρηση και επιβεβαίωση, καθώς ουσιαστικά ακολουθούν τη διαδικασία της «αντιγραφής – επικόλλησης», δηλαδή την πιστή αναπαραγωγή ενός ήδη δημοσιευμένου κειμένου. Πολλές φορές, μάλιστα, ο αναγνώστης θα συναντήσει τις ίδιες καταχωρίσεις σε πάρα πολλά blogs, χωρίς να αναγράφεται η πηγή προέλευσης” της πληροφορίας.¹⁷⁸ Αυτή η πρακτική αντιβαίνει την δεοντολογία του λειτουργήματος του Δημοσιογράφου,¹⁷⁹ που περιλαμβάνει, πέρα από την απλή καταγραφή ενός γεγονότος, και την διασταύρωση της αλήθειάς αυτού. Ο δημοσιογράφος, δεν πρέπει να αρκείται στη αναπαραγωγή φημών αλλά οφείλει να “βγάζει” την είδηση, επιβεβαιωμένη, αναλλοίωτη και αντικειμενικά. Αντιθέτως, τα ιστολόγια, έχουν κατηγορηθεί ότι σπανίως τηρούν αυτή την διαδικασία επεξεργασίας της είδησης πριν την αναρτήσουν στο διαδίκτυο. Αυτό το φαινόμενο είναι αναμφισβήτητα επικίνδυνο, τόσο για την δημοσιογραφία (το προσωπείο της οποία φορούν τα ιστολόγια) αλλά και για την κοινωνία εν γένει, καθώς μια ανακριβής ή ακόμα και ψευδής είδηση μπορεί να δημιουργήσει πανικό στο ευρύ κοινό, να προκαλέσει αναστάτωση και εν τέλει να προκαλέσει ζημιές.

Ο κίνδυνος αυτός διογκώνεται ακόμα περισσότερο, καθώς “δεν είναι λίγοι - τουναντίον μάλιστα- οι δημοσιογράφοι που αποδίδουν σημαντική θέση στα blogs διαβάζοντάς τα καθημερινά και αντλώντας από αυτά ειδήσεις, καθώς αποτελούν βασικό συντελεστή στη διάδοση της πληροφορίας. Γίνεται συνεπώς αντιληπτός ο διττός ρόλος των blogs: να διαχέουν την πληροφορία των παραδοσιακών Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στο κοινό και παράλληλα, να συμβάλλουν στη διαμόρφωση της ατζέντας της επικαιρότητας”.¹⁸⁰ Ο αντίλογος βέβαια σε αυτό το φαινόμενο είναι ότι ο δημοσιογράφος που αντιγράφει – αναπαράγει τις ειδήσεις από ένα ιστολόγιο είναι ο αποκλειστικός ή/και κύριος υπαίτιος, καθώς οφείλει, από τη φύση του λειτουργήματος του να διασταυρώνει την αλήθεια της είδησης και όχι να την προωθεί στο αναγνωστικό κοινό ανεξακρίβωτη.

Είναι όντως σημείο των καιρών μας, η δημοσιογραφία να πλήττεται από τη “μάστιγα” της ευκολοπροσβάσιμης είδησης, μιας είδησης που δεν χρειάζεται ρεπορτάζ αλλά απλό

---

176 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 175.

177 Η άμεση δημοκρατία, γνωστή και υπό τον όρο καθαρή δημοκρατία, αποτελεί έναν τύπο Δημοκρατίας και θεωρίας πολιτικών δικαιωμάτων όπου η εξουσία εδράζεται στη συνέλευση όλων των πολιτών που συμμετέχουν σε αυτήν. Πηγή: <http://news.in.gr/>

178 Ισμήνη Λιάγκουρα, “Δημοσιογραφία των πολιτών, ένα νέο είδος δημοσιογραφίας”, Πηγή: <http://pacific.jour.auth.gr/>

179 Τους κανόνες που διέπουν το λειτουργήμα του δημοσιογράφου θα του εξετάσουμε ενδελεχώς παρακάτω, Κεφ. 6 της εργασίας αυτής.

180 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 179.

“σερφάρισμα” στο διαδίκτυο. Οι “υπερασπιστές” της ελευθερίας των ιστολογίων θα ισχυριστούν ότι τα ιστολόγια δεν διαφέρουν σε τίποτα από την παραδοσιακή πηγή της πληροφορίας, καθώς και ότι ο ρεπόρτερ – δημοσιογράφος οφείλει, όπως έκανε στο παρελθόν, να “διπλοτσεκάρει” το περιεχόμενο των όσων πληροφορήθηκε πριν τα καταγράψει ως είδηση.

Η λύση είναι πάντα στη μέση. Δεν γίνεται να αποκλείσεις τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ούτε από την εξέλιξη, η οποία όπως πάντα ενέχει κινδύνους, ούτε βέβαια να αποκλείσεις του πολίτες από την συμμετοχή τους σε αυτά. Θα ήταν επιπόλαιο αν όχι επικίνδυνο να θεωρηθεί ότι η “φίμωση” των bloggers και η μη συμμετοχή των πολιτών στην ειδησιογραφία θα αποτρέψει την ανεξακρίβωτη είδηση από το να δημοσιοποιηθεί. Χρέος των λειτουργών των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης είναι να διασφαλίζουν την υψηλή ποιότητα και εγκυρότητα των ειδήσεων, χωρίς να αποκόπτουν τους πολίτες από την τροφοδοσία τους με ρεπορτάζ. Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε την άποψη ότι εισερχόμαστε σε μια εποχή που ο δημοσιογράφος αναβαθμίζεται και σε αρχισυντάκτη – θεματοφύλακα του θεσμού της ειδησιογραφίας και ο πολίτης προάγεται σε ρεπόρτερ.

Αυτό τον νέο ρόλο δημοσιογράφου και πολίτη προσπαθεί να καθιερώσει μια από τις μεγαλύτερες εφημερίδες παγκοσμίως, ο “Guardian”,¹⁸¹ με την νέα πλατφόρμα της με το όνομα “GuardianWitness”, ιδέα που πρωτοκαθιερώθηκε από το CNN¹⁸² με την εφαρμογή του iReport το 2007.¹⁸³ Στην πλατφόρμα αυτή, “θα μπορεί κανείς να “ανεβάζει” βίντεο, φωτογραφίες και άρθρα, αλλά και να βλέπει ό,τι έχουν δημοσιεύσει οι υπόλοιποι χρήστες. Πριν εμφανιστεί στην πλατφόρμα, το περιεχόμενο θα ελέγχεται από συντάκτες της Guardian. Οι συντάκτες θα επιλέγουν επίσης το καλύτερο υλικό, το οποίο θα φιλοξενείται στο κυρίως site της εφημερίδας ή ακόμη και στην έντυπη έκδοσή της”.¹⁸⁴ Επίσης, “Η εφημερίδα θα «αναθέτει» κάθε εβδομάδα νέα θέματα στους «δημοσιογράφους-πολίτες», τα οποία θα καλύπτουν την τρέχουσα ειδησιογραφία, τα αθλητικά, τον πολιτισμό και το life-style”.¹⁸⁵

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, η τεχνολογία και η συμμετοχή των πολιτών στην ειδησιογραφία δεν αποτελεί πλέον “φόβητρο” για τους φορείς των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, αλλά αντιμετωπίζεται σαν μια τεράστια ευκαιρία για την κάλυψη περισσότερων θεμάτων (ρεπορτάζ), με μεγαλύτερη αντικειμενικότητα, μικρότερο κόστος, ενθουσιασμό από τους πολίτες, παράγοντες που αδιαμφισβήτητα θα εξυψώσουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ακόμα περισσότερο στην αντίληψη του μέσου πολίτη.

Μετά βεβαιότητας, λοιπόν, μπορούμε να υποστηρίξουμε πως “[...] δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι η άνοδος των blogs θα σημάνει το τέλος της επαγγελματικής δημοσιογραφίας. Αντίθετα, στο νέο αυτό περιβάλλον, η παραδοσιακή δημοσιογραφία και η «δημοσιογραφία των πολιτών» συμβιώνουν”.¹⁸⁶

---

181 The Guardian, Ημερήσια Βρετανική ειδησιογραφική έντυπη έκδοση. Ιδρύθηκε το 1821 στο Manchester με το όνομα The Manchester Guardian. Πηγή: www.theguardian.com

182 CNN (Cable News Network). Αμερικάνικο τηλεοπτικό δίκτυο. Πρωτοεξέπεμψε στις 1 Ιουνίου 1980. Πηγή: www.cnn.com

183 Πηγή: <http://ireport.cnn.com/>

184 Άρθρα: Κώστας Δεληγιάννης, “Guardian: Ιντερνετικό άνοιγμα στη «δημοσιογραφία των πολιτών»”, 16-4-2013, Πηγή: <http://www.kathimerini.gr/> και <https://witness.theguardian.com/>

185 Άρθρα: neolaia.gr, “Ήρθε το Guardian Witness”, Πηγή: <http://www.neolaia.gr/> και iefimerida.gr, “Η Guardian ζητά «πολίτες-δημοσιογράφους», 16-4-2013, πηγή: <http://www.iefimerida.gr/>

186 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 179.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΥ – ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΙΔΗΣΗ

Το 2014 εισάγεται μια νέα καινοτομία στην δημοσιογραφία από τη γνωστή εφημερίδα L.A. Times, “προσλαμβάνει” ρομπότ για τη θέση συντάκτη, το οποίο μάλιστα ξεκίνησε την αρθρογραφία του με θέμα τον πρόσφατο σεισμό στο Λος Άντζελες στις 17 Μαρτίου 2014.¹⁸⁷ Αυτό είναι το μέλλον της δημοσιογραφίας, θα αντικαταστήσει τον δημοσιογράφο μια μηχανή, θα αναρωτηθεί κανείς.

Σίγουρα η τεχνολογία μαζί με τα θετικά της στοιχεία, επιφυλάσσει και δυσάρεστες εκπλήξεις και αλλαγές σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και η δημοσιογραφία δεν θα μπορούσαν να εξαιρεθούν από τον κανόνα αυτό. Πόσο εύκολο είναι όμως να επέλθει η ολοκληρωτική αποκαθίλωση του ανθρώπινου δυναμικού των δημοσιογράφων και η αντικατάστασή του από μηχανές - ρομπότ; Η αρχή όπως ήδη αναφέραμε και παραπάνω, έγινε, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι είναι και η αρχή του τέλους της “επανδρωμένης” δημοσιογραφίας.

Κατ’ αρχήν πρέπει να εξετάσουμε το τί είναι δημοσιογραφία προκειμένου να δούμε τί της επιφυλάσσει το μέλλον.

“Ως δημοσιογραφία θα μπορούσαμε να ορίσουμε τη συγγραφική εκείνη δραστηριότητα που εκδηλώνεται με τις εφημερίδες, τα περιοδικά, το ραδιόφωνο και τη τηλεόραση. Πρόκειται για την κοινωνιακή εκείνη επιστήμη, που από τη μια μεριά συλλέγει, καταγράφει και προβάλλει ή δημοσιεύει ειδήσεις και από την άλλη ασκεί κριτική κι έλεγχο προς κάθε κατεύθυνση”.¹⁸⁸

Η δημοσιογραφία λοιπόν, όπως προκύπτει και από τον παραπάνω ορισμό είναι μια δραστηριότητα που απαιτεί να σημειωθεί μια αλληλουχία πραγμάτων προκειμένου να συντελεστεί.

Κατ’ αρχήν πρέπει να υπάρχει κάποια είδηση, η οποία να υποπέσει στην αντίληψη – να περιέλθει σε γνώση του δημοσιογράφου. Ο όρος “είδηση” σίγουρα είναι πολύπλοκος, καθώς το ερώτημα του τί είναι είδηση “έχει απασχολήσει επικοινωνιολόγους, δημοσιογράφους, καθηγητές, πολίτες, αναγνώστες, ακροατές και τηλεθεατές”.¹⁸⁹ Η απάντηση, αν και φαντάζει απλή ή αυτονόητη για όλους εμάς, για έναν δημοσιογράφο, δεν είναι ούτε απλή αλλά ούτε εύκολη υπόθεση.

Όπως χαρακτηριστικά θα συμφωνήσουν όλοι σχεδόν οι δημοσιογράφοι, το τί είναι είδηση προκύπτει από το εξής παράδειγμα: “Ένας σκύλος δάγκωσε ένα παιδί”. Αυτό δεν είναι είδηση. “Ένα παιδί δάγκωσε σκύλο”. Αυτό είναι είδηση”.¹⁹⁰ Με το παράδειγμα αυτό γίνεται αντιληπτό ότι η είδηση είναι κάθε τί που θεωρείται διαφορετικό από το συνήθως συμβαίνον, και σίγουρα κάτι που ενδιαφέρει μεγάλο αριθμό πολιτών, κάτι πρωτότυπο και κάτι που θα κεντρίσει το ενδιαφέρον μόνο και μόνο από τον τίτλο.

Από την παραπάνω ετυμολογική εξήγηση του όρου “είδηση” αυτομάτως προκύπτει ότι ο ανθρώπινος παράγων είναι αυτός που “κάνει την είδηση”, δηλαδή χρειάζεται κριτικός νους, εμπειρία και έρευνα προκειμένου να μπορέσει να δημοσιευθεί μια είδηση προς τα έξω.

187 Άρθρο: BBC, “Robot writes LA Times earthquake breaking news article”, 18-3-2014, Πηγή: <http://www.bbc.com/>

188 Γεωργίου Σκλαβούνη, “Εισαγωγή στην επιστήμη της δημοσιογραφίας” Εκδόσεις Ελλην, 1995, σελ 23.

189 Άρθρο: Έφη Κεραμιδιώτη, “Τι είναι Είδηση”, 22-2-2012, πηγή: <http://www.protagon.gr/>

190 Ίδετε Υποσημείωση υπ’ αριθμό 191 και Ερρίκος Μπαρτζινόπουλος “Τι είναι είδηση”, 27-9-2013, πηγή: <http://www.ethnos.gr/>

Απαιτείται και αυτοθυσία προκειμένου να “είσαι εκεί”, να “είσαι μάρτυρας¹⁹¹” της είδησης, καθώς “καμία διαδικτυακή μηχανή αναζήτησης δεν μπορεί να σου μεταδώσει τη μυρωδιά ενός εγκλήματος, την ένταση στον αέρα ή τον ήχο μια κραυγής.”¹⁹²

Η επεξεργασία της είδησης είναι ουσιώδες μέρος της έννοιας της είδησης καθώς, ο κάθε δημοσιογράφος, πρέπει να την επεξεργαστεί, κατά τέτοιο τρόπο ώστε να την κάνει μεν ελκυστική χωρίς όμως να την παραμορφώσει, να την κάνει ξεχωριστή δίχως να τη διογκώσει, να την “πουλήσει” βάζοντας και το προσωπικό του στίγμα χωρίς όμως να υπερβεί τα όρια της αντικειμενικότητας και της ηθικής.¹⁹³

Ο δημοσιογράφος οφείλει να σέβεται τους γενικά αποδεκτούς κανόνες της δεοντολογίας και της ηθικής, ώστε να μην υπερβεί το σημείο όπου “τελειώνει η ενημέρωση και αρχίζει το κουτσομπολιό, η ανθρωποφαγία. Καθήκον του δημοσιογράφου, όπως και του δικηγόρου, είναι να προστατεύει (ενίοτε και ενάντια στις προσωπικές του αντιλήψεις) πρόσωπα και ονόματα είτε αφορούν σε θύμα είτε σε θύτη.”¹⁹⁴

Η οριογραμμή αυτή πολλές φορές παραβιάζεται στον βωμό του κέρδους και της αυτοπροβολής, φαινόμενο που με την “εμφάνιση και την παραμονή των νέων μέσων ενημέρωσης θέτει μια σειρά από νέα ερωτήματα σχετικά με τις πρακτικές, την ηθική και τη δεοντολογία της δημοσιογραφίας”.¹⁹⁵

Από τα παραπάνω, σίγουρα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι, αφενός μεν η είδηση και η δημοσιοποίησή της στο κοινό δεν είναι ένα απλό ζήτημα, καθώς απαιτείται εμπειρία προκειμένου να ξεχωρίσει η αληθινή, σημαντική και ενδιαφέρουσα είδηση από τα καθημερινά τεκταινόμενα αφ' ετέρου δε χρειάζεται “συγγραφική” τέχνη προκειμένου να μπορέσει αυτή να αποτυπωθεί με τρόπο ελκυστικό και ενδιαφέροντα για τον δέκτη της είδησης, καθώς είναι σίγουρο ότι ακόμα και η πιο ενδιαφέρουσα ή/και σημαντική είδηση, αν δε αποτυπωθεί με τον κατάλληλο τρόπο από τον δημοσιογράφο που την μεταδίδει είναι πιθανό να μην κεντρίσει το ενδιαφέρον του κοινού. Πρέπει δηλαδή ο δημοσιογράφος “να βρίσκει σημαντικά θέματα και να γράφει για αυτά με τρόπο τέτοιο ώστε να κάνει τελικά τον κόσμο να ενδιαφερθεί”.¹⁹⁶

Δοθέντος ότι “η δημοσιογραφία είναι μια πολύ σοβαρή υπόθεση”,¹⁹⁷ εξίσου σοβαρή υπόθεση είναι και ο “έλεγχος”, των προς δημοσιοποίηση ειδήσεων, όχι με την αρνητική έννοια της λογοκρισία αλλά υπό το πρίσμα της αυτό - λογοκρισίας, της ευσυνειδησίας, της εφαρμογής κανόνων ηθικής και δεοντολογίας, ώστε η είδηση να μην καταλήξει να έχει κίτρινη απόχρωση στην καταδίωξη του χρώματος του χρήματος ώστε να μην πάψουμε να είμαστε “πιο γήινοι, πιο αληθινοί, πιο ανθρώπινοι, αυτό που είναι και το ζητούμενο”.¹⁹⁸

---

191 Άρθρο: Roger Cohen, “Η ευθύνη του δημοσιογράφου” The New York Times, μόνιμες στήλες, 19-7-2009, πηγή: <http://www.kathimerini.gr/>

192 Ίδτε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 193

193 Οι ειδικότεροι κανόνες που διέπουν την δημοσιογραφία αναλύονται στο Κεφάλαιο 8 της παρούσας.

194 Ίδτε Υποσημείωση υπ' αριθμό 191.

195 Άρθρο: Σίμος Κεδικόγλου, “Ο ρόλος του δημοσιογράφου στα Νέα Μέσα Ενημέρωσης”, 11-12-2012, πηγή: <http://www.ka-business.gr/>

196 Άρθρο: Τιμ Ράντφορντ, “Ο ρόλος του δημοσιογράφου είναι να κάνει τον κόσμο να ενδιαφερθεί”, 13-3-2014 πηγή: <http://www.amna.gr/>

197 Ίδτε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 193

198 Άρθρο: Γεώργιος Σταματόπουλος, “Ο Καύκασος, οι ειδήσεις, η δεοντολογία”, 2-9-2004, Ελευθεροτυπία, πηγή: <http://www.alopsis.gr/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η 4^η ΕΞΟΥΣΙΑ

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης έχουν χαρακτηριστεί, σύμφωνα με την Φιλελεύθερη Θεώρηση, βασικός εκπρόσωπος της οποίας ήταν και ο Άγγλος συγγραφέας Thomas Carlyle¹⁹⁹, ως η “Τέταρτη Εξουσία”²⁰⁰, καθώς εδώ και πολλές δεκαετίες συμβάλλουν στην εκδημοκράτιση των κρατών, ιδίως του λεγόμενου Δυτικού Κόσμου. Αντίθετη άποψη (ΡΙζοσπαστική Θεώρηση), μέμφεται τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ότι ουδέποτε ανεξαρτητοποιήθηκαν από τα διάφορα συμφέροντα (πολιτικά και οικονομικά) και ότι δεν κατάφεραν να γίνουν “η φωνή της κοινωνίας”.

Αμφότερες οι ανωτέρω θεωρήσεις βρίσκουν έρεισμα στην πραγματικότητα, δοθέντος ότι πολλάκις, ιδίως στο παρελθόν, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (και ιδίως ο τύπος) έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην πολιτική ζωή των συνεχώς διαμορφούμενων κοινωνιών, εξέφρασαν τις ανησυχίες των λαών που “εκπροσωπούσαν”, και επηρέασαν εν μέρει τις τελικές αποφάσεις των κυβερνήσεων. Η σημαντική λειτουργία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης αναγνωρίζεται και από το Σύνταγμα της Ελλάδος και συγκεκριμένα στο άρθρο 14§2 όπου ρητά αναφέρει ότι “ο τύπος είναι ελεύθερος” και ως μορφή εξουσίας πρέπει να είναι και ελεύθερος και αυτόνομος αλλά και ανεξάρτητος.

Ασχέτως ποια θεώρηση επιλέγει να υιοθετήσει κανείς, ουδείς μπορεί να αρνηθεί την σημασία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης που διαδραματίζουν, σε όλες σχεδόν τις κοινωνίες, πρωτεύοντα ρόλο.

Η συμμετοχή αυτή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στη διαμόρφωση της ιστορίας και ο ενισχυμένος ρόλος τους δικαιολογεί απόλυτα τον χαρακτηρισμό αυτών ως “εξουσία”, και συνεπώς ως τέτοια (εξουσία) πρέπει να διέπονται από κανόνες ηθικής και δεοντολογίας, ώστε να είναι μια εξουσία που πηγάζει από τον πολίτη προς όφελος του πολίτη.

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, όπως κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, οφείλει να περιορίζεται από κανόνες ηθικής, και να «περιφρουρείται» από κανόνες δεοντολογίας, χωρίς να φιμώνεται (όπως υπαγορεύει η διάταξη του άρθρου 14§2 εδ. β’ του Συντάγματος, όπου αναφέρεται ότι «Η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται) και να μην λειτουργεί καθ’ υπαγόρευση οιοδήποτε.

Η “περιφρούρηση” της λειτουργίας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης από κανόνες και νόμους (δεοντολογία) θεσπίζεται κατ’ αρχήν από την ως άνω διάταξη του άρθρου 14 του Συντάγματος, το οποίο, αποτελεί θεμέλιο λίθο και εφαλτήριο για την συνολική λειτουργία της Δημοκρατικής κοινωνίας και του κράτους, και κατ’ επέκταση και των Μέσων αυτών.

Πως όμως φτάσαμε στο σημείο τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης να έχουν τέτοια δύναμη, τέτοια επιρροή ώστε να έχουν αναχθεί στην 4η Εξουσία;

Στην όλο και πιο παγκοσμιοποιημένη κοινωνία που ζούμε, όπου η δραστηριότητα του ενός στην μια άκρη της υφηλίου επηρεάζει τη ζωή κάποιου άλλου εκατοντάδες χιλιόμετρα μακριά, η ανάγκη για ενημέρωση “χάρισε” στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης μια κυρίαρχη

---

199 Thomas Carlyle (4 Δεκεμβρίου 1795 – 5 Φεβρουαρίου 1881), Σκοτσέζος Φιλόσοφος, σατυρικός συγγραφέας, ιστορικός και καθηγητής κατά την Βικτωριανή εποχή. Η θέση του πως η δημοσιογραφία αποτελεί τη 4η μορφή εξουσίας αποτυπώνεται το βιβλίο του “Οι ήρωες, η ηρωολατρία και το ηρωικό στοιχείο στην ιστορία” 1841. Πηγή: <http://uspolitics.about.com/>

200 Σύμφωνα με το άρθρο 26 του Συντάγματος της Ελλάδος, η διάκριση των εξουσιών έχει ως ακολούθι:
1. Η νομοθετική λειτουργία ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.
2. Η εκτελεστική λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση.
3. Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια, οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού.

θέση στην πυραμίδα των εξουσιών. Το γεγονός ότι “οι σύγχρονες κοινωνίες έχουν ανάγκη την άμεση, έγκυρη κι αποτελεσματική ενημέρωση”,²⁰¹ συνέβαλλε στο να γίνουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ένας ουσιώδης κρίκος στην αλυσίδα της ανθρώπινης καθημερινότητας, τόσο ουσιώδης που θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι είναι αναντικατάστατα.

Δυστυχώς όμως, τα τελευταία χρόνια, η τάση της αλλοτρίωσης των πάντων οδηγεί στη σύγχυση των λειτουργιών των εξουσιών, συμπεριλαμβανομένης και αυτής των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Σύμφωνα με το ίδιο το Σύνταγμα,²⁰² οι εξουσίες διακρίνονται. Η σημασία της διάκρισης αυτής έγκειται στο ότι κάθε μια, έχοντας διαφορετικό ρόλο, οφείλει να λειτουργεί ανεξάρτητα από την άλλη με απώτερο στόχο την εύρυθμη λειτουργία αυτών προς όφελος των κοινωνιών που υπηρετούν. “Κάποτε οι ρόλοι ήταν ευκόλως διακριτοί καθώς η Νομοθετική εξουσία νομοθετούσε, η Εκτελεστική εφάρμοζε, η Δικαστική ήλεγχε και ο ΤΥΠΟΣ μέσω των ΡΕΠΟΡΤΕΡ κάθε φορά που εντόπιζε πρόβλημα, απεκάλυπτε πτυχές και ιδιαιτερότητες που θα έμεναν κρυμμένες επιτήδεια, ξεσκεπάζε πρωταγωνιστές και λεπτομέρειες ανατριχιαστικές ή...γαργαλιστικές δίνοντας στο αναγνωστικό κοινό υλικό για στοχασμό, σχολιασμό και μαθησιακές εμπειρίες!...”²⁰³

Αυτός ο διαχωρισμός, αποτέλεσε την αιτία που τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αναγνωρίστηκαν ως 4η εξουσία.

Σήμερα, δυστυχώς, “διεθνώς μια χούφτα ανθρώπων που διοικούν μια χούφτα ομίλων εταιρειών τεραστίων διαστάσεων ελέγχει πάνω από το 90% όλων των ΜΜΕ, δηλαδή εφημερίδες, περιοδικά, εκδόσεις βιβλίων, ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς!... Με άλλα λόγια, διαβάζουμε, ακούμε και βλέπουμε ως «ειδήσεις» ή ως πολιτιστικά γεγονότα ό,τι θέλει να μας σερβίρει αυτή η χούφτα ανθρώπων που επίσης ελέγχει διεθνώς τις εταιρείες που μας σερβίρουν όλα τα προϊόντα που καταναλώνουμε και τις υπηρεσίες που χρησιμοποιούμε!...”²⁰⁴

Ο έλεγχος αυτός, όπως αναλύθηκε και παραπάνω,²⁰⁵ έχει μεταμορφώσει τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, από την 4η εξουσία της “καρδιάς μας” στην 1η εξουσία της επιχειρούμενης χειραγώγησης του μυαλού μας.

Ο τίτλος “4η εξουσία”, τους είχε απονεμηθεί, λόγω του ότι στο ερώτημα αν “Λειτουργούν τα ΜΜΕ ως εξισορροπητικός παράγοντας της εξουσίας αυτής ή ως ο εκφραστής της; Είναι δηλαδή αντι - εξουσία ή εκφραστής της εξουσίας του χρήματος;”²⁰⁶ η απάντηση ήταν και οφείλει να είναι καταφατική.

Δυστυχώς, στο ερώτημα αυτό, τα τελευταία χρόνια η απάντηση μετατοπίζεται από το να είναι καταφατική σε αρνητική, κάτι το οποίο σαφώς επιδρά και στην άποψη που έχουν οι πολίτες για τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, την λειτουργία τους και τα συμφέροντα που (ίσως) εξυπηρετούν. Η αλλαγή αυτή στο πως “βλέπουν” οι πολίτες τα Μέσα αυτά αποτυπώθηκε μάλιστα και σε μια πρόσφατη έρευνα, όπου το 91% των ερωτηθέντων “συμφωνεί με την άποψη ότι τα ΜΜΕ στην Ελλάδα εξυπηρετούν κυρίως τα συμφέροντα των ιδιοκτητών τους”.²⁰⁷

Στην έρευνα αυτή, “τη μεγαλύτερη εμπιστοσύνη ως πηγή ενημέρωσης συγκεντρώνει

---

201 Άρθρο: Χάρης Παπαγεωργίου, “Η 4η Εξουσία”, 5-12-2013, πηγή: <http://liberty-news.gr/>

202 Ίδτε παραπάνω, Υποσημείωση υπ' αρ. 202

203 Άρθρο: Γιώργος Πιπερόπουλος, “ΜΜΕ: από 4η εξουσία” 5-6-2013, πηγή: <http://www.topontiki.gr/>

204 Ίδτε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 205.

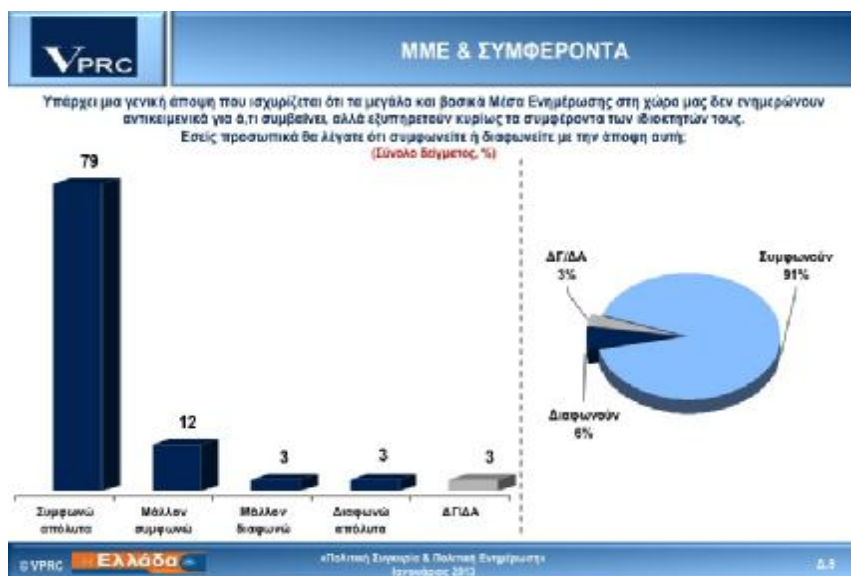
205 Ίδτε Κεφάλαιο 1.3. της παρούσας.

206 “Τα ΜΜΕ εκφράζουν την Εξουσία του Χρήματος” - Σερζ Αλιμί, συνέντευξη στην Τσερεζόλε Ελένη, Κυριακάτικη Αυγή, 6-4-2008. Πηγή: <http://www.ananeotiki.gr/>

207 Η έρευνα αυτή διενεργήθηκε στις 10-1-2013 από την εταιρεία δημοσκοπήσεων με την επωνυμία “VPRC”. Πηγή: <http://www.vprc.gr/>

το internet με ποσοστό 39%, ενώ ακολουθεί η τηλεόραση με ποσοστό 32%. Πολύ χαμηλότερα ποσοστά εμπιστοσύνης σε σχέση με τις πηγές ενημέρωσης εμφανίζουν οι εφημερίδες (9%) και το ραδιόφωνο (8%). Ωστόσο, δεν πρέπει να αγνοηθεί το ποσοστό του 11% της κοινής γνώμης, το οποίο δεν έχει καμία εμπιστοσύνη στα ΜΜΕ”.²⁰⁸

Τα δημοσκοπικά αυτά ευρήματα απεικονίζονται αναλυτικά στο ακόλουθο γράφημα (Πίνακας 2) το οποίο μας παρέχει μια σαφή εικόνα του πως αντιλαμβάνονται οι πολίτες τον ρόλο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.

Πίνακας 2

Δημοσκόπηση - Διενέργεια και δικαιώματα έρευνας: VPRC Α.Ε.
 Πηγή και δικαιώματα εικόνας: <http://www.vprc.gr/>

Τα ευρήματα της έρευνας αυτής, σίγουρα αποτυπώνουν την αμφισβήτηση που εκφράζουν οι πολίτες προς τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, τα οποία από τον ρόλο του υπερασπιστή και φωνή της κοινωνίας, τείνουν να καταλήξουν “όμηροι” της ανέλιξης τους στην κορυφή της πυραμίδας της εξουσίας χάριν του κέρδους. Τον προβληματισμό – κριτική αυτή διατύπωσε εντονότατα ο Σερζ Αλιμί,²⁰⁹ επισημαίνοντας χαρακτηριστικά “Η κατάσταση που υφίσταται σε όλο και περισσότερες δυτικές χώρες μας κάνει να πιστέψουμε ότι πρόκειται (τα ΜΜΕ) για εκφραστή της εξουσίας του χρήματος”.²¹⁰

Το φαινόμενο αυτό της μετάλλαξης των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης δεν είναι σημερινό αλλά ξεκινά δεκαετίες πίσω όταν “στη μεταπολεμική περίοδο και με απίστευτα υψηλούς ρυθμούς στις τελευταίες δύο δεκαετίες από τα τρία επικοινωνιακά μέσα μεταφοράς μηνυμάτων, τον Τύπο (εφημερίδες-περιοδικά), το Ραδιόφωνο και την Τηλεόραση η τελευταία έχει πάρει την αδιαμφισβήτητη πρωτιά και μέσα από αυτήν περνούν και σε συνειδητό αλλά και σε υποσυνείδητο επίπεδο μηνύματα που καθιερώνουν εταιρίες και προϊόντα, που προάγουν αντιλήψεις και διαμορφώνουν απόψεις που καθιερώνουν στην κοινή γνώμη ως αναγνωρίσιμα πρόσωπα τα οποία στη συνέχεια και διεκδικούν και επιτυγχάνουν την εκλογή τους στα ύψιστα αξιώματα – όχι μόνο στην Ελλάδα – αλλά και σε κάθε δημοκρατική κοινωνία από το επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης α’ και β’ βαθμού μέχρι και εκείνο των

208 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση, υπ. αρ. 209.

209 Σερζ Αλιμί (Serge Halimi), δημοσιογράφος στην γαλλική εφημερίδα “Le Monde Diplomatique” από το 1992. Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή», εκδόσεις Δομή Α.Ε.

210 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 208.

Εθνικών Αντιπροσωπειών ως Βουλευτές και γερουσιαστές.”²¹¹ Η προσωπική φιλοδοξία, η αχαλίνωτη εξουσιομανία, και το χρηματικό όφελος είναι η πηγή της παθογένειας αυτής των Μέσων Ενημέρωσης.

Στην “άρρωστη” αυτή συγκυρία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, το ερώτημα που ανακύπτει και χρήζει άμεσης απάντησης είναι τί θέλουμε από τα Μέσα αυτά; Ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί όχι μόνο από τους “δέκτες” των Μέσων αυτών (τους πολίτες) αλλά επίσης και από αυτούς που σχετίζονται άμεσα με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, και συγκεκριμένα από του ιδιοκτήτες τους και τους λειτουργούς τους – τους δημοσιογράφους.

Όσο πιο γρήγορα οι τελευταίοι συνειδητοποιήσουν ότι το νοσηρό αυτό φαινόμενο “διαβρώνει” τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης τόσο πιο γρήγορα θα επέλθει η κάθαρση που δεν είναι άλλη από την επαναφορά των Μέσων αυτών στον παραδοσιακό τους ρόλο, του “αντίπαλου δέους” των τριών λοιπών εξουσιών, και όχι του υπηρέτη του κέρδους. Διαφορετικά η μάχη για την εμπιστοσύνη του λαού που τα αναγάγει σε εξουσία θα χαθεί οριστικά και μαζί θα “σβήσουν” και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης από την ιστορία. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης πρέπει τα ίδια να “προσανατολιστούν εκ νέου προς το να εξυπηρετούν τους αναγνώστες τους, και όχι τους διαφημιστές τους, να υιοθετήσουν κοινωνικά χαρακτηριστικά και τη συνεργασία, να “ξεκαβαλήσουν” από τα πολιτικά και ηθικά άλογα, να σταματήσουν να προσπαθούν να θέτουν φραγμούς γύρω από τη δημοσιογραφία προκειμένου να διασφαλίσουν τη θέση τους.”²¹²

---

211 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 205.

212 The economist - “The end of mass media – Coming full circle” (“Το τέλος των ΜΜΕ – το τέλος του κύκλου”) πηγή: <http://www.economist.com/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ, ΟΡΙΟ Ή ΦΥΛΑΚΗ

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και ιδίως η δημοσιογραφία, από τη φύση τους είναι πολυδιάστατα, πολυσύνθετα και πολυμορφικά, και τούτο γιατί αν και δεν μπορεί κανείς να τα βαπτίσει ως “επάγγελμα”, μπορεί να τα εντάξει στην οικογένεια των επιστημών, αν και δεν είναι αποκλειστικά “λειτουργήματα” σίγουρα επιτελούν κοινωνικό σκοπό και σίγουρα διαδραματίζουν ουσιώδη ρόλο στις σύγχρονες κοινωνίες. Όλα αυτά κάνουν επιτακτική την ανάγκη για θεσμοθέτηση και εφαρμογή κανόνων ηθικής και δεοντολογίας στον ευρύ αυτό κλάδο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.

Τα Μέσα αυτά, ως επιστημονικός κλάδος οφείλουν να διέπονται από ηθικούς κανόνες και φραγμούς δεοντολογίας, καθώς, όπως όλοι οι τομείς επιστήμης, επηρεάζουν την καθημερινότητα, τη σκέψη, και κατ’ επέκταση τη ζωή μεγάλου αριθμού ατόμων ανά την υφήλιο. Αυτό και μόνο είναι αρκετό για να είναι αναγκαία η ύπαρξη φραγμών δεοντολογίας και δικλίδων ασφαλείας ενάντια σε κακόβουλες μορφές έκφρασης των Μέσων αυτών.

Ο ευρέως αποδεκτός κοινωνικός σκοπός και λειτουργία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης αποτελεί άλλο ένα λόγο για την ανάγκη θεσμικού ελέγχου και διασφάλισης του ρόλου και λειτουργίας τους, μέσω κανόνων δεοντολογίας, με κύριο γνώμονα την εδραίωση τους ως πηγή πολυφωνίας, μέσο έκφρασης των λαών και υπηρέτη του κοινού καλού.

Ιδίως υπό την μορφή της “Τέταρτης Εξουσίας”²¹³, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης επιβάλλεται να διέπονται από κανόνες ορθής λειτουργίας και “καλής συμπεριφοράς”. Η επιταγή αυτή γίνεται πιο ξεκάθαρη αν αναλογιστούμε ότι η συγκεκριμένη μορφή εξουσίας, είναι αυτή που προβάλλει το έργο αλλά και τα κακώς κείμενα των άλλων τριών μορφών εξουσίας, της νομοθετικής, της εκτελεστικής και της δικαστικής.²¹⁴ Δεν είναι τυχαία, βέβαια και η φράση του λαού μας, η οποία δείχνει σε όλη της την έκταση την δύναμη των Μέσων αυτών όταν λέει ότι “ανεβάζουν και κατεβάζουν κυβερνήσεις”. Αυτό και μόνο αρκεί για να χαρακτηρισθούν τα Μέσα αυτά ως εξουσία, η οποία ενίοτε είναι και πιο ισχυρή από όλες τις άλλες.

Επιπλέον, η εξέλιξη των Μ.Μ.Ε. καταδεικνύει όλο και πιο έντονα τον σημαίνοντα ρόλο που διαδραματίζουν σε όλες σχεδόν τις κοινωνίες, ιδίως στην σημερινή παγκοσμιοποιημένη κοινωνία της πληροφορίας και της τεχνολογίας. Ταυτόχρονα όμως, αυτό έχει σαν συνέπεια να συναντώνται διαφορετικοί πολιτισμοί στο ίδιο πλατό της ενημέρωσης, πολιτισμοί με διαφορετικούς ηθικούς κανόνες, διαφορετικό τρόπο σκέψης, διαφορετική παιδεία και διαφορετικές «αντοχές» σε διάφορα ερεθίσματα. Συνεπώς, η έννοια της δεοντολογίας, ιδίως για τα παγκοσμιοποιημένα Μ.Μ.Ε. αντιμετωπίζει την μεγαλύτερη πρόκλησή της, να «περιφρουρήσει» χωρίς να φιμώσει, να διασφαλίσει το κύρος των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, χωρίς να τα λογοκρίνει και να βοηθήσει στην εξέλιξή τους χωρίς να αποτελέσει τροχοπέδη στην ταχέως εξελισσόμενη κοινωνία.²¹⁵

Τί χαρακτηρίζεται όμως ως “Δεοντολογία”;

Ως δεοντολογία νοείται «η επιστήμη της ηθικής» όπως χαρακτηριστικά διακήρυξε ο Ιερεμίας Μπένθαμ.²¹⁶ Στην ουσία η δεοντολογία δεν είναι τίποτε άλλο από τον τρόπο με τον

213 Ίδτε παραπάνω, Κεφάλαιο 4 της παρούσας.

214 Ίδτε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 208.

215 Τους Ειδικότερους Κανόνες και Νόμους δεοντολογίας θα τους εξετάσουμε αναλυτικότερα στα Κεφάλαια 6 και 7 της παρούσας.

216 Ο Τζέρεμι Μπένθαμ (Jeremy Bentham, Λονδίνο 15 Φεβρουαρίου 1748 – 6 Ιουνίου 1832),

Αγγλος φιλόσοφος και νομικός. Θεωρείται ο ιδρυτής του σύγχρονου Ωφελισμού και πνευματικός ηγέτης

οποίο οφείλει να φέρεται κάθε επιστήμονας κατά την ενάσκηση του επαγγέλματός του, ένα “savoir faire”. Χαρακτηριστικό της έννοιας της «Δεοντολογίας» είναι ότι η δεοντολογία ως σύστημα ηθικών κανόνων φέρεται να είναι ανεξάρτητη των συνεπειών που μπορεί να προκληθούν από την παράβαση των κανόνων αυτών. Δηλαδή δεν εξαρτάται η τήρηση των κανόνων αυτών από την απειλή κάποιας ποινής ή κύρωσης αλλά ως ηθικός κανόνας που δεσμεύει ηθικά – εσωτερικά τον κάθε ένα.

Με το πέρας των ετών, οι κανόνες δεοντολογίας, κατ’ ανάγκη εξελίχθηκαν από απλό ηθικό κανόνα με ηθικό μόνο βάρος, σε κανόνες, η παράβαση των οποίων δύναται να επιφέρει και κυρώσεις στον «παραβάτη». Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα από το ότι σχεδόν όλοι οι επιστημονικοί κλάδοι έχουν πλέον κωδικοποιημένους κανόνες δεοντολογίας, η αθέτηση – παράβαση των οποίων επισείει κυρώσεις. Συνεπώς, η δεοντολογία πλέον έχει μεταμορφωθεί από έναν “ηθικό φραγμό” σε ένα σύστημα κανόνων με νομικό μανδύα.

Η εξέλιξη αυτή στην φύση της δεοντολογίας μπορεί να οφείλεται και στο γενικότερο φαινόμενο των καιρών, αφού πολλοί επιλέγουν ένα επάγγελμα αυστηρά με γνώμονα την προοπτική του κέρδους και της εξέλιξης. Η λογική: “ο ρόλος μου ο μισθός μου”, όπως θα έλεγε και ο Ζαν – Πωλ Σαρτρ²¹⁷, είναι μια από τις βασικές αιτίες της ανάγκης θεσμοθέτησης ενός ποινικού σχεδόν συστήματος κανόνων Δεοντολογίας, που στηρίζει την εφαρμογή του στη “απειλή” της επιβολής των προβλεπόμενων κυρώσεων και όχι μόνο στην «εσωτερική» δέσμευση που στηρίζεται στην ηθική του καθενός καθώς η αναγωγή του χρήματος και του κέρδους σε ύψιστο “αγαθό” και αυτοσκοπό, έχει συντελέσει στην κατάπτωση των αξιών που οφείλουν να διέπουν και τον κόσμο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, αξίες που έχουν πέσει “θύμα” του όλο και εντονότερου ανταγωνισμού για το κέρδος.

Τα προαναφερθέντα καταδεικνύουν μια διαφοροποίηση στην φύση της δεοντολογίας στο πέρασμα του χρόνου, πλην όμως αυτό που παραμένει αναλλοίωτο και ίσως καθίσταται όλο και πιο σημαντικό, είναι η ανάγκη ύπαρξης τέτοιων κανόνων (δεοντολογίας) με στόχο την διασφάλιση του σκοπού που υπηρετούν και που πρέπει να εξυπηρετούν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, που δεν είναι άλλος από την άρτια, ανεπηρέαστη, αμερόληπτη, αβίαστη, άνευ λογοκρισίας και σκοπιμότητας ενημέρωση των αποδεκτών τους.

του ριζοσπαστικού κινήματος στην Αγγλία. . Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή», εκδόσεις Δομή Α.Ε.
217 Ο Ζαν-Πωλ Σαρτρ (*Jean-Paul Sartre, ολόκληρο: Jean-Paul Charles Aymard Sartre*) (Παρίσι 21 Ιουνίου 1905 - Παρίσι 15 Απριλίου 1980). Γάλλος φιλόσοφος, λογοτέχνης και κριτικός, γνωστότερος εκπρόσωπος του υπαρξισμού. Θεωρούσε ότι οι διανοούμενοι πρέπει να παίζουν ενεργό ρόλο στην κοινωνία και ο ίδιος υπήρξε ένας στρατευμένος καλλιτέχνης στηρίζοντας τις αριστερές πολιτικές επιλογές του με τη ζωή του και το έργο του. Αποστρεφόταν τις επίσημες τελετές και τα αξιώματα και για αυτό το λόγο, το 1964, αρνήθηκε να παραλάβει το βραβείο Νόμπελ λογοτεχνίας. . Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή», εκδόσεις Δομή Α.Ε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΚΑΝΟΝΕΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ, ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΑ Μ.Μ.Ε.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η δεοντολογία είναι βασικό στοιχείο της ορθής λειτουργίας κάθε μορφής επαγγέλματος. Η αύξηση του αριθμού των επαγγελματιών, σήμανε το τέλος της “ρομαντικής εποχής” της επαγγελματικής απασχόλησης και την έναρξη μιας νέας περιόδου όπου το κέρδος και ο ανταγωνισμός πολλές φορές συνεπάγεται την παραβίαση των κανόνων δεοντολογίας ο σεβασμός των οποίων στο παρελθόν ήταν συνήθως δεδομένο. Η εξέλιξη αυτή έκανε επιτακτική την ανάγκη της νομοθετικής ρύθμισης κανόνων δεοντολογίας και εν γένει λειτουργίας όλων των επαγγελματιών.

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύονται οι βασικοί κανόνες δικαίου που διέπουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και η σημασία αυτών.

Πίνακας 3

Πίνακας σημαντικότερων Νομοθετημάτων που αφορούν στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης:²¹⁸

Τίτλος	Αρ. ΦΕΚ	Έτος Έκδ.	Αριθμός	Κατηγορία	Υποκατηγορία	Ημερ/νία Έκδοσης	Θέμα
<u>ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ, ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΆΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ (Ν. 2328/95)</u>	159 Α	1995	2328	Ραδιοτηλε-οπτικοί σταθμοί		03/08/1997	ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ, ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ...
<u>Για την παροχή συνδρομητικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών και συναφείς διατάξεις</u>	233	1998	2644	Ραδιοτηλε-οπτικοί σταθμοί		13/10/1998	Παροχή συνδρομητικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών
<u>Αμοιβαία Κεφάλαια Ακίνητης Περιουσίας - Εταιρείες Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία και άλλες διατάξεις</u>	295 Α	1999	2778	Ραδιοτηλε-οπτικοί σταθμοί		30/11/1999	Καθεστώς λειτουργίας ραδιοφωνικών σταθμών
<u>Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης και άλλες αρχές και όργανα του τομέα παροχής ραδιοτηλεοπτικών υπηρεσιών</u>	262	2000	2863	Ραδιοτηλεοπτικοί σταθμοί		29/10/2000	Διατάξεις σχετικά με τις αρμοδιότητες και το καθεστώς του ΕΣΡ
<u>Συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές, τροποποίηση και συμπλήρωση του συστήματος προσλήψεων στο δημόσιο τομέα και συναφείς ρυθμίσεις</u>	220	2002	3051			20/09/2002	Καθεστώς προσλήψεων στο δημόσιο τομέα

<u>ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΜΜΕ ΚΑΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΜΜΕ (Ν.3166/2003)</u>	178	2003	3166			02/07/2003	Καθεστώς λειτουργίας Γραφείων Τύπου Εξωτερικού
<u>Ρυθμίσεις για την οργάνωση και λειτουργία της Κυβέρνησης, τη διοικητική διαδικασία και τους Ο.Τ.Α.</u>	102	2004	3242	Ιδρυτικός Νόμος		24/05/2004	Κατάργηση Υπουργείου Τύπου και Μ.Μ.Ε.-Σύσταση Γενικών Γραμματειών
<u>Τροποποίηση του Ν. 3310/2005 "Μέτρα για τη διασφάλιση της διαφάνειας και την αποτροπή καταστρατηγήσεων κατά τη διαδικασία σύναξης δημοσίων συμβάσεων" (ΦΕΚ 30/Α /14.2.2005). ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3414 (ΦΕΚ Α' 279/10.11.2005).</u>	279Α	2005	3414	Έλεγχος Διαφάνειας		10/11/2005	Διαφάνεια στις δημόσιες συμβάσεις
<u>Σύσταση "Εθνικού Οπτικοακουστικού Αρχείου" - Ρύθμιση θεμάτων Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας, Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και άλλες διατάξεις. (Ν.3444/2006)</u>	46	2006	3444	Ιδρυτικός Νόμος		02/03/2006	Σύσταση "Εθνικού Οπτικοακουστικού Αρχείου"
<u>Καταχώριση δημοσιεύσεων Δημοσίου τομέα στο νομαρχιακό και τοπικό τύπο και άλλες διατάξεις (τροποποιημένος νόμος)</u>	68 Α	2007	3548	Έντυπα	Δημοσιεύσεις σε Τύπο	20/03/2007	Καταχώριση δημοσιεύσεων Δημοσίου τομέα στο νομαρχιακό και τοπικό τύπο
<u>Συγκέντρωση και αδειοδότηση Επιχειρήσεων Μέσων Ενημέρωσης και άλλες διατάξεις Νόμος 3592/2007</u>	161	2007	3592	Ραδιοηλε-οπτικοί σταθμοί		19/07/2007	Νομοθεσία για τη συγκέντρωση και αδειοδότηση Επιχειρήσεων Μέσων Ενημέρωσης
<u>Ρύθμιση θεμάτων Δημοσκοπήσεων (Ν. 3603/2007)</u>	188	2007	3603			08/08/2007	Δημοσκοπήσεις
<u>Πολιτιστικό Κέντρο Ελληνικής Ατυνομίας & άλλες διατάξεις (Ν. 3688/2008)</u>	163	2008	3688	Έντυπα		05/08/2008	Ρυθμίσεις θεμάτων Τύπου & κατάργηση του Μητρώου Διαφημιστών του Δημοσίου
<u>Ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και άλλες</u>	250	2008	3723	Ραδιοηλε-οπτικοί σταθμοί		09/12/2008	Παράταση της προθεσμίας έκδοσης προκήρυξης με αντικείμενο τη χορήγηση τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών αδειών έως 30-06-2009

<u>Διατάξεις (Ν. 3723/2008)</u>							
<u>Τροποποιήσεις επενδυτικών νόμων και άλλες διατάξεις (Τροποποίηση Ν.3548/2007)</u>	40 Α	2009	3752	Περιφερειακός Τύπος	Προσκλήσεις ΓΣ ΑΕ και Ισολογισμοί ΑΕ & ΕΠΕ	04/03/2009	Χαρακτηρισμός και καθεστώς του τύπου σε νομαρχιακό και τοπικό επίπεδο
<u>Κανόνες Τεκμηρίωσης Ενδοομιλικών Συναλλαγών</u>							
<u>Κανόνες Υποκεφαλαιοδότησης Επιχειρήσεων, Διαδικασία Ταχείας Αδειοδότησης και άλλες διατάξεις</u>	122	2009	3775			21/07/2009	Παράταση της προθεσμίας έκδοσης προκήρυξης με αντικείμενο τη χορήγηση τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών αδειών έως 31-12-2009
<u>Ταυτοποίηση των κατόχων και χρηστών εξοπλισμού και υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας και άλλες διατάξεις</u>	136	2009	3783	Εκλογές		07/08/2009	Επαναφορά σε ισχύ του άρθρου 7 του ν. 3603/2007 σχετικά με τη δημοσιοποίηση των δημοσκοπήσεων
<u>Ρυθμίσεις θεμάτων προσωπικού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου και άλλες διατάξεις οργάνωσης και λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης</u>	163 Α	2009	3801			04/09/2009	Τεχνικοί Τ/Σ και Ρ/Σ (άρθρο 47) - Τέλος διαφ. δαπάνης (άρθρο 48) - Ρ/Σ πολιτικών κομμάτων (άρθρο 50) - Άρθρα 46, 49
<u>Σύγχρονες διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών - Παράταση αδειών Τ/Σ και Ρ/Σ</u>	49 Α	2010	3838			24/03/2010	Η προθεσμία έκδοσης προκήρυξης σχετικά με την αδειοδότηση Τ/Σ και Ρ/Σ παρατείνεται αφότου έληξε μέχρι τις 31.12.2010
<u>Σύστημα επιλογής προϊσταμένων οργανικών μονάδων με αντικειμενικά και αξιολογικά κριτήρια - Σύσταση Ειδικού Συμβουλίου Επιλογής Προϊσταμένων και λοιπές διατάξεις</u>	51 Α	2010	3839			29/03/2010	Σύστημα αξιολογικής επιλογής προϊσταμένων οργανικών μονάδων - Σύσταση Ειδικού Συμβουλίου Επιλογής Προϊσταμένων

6.1. ΣΥΝΤΑΓΜΑ – ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ – ΑΣΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και ιδίως ο τύπος, λόγω του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζουν στις κοινωνίες μας εδώ και δεκαετίες, αλλά και των δικαιωμάτων που “υπηρετούν” (της έκφρασης, της επικοινωνίας και της ενημέρωσης) κατοχυρώνονται στον

βασικότερο Νόμο του Ελληνικού Κράτους, το Σύνταγμα της Ελλάδος.²¹⁹

Ειδικότερα, στο άρθρο 14 § 1 του Συντάγματος κατοχυρώνεται το δικαίωμα στην έκφραση,²²⁰ καθώς αναφέρεται ότι “καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του, τηρώντας τους Νόμους του Κράτους”.²²¹

Τελεί υπό την προστασία του Κράτους, κατ’ αυτόν τον τρόπο, το δικαίωμα στην ελεύθερη έκφραση του καθενός, χωρίς όμως αυτό το δικαίωμα να είναι ανεξέλεγκτο και απεριόριστο, μιας και η ενάσκηση του δικαιώματος αυτού πρέπει να γίνεται πάντα στα πλαίσια του σεβασμού και τήρησης των ειδικότερων Νόμων του Κράτους αλλά και του ίδιου του Συντάγματος. Τα όρια αυτά έχουν παραβιασθεί σε διάφορες περιπτώσεις με χαρακτηριστικότερο το παράδειγμα της υπόθεσης “Sciaccia κατά Ιταλίας”,²²² που εκδικάστηκε ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Στην υπόθεση αυτή εκδόθηκε καταδικαστική απόφαση για τη δημοσιοποίηση της φωτογραφίας της δασκάλας στην οποία είχε επιβληθεί πρόστιμο μικρού ύψους για φορολογική της παράβαση.²²³ Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο καταδίκασε το Ιταλικό δημόσιο σε χρηματική ικανοποίηση της αιτούσας για την παραβίαση του άρθρου 8²²⁴ της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, λόγω της προαναφερθείσας δημοσιοποίησης της φωτογραφίας της αιτούσας. Αντίστοιχη είναι και η περίπτωση της υπόθεσης “Gurgenidze

---

219 Το πλήρες κείμενο του Συντάγματος της Ελλάδος όπως ισχύει σήμερα μπορεί να ανευρεθεί στη επίσημη ιστοσελίδα της Βουλής των Ελλήνων, <http://www.hellenicparliament.gr/>

220 Το δικαίωμα αυτό είναι αναγνωρισμένο και σε πανευρωπαϊκό επίπεδο μέσω της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η οποία ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με το ν.δ. 53/1974 και συγκεκριμένα στο άρθρο 10: “Άρθρο 10§ Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρον δεν κωλύει τα Κράτη από του να υποβάλωσι τας επιχειρήσεις ραδιοφωνίας κινηματογράφου ή τηλεοράσεως εις κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας.

§ 2. Η άσκησης των ελευθεριών τούτων, συνεπαγομένων καθήκοντα και ευθύνas δύναται να υπαχθή εις ωρισμένας διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, προβλεπομένους υπό του νόμου και αποτελούντας αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία δια την εθνικήν ασφάλειαν, την εδαφικήν ακεραιότητα ή την δημοσίαν ασφάλειαν την προάσπισιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, την προστασίαν της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδισιν της κοινολογήσεως εμπιστευτικών πληροφοριών ή την διασφάλισιν του κύρους και αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας.”

Πηγή: <http://justiceforgreece.wordpress.com/>

221 Η βασική αυτή Ελευθερία – Δικαίωμα πρωτοκαθιερώθηκε το έτος 1823, με τον Νόμο της Επιδαύρου (γνωστό και ως Προσωρινόν Πολίτευμα τής Ελλάδος – Β’ Έθνική Συνέλευσις – Άστρος Κυνουρίας – 13η ‘Απριλίου 1823), όπου ρητά αναφέρεται ότι: «Οι Έλληνες έχουσι το δικαίωμα να κοινοποιώσιν άλλως τε και δια των τύπων τας δοξασίας των, αλλά με τους ακολούθους τρεις όρους: α’- Να μη γίνεται λόγος κατά της χριστιανικής θρησκείας. β’- Να μην αντιβαίνωσιν εις τας κοινώς αποδεδειγμένας αρχάς της ηθικής. γ’- Να αποφεύγωσι πάσαν προσωπικήν ύβριν».

222 Ίδτε πλήρες κείμενο της από 11 Ιανουαρίου 2005 Απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου του Ανθρώπου, επί της με αριθμό 50774/1999 Αίτησης. πηγή: <http://hudoc.echr.coe.int/>

223 Άρθρο: Βασίλης Σωτηρόπουλος, “Τεκμήριο αθωότητας, ΜΜΕ και δημόσιος διάλογος”, 23-7-2011, Πηγή: <http://www.kefalonitikanea.gr/>

224 Άρθρο 8 § 1 Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, “Παν πρόσωπον δικαιούται εις σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του” και § 2 “Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αύτη προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιω- μάτων και ελευθεριών άλλων.”

Πηγή: <http://justiceforgreece.wordpress.com/>

κατά Ιταλίας” για της δημοσιοποίηση της φωτογραφίας κατηγορούμενου για κλοπή.²²⁵ Από τις παραπάνω δικαστικές υποθέσεις αποδεικνύεται ότι ο σεβασμός στην προσωπικότητα και την ιδιωτική ζωή του ανθρώπου, προστατεύεται ως ανώτερο και σημαντικότερο δικαίωμα, έναντι αυτού του δικαιώματος της ελευθεροτυπίας και της ελευθερίας της έκφρασης ή και ακόμα του δικαιώματος στην πληροφόρηση.

Στο πνεύμα της παραπάνω διάταξης του Συντάγματος, στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, καθιερώνεται το δικαίωμα αυτό, απαλλαγμένο από κάθε μορφή λογοκρισίας ή άλλο προληπτικό μέτρο. Γίνεται λοιπόν σαφές ότι το ίδιο το Σύνταγμα αναγνωρίζει την σημασία της ανεξαρτησίας, αυτονομίας και πλήρους ελευθερίας του δικαιώματος αυτού που εκφράζεται κυρίως μέσω του Τύπου.²²⁶

Για τον λόγο αυτό, στην παράγραφο 3, ρητά απαγορεύεται η κατάσχεση των εντύπων (και ιδίως των εφημερίδων), είτε πριν από τη κυκλοφορία, αλλά και μετά, καθώς κάτι τέτοιο θα παραβίαζε ευθέως το εν λόγω δικαίωμα.

Τα ως άνω όμως, σε καμία περίπτωση δεν σημαίνουν ότι ο Τύπος δεν οφείλει να έχει περιορισμούς και να δεσμεύεται από κανόνες ηθικής και δεοντολογίας, για αυτό, στην τελευταία αυτή διάταξη του Συντάγματος, προβλέπονται και εξαιρέσεις στην απαγόρευση της κατάσχεσης, οι οποίες δύναται να εφαρμοστούν μόνο μετά την κυκλοφορία του εντύπου, και με τη βασική προϋπόθεση ότι έχει προηγηθεί ειδική εισαγγελική παραγγελία.²²⁷ Λόγοι για τους οποίους ο εισαγγελέας μπορεί να διατάξει την κατάσχεση ενός εντύπου απαριθμούνται στο ίδιο το άρθρο περιοριστικά, και συγκεκριμένα ένα τέτοιο μέτρο μπορεί να διαταχθεί είτε επειδή προσβάλλεται κάποια θρησκεία, είτε διότι προσβάλλεται το πρόσωπο του Προέδρου της Δημοκρατίας είτε γιατί τίθεται σε κίνδυνο η εθνική κυριαρχία και δημόσια ασφάλεια²²⁸ ή τέλος λόγω προσβολής της δημόσιας αιδούς.

Το άρθρο 2§1, το Σύνταγμα ορίζει πως: “Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας.” Αυτή η διάταξη του Συντάγματος ξεκάθαρα αποτελεί τον βασικό νόμο δεοντολογίας που αφορά και στην λειτουργία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, καθώς οποιαδήποτε ενέργεια (δημοσίευμα) που προσβάλλει το θεμελιώδες αυτό δικαίωμα κρίνεται παράνομο ως αντισυνταγματικό. Η προστασία του ατόμου ενάντια σε κάθε προσβλητική για αυτό πράξη περιλαμβάνεται και στο άρθρο 5§1 του Συντάγματος, διάταξη που αναφέρει ότι: “Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη” και συνεχίζει στην παράγραφο 2, επεκτείνοντας την προστασία καθώς προβλέπει ότι “Όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Εξαιρέσεις επιτρέπονται στις περιπτώσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο. Απαγορεύεται η

---

225 Πηγή, Ίδετε παραπάνω υποσημείωση υπ. αρ. 225.

226 «Ο τύπος είναι ελεύθερος. Η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται.», άρθρο 14, παρ.2 του Συντάγματος

227 Οι προϋποθέσεις της εισαγγελικής διάταξης προβλέπονται στην διάταξη του άρθρου 14 §3 εδάφιο δ' του Συντάγματος και συγκεκριμένα: «Σε όλες τις περιπτώσεις της προηγούμενης παραγράφου, ο εισαγγελέας, μέσα σε είκοσι τέσσερις ώρες από τη κατάσχεση, οφείλει να υποβάλει την υπόθεση στο δικαστικό συμβούλιο, και αυτό, μέσα σε άλλες είκοσι τέσσερις ώρες, οφείλει να αποφασίσει για τη διατήρηση ή την άρση της κατάσχεσης, διαφορετικά η κατάσχεση αίρεται αυτοδικαίως».

228 «Δημοσίευμα που αποκαλύπτει πληροφορίες για τη σύνθεση, τον εξοπλισμό και τη διάταξη των ενόπλων δυνάμεων ή την οχύρωση της Χώρας ή που έχει σκοπό τη βίαιη ανατροπή του πολιτεύματος ή στρέφεται κατά της εδαφικής ακεραιότητας του Κράτους.»

έκδοση αλλοδαπού που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας.”

Θα μπορούσε λοιπόν να υποστηριχθεί μετά βεβαιότητας ότι το Σύνταγμα είναι ταυτόχρονα και “θεματοφύλακας” της ελευθερίας της έκφρασης και του τύπου, αλλά και ο βασικός νόμος δεοντολογίας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (ιδίως του Τύπου), καθώς θέτει περιορισμούς στην ελευθερία αυτή, περιορισμούς που είναι αντικειμενικά αναγκαίοι για την εύρυθμη και ορθή ενάσκηση του δικαιώματος αυτού.

Αναφορικά με τα υπόλοιπα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, το Σύνταγμα, περιλαμβάνει διατάξεις, πέραν των παραπάνω, κυρίως για το ιδιοκτησιακό καθεστώς, την οικονομική κατάσταση και τα μέσα χρηματοδότησης των Μέσων ενημέρωσης, μιας και με το άρθρο 14 § 9 απαγορεύεται η συγκέντρωση περισσοτέρων του ενός Μέσου Ενημέρωσης σε ένα πρόσωπο (φυσικό ή νομικό).²²⁹ Επίσης, στην ίδια παράγραφο του άρθρου αυτού, υπάρχει διάταξη που απαγορεύει στον “βασικό μέτοχο” ενός Μέσου Ενημέρωσης, να αναλαμβάνει την εκτέλεση δημοσίων έργων ή προμηθειών του Δημοσίου.

Η διάταξη αυτή αποσκοπεί ουσιαστικά στην ανεξαρτησία και αυτονομία των Μέσων Ενημέρωσης από τη επιρροή που ασκεί το “κέρδος” λόγω ανάθεσης δημοσίων έργων-προμηθειών, καθώς μια τέτοια σύγχυση (τύπου και προμηθειών) εμπεριέχει τον άμεσο κίνδυνο “ελέγχου” των Μέσων αυτών με τελικό αποτέλεσμα την απώλεια της αναγκαίας αντικειμενικότητας που πρέπει να τα χαρακτηρίζει.²³⁰

Τέλος, στο άρθρο 15 του Συντάγματος, θεσμοθετείται, ο σκοπός και λειτουργία του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, ως Ανεξάρτητη Αρχή, εποπτεύουσα την ραδιοφωνία και την τηλεόραση. Το άρθρο αυτό έχει σαν μέλημά του, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται σε αυτό, “την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, καθώς και προϊόντων του λόγου και της τέχνης, την εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης και η πολιτιστική ανάπτυξη της Χώρας, καθώς και ο σεβασμός της αξίας του ανθρώπου και την προστασία της παιδικής ηλικίας και της νεότητας”. Ξεκάθαρα, στην άρθρο αυτό, το ίδιο το Σύνταγμα, αναγνωρίζει την σημασία της τηλεόρασης και της ραδιοφωνίας ως μέσα προαγωγής του πολιτισμού με αποκλειστικό περιορισμό τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ασχέτως ηλικίας.

Εν κατακλείδι, όσον αφορά το εξίσου βασικό δικαίωμα της πρόσβασης στην πληροφόρηση, με το άρθρο 5Α § 1 του Συντάγματος αναγνωρίζει το δικαίωμα στην πληροφόρηση, ένα δικαίωμα άρρηκτα συνδεδεμένο με την φύση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Συγκεκριμένα, αναφέρεται στην διάταξη αυτή ότι “Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση” με περιορισμούς που επιβάλλονται μόνο για λόγους εθνικής ασφαλείας, καταπολέμησης εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων τρίτων. Εν συνεχεία, παράγραφο 2 του άρθρου αυτού, κατοχυρώνεται, το εξίσου σημαντικό δικαίωμα, της συμμετοχής στην Κοινωνία της πληροφορίας.

Είναι ξεκάθαρο λοιπόν ότι το ίδιο το Σύνταγμα προσδίδει χαρακτήρα θεμελιωδών δικαιωμάτων σε ότι σχετίζεται με την λειτουργία και σκοπό των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, που δεν είναι άλλος από την ελευθερία της έκφρασης, το δικαίωμα στην πληροφόρηση και την ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφορία, πάντα σεβόμενο τα εξίσου σημαντικά ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα αλλά και τους νόμους του Κράτους εν γένει.

Ρυθμίσεις για την προστασία των πολιτών από παράνομες πράξεις και ενέργειες των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης περιλαμβάνονται πέραν του Συντάγματος και στην Βασική

229 Φαινόμενο που ήδη όπως παρουσιάσαμε στο κεφάλαιο 3 γ’ της παρούσας υφίσταται ιδίως σε παγκόσμια κλίμακα.

230 Η σημασία της αυτονομίας των εξουσιών αναλύθηκε παραπάνω – Κεφάλαιο 6

Νομοθεσία²³¹ της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Ο Ποινικός Κώδικας, ο βασικός ποινικός νόμος του Ελληνικού Κράτους, περιλαμβάνει διατάξεις η ισχύς των οποίων εφαρμόζεται και κατά την ενάσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος αλλά και εν γένει κατά την λειτουργία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Στο κεφάλαιο 21 που αφορά στα εγκλήματα κατά της τιμής του ατόμου, και ειδικότερα στα άρθρα 361, 361Α, 362, 363, 364 και 365 ο Ποινικός Κώδικας²³², περιγράφει τις πράξεις εκείνες που είναι προσβλητικές για την τιμή του ατόμου. Συγκεκριμένα στο άρθρο 361 περιγράφονται τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της Εξύβρισης, στο άρθρο 361Α της Απρόκλητης έμπρακτης Εξύβρισης, στο άρθρο 362 της Δυσφήμισης, στο άρθρο 363 της Συκοφαντικής Δυσφήμισης, στο άρθρο 364 της Δυσφήμισης Ανωνύμου Εταιρείας και στο άρθρο 365 της Προσβολής Μνήμης Νεκρού.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο Ποινικός Κώδικας, με την “ποινικοποίηση” των πράξεων αυτών (όπως ειδικότερα αναφέρονται στα παραπάνω άρθρα) αποσκοπεί στην προστασία της τιμής του προσώπου (φυσικού²³³ ή και Νομικού²³⁴) και στην οριοθέτηση των ποινών για κάθε μια από τις πράξεις αυτές.

Γίνεται λοιπόν αντιληπτό, ότι οι ποινικές αυτές διατάξεις έχουν εφαρμογή και κατά την λειτουργία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης καθώς, πολλές φορές έχουμε δει δημοσιεύματα που προσβάλλουν την τιμή και την υπόληψη ενός (ή και περισσότερων ατόμων).

Η χρηματική ικανοποίηση ²³⁵ του παθόντος από περιπτώσεις προσβολής της τιμής του ή της υπόληψης ή της οικογενειακής του ζωής, προβλέπεται στον Αστικό Κώδικα. Στα άρθρα 57 και 59 καθιερώνεται η αστική ευθύνη λόγω προσβολής της προσωπικότητας

του ατόμου²³⁶ και παρέχεται και η δυνατότητα για χρηματική ικανοποίηση του προβαλλόμενου.²³⁷

Στον Αστικό Κώδικα, επίσης, τίθεται η γενική διάταξη – φραγμός στην καταστρατήγηση ακόμα και αυτού του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης, πέραν των ειδικότερων διατάξεων, όπου καθιερώνεται η έννοια της “καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος”²³⁸, διάταξη με την οποία ο νομοθέτης, αφενός αναγνωρίζει την ύπαρξη

---

231 Η Βασική Νομοθεσία του Ελληνικού Κράτους περιλαμβάνει τον Αστικό Κώδικα, τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, τον Ποινικό Κώδικα, την Ποινική Δικονομία, τον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, και το Σύνταγμα.

232 Πηγή: <http://www.ministryofjustice.gr/>

233 Η προστασία του ατόμου – προσώπου υφίσταται ακόμα και μετά τον θάνατο αυτού με την διάταξη του άρθρου 365 που αφορά στην προσβολή μνήμης νεκρού.

234 Η προστασία των Νομικών Προσώπων περιορίζεται μόνο στις Ανώνυμες Εταιρείες με το άρθρο 364 Π.Κ.

235 Ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης.

236 Αστικός Κώδικας άρθρο 57: “Οποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αν η προσβολή αναφέρεται στην προσωπικότητα προσώπου που έχει πεθάνει, το δικαίωμα αυτό έχουν ο σύζυγος, οι κατιόντες, οι ανιόντες, οι αδελφοί και οι κληρονόμοι του από διαθήκη. Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπράξεις δεν αποκλείεται.” πηγή: <http://www.ministryofjustice.gr/>

237 Αστικός Κώδικας άρθρο 59 “Στις περιπτώσεις των δύο προηγούμενων άρθρων το δικαστήριο με την απόφασή του, ύστερα από αίτηση αυτού που έχει προσβληθεί και αφού λάβει υπόψη το είδος της προσβολής, μπορεί επιπλέον να καταδικάσει τον υπαίτιο να ικανοποιήσει την ηθική βλάβη αυτού που έχει προσβληθεί. Η ικανοποίηση συνίσταται σε πληρωμή χρηματικού ποσού, σε δημοσίευμα, ή σε οτιδήποτε επιβάλλεται από τις περιστάσεις.” Πηγή: <http://www.ministryofjustice.gr/>

238 Αστικός Κώδικας, άρθρο 281, “ Η άσκηση του δικαιώματος απαγορεύεται αν υπερβαίνει προφανώς τα

διαφόρων δικαιωμάτων πλην όμως απαγορεύει την καταστρατήγηση τους, ακόμα και στις περιπτώσεις των λειτουργών των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.²³⁹

Οι διατάξεις όμως αυτές, θα μπορούσε να υποστηρίξει κάποιος ότι μπορούν να αποβούν δεόντως επιβαρυντικές και να χαρακτηριστούν ως μέσο “φίμωσης” των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, καθώς η φύση της λειτουργίας τους είναι να προβαίνουν στην ενημέρωση του ευρέως κοινού για θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος ακροβατώντας συχνά μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας (όσον αφορά τη προστασία της τιμής του ατόμου). Το ενδεχόμενο αυτό αντιμετωπίστηκε από τα εθνικά μας Δικαστήρια, τα οποία με αποφάσεις τους, αποφάνθηκαν πως: “οι δημοσιογράφοι μπορούν να δημοσιεύουν ή να μεταδίδουν ειδήσεις, εικόνες από

την ιδιωτική ζωή και σχόλια, για την σχετική πληροφόρηση του κοινού, με δριμεία κριτική ή δυσμενείς, ακόμα και σκωπτικούς χαρακτηρισμούς για τα πρόσωπα αυτά, χωρίς αυτό να συνιστά μη έννομη προσβολή της προσωπικότητάς τους ή παραβίαση των κανόνων δεοντολογίας”.²⁴⁰

Το ίδιο έγινε δεκτό και σε ποινικό επίπεδο, καθώς το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Δράμας, με την υπ’ αρ. 196/1991 απόφασή δέχθηκε την “Άρση του άδικου χαρακτήρα δυσφημιστικών ή εξυβριστικών εκδηλώσεων, που λαμβάνει χώρα και από δημοσιογράφο, που ενημερώνει το αναγνωστικό του κοινό με δημοσίευμα ή και εκπομπές από το ραδιόφωνο, γιατί η ραδιοφωνία, όπως και ο τύπος, χωρίς να ασκούν δημόσιο λειτούργημα, επιτελούν σημαντικό κοινωνικό λειτούργημα προσφέροντας υπηρεσία στο λαό. Ο σκοπός του δράστη δεν κατευθύνεται στην προσβολή της τιμής άλλου.”²⁴¹

Από τα παραπάνω καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι, αφενός, η προσβολή της τιμής και της αξιοπρέπειας του ατόμου τελεί υπό την προστασία του Κράτους, μέσω των νόμων του, προστασία η οποία όμως δεν είναι ούτε απεριόριστη ούτε χωρίς εξαιρέσεις καθώς υφίστανται περιπτώσεις κατά τις οποίες επιτρέπεται η εντός ορίων “παραβίαση” των ατομικών δικαιωμάτων για την προστασία του ευρύτερου και γενικού συμφέροντος.

6.2. Ν. 2863/2000 – ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ

Ένα από τα βασικά νομοθετήματα που αφορά στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης είναι ο Νόμος 2863/2000 - “Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης και άλλες αρχές και όργανα του τομέα παροχής ραδιοτηλεοπτικών υπηρεσιών”.²⁴² Νόμος που σχετίζεται με την λειτουργία δύο εκ των βασικότερων Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, την τηλεόραση και το ραδιόφωνο, και με το οποίο επικαιροποιήθηκε η λειτουργία και ο σκοπός της Ανεξάρτητης Αρχής του

όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή ο κοινωνικός ή οικονομικός σκοπός του δικαιώματος”.
πηγή:

<http://www.ministryofjustice.gr/>

239 Σύμφωνα με το άρθρο 4§1 του Συντάγματος, “Όλοι οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου”. Πηγή:

<http://www.hellenicparliament.gr/>

240 Ίδετε Τριμελές Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών απόφαση 16280/1995. Πηγή: <http://www.dsanet.gr/>

241 Πηγή: www.dsanet.gr

242 Πλήρες κείμενο του Νόμου στη διεύθυνση: <http://www.dpa.gr/>

Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης,²⁴³ μιας από τις πρώτες Ανεξάρτητες Αρχές.²⁴⁴

Σύμφωνα με το άρθρο 1§1 του Νόμου αυτού, “Το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (Ε.Σ.Ρ.) είναι ανεξάρτητη αρχή με έδρα την Αθήνα. Τα μέλη του Ε.Σ.Ρ. απολαμβάνουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας και κατά την άσκηση των καθηκόντων τους δεν υπόκεινται σε διοικητικό έλεγχο”. Το άρθρο αυτό του Νόμου έρχεται σε εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 101Α του Συντάγματος, το οποίο ορίζει την ίδρυση και λειτουργία των Ανεξαρτήτων Αρχών²⁴⁵ ως όργανα της διοίκησης με σκοπό την εποπτεία της λειτουργίας των εκπομπών που προβάλλονται μέσω της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου.

Ο σκοπός του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης που περιλαμβάνεται στο Σύνταγμα εξειδικεύεται στο άρθρο 4 του παραπάνω Νόμου, όπου στη παράγραφο 4 ορίζεται ότι: “Το Ε.Σ.Ρ. ασκεί τον προβλεπόμενο στο Σύνταγμα άμεσο έλεγχο του Κράτους στον τομέα της παροχής ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών κάθε είδους, με την έκδοση εκτελεστών ατομικών διοικητικών πράξεων. Ειδικότερα: α) χορηγεί, ανανεώνει και ανακαλεί τις κάθε είδους άδειες και εγκρίσεις που προβλέπονται στους νόμους 2328/1995 και 2644/1998 (άρθρα1-12) και στις κανονιστικές πράξεις που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση των νόμων αυτών, για την παροχή ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών, β) ελέγχει την τήρηση των όρων και των προϋποθέσεων, καθώς και των εν γένει κανόνων και αρχών, που προβλέπονται στην εκάστοτε ισχύουσα ραδιοτηλεοπτική νομοθεσία για τη νόμιμη, διαφανή και ποιοτική λειτουργία των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων οι οποίοι δραστηριοποιούνται στον τομέα παροχής ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών, γ) διασφαλίζει την πολιτική και πολιτιστική πολυμέρεια και πολυφωνία στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, δ) ελέγχει την τήρηση των κανόνων του ελεύθερου οικονομικού ανταγωνισμού στο πλαίσιο της δραστηριοποίησης των επιχειρηματικών φορέων στον ευρύτερο τομέα των μέσων μαζικής ενημέρωσης και επικοινωνίας, ε) επιβάλλει τις διοικητικές κυρώσεις και μέτρα που προβλέπονται στα άρθρα 4 παρ. 1 του ν. 2328/1995 (ΦΕΚ 159 Α`), όπως ισχύει, και 12 και 15 παρ. 3 του ν. 2644/1 998 (ΦΕΚ 233 Α`), στ) εξετάζει τις αιτήσεις επανόρθωσης για προσβολή της προσωπικότητας και της αξιοπρέπειας του ανθρώπου, που διαβιβάζονται σε αυτό από τις οικείες επιτροπές, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στις διατάξεις του άρθρου 9 του π.δ. 100/2000 (ΦΕΚ 98 Α`)”.

Στην παράγραφο 2 και 3 του ίδιου άρθρου παρατίθενται οι τρόποι ενάσκησης της εξουσίας του Ε.Σ.Ρ. καθώς ορίζεται πως: “Στο πλαίσιο της άσκησης των αρμοδιοτήτων της παραγράφου 1, το Ε.Σ.Ρ. μπορεί να απευθύνει, σε κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό φορέα και αρχή, αυτεπαγγέλτως ή σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις, οδηγίες, συστάσεις, υποδείξεις, ερωτήματα και γνωμοδοτήσεις, σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων των οικείων νόμων και κανονιστικών πράξεων, καθώς και να ζητά για την εφαρμογή αυτή τη συνεργασία και τη συνδρομή κάθε άλλης, ημεδαπής ή αλλοδαπής, διοικητικής και δικαστικής αρχής. “Το Ε.Σ.Ρ.

---

243 Άρθρο: Ελληνο-Βρετανικά Νέα, “Οι Ανεξάρτητες Αρχές στην Ελλάδα”, τεύχος 11, Πηγή: <http://www.ellinovretaniko.gr/>

244 Η Ανεξάρτητη Αρχή του Εθνικού Ραδιοτηλεοπτικού Συμβουλίου ιδρύθηκε το 1989 με τον Νόμο 1866/1989.

245 Ως ανεξάρτητες αρχές νοούνται τα “εθνικά συλλογικά κρατικά όργανα με αυτοτελή διοικητική υποδομή και προϋπολογισμό, των οποίων τα μέλη απολαμβάνουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας, κι έχουν ως ρόλο την κυρίαρχη εποπτεία ευαίσθητων τομέων της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής διαμέσου της άσκησης κανονιστικών, γνωμοδοτικών, διαιτητικών κι εξελεγκτικών αρμοδιοτήτων των οποίων η άσκηση δεν υπόκειται στον ιεραρχικό έλεγχο της διοίκησης, υποτασσόμενη απλώς στον κλασικό έλεγχο νομιμότητας. Πηγή: Παναγιωτόπουλος Χαράλαμπος, “Ανεξάρτητες Αρχές”, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών – Τμήμα Νομικής, 2009-2010.

μπορεί να απευθύνει προς τους ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς οδηγίες, συστάσεις και υποδείξεις σχετικά με την αντικειμενική και με ίσους όρους εμφάνιση των συνδυασμών στους ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς κατά την περίοδο των δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών. Η μη εφαρμογή των εν λόγω οδηγιών, συστάσεων και υποδείξεων από τους ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς επισύρει τις διοικητικές κυρώσεις που προβλέπονται στο εδάφιο ε' της παρ. 1 του άρθρου αυτού." Οι αρμόδιες διοικητικές αρχές και φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα υποχρεούνται να ενημερώνουν ανελλιπώς το Ε.Σ.Ρ. για την εξόφληση και την εν γένει διαδικασία καταβολής των κάθε είδους οικονομικών οφειλών των φορέων παροχής ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών. 3. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του άρθρου αυτού το Ε.Σ.Ρ., εφόσον κρίνει ότι ανακύπτει η ανάγκη εξέτασης ζητημάτων που ενδιαφέρουν συγκεκριμένες ή και ευρύτερες κοινωνικές ή επαγγελματικές ομάδες, ζητά τη διατύπωση σχετικής γνώμης, από εκπροσώπους ή συλλογικούς φορείς των ομάδων αυτών."

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το Κράτος, είναι εγγυητής της εφαρμογής των Νόμων για τη διασφάλιση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων μέσω της Ανεξάρτητης Αρχής του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, το οποίο είναι επιφορτισμένο και με την εποπτεία της λειτουργίας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Ειδικότερα, όπως προκύπτει και από την παραπάνω διάταξη του νόμου (άρθρο 4 § 1 εδ. Β-δ Ν.2863/2000) η ανεξάρτητη αυτή Αρχή, έχει σαν κύριο σκοπό τον έλεγχο της τήρησης των όρων – προϋποθέσεων και εν γένει αρχών που αφορούν στην ραδιοτηλεόραση, και την διασφάλιση της νόμιμης – διαφανούς λειτουργίας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα και την πολυφωνία στα μέσα αυτά. Κατοχυρώνεται και θεσμοθετείται με τον τρόπο αυτό, απαραίτητη σύννομη λειτουργία των Μέσων της τηλεόρασης και της ραδιοφωνίας και "επιβάλλεται" ταυτόχρονα και ο σεβασμός στο δικαίωμα της έκφρασης.

Στη συνέχεια του άρθρου αυτού και ειδικότερα στην παράγραφο 2 προβλέπονται οι κυρώσεις που επισύρει ο Νόμος για την μη εφαρμογή και συμμόρφωση με τα όσα προβλέπονται τόσο στον νόμο αυτό όσο και σε άλλους συναφείς με αυτόν νόμους.

Από τα παραπάνω μπορούμε να συνοψίσουμε πως η Ανεξάρτητη Αρχή του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης έχει σαν κύριο μέλημά και σκοπό της τα όσα δέχθηκε και το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο της χώρας το Συμβούλιο της Επικρατείας με την με αριθμό 554/2003 απόφασή του όπου χαρακτηριστικά διατυπώθηκε η θέση ότι "Το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης λειτουργεί στο πλαίσιο της θεσμικής εγγυήσεως του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος, ως ανεξάρτητη διοικητική αρχή μη υποκείμενη σε διοικητικό έλεγχο, και ασκεί τον κατά τη συνταγματική αυτή διάταξη άμεσο έλεγχο του Κράτους επί της ραδιοφωνίας και της τηλεοράσεως, για την εξασφάλιση της αντικειμενικότητας, της ισότητας των όρων και της προαγωγής της ποιότητας των προγραμμάτων, καθώς και της τηρήσεως της δημοσιογραφικής δεοντολογίας".²⁴⁶

6.3. ΝΟΜΟΣ 2328/1995 – ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Ένας άλλος νόμος που αφορά στα μέσα της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου και

---

246 Πηγή: <http://www.dsanet.gr/>

σχετίζεται με θέματα της λειτουργίας των Μέσων αυτών, είναι ο Νόμος 2328/1995 - “Νομικό καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης και της τοπικής ραδιοφωνίας, ρύθμιση θεμάτων της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς και άλλες διατάξεις”.²⁴⁷ Ο συγκεκριμένος νόμος, αποτελεί νόμο που εξειδίκευσε τα ζητήματα που άπτονταν της λειτουργίας της ιδιωτικής τηλεόρασης.²⁴⁸

Η απελευθέρωση των αδειών λειτουργίας των τηλεοπτικών καναλιών που καθιερώθηκε με τον Νόμο 1866/1989,²⁴⁹ Νόμος που θεωρείται ως “σταθμός” για την εξέλιξη των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης μιας και “άνοιξε η αγορά” της τηλεόρασης και επετράπη για πρώτη φορά στην σύγχρονη ελληνική ιστορία η ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών, ήταν ένα σημαντικό βήμα για την πολυφωνία του μέσου της τηλεόρασης.

Στο κείμενο του νόμου 2328/1995, που συμπλήρωσε και διαμόρφωσε τον τρόπο και όρια λειτουργίας της τηλεόρασης περιλαμβάνεται ρητή διάταξη για την προστασία των θεμελιωδών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων καθώς στο άρθρο 3 με τίτλο “Αρχές εκπομπών και διαφημίσεων Δικαίωμα απάντησης Προστασία της προσωπικότητας και του ιδιωτικού βίου - Προστασία της παιδικής ηλικίας - Ορθή χρήση της ελληνικής γλώσσας, ορίζεται: παράγραφος 1 β) “Οι κάθε είδους εκπομπές (συμπεριλαμβανομένων και των διαφημίσεων), που μεταδίδουν οι ραδιοφωνικοί και τηλεοπτικοί σταθμοί πρέπει να σέβονται την προσωπικότητα, την τιμή, την υπόληψη, τον ιδιωτικό και οικογενειακό βίο, την επαγγελματική, κοινωνική, επιστημονική, καλλιτεχνική, πολιτική ή άλλη συναφή δραστηριότητα κάθε προσώπου, η εικόνα του οποίου εμφανίζεται στην οθόνη ή το όνομα του οποίου ή στοιχεία επαρκή για τον προσδιορισμό του οποίου μεταδίδονται”.

Η διάταξη αυτή του νόμου ξεκάθαρα θέτει ως κυρίαρχη προϋπόθεση για την λειτουργία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης το σεβασμό της προσωπικότητας και του ιδιωτικού και οικογενειακού βίου καθώς και τον σεβασμό και την προστασία της παιδικής ηλικίας αλλά και την επαγγελματική υπόληψη του ατόμου. Η γραμματική διατύπωση του άρθρου αυτού συμπορεύεται και συμφωνεί απόλυτα με τις Συνταγματικές επιταγές, θέτοντας ως πρωταρχική προϋπόθεση για την λειτουργία των ιδιωτικών σταθμών τον σεβασμό και προστασία των δικαιωμάτων αυτών.

Στο άρθρο 3§12 του ίδιου Νόμου, παρέχεται το δικαίωμα σε οποιονδήποτε υπέστη “ζημία” από την παραβίαση της παραπάνω διάταξης του ίδιου νόμου (άρθρο 3§1 β) να ζητήσει την επανόρθωση. Ειδικότερα, το άρθρο 3§12 ορίζει ότι “Κάθε πρόσωπο του οποίου η προσωπικότητα ή η τιμή ή η υπόληψη ή ο ιδιωτικός και οικογενειακός βίος ή η επαγγελματική, κοινωνική, επιστημονική, καλλιτεχνική, πολιτική ή άλλη συναφής δραστηριότητα προσβάλλεται από τηλεοπτική ή ραδιοφωνική εκπομπή, ο σύζυγος και οι συγγενείς μέχρι τετάρτου βαθμού νεκρού, η μνήμη του οποίου προσβάλλεται, καθώς και ο νόμιμος εκπρόσωπος νομικού προσώπου, του οποίου προσβάλλεται η φήμη ή το επιχειρηματικό συμφέρον, δικαιούται να ζητήσει επανόρθωση από το σταθμό που μετέδωσε την επίμαχη εκπομπή, μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δέκα (10) ημερών από τη μετάδοση ή την αναμετάδοση της εκπομπής. Δικαίωμα επανόρθωσης έχει και κάθε πολιτικό κόμμα ή

---

247 Πηγή : <http://nomoi.info/1>

248 Η απελευθέρωση της αγοράς της τηλεόρασης με τη δυνατότητα λειτουργίας και ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών πέραν των δημοσίων αποτέλεσε για πολλούς την αρχή της πτώσης της ποιότητας των τηλεοπτικών προγραμμάτων και σήμανε ταυτόχρονα και τη πλήρη ταύτιση της λειτουργίας της τηλεόρασης με τα επιχειρηματικά συμφέροντα, καθώς πλέον η τηλεόραση ήταν μια πηγή εσόδων και πλουτισμού και όχι μόνο ένα μέσο ενημέρωσης ή ψυχαγωγίας. Άρθρο: Το Ποντίκι, “Ιδιωτική Τηλεόραση βυθίζεται σε ύφεση, τρώει τις σάρκες της”, 31-1-2013, Πηγή: <http://topontiki.gr/>

249 Νόμος που συγκαταλέγεται στο νομοθετικό έργο της κυβέρνησης του Τζαννή Τζαννετάκη, που ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας το 1989.

στέλεχός του, καθώς και κάθε συνδικαλιστική οργάνωση ή στέλεχος της, όταν οι απόψεις τους παραποιούνται ή αποσιωπούνται κατά τρόπο που αλλοιώνεται η εντύπωση του ακροατή ή τηλεθεατή. Αν ο θιγόμενος κατοικεί ή είναι εγκατεστημένος στο εξωτερικό, η προθεσμία αυτή παρατείνεται για άλλες δέκα (10) ημέρες. Η προθεσμία αυτή αναβιώνει μετά από επανάληψη της εκπομπής ή των επίμαχων σημείων της. Το σχετικό αίτημα υποβάλλεται στο σταθμό με οποιονδήποτε πρόσφορο τρόπο με τον οποίο μπορεί να βεβαιωθεί η υποβολή του και ιδίως με τηλεομοιοτυπία (fax), τηλετύπημα (telex), τηλεγράφημα, συστημένη επιστολή, εξώδικη δήλωση και πρέπει να περιέχει:

α) τα πλήρη στοιχεία του φυσικού ή του νομικού προσώπου που βλάπτεται, καθώς και τα στοιχεία του συζύγου ή του συγγενή του νεκρού ή του νόμιμου εκπροσώπου νομικού προσώπου, β) την ημέρα και την ώρα της επίμαχης εκπομπής, γ) τους λόγους για τους οποίους η συγκεκριμένη εκπομπή ή αναφορά υπήρξε βλαπτική, δ) το κείμενο της επανόρθωσης ή το αίτημα για εμφάνιση στην ίδια ή ανάλογη εκπομπή ή για μαγνητοσκόπηση ανάλογης απάντησης.

Η απάντηση δεν πρέπει να συνιστά αξιόποινη πράξη ή να γεννά αστική ευθύνη του σταθμού ή να είναι αντίθετη προς τα χρηστά ήθη. Ανάλογη είναι η απάντηση όταν διαρκεί ίσο τουλάχιστον χρόνο με τη βλαπτική αναφορά και μεταδίδεται σε αμέσως επόμενη εκπομπή σε περίπτωση σειράς όμοιων εκπομπών ή σε ανάλογο από πλευράς ώρας μετάδοσης δελτίο ειδήσεων ή σε ανάλογη από πλευράς ώρας μετάδοσης και τηλεθέασης ή ακροαματικότητας εκπομπή. Το δικαίωμα του θιγόμενου για επανόρθωση και η αντίστοιχη υποχρέωση του σταθμού είναι ανεξάρτητα από την ύπαρξη τυχόν αστικής ή ποινικής ευθύνης. Εάν η επανόρθωση είναι πλήρης, μπορεί κατά την κρίση του δικαστηρίου να συνιστά έμπρακτη μετάνοια ως προς την ποινική ευθύνη και εύλογη αποζημίωση σε είδος ως προς την αστική ευθύνη.

13. Ο σταθμός αποφασίζει για το αίτημα μέσα σε σαράντα οκτώ (48) ώρες και ειδοποιεί τον ενδιαφερόμενο κατά τρόπο ανάλογο με τον τρόπο υποβολής του αιτήματος. Επανόρθωση μπορεί να γίνει και χωρίς την τήρηση της διαδικασίας αυτής με πρωτοβουλία του σταθμού ή του ενδιαφερομένου, που γίνεται δεκτή από το σταθμό.

14. Αν ο σταθμός απορρίψει το αίτημα, υποχρεώνεται να το διαβιβάσει αμέσως και το αργότερο μέσα σε είκοσι τέσσερις (24) ώρες στο Ε.Σ.Ρ.

Το Ε.Σ.Ρ. και σε περίπτωση κατεπείγοντος ο Πρόεδρος του αποφασίζει μέσα σε τρεις (3) ημέρες χωρίς να δεσμεύεται από διαδικαστικούς τύπους, δικαιούται δε να ζητήσει περισσότερα στοιχεία και πληροφορίες. Η απόφαση του Ε.Σ.Ρ. ή του Προέδρου του είναι υποχρεωτική για το σταθμό.

Η διοικητική αυτή διαδικασία είναι ανεξάρτητη από την τυχόν ύπαρξη ποινικής ή αστικής ευθύνης του σταθμού και ιδίως από τις διατάξεις τις σχετικές με την προστασία της προσωπικότητας των θιγόμενων κατά τον Αστικό Κώδικα και τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας".

Από το συνδυασμό των παραπάνω διατάξεων του νόμου, παρέχεται η δυνατότητα σε κάθε θιγόμενο, από εκπομπή Μέσου Μαζικής Ενημέρωσης, πρόσωπο, να επιδιώξει την επανόρθωση της βλάβης που υπέστη χωρίς βέβαια να αποκλείεται ούτε η ποινική διαδικασία (δίωξη) του μέσου ή ακόμα και η χρηματική ικανοποίηση του κατά τον Αστικό Κώδικα. Τίθεται λοιπόν, και με αυτόν τον νόμο περιορισμός στην ανεξέλεγκτη λειτουργία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης που είναι υποχρεωμένα να λειτουργούν με αποκλειστικό γνώμονα τον σεβασμό στα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, καθώς η οποιαδήποτε παραβίαση του νόμου αυτού παρέχει στο θιγόμενο μέρος το εξίσου θεμελιώδες δικαίωμα να απαιτήσει την επανόρθωση της ζημίας που υπέστη, να ζητήσει την χρηματική του ικανοποίηση και ακόμα

και την ποινική δίωξη του υπαιτίου.

Τέλος στη παράγραφο 16 του παραπάνω άρθρου αναφέρεται ότι “Κώδικες δεοντολογίας, κανονισμοί προγραμμάτων, εκπομπών και διαφήμισης και οποιοδήποτε άλλο συναφές κείμενο που είναι προϊόν αυτοδέσμευσης ή συλλογικής διαπραγμάτευσης ή καταστατικής ρύθμισης ραδιοτηλεοπτικών σταθμών ή των ενώσεων τους ή των ενώσεων συντακτών ή άλλων εργαζομένων στη ραδιοτηλεόραση ή των ενώσεων διαφημιστών και διαφημιζομένων, που αφορά το περιεχόμενο ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών εκπομπών, υποβάλλονται στο Ε.Σ.Ρ., το οποίο τους λαμβάνει υπόψη κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του. Όργανα που προβλέπονται από τους παραπάνω Κώδικες, κανονισμούς ή συναφή κείμενα, όταν επιλαμβάνονται σχετικών υποθέσεων, ενημερώνουν εγγράφως το Ε.Σ.Ρ., στο οποίο και κοινοποιούν τις τυχόν αποφάσεις τους ή άλλα σχετικά έγγραφα.

Κάθε τηλεοπτικός σταθμός που ζητά άδεια ή ανανέωση της άδειάς του είναι υποχρεωμένος να υποβάλλει στο Ε.Σ.Ρ. τον Κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας και δεοντολογίας προγραμμάτων και διαφημίσεων για τους οποίους αυτοδεσμεύεται Τηλεοπτικοί σταθμοί που κατέχουν άδεια ή ζητούν άδεια ή ανανέωση της άδειάς τους μπορούν να συμφωνήσουν σε κοινό κώδικα που τους αυτοδεσμεύει και ισχύει ως προς όλους αυτούς τους σταθμούς. Οι κώδικες αυτοί θεωρούνται πρόσθετοι όροι της άδειας. Κάθε τροποποίησή τους πρέπει να υποβληθεί στο Ε.Σ.Ρ. και να εγκριθεί από αυτό.

Καθίσταται σαφές από τα προαναφερθέντα ότι το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης θέτει ως βασική προϋπόθεση για τη λειτουργία ενός σταθμού ή ενός καναλιού την “αυτοδέσμευσή” του από συγκεκριμένο Κώδικα Δεοντολογίας, το οποίο οφείλει να σέβεται και να εφαρμόζει.

6.4. Ε.Σ.Η.Ε.Α – ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

Ο βασικότερος ίσως κώδικας δεοντολογίας που σχετίζεται άρρηκτα και με τη λειτουργία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης είναι ο “Κώδικας Δεοντολογίας του Δημοσιογραφικού Επαγγέλματος” των δημοσιογράφων – μελών της Ένωσης Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων Αθηνών (Ε.Σ.Η.Ε.Α), ο οποίος κυρώθηκε με ποσοστό 80,4% κατά την Γενική Συνέλευση των μελών της στις 19-20 Μαΐου 1998.²⁵⁰

Η σημασία του κώδικα αυτού εδράζεται στο ότι η Ε.Σ.Η.Ε.Α είναι ο μεγαλύτερος σε αριθμό και αρχαιότερος²⁵¹ φορέας της νεότερης ιστορίας της Ελλάδας αλλά και στο ότι ο Κώδικας αυτός ψηφίστηκε από την πλειοψηφία των μελών της Ε.Σ.Η.Ε.Α., από τους ίδιους δηλαδή τους ενδιαφερόμενους, με τον οποίο όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στο προοίμιο του, “αυτοδεσμεύονται” για την τήρησή του.

Ήδη από το προοίμιο του Κώδικα αυτού, γίνεται μνεία στο ποιος είναι ο ρόλος του δημοσιογράφου, καθώς αναφέρεται ότι: “Ο Κώδικας Επαγγελματικής Ηθικής και Κοινωνικής

250 Πηγή: επίσημη ιστοσελίδα Ε.Σ.Η.Ε.Α, <http://www.esiea.gr>

251 Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα της Ε.Σ.Η.Ε.Α., ο φορέας αυτός δημιουργήθηκε το 1914. Πηγή: <http://www.esiea.gr/>

Ευθύνης των δημοσιογράφων-μελών της Ε.Σ.Η.Ε.Α. έχει στόχο: Να επαναβεβαιώσει και διασφαλίσει τον κοινωνικό ρόλο του δημοσιογράφου”. Από την διάταξη αυτή του πρώτου άρθρου, είναι ξεκάθαρο ότι οι ίδιοι οι δημοσιογράφοι (μέλη της Ε.Σ.Η.Ε.Α) θεωρούν αυτούς ως εκφραστές και φορείς ενός κοινωνικού λειτουργήματος, το οποίο οφείλει να “αντιστέκεται σε κάθε απόπειρα κρατικού ή άλλου επηρεασμού”²⁵² με απώτερο σκοπό να “κατοχυρώσει την ελευθερία της πληροφόρησης και της έκφρασης, την αυτονομία και αξιοπρέπεια του δημοσιογράφου και να θωρακίσει την ελευθεροτυπία επ’ αγαθό της δημοκρατίας και της κοινωνίας”.²⁵³

Το περιεχόμενο του Κώδικα αυτού, εμπεριέχει διατάξεις για τον σεβασμό και προστασία των σημαντικότερων ατομικών και κοινωνικών ελευθεριών, προσαρμοσμένες στην ενάσκηση του δημοσιογραφικού λειτουργήματος.

Στο άρθρο 1,²⁵⁴ γίνεται μνεία του δικαιώματος του ατόμου στην πληροφόρηση (είτε ως δέκτης είτε ως πάροχος της πληροφορίας), το οποίο αναγνωρίζεται ως “κοινωνικό αγαθό” και όχι εμπόρευμα, με στόχο την απαλλαγή της πληροφορίας από την εμπορευματοποίηση που αποτελεί βασική αιτία της παραπληροφόρησης.

Στα πλαίσια της δημοσιοποίησης μιας είδησης, το άρθρο αυτό υπαγορεύει την υποχρέωση του δημοσιογράφου να αντιμετωπίζει ως “καθήκον” του την δημοσιοποίηση της αλήθειας, χωρίς ίχνος διαστρέβλωσης – αλλοίωσης – απόκρυψης, πράξεις οι οποίες χαρακτηρίζονται ως μειωτικές για τον ίδιο τον δημοσιογράφο, με αντικειμενικότητα, ανεπηρέαστη από το υποκειμενικό στοιχείο. Στα πλαίσια της δημοσιοποίησης της είδησης, το ίδιο άρθρο υποχρεώνει τον δημοσιογράφο να προβαίνει στην αναγκαία επιβεβαίωση της είδησης που πληροφορήθηκε προτού την δημοσιοποιήσει. Θεμελιώνεται λοιπόν σύμφωνα με τα παραπάνω η υποχρέωση τηρήσεως της καλής πίστης ως προς την ακρίβεια της ειδήσεως και της επίδειξης της απαιτούμενης κατά τις περιστάσεις επιμέλειας.

Αναφορικά με την υποχρέωση απαλλαγής της είδησης από κάθε ίχνος υποκειμενικότητας και προσωπικής πεποίθησης, μπορούμε να υποστηρίξουμε την άποψη ότι η διάταξη αυτή του άρθρου δεν απαγορεύει την έκφραση της προσωπικής γνώμης του δημοσιογράφου, αλλά τον υποχρεώνει να παραθέσει την είδηση αυτούσια πριν προβεί στον αναγκαίο σχολιασμό αυτής, υποχρέωση που πηγάζει από το ότι “Η ελευθερία του τύπου εμπεριέχει συγχρόνως την ελευθερία του πληροφορείσθαι δια του δημοσιογραφικού

252 Παράγραφος 3 Προοιμίου Κώδικα δεοντολογίας Ε.Σ.Η.Ε.Α.

253 Παράγραφος 4 Προοιμίου Κώδικα δεοντολογίας Ε.Σ.Η.Ε.Α.

254 Πλήρες κείμενο: Άρθρο 1 Κώδικα Το δικαίωμα του ανθρώπου και του πολίτη να πληροφορεί και να πληροφορείται ελεύθερα είναι αναφαίρετο. Η πληροφόρηση είναι κοινωνικό αγαθό και όχι εμπόρευμα ή μέσο προπαγάνδας. Ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει:

α. Να θεωρεί πρώτιστο καθήκον του προς την κοινωνία και τον εαυτό του τη δημοσιοποίηση όλης της αλήθειας.

β. Να θεωρεί προσβολή για την κοινωνία και πράξη μειωτική για τον εαυτό του τη διαστρέβλωση, την απόκρυψη, την αλλοίωση ή την πλαστογράφηση των πραγματικών περιστατικών.

γ. Να σέβεται και να τηρεί το διακριτό της είδησης, του σχολίου και του διαφημιστικού μηνύματος, την αναγκαία αντιστοιχία τίτλου και κειμένου και την ακριβή χρησιμοποίηση φωτογραφιών, εικόνων, γραφικών απεικονίσεων ή άλλων παραστάσεων.

δ. Να μεταδίδει την πληροφορία και την είδηση ανεπηρέαστα από τις προσωπικές πολιτικές, κοινωνικές, θρησκευτικές, φυλετικές και πολιτισμικές απόψεις ή πεποιθήσεις του.

ε. Να ερευνά προκαταβολικά, με αίσθημα ευθύνης και με επίγνωση των συνεπειών, την ακρίβεια της πληροφορίας ή της είδησης που πρόκειται να μεταδώσει.

στ. Να επανορθώνει χωρίς χρονοτριβή, με ανάλογη παρουσίαση και ενδεδειγμένο τονισμό, ανακριβείς πληροφορίες και ψευδείς ισχυρισμούς, που προσβάλλουν την τιμή και την υπόληψη του ανθρώπου και του πολίτη και να δημοσιεύει ή να μεταδίδει την αντίθετη άποψη, χωρίς, αναγκαστικά, ανταπάντηση, η οποία θα τον έθετε σε προνομιακή θέση έναντι του θιγομένου.

λειτουργήματος αλλά και την ελευθερία του αναγνώστη στην ενημέρωση. Μάλιστα αυτή ακριβώς η επέκταση καθιστά την ελευθερία του τύπου ελευθερία θεμελιώδους σημασίας η οποία αποτελεί ουσιώδη εγγύηση σεβασμού της λαϊκής κυριαρχίας”.²⁵⁵

Συνεπώς, ο σχολιασμός μιας είδησης είναι η έμπρακτη εφαρμογή του δικαιώματος της έκφρασης, με την προϋπόθεση ότι ο αναγνώστης – δέκτης της είδησης έχει πρόσβαση κατ’ αρχήν στην πλήρη – αναλλοίωτη είδηση, ώστε να έχει σχηματίσει προσωπική άποψη, πριν γίνει δέκτης της οποιασδήποτε προσωπικής άποψης και σχολιασμού. Το άρθρο 2²⁵⁶ του Κώδικα Δεοντολογίας υπαγορεύει τον σεβασμό των ατομικών δικαιωμάτων της προσωπικότητας και αξίας του ανθρώπου, δοθέντος ότι επιτάσσει τον σεβασμό του ανθρώπου ανεξαρτήτως διακρίσεων, να μην προδικάζει και προκαταλαμβάνει την ενοχή κατηγορουμένων, να σέβεται και να προφυλάσσει τα ανήλικα άτομα, να σέβεται τις ιδιαίτερες προσωπικές και ψυχολογικές στιγμές των πολιτών αλλά και να προστατεύει το απόρρητο της πληροφορίας.

Μέσω της διάταξης του άρθρου αυτού επιχειρείται η προστασία κατ' αρχήν της αξίας του ανθρώπου,²⁵⁷ η οποία δεν επιτρέπεται να γίνει βορά στα πλαίσια του ανταγωνισμού των δημοσιογράφων για το κυνήγι της αποκλειστικής ή της εμπορικής είδησης. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις που επιτρέπεται η “υπέρβαση των ορίων”, με χαρακτηριστικότερη αυτή της υπόθεσης “Κατράμη κατά Ελλάδος”,²⁵⁸ στην οποία το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε ότι επιτρέπονται χαρακτηρισμοί για ένα πρόσωπο με τη

---

255 Κώστας Χρυσόγονος, “Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα”, εκδ. Αντ. Ν. Σάκουλα Αθήνα-Κομοτηνή, 1991, σ. 287

256 Πλήρες κείμενο: Άρθρο 2 “Η δημοσιογραφία, ως επάγγελμα, αλλά και κοινωνικό λειτουργήμα, συνεπάγεται δικαιώματα, καθήκοντα και υποχρεώσεις. Ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει:

α. Να αντιμετωπίζει ισότιμα τους πολίτες, χωρίς διακρίσεις εθνικής καταγωγής, φύλου, φυλής, θρησκείας πολιτικών φρονημάτων, οικονομικής κατάστασης και κοινωνικής θέσης.

β. Να σέβεται την προσωπικότητα, την αξιοπρέπεια και το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής του ανθρώπου και του πολίτη. Μόνο όταν το επιτάσσει το δικαίωμα της πληροφόρησης μπορεί να χρησιμοποιεί, πάντοτε με τρόπο υπεύθυνο, στοιχεία από την ιδιωτική ζωή προσώπων που ασκούν δημόσιο λειτουργήμα ή έχουν στην κοινωνία ιδιαίτερη θέση και ισχύ και υπόκεινται στον κοινωνικό έλεγχο.

γ. Να σέβεται το τεκμήριο της αθωότητας και να μην προεξοφλεί τις δικαστικές αποφάσεις.

δ. Να σέβεται την κατοχυρωμένη με διεθνείς συμβάσεις προστασία των ανηλικών και των προσώπων με ειδικές ανάγκες και με σοβαρά προβλήματα υγείας.

ε. Να αντιμετωπίζει με διακριτικότητα και ευαισθησία τους πολίτες, όταν αυτοί βρίσκονται σε κατάσταση πένθους, ψυχικού κλονισμού και οδύνης, καθώς και αυτούς που έχουν εμφανές ψυχικό πρόβλημα, αποφεύγοντας να προβάλει την ιδιαιτερότητά τους.

στ. Να μην αποκαλύπτει, άμεσα ή έμμεσα, την ταυτότητα των θυμάτων βιασμού, τα οποία επέζησαν της εγκληματικής πράξης.

ζ. Να ελέγχει και να τεκμηριώνει τις πληροφορίες, που αναφέρονται στον ευαίσθητο τομέα της υγείας, όπου η παραπλανητική πληροφόρηση και η εντυπωσιακή προβολή μπορούν να προκαλέσουν αδικαιολόγητη αναστάτωση στην κοινή γνώμη.

η. Να συλλέγει και να διασταυρώνει τις πληροφορίες του και να εξασφαλίζει την τεκμηρίωσή τους (έγγραφα, φωτογραφίες, κασέτες, τηλεοπτικές εικόνες) με δημοσιογραφικά θεμιτές μεθόδους, γνωστοποιώντας πάντοτε τη δημοσιογραφική του ιδιότητα.

θ. Να τηρεί το επαγγελματικό απόρρητο ως προς την πηγή των πληροφοριών που εξασφάλισε υπό εχεμύθεια.

ι. Να σέβεται τους κανόνες της εμπιστευτικής πληροφόρησης (off the record) εφ’ όσον ανέλαβε αυτή τη δέσμευση.

257 Τα αγαθά αυτά προστατεύονται, και από το άρθρο 57 του Αστικού Κώδικα που αναγνωρίζει το δικαίωμα της προσωπικότητας στο οποίο συγκαταλέγεται και η προστασία του απορρήτου της ιδιωτικής ζωής (άρθρο 366 Π.Κ.) αλλά και από το άρθρο 8§1 της Ε.Σ.Δ.Α., όπου αναφέρεται ότι: “«Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του».

258 Πηγή: <http://hudoc.echr.coe.int/>

προϋπόθεση ότι η κριτική αυτή είναι επαρκώς αιτιολογημένη και στοιχειοθετημένη.

Τι θεωρείται όμως ως ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο, ποιο είναι το όριο της προσωπικής ζωής, ποια πληροφορία λογίζεται ως ευαίσθητη και προσωπική, θα αναρωτηθεί κάποιος. Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε τη θέση ότι ευαίσθητα δεδομένα θεωρούνται τα δεδομένα εκείνα που αφορούν στη φυλετική ή εθνική προέλευση του ατόμου, τα πολιτικά φρονήματα και πιστεύω, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τη συμμετοχή σε ένωση, σωματείο και συνδικαλιστική οργάνωση, την υγεία, την κοινωνική πρόνοια και την ερωτική ζωή, καθώς και οιοσδήποτε παρελθούσες ποινικές διώξεις ή καταδίκες, δεδομένα που ούτως ή άλλως προστατεύονται και από τη Βασική ελληνική νομοθεσία,²⁵⁹ αλλά και από τον ειδικότερο Νόμο υπ' αρ. 2472/1997.²⁶⁰

Τίθεται λοιπόν ένα όριο στην χρήση - επεξεργασία και προβολή στοιχείων που αφορούν στην ιδιωτική ζωή του ατόμου, ενάντια στο δικαίωμα του λοιπού κοινωνικού συνόλου για πληροφόρηση περί ζητημάτων που σχετίζονται με τη δημόσια ζωή. Για τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης είναι δυνατή η επέμβαση σε αρχείο και η περαιτέρω διαβίβαση και αποκάλυψη των συμπεριλαμβανομένων στοιχείων για τη διαφύλαξη δικαιολογημένου συμφέροντος, με τη βασική προϋπόθεση ότι δεν προσβάλλεται η απαραβίαστη βαθμίδα ιδιωτικής ζωής και επιχειρείται στάθμιση έννομων αγαθών, δικαιωμάτων και συμφερόντων με βάση την αρχή της αναλογικότητας.²⁶¹

Προσφάτως μάλιστα, υπήρξε έντονη αντίδραση και “καταδίκη” της εφημερίδας “Πρώτο Θέμα” από τη Ε.Σ.Η.Ε.Α., λόγω της δημοσιοποίησης φωτογραφιών του δολοφονημένου Παύλου Φύσσα στο κυριακάτικο φύλλο της 22/9/2013, καθώς η δημοσίευση αυτή θεωρήθηκε ότι αποτελεί καταφανή προσβολή της μνήμης του νεκρού.²⁶² Στην σχετική ανακοίνωσή της η Ε.Σ.Η.Ε.Α., δήλωσε ότι: “Η δημοσίευση αυτή όχι μόνο δεν εξυπηρετεί τις ανάγκες της ενημέρωσης, αλλά, αντιθέτως, προσβάλλει κατάφωρα τους κανόνες δεοντολογίας του επαγγέλματος και τις πανανθρώπινες αξίες. Υπενθυμίζουμε, για άλλη μια φορά, ότι ο σεβασμός της προσωπικότητας του ατόμου, η διακριτικότητα και η ευαισθησία καθώς και ο σεβασμός τόσο του νεκρού όσο και των πενθούντων συγγενών και φίλων είναι πρωταρχική υποχρέωση του δημοσιογράφου (άρθρο 2 Αρχών Δεοντολογίας του Δημοσιογραφικού Επαγγέλματος).”²⁶³

Όπως ήδη αναφέρθηκε στη αρχή του κεφαλαίου αυτού, ο δημοσιογράφος οφείλει να μην προδικάζει μέσω των δημοσιευμάτων του την ενοχή οιοσδήποτε κατηγορούμενου.

Σύμφωνα με το άρθρο 8 του Συντάγματος, όπου ορίζεται ότι “Κανένας δεν στερείται χωρίς τη θέλησή του το δικαστή που του έχει ορίσει ο νόμος”, σε συνδυασμό με την διάταξη του άρθρου 6 § 2 της Ευρωπαϊκής Συνθήκης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, όπου καθιερώνεται το τεκμήριο της αθωότητας του κατηγορουμένου, προκύπτει ότι κάθε

259 Ίδτε παραπάνω, κεφάλαιο 6.1. της παρούσας.

260 Ίδτε και άρθρο 22, παρ. 4, Ν.2472/1997, για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα: «Οποιος χωρίς δικαίωμα επεμβαίνει με οποιονδήποτε τρόπο σε αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή λαμβάνει γνώση των δεδομένων αυτών ή τα αφαιρεί, αλλοιώνει, βλάπτει, καταστρέφει, επεξεργάζεται, μεταδίδει, ανακοινώνει, τα καθιστά προσιτά σε μη δικαιούμενα πρόσωπα, ή επιτρέπει στα πρόσωπα αυτά να λάβουν γνώση των εν λόγω δεδομένων ή τα εκμεταλλεύεται με οποιονδήποτε τρόπο, τιμωρείται με φυλάκιση και χρηματική ποινή και αν πρόκειται για ευαίσθητα δεδομένα με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και χρηματική ποινή τουλάχιστον 1.000.000 δρχ. έως 10.000 δρχ., αν η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα από άλλες διατάξεις».

261 Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Σάμου, αρ. απ. 34/2001, Ποινική Δικαιοσύνη 8-9/2002, σ.881

262 Άρθρο: thePaper.gr, “Θύελλα αντιδράσεων στα social media για τη φωτογραφία Φύσσα”, 21-9-2013, Πηγή: <http://thepaper.gr/>

263 Άρθρο: ERTopen.com, “Η ΕΣΗΕΑ καταγγέλλει τη δημοσίευση της φωτογραφίας του δολοφονημένου Παύλου Φύσσα από το «Πρώτο Θέμα»”, 21-9-2013, Πηγή: <http://www.ertopen.com/>.

κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να δικαστεί μόνο από τον φυσικό του δικαστή και είναι αθώος μέχρι την στιγμή της ετυμηγορίας του δικαστηρίου.

Τα ως άνω, όπως είναι αναμενόμενο, δέχεται και επιτάσσει και ο Κώδικας Δεοντολογίας των Μελών της Ε.Σ.Η.Ε.Α. Δυστυχώς όμως, δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο της παραβίασης του εν λόγω δικαιώματος από δημοσιογράφους, εκπομπές και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης εν γένει.

Σκοπός της απαγόρευσης αυτής είναι να μην προδικάζεται ένα άτομο που κατηγορείται για οιαδήποτε πράξη, καθώς κάτι τέτοιο θα σημαίνει τον στιγματισμό του ατόμου αυτού στα μάτια της κοινωνίας, στίγμα που συχνά δεν απαλείφεται ακόμα και αν εν τέλει ο κατηγορούμενος κριθεί αθώος για τις πράξεις για τις οποίες κατηγορείται. Δυστυχώς, το φαινόμενο αυτό του χαρακτηρισμού ενός κατηγορούμενου ως ενόχου από Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης δεν είναι σπάνιο. Έχει διαπιστωθεί πολλές φορές να διατυπώνονται κατά την μετάδοση διαφόρων ειδήσεων χαρακτηρισμοί όπως, "κλέφτης ο τάδε", "βιαστής ο δείνα", "δολοφόνος ο Χ", "λογοκλόπος ο Δ",²⁶⁴ χαρακτηρισμοί που προφανώς δεν αποτελούν ουσιώδες και αναγκαίο στοιχείο της πληροφόρησης και αναμετάδοσης της αληθούς είδησης, αλλά αντιθέτως μειωτικούς χαρακτηρισμούς για την προσωπικότητα του ατόμου, που παραβιάζουν το τεκμήριο της αθωότητας και στιγματίζουν το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται και προφανώς υποκαθιστούν μόνο το έργο των αρμοδίων αρχών.

Το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα δικαστικής προστασίας του τεκμηρίου της αθωότητας αλλά και του δικαιώματος στη προσωπικότητα του ανθρώπου είναι η υπόθεση "Egeland και Hanseid κατά Νορβηγίας",²⁶⁵ κατά την οποία το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε ότι ο τύπος δεν είχε κανένα δικαίωμα να δημοσιεύει φωτογραφίες κατηγορούμενης ενώ αυτή οδηγείτο στο δικαστήριο για να δικαστεί με την κατηγορία της ανθρωποκτονίας αλλά ούτε ακόμα και μετά την καταδίκη της σε 21 έτη κάθειρξης για τη δολοφονία των πεθερικών της, της κουνιάδας της. Στην ίδια απόφαση έγινε μνεία ότι η απαγόρευση αυτή σε καμία περίπτωση δεν έρχεται σε αντίθεση με την ελευθερία της έκφρασης των δημοσιογράφων ούτε αποτελεί φίμωση του τύπου αν και επρόκειτο για την δίκη με τη μεγαλύτερη δημοσιότητα στη Νορβηγία κατά τα τελευταία έτη.

Αποδεικνύεται λοιπόν από όσα εκτέθηκαν παραπάνω ότι η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου αποτελούν ύψιστο δικαίωμα που δεν επιτρέπεται να παραβιάζεται, κάτι το οποίο υιοθετείται και από τον Κώδικα Δεοντολογίας Δημοσιογράφων της Ε.Σ.Η.Ε.Α.

Το άρθρο 3²⁶⁶ του προαναφερθέντος Κώδικα Δεοντολογίας των Δημοσιογράφων

---

264 Πηγή, Ίδετε υποσημείωση με αριθμό 225

265 Ίδετε απόφαση της 16/7/2009 του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επί της με αριθμό 34438/2004 Αίτησης των Egeland και Hanseid κατά Νορβηγίας.

Πηγή: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx>

266 Πλήρες κείμενο άρθρου 3: "Η ισηγορία και η πολυφωνία, οξυγόνο της δημοκρατίας, αναιρούνται σε συνθήκες κρατικού μονοπωλιακού ελέγχου των Μ.Μ.Ε. και υπονομεύονται με τη συγκέντρωση της ιδιοκτησίας τους σε γιγαντιαίες κερδοσκοπικές επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν την κοινή γνώμη σαν καταναλωτή και προσπαθούν να χειραγωγήσουν το φρόνημα, τις συνήθειες και την εν γένει συμπεριφορά της. Γι' αυτό ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει:

α. Να υπερασπίζεται σθεναρά το δημοκρατικό πολίτευμα, που διασφαλίζει την ελευθεροτυπία και την απρόσκοπτη άσκηση του δημοσιογραφικού λειτουργήματος.

β. Να αποκρούει και να καταγγέλλει τις εκδηλώσεις κρατικού αυταρχισμού και τις αυθαιρεσίες των ιδιοκτητών των Μ.Μ.Ε. και ιδιαίτερα των ολιγοπωλίων.

γ. Να υπερασπίζεται τη δημοσιογραφική ανεξαρτησία στον εργασιακό χώρο του και να αρνείται την εκτέλεση έργου, που έρχεται σε σύγκρουση με τις αρχές της δημοσιογραφικής δεοντολογίας.

δ. Να μη δέχεται τη σύνταξη είδησης, σχολίου ή άρθρου και την παραγωγή εκπομπής κατά τις υποδείξεις

μελών της Ε.Σ.Η.Ε.Α, αφορά στην πολυφωνία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης μέσω της μη συγκέντρωσης αυτών από λίγα πρόσωπα, προκειμένου τα μέσα αυτά να μην καταντήσουν μονοπωλιακά μέσα έκφρασης συμφερόντων αλλά και να αποφεύγεται η χειραγώγηση της κοινής γνώμης.

Στο πλαίσιο της προστασίας των Μέσων από τον έλεγχο και την χειραγώγησή τους, υπαγορεύεται στους δημοσιογράφους η υποχρέωση να αντιτάσσονται σε κάθε είδος ελέγχου που επιχειρείται στο λειτούργημά τους ακόμα και από συναδέλφους τους, προϊσταμένους ή ακόμα και κρατικά στελέχη.

Πασιφανής είναι ο ρόλος της παραπάνω διάταξης, δοθέντος ότι μέσω αυτής αναγνωρίζεται περίτρανα και απερίφραστα η ανάγκη για ελευθεροτυπία, ελευθερία σημαντική όχι μόνο για τον πολίτη που δεν γίνεται έρμαιο των όσων επιχειρείται να του υπαγορευτούν, αλλά και για την Συνταγματική και Συνταγματική λειτουργία της κοινωνίας εν γένει.

Η μη χειραγώγηση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης είναι, όπως γίνεται αντιληπτό τόσο ουσιώδης για την διασφάλιση της ελευθεροτυπίας, ώστε μεγάλος αριθμός του συνόλου των άρθρων του Κώδικα Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας να καταπιάνεται με την επισήμανση πολλών μορφών χειραγώγησης του τύπου εφιστώντας την προσοχή του δημοσιογραφικού κόσμου, παροτρύνοντας του ταυτόχρονα να αντισταθούν στις “σειρήνες” του κέρδους που επιχειρούν να εξαγοράσουν την “πένα” του δημοσιογράφου ώστε μέσω αυτής να αποκτήσουν πρόσβαση στο κοινό με την “καμουφλαρισμένες” το δημοσιογραφικό λειτούργημα.

Προς τούτο το άρθρο 5²⁶⁷ του παραπάνω Κώδικα, προτρέπει τους δημοσιογράφους να διατηρούν την αμεροληψία, την αξιοπρέπεια, την ανεξαρτησία τους και να προφυλάσσουν το λειτούργημά τους από οποιοδήποτε οικονομικό ή και άλλο όφελος που επιχειρεί να χρησιμοποιήσει τον τύπο ως “Δούρειο Ίππο” ώστε να εισβάλλει στις συνειδήσεις του κοινού.

Στο πνεύμα της παραπάνω διάταξης, η Ε.Σ.Η.Ε.Α., ορμώμενη από την δημοσίευση φωτογραφιών του νεκρού Παύλου Φύσσα,²⁶⁸ συνέστησε στους δημοσιογράφους “όπου κι αν

των προϊσταμένων ή του εργοδότη του, αν το περιεχόμενό τους δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και να καταγγέλλει τις εν αγνοία του παραποιήσεις και διαστρεβλώσεις του δημοσιογραφικού του προϊόντος”.

267 Πλήρες Κείμενο του άρθρου 5: “Η διαφάνεια στις οικονομικές σχέσεις αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της αξιοπιστίας, του κύρους και της επαγγελματικής αξιοπρέπειας του δημοσιογράφου, ο οποίος οφείλει:

α. Να μην επιδιώκει και να μη δέχεται αμοιβή για δημοσιογραφική εργασία από απόρρητα κονδύλια κρατικών υπηρεσιών και δημόσιων ή ιδιωτικών οργανισμών.

β. Να μην επιδιώκει και να μη δέχεται αργομισθία ή έπ’ αμοιβή θέση συναφή με την ειδικότητά του σε Γραφεία Τύπου, δημόσιες υπηρεσίες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις, που θέτει εν αμφιβόλω την επαγγελματική αυτονομία και ανεξαρτησία του.

γ. Να μην επιδιώκει και να μη δέχεται τη διαφημιστική χρήση του ονόματος, της φωνής και της εικόνας του, παρά μόνο για κοινωφελείς σκοπούς.

δ. Να μη μεταδίδει και να μη αξιοποιεί ιδιοτελώς αποκλειστικές πληροφορίες που επηρεάζουν την πορεία του Χρηματιστηρίου Αξιών και την αγορά.

ε. Να μην επιδιώκει και να μη δέχεται οποιεσδήποτε παροχές σε χρήμα και είδος, που θίγουν την αξιοπιστία και την αξιοπρέπειά του και επηρεάζουν την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του”.

268 Δέον να σημειωθεί ότι, δυστυχώς, δεν είναι πρώτη φορά που ο θάνατος ενός ατόμου και ιδίως ο φόνος γίνεται εμπόρευμα στα χέρια των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης με μοναδικό στόχο είτε το κέρδος, είτε την πόλωση του κοινού για αθέμιτους σκοπούς. Προηγούμενες περιπτώσεις όπου ελληνικές αλλά και διεθνείς εφημερίδες παραβίασαν κάθε έννοια δεοντολογίας είναι: 1).- Οι εφημερίδες “ΑΥΓΗ”, “ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ” και “ΤΑ ΝΕΑ” που δημοσιοποίησαν φωτογραφία του νεκρού Γρηγορίου Λαμπράκη, 2).- Η εφημερίδα “ΤΟ ΒΗΜΑ” που δημοσιοποίησε φωτογραφία του νεκρού Αλέξανδρου Παναγούλη, 3).- το πρωτοσέλιδο της εφημερίδας “ΤΟ ΒΗΜΑ” όπου υπήρχε φωτογραφία του δολοφονημένου 15 χρόνου Μιχάλη Καλτεζά, 5).- Η εφημερίδα “DAILY MIRROR” που είχε στο πρώτο φύλλο της φωτογραφία του νεκρού Robert Kennedy κ.α.

εργάζονται, μέσα στις αντίξοες συνθήκες που βιώνει η χώρα μας και οι ίδιοι, λόγω της παρατεταμένης οικονομικής ύφεσης, οφείλουν με νηφαλιότητα να ασκούν ερευνητική δημοσιογραφία”.²⁶⁹ Παρόμοια ήταν η αντίδραση των Ενώσεων Τύπου²⁷⁰ και για την “εμπορεία” φωτογραφιών του δολοφονημένου Μιχάλη Ασλάνη, που με ανακοίνωσή τους καταδίκασαν αυτό το νοσηρό φαινόμενο αναφέροντας χαρακτηριστικά: “Τα Διοικητικά Συμβούλια των Ενώσεων στον χώρο του Τύπου και των ΜΜΕ αισθάνονται την ανάγκη να παρέμβουν, με αφορμή θλιβερά φαινόμενα που παρατηρούνται σχετικά με τον θάνατο του Μιχάλη Ασλάνη, όπου η φωτογραφία με τη σορό και το συνακόλουθο ακατάσχετο κουτσομπολιό για το πως βρέθηκε νεκρός έγιναν δυστυχώς ανάρπαστα από μια μεγάλη μερίδα του κοινού, αντί να προκαλέσουν οργή και αγανάκτηση.

Στηλιτεύουμε με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο τον από κάθε άποψη απαράδεκτο και αήθη κανιβαλισμό, στον οποίο οδήγησε την τηλεόραση και τις εφημερίδες, η καταναλωτική διαφθορά και η χωρίς κανόνες και όρια σεβασμού οποιασδήποτε αξίας, συναφή δραστηριότητα.

Η δημοσιογραφία χρειάζεται πρωτίστως ήθος για να είναι αποτελεσματική και αδιάβλητη και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης να επιδεικνύουν σεβασμό προς τις κατακτήσεις του πολιτισμού. Η ιδιωτική ζωή του κάθε πολίτη είναι προσωπική του υπόθεση. Είναι σεβαστή και δεν επιτρέπεται να μετατραπεί σε δημόσιο θέαμα. Οι Ενώσεις έχουν θεσπίσει κανόνες δεοντολογίας και υπάρχουν τα αρμόδια όργανα για την εφαρμογή τους. Αλλά και το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης έχει καθήκον και υποχρέωση να επιβάλλει την τήρηση στοιχειωδών κανόνων.

Πρωτοστατήσαμε σε όλους τους αγώνες για την ελευθερία της έκφρασης και θα συνεχίζουμε και στο μέλλον να αγωνιζόμαστε για αυτήν. Παράλληλα, όμως, οι Ενώσεις μας δεν θα πάνου να παλεύουν για έναν Τύπο, ένα ραδιόφωνο και μια τηλεόραση που να μη ρυπαίνουν την κοινωνία μας. Η Συντονιστική Επιτροπή των Συνεργαζόμενων Ενώσεων στο χώρο του Τύπου: -Καταδικάζει απερίφραστα τους τυμβωρύχους των ΜΜΕ, που στο όνομα της αναγνωσιμότητας και της θεαματικότητας, θάβουν την ίδια τη δημοσιογραφία και -καλεί τα πειθαρχικά όργανα των Ενώσεων να συνεδριάσουν προκειμένου να αποδοθούν ευθύνες για την παραβίαση του κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας”.²⁷¹

Εξίσου σημαντική, είναι και αλληλοσεβασμός μεταξύ των λειτουργών της ενημέρωσης, κάτι το οποίο διατυπώνεται ως υποχρέωση των δημοσιογράφων στο άρθρο 6272 του Κώδικα Δεοντολογίας της Ε.Σ.Η.Ε.Α. Χαρακτηριστικά αναφέρεται στο εν λόγω

Άρθρο: kourdistoportocali.com, “Εμφύλιος στα ΜΜΕ”, 21-9-2013, Πηγή: <http://kourdistoportocali.com/>

269 Πηγή: Ίδετε υποσημείωση υπ’ αρ. 264.

270 Η εν λόγω ανακοίνωση υπογραφόταν από Την Συντονιστική Επιτροπή Των Συνεργαζόμενων Ενώσεων, την Ένωση Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών, την Ένωση Συντακτών Περιοδικού - Ηλεκτρονικού Τύπου, την Ένωση Προσωπικού Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών, την Ένωση Προσωπικού Ημερησίων Εφημερίδων Θεσσαλονίκης, την Ένωση Τεχνικών Ημερησίου Περιοδικού Τύπου Αθηνών, την Πανελλαδική Ένωση Λιθογράφων, την Ένωση Προσωπικού Πρακτορείων Εφημερίδων Αθηνών, την Ένωση Τεχνικών Ιδιωτικής Τηλεόρασης Αττικής, την Ένωση Τεχνικών Ελληνικής Ραδιοφωνίας και την Ένωση Φωτορεπόρτερ Ελλάδος.

271 Άρθρο: iefimerida.gr, “Οι Ενώσεις Τύπου και ΜΜΕ καταδικάζουν την δημοσιοποίηση των φωτογραφιών του νεκρού Ασλάνη: Είναι απαράδεκτος και αήθης κανιβαλισμός”, 30-8-2013, Πηγή: <http://www.iefimerida.gr/> οι-ενώσεις-τύπου-και-μμε-καταδικάζουν-την-δημοσιοποίηση-των-φωτογραφιών-του-νεκρού-ασλάν

272 Πλήρες κείμενο άρθρου 6: “Η συναδελφική αλληλεγγύη και ο αλληλοσεβασμός των δημοσιογράφων συμβάλλουν θετικά στις συλλογικές επαγγελματικές επιδιώξεις και στην κοινωνική εικόνα του δημοσιογραφικού επαγγέλματος. Γι’ αυτό ο δημοσιογράφος οφείλει:

άρθρο ότι η συναδελφική αλληλεγγύη και ο αλληλοσεβασμός των δημοσιογράφων είναι το βασικό μέσο με το οποίο θα συμβάλλει στην έξωθεν εικόνα του δημοσιογραφικού λειτουργήματος, και θα κερδίσει τον σεβασμό των πολιτών.

Αναμφίβολα, ο αλληλοσεβασμός μεταξύ συναδέλφων είναι το βασικό μέσο με το οποίο κερδίζεται η εμπιστοσύνη αλλά και ο σεβασμός του κοινού, καθώς αν τα “έν οίκω” παρουσιάζουν μια εικόνα αλληλοκατηγοριών, απαξίωσης και μείωσης του έργου και της προσωπικότητας του συναδέλφου, φυσικό και λογικό επακόλουθο θα είναι το ευρύ κοινό να επηρεάζεται και να σχηματίζει αρνητικότερη εικόνα. Ως απώτερο αποτέλεσμα ενός τέτοιου φαινομένου θα είναι η κοινωνική απαξίωση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.

Στα πλαίσια της διάταξης αυτής, η Ε.Σ.Η.Ε.Α., αποφάνθηκε προσφάτως την οριστική διαγραφή από τα μητρώα της του μέλους της και εκπροσώπου τύπου της Κυβέρνησης, Σίμου Κεδίκογλου, λόγω “αντισυναδελφικής συμπεριφοράς”²⁷³ με την αιτιολογία ότι: “Ο συν. Σίμος Κεδίκογλου, κρίθηκε με ψήφους 4 έναντι 1 πειθαρχικά ελεγκτέος, για αντισυναδελφική και αντιδεοντολογική (αντισυνδικαλιστική) συμπεριφορά, κατ’ εξακολούθηση”.²⁷⁴

Εικόνα 14

Γελοιογραφία του σκιτσογράφου Πάνου Ζαχαρή με τίτλο “MME καταστροφές παντού”²⁷⁵
Πηγή και δικαιώματα: <http://onusnewsgr.blogspot.com/>

α. Να σέβεται την προσωπικότητα των συναδέλφων του. Να μην εκτοξεύει εναντίον τους ασύστατες κατηγορίες και να αποφεύγει τις προσωπικές αντεγκλήσεις, δημόσια και στους χώρους εργασίας.

β. Να θεωρεί σοβαρότατη αντιεπαγγελματική πράξη κάθε λογοκλοπή.

γ. Να μην οικειοποιείται την εργασία συναδέλφων του. Να αναφέρει πάντοτε το όνομα του συντάκτη, του οποίου χρησιμοποιεί κείμενα ή αποσπάσματα κειμένων.

Να μην μονεύει την πηγή των πληροφοριών, που έχουν ήδη δημοσιευθεί ή μεταδοθεί.”

273 Το πλήρες κείμενο της απόφασης μπορεί να ευρεθεί στον ακόλουθο σύνδεσμο: <http://www.tanea.gr/>

274 Άρθρο: “Οριστική διαγραφή Σίμου Κεδίκογλου από την ΕΣΗΕΑ”, 31-7-2013, “ΤΟ ΒΗΜΑ”, Πηγή: <http://www.tovima.gr/>

275 Σκίτσο – Γελοιογραφία που αποτυπώνει και κατακρίνει τη εκμετάλλευση του ανθρώπινου πόνου και δράματος ως εμπόρευμα.

Ως μέσο επίτευξης των όσων επιδιώκει η διάταξη αυτή του κώδικα δεοντολογίας, συνιστάται ο σεβασμός στην προσωπικότητα του συναδέλφου, η αποφυγή της “λογοκλοπής”, ως σεβασμός των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και η εν γένει άρτια επαγγελματική συμπεριφορά.

Μάλιστα, η εν λόγω απαγόρευση επεκτείνεται ακόμα και σε κείμενα συνεντεύξεων καθώς έχει κριθεί από τα Ελληνικά δικαστήρια ότι “η συνέντευξη είναι κατ' αρχήν έργο συνεργασίας, αλλά μπορεί να λογίζεται και ως έργο αποκλειστικά του δημοσιογράφου “εφόσον παρουσιάζει πρωτοτυπία και ατομικότητα, όπως είναι λ.χ. η περίπτωση που παρεμβάλλονται σχολιασμοί αυτού με ιδιαίτερο λογοτεχνικό ύφος”. Η απόφαση έκρινε ότι μπορεί ο δημοσιογράφος ή ο συνεντευξιαζόμενος χωριστά (λόγω “κοινωνίας δικαίωματος”), να ασκεί ορισμένα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας (το “ηθικό δικαίωμα”), εφόσον προσβάλλεται ο προσωπικός δεσμός με το έργο (δηλαδή η “πατρότητα”). Άρα μπορεί να την αγωγή να την ασκήσει παραδεκτώς μόνο ο δημοσιογράφος, χωρίς να χρειάζεται να ασκηθεί από τον δημοσιογράφο και τον συνεντευξιαζόμενο”.²⁷⁶

Από τη διάταξη αυτή του άρθρου γίνεται αντιληπτό ότι ακόμα και η “κλοπή” έργου συναδέλφου ή οποιουδήποτε άλλου ατόμου είναι πράξη κατακριτέα μιας και καταδεικνύει έλλειψη επαγγελματισμού, απουσία διάθεσης για εργασία, επανάπαυση και μη τη ύπαρξη προσωπικής άποψης. Η αντιγραφή του έργου τρίτου χωρίς τη μνημόνευση της πηγής, είναι πέραν από παράνομη²⁷⁷ και μειωτική τόσο για τον “δράστη” αλλά και για τον επαγγελματικό τομέα που εκπροσωπεί.

Δυστυχώς, περιστατικά μη συμμόρφωσης προς τα οριζόμενα με το παραπάνω άρθρο, είναι συνήθη και ζημιογόνα για τον δημοσιογραφικό κόσμο σε παγκόσμιο μάλιστα επίπεδο.²⁷⁸ Χαρακτηριστικότερο, και πιο αξιοσημείωτο παράδειγμα, σύμφωνα με καταγγελίες,²⁷⁹ είναι αυτό της αντιγραφής άρθρου και αυτούσιας δημοσιοποίησης του από τον κ. Περικλή Καπετανόπουλο, χωρίς να μνημονεύεται ο αληθής συντάκτης του άρθρου αυτού.

Το φαινόμενο αυτό σίγουρα έχει γίνει εντονότερο με την εξάπλωση της χρήσης του διαδικτύου, καθώς διάφορες ιστοσελίδες έχουν υποπέσει σε αντίστοιχες παραβάσεις,²⁸⁰ είτε αγνοώντας την υποχρέωση τους για αναφορά του συντάκτη είτε αδιαφορώντας.

Το πνεύμα της συγκεκριμένης διάταξης προφανώς δεν περιορίζεται στην καθιέρωση

---

276 Άρθρο: Βασίλης Σωτηρόπουλος, “Τέλος στο ανεξέλεγκτο copy-paste από τα μεγάλο-portal”, 15-3-2014, Πηγή: <http://elawyer.blogspot.gr/>

277 Το Δικαίωμα στην Πνευματική Ιδιοκτησία καθιερώνεται με τον Νόμο 2121/1993 “Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα”.

278 Στις Η.Π.Α. δημοσιογράφος, τέθηκε σε διαθεσιμότητα καθώς ομολόγησε ότι είχε αντιγράψει ξένο έργο. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με άρθρο της ιστοσελίδας www.nooz.gr που δημοσιεύθηκε στις 11-8-2012 με τίτλο “ΗΠΑ: Κυρώσεις σε γνωστό δημοσιογράφο για λογοκλοπή” αναφέρεται ότι “Ο παρουσιαστής του τηλεοπτικού δικτύου CNN και συνεργάτης του περιοδικού Time, Φαρίντ Ζακαρία, τέθηκε σε διαθεσιμότητα από τους εργοδότες του, αφού παραδέχθηκε ότι αντέγραψε μέρος μιας στήλης που είχε δημοσιευθεί πρόσφατα σχετικά με το ζήτημα του ελέγχου των όπλων”. Πηγή: <http://www.nooz.gr/>

279 Στην καταγγελία αυτή προέβη η ιστοσελίδα www.aytodiokisi.gr, σύμφωνα με την οποία, ο πρώην πρόεδρος του Πειθαρχικού της ΕΣΗΕΑ, κος Περικλής Καπετανόπουλος, αντέγραψε ρεπορτάζ της ιστοσελίδας αυτής και το δημοσίευσε με την υπογραφή του και με τον ίδιο σχεδόν τίτλο («Ρήγμα Μανιτάκη – Βολουδάκη για τις 15.000 απολύσεις στο Δημόσιο») στην εφημερίδα του («Ελλάδα Σήμερα»). Ίδετε άρθρο: [aftodiokisi.gr](http://www.aftodiokisi.gr), “Λογοκλοπή από τον πρ. Πρόεδρο Πειθαρχικού της ΕΣΗΕΑ”, 30-10-2012, Πηγή: <http://www.aftodiokisi.gr>

280 Ενδεικτικό παράδειγμα λογοκλοπής καταγγέλλει μέσω του άρθρου του με τίτλο “Τι θα γίνει βρε παιδιά με την αντιγραφή;” ο Τάσος Μπάρλας στην από 18-1-2013 έκδοση της εφημερίδας “ΤΟ ΒΗΜΑ”. Πηγή: <http://www.tovima.gr/>

μια απλής απαγόρευσης στην “λογοκλοπή” ή “αντιγραφή” αλλά προφανώς αποσκοπεί στην ενθάρρυνση του συνόλου των δημοσιογράφων στην ανάπτυξη της προσωπικής του γνώμης, στην ευγενή άμιλλα και στον υγιή ανταγωνισμό κάτι που σίγουρα εκτιμά ο αναγνώστης και ανταμείβει.

Το μόνο βέβαιο είναι ότι πρέπει να υπάρξει υπεύθυνη αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού από το σύνολο του δημοσιογραφικού κόσμου για να μην επιβεβαιωθεί η φράση ότι “Δεν υπάρχει λαϊκή τέχνη. Υπάρχει μια τέχνη όσων αγνοούν το copyright”,²⁸¹ κάτι το οποίο θα σημαίνει και την σταδιακή αλλά ταχύτατη απαξίωση της δημοσιογραφίας και του γραπτού λόγου εν γένει.

Ένα άλλο φαινόμενο το οποίο τείνει να μετατραπεί σε μάστιγα που πλήττει και την κοινωνία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης είναι αυτό της κακής χρήσης της ελληνικής γλώσσας. Είναι συχνό το φαινόμενο, ιδίως στην τηλεόραση αλλά και στο ραδιόφωνο, (χωρίς να εξαιρείται ο τύπος) να διαπιστώνεται κακή χρήση της ελληνικής γλώσσας είτε εσκεμμένα είτε ακούσια. Η “κακοποίηση” αυτή αν και άμεσα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως αντιεπαγγελματική συμπεριφορά, παραμένει ζημιογόνα τόσο για την έξωθεν εικόνα των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, από τα οποία απαιτείται η ορθή χρήση της αλλά και μακροπρόθεσμα αποβαίνει επιβλαβής και για το κοινό, ιδίως το νεαρό σε ηλικία, που “διδάσκονται” την εσφαλμένη χρήση της ελληνικής γλώσσας με τελικό αποτέλεσμα την αλλοίωσή της.

Είναι ευθύνη όλων μας, και ιδίως των εχόντων δημόσιο βήμα, να διαφυλάξουμε την γλώσσα μας ώστε να την διδάξουμε και να την μεταδώσουμε σωστά στις νεότερες γενεές. Γιατί όμως η γλώσσα είναι τόσο σημαντική θα αναρωτηθεί κάποιος. Η απάντηση στην εύλογη αυτή ερώτηση πηγάζει από τα συστατικά στοιχεία που συνιστούν την έννοια του “έθνους”. “Έθνος είναι σύνολο ανθρώπων με κοινή ιστορική (όμαιμον), γλωσσική (ομόγλωσσων) θρησκευτική (ομόθρησκων) και γενικότερα πολιτιστική καταγωγή”²⁸² όπως αναφέρει ο καθηγητής Ανδρέας Δημητρόπουλος.²⁸³

Για τον λόγο αυτό, ο Κώδικας Δεοντολογίας της Ε.Σ.Η.Ε.Α., ορίζει ως θεματοφύλακες και προστάτες της ελληνικής γλώσσας τους δημοσιογράφους – μέλη της, με τα οριζόμενα στο άρθρο 7.²⁸⁴

Στο άρθρο αυτό ζητείται από του δημοσιογράφους να αποφεύγουν την κακή χρήση της γλώσσας, να μην προβαίνουν σε χυδαίους χαρακτηρισμούς και εκφράσεις να μην γίνεται αλόγιστη χρήση ξένων λέξεων με απώτερο σκοπό την προαγωγή του δημοσιογραφικού λόγου

281 Άρθρο, Γιάννης Κалаϊτζής “Λογοκλοπή εναντίων Λογοκρισίας”, “Η Εφημερίδα των Συντακτών”, 23/12/2012, Πηγή: <http://www.efsyn.gr/>

282 Άρθρο: Ανδρέας Δημητρόπουλος, “Οργάνωση και Λειτουργία του Κράτους”, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, 2009, σελ. 4

283 Ανδρέας Δημητρόπουλος, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου της Νομικής Σχολής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (τομέα Δημοσίου Δικαίου).

284 Πλήρες κείμενο το άρθρου 7: “Ο γιγαντισμός των Μ.Μ.Ε. και η παγκοσμιοποίηση της επικοινωνίας αύξησαν σημαντικά τον παιδευτικό και πολιτισμικό ρόλο του ηλεκτρονικού και του γραπτού Τύπου. Με τις πρόσθετες ευθύνες του στις νέες συνθήκες, ο δημοσιογράφος οφείλει:

α. Να συμβάλλει στην αναβάθμιση του δημοσιογραφικού λόγου, αποφεύγοντας γραμματικές, συντακτικές και λεκτικές κακοποιήσεις.

β. Να αποφεύγει τη χυδαιογραφία, τη χυδαιολογία και τη γλωσσική βαρβαρότητα, τηρώντας, ακόμη και στη σάτιρα και τη γελοιογραφία, τους κανόνες της επαγγελματικής ηθικής και της κοινωνικής ευθύνης.

γ. Να προστατεύει την ελληνική γλώσσα από την κατάχρηση ξένων λέξεων και όρων.

δ. Να συμβάλλει δημιουργικά στην προστασία της εθνικής μας παράδοσης και τη διασφάλιση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς”.

αλλά και την διαφύλαξη της πολιτισμικής μας παράδοσης και κληρονομιάς.

Είναι πέρα για πέρα ακριβής η διαπίστωση του φιλόλογου Μάκη Κασαπίδη ότι “Τα μέσα ενημέρωσης-έντυπα και ηλεκτρονικά-επέχουν θέση λαϊκών σχολείων, τα οποία προσφέρουν στο ακροαματικό και αναγνωστικό τους κοινό οπτικά και ακουστικά ερεθίσματα σε καθημερινή βάση και σαν τέτοια που είναι, συντελούν με τον πιο πρακτικό τρόπο στη διαμόρφωση της γλωσσικής του συνείδησης. Ο γλωσσοπλαστικός αυτός ρόλος των ΜΜΕ είναι και ο βασικός λόγος που επιβάλλει σ’ αυτά-δεοντολογικά τουλάχιστο-να αποτελούν γλωσσικά πρότυπα. Στο σημείο αυτό ακριβώς έγκειται η μεγάλη ευθύνη των υπευθύνων των ΜΜΕ. Αλήθεια πόση ευαισθησία επιδεικνύουν οι εν λόγω υπεύθυνοι στο θέμα της γλώσσας μας, ως έκφραση, σύνταξη, γραμματική και ορθοφωνία (ειδικά για τα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας). Οι εμπειρίες που αποκτήσαμε μέχρι σήμερα απ’ τα παροικιακά Μ.Μ.Ε., μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως το θέμα της γλώσσας μας δεν αντιμετωπίστηκε με τη δέουσα προσοχή. Έτσι παριστάμεθα καθημερινά μάρτυρες διαφόρων βαρβαρισμών και σολοικισμών που εκφεύγουν από το «έρκος οδόντων» ραδιοεκφωνητών ή καταγράφει στις σελίδες των παροικιακών μας εφημερίδων η γραφίδα των ποικιλώνυμων δημοσιογράφων”.²⁸⁵ Συνεπεία αυτής της ιδιότητας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, η προστασία της ελληνικής γλώσσας καθίσταται επιτακτική ανάγκη και ευθύνη όλων των εμπλεκομένων ατόμων, κάτι το οποίο επιχειρήται και καθιερώνεται με την παραπάνω διάταξη του άρθρου 7 του Κώδικα Δεοντολογίας της Ε.Σ.Η.Ε.Α.

Την ανάγκη αυτή εξέφρασε απερίφραστα και ο Νομπείστας ποιητής μας, Γεώργιος Σεφέρης²⁸⁶ όταν εμφατικά σημείωνε ότι: “Ο Θεός μᾶς χάρισε μία γλῶσσα ζωντανή, εὐρωστη, πεισματάρα καὶ χαριτωμένη, πὸν ἀντέχει ἀκόμη, μολονότι ἔχουμε ἐξαπολύσει ὅλα τὰ θεριὰ γιὰ νὰ τὴ φᾶνε· ἔφαγαν ὅσο μπόρεσαν, ἀλλὰ ἀπομένει μαγιά. Ἐτσι θὰ ἴλεγα παραφράζοντας τὸν Μακρυγιάννη. Δὲν ξέρω πόσο θὰ βαστάξει ἀκόμη αὐτό. Ἐκεῖνο πὸν ξέρω εἶναι ὅτι ἡ μαγιά λιγοστεύει καὶ δὲ μένει πιά καιρὸς γιὰ νὰ μένουμε ἀμέριμνοι. Δὲν εἶναι καινούργια τὰ σημεῖα πὸν δείχνουν πὼς ἂν συνεχίσουμε τὸν ἴδιο δρόμο, ἂν ἀφεθοῦμε μοιρολατρικὰ στὴ δύναμη τῶν πραγμάτων, θὰ βρεθοῦμε στὸ τέλος μπροστὰ σὲ μιὰ γλῶσσα ἐξευτελισμένη, πολὺσπερμη καὶ ἀσπόνδυλη. Αὐτὰ θὰ εἶχα νὰ πῶ στοὺς σημερινοὺς ὠτακουστές, ἂν πραγματικὰ ἔχουν ἀφιερωθεῖ στὴν τέχνη τοῦ λόγου”.²⁸⁷

Στο ακροτελεύτιο άρθρο του (άρθρο 8) ο Κώδικας Δεοντολογίας των Δημοσιογράφων μελών της Ε.Σ.Η.Ε.Α., διακηρύσσει την ανάγκη για ελευθεροτυπία και ελευθερία του λόγου εντός των πλαισίων της ηθικής και της δεοντολογίας που πρέπει να διέπει το λειτουργήμα του δημοσιογράφου καθώς αναφέρει ότι “Οι υποχρεώσεις των δημοσιογράφων, που απορρέουν από αυτόν τον Κώδικα, δεν συνιστούν περιορισμό της ελευθερίας της έκφρασης. Οι παραβάσεις των υποχρεώσεων αυτών ελέγχονται από τα δύο Πειθαρχικά Συμβούλια, συνεργόμενα σε κοινή συνεδρίαση, μέχρις ότου τροποποιηθεί το Καταστατικό, που θα επιλύσει θεσμικά το θέμα του Εποπτικού Οργάνου του Κώδικα”.

Όλα τα παραπάνω συντείνουν σε ένα μόνο συμπέρασμα, ότι η Δεοντολογία στο λειτουργήμα του δημοσιογράφου είναι ένα “μέτρο” απαραίτητο που πρέπει να αποτελεί σημείο αναφοράς του συνόλου του δημοσιογραφικού κόσμου, ώστε η δημοσιογραφία να συνεχίσει να συνδράμει στην δημοκρατική λειτουργία της κοινωνίας, στην αντικειμενική και

285 Άρθρο: Μάκης Κασαπίδης, “Η Φθορά της Γλώσσας μας - Η Συνεργασία των Μ.Μ.Ε. και η παθητικότητα της Ελληνικής Πολιτείας”, πηγή: <http://www.anagnostis.info/>

286 Γεώργιος Σεφέρης, γεννήθηκε στις 29 Φεβρουαρίου του 1900 στη Σύμνη και απεβίωσε στην Αθήνα στις 20 Σεπτεμβρίου του 1971. Ένας εκ των σημαντικότερων Ελλήνων ποιητών, και εκ των δυο μοναδικών βραβευμένων με το Νόμπελ Λογοτεχνίας (το 1963) μαζί με τον Οδυσσέα Ελύτη.

287 «Η γλῶσσα στὴν ποιήσή μας», 1964. Αντιγραφή: Νεκτάριος Μαμαλοῦγκος Πηγή: <http://www.nlp.gr/>

ανεξάρτητη ενημέρωση του κοινού, και στην διαφύλαξη της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς, μέτρο που αν το υπερβούμε, διακυβεύεται το μέλλον της δημοσιογραφίας, αλλά και των αξιών που πρεσβεύει.

6.5. Π.Δ. 77/2003: “ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΚΩΝ – ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΩΝ – ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΚΠΟΜΠΩΝ”

Εξίσου σημαντικό νομοθέτημα που αφορά στην δεοντολογία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, είναι το Προεδρικό Διάταγμα 77/2003.²⁸⁸

Στο πνεύμα το Κώδικα Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας που αναλύσαμε παραπάνω,²⁸⁹ κινείται και το Προεδρικό Διάταγμα 77/2003 το οποίο, όπως αναφέρεται και στο άρθρο 1 του Διατάγματος αυτού εφαρμόζεται στις “ειδησεογραφικές, δημοσιογραφικές και πολιτικές εκπομπές στη δημόσια και την ιδιωτική ραδιοφωνία και τηλεόραση. Στην έννοια της δημοσιογραφικής εκπομπής εμπίπτουν όλες οι εκπομπές λόγου, που έχουν ενημερωτικό χαρακτήρα, ανεξάρτητα από το χαρακτηρισμό που τους προσδίδεται από τον ραδιοφωνικό ή τον τηλεοπτικό φορέα. Στις ειδησεογραφικές εκπομπές εμπίπτουν τα δελτία ειδήσεων και στις πολιτικές εκπομπές εμπίπτουν εκείνες που έχουν αντικείμενο πολιτικά θέματα”.

Από την παραπάνω διατύπωση του άρθρου πηγάζουν τα “υποκείμενα” του νόμου αυτού, που είναι εκπομπές με ειδησεογραφικό, πολιτικό και εν γένει δημοσιογραφικό περιεχόμενο που εκπέμπουν μέσω του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Προεδρικού αυτού Διατάγματος, οι εκπομπές που εμπίπτουν στην εφαρμογή του νόμου αυτού πρέπει να “πρέπει να εξασφαλίζουν την ποιοτική στάθμη που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης καθώς και η πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας”.²⁹⁰ Από την γραμματική διάταξη του άρθρου αυτού, αναγνωρίζεται ότι τόσο το ραδιόφωνο αλλά και η τηλεόραση είναι επιφορτισμένες με την κοινωνική αποστολή της ανάπτυξης της Χώρας. Ο κοινωνικός αυτός ρόλος των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης περιλαμβάνει αναμφίβολα την ενημέρωση του κοινού για τα τεκταινόμενα – τις ειδήσεις, συμβάλουν στην ψυχαγωγία του κοινού ιδίως με ποιοτικές εκπομπές που πέραν της ψυχαγωγίας εκπαιδεύουν, αποτελούν “πλατφόρμα” ανταλλαγής απόψεων του κοινού και σίγουρα αποκαλύπτουν τα κακώς κείμενα της διοίκησης, και βάζουν ένα φρένο στην όποια κατάχρηση της κρατικής εξουσίας μέσω των αποκαλύψεων διαφόρων σκανδάλων.

Η διαφύλαξη του κοινωνικού αυτού σκοπού των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης ανατίθεται, με το άρθρο 2 § 2²⁹¹ του Νόμου αυτού, στους δημοσιογράφους (ως εκπροσώπους και λειτουργούς των Μέσων αυτών), οι οποίοι είναι υποχρεωμένοι να “μάχονται” με όπλο

---

288 Το πλήρες κείμενο του Προεδρικού Διατάγματος μπορεί να βρεθεί στην ιστοσελίδα: <http://www.tideon.org/>

289 Ίδετε Κεφάλαιο 6.4. της παρούσας εργασίας.

290 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 290.

291 Το άρθρο 2 § 2 αναφέρει επί λέξει: “Ο δημοσιογράφος υπερασπίζεται την ελευθερία της έκφρασης και, στο πλαίσιο της δημοσιογραφικής δεοντολογίας, έχει το δικαίωμα, να μεταδίδει ανεμπόδιστα πληροφορίες και σχόλια για να εξασφαλίσει την ενημέρωση της κοινής γνώμης”.

τους την τήρηση της δεοντολογίας για την προάσπιση της ελευθερίας της έκφρασης.

Σημασία δίδεται με το Νόμο αυτό και στην ορθή χρήση της ελληνικής γλώσσας, κάτι που όπως ήδη εξετάσαμε παραπάνω²⁹² αποτελεί μέσο προστασίας της ταυτότητάς μας ως Έθνος. Για το λόγο αυτό, το άρθρο 2 § 4 διακηρύσσει πως “η τήρηση των γενικά παραδεκτών κανόνων που αφορούν στην ορθή, ευπρεπή και καλαίσθητη γλωσσική διατύπωση και εκφορά λόγου είναι απαραίτητη. Ιδιαίτερη μέριμνα επιβάλλεται, ώστε να τηρούνται με προσοχή στη σύνταξη, στην παρουσίαση και στους υπότιτλους των εκπομπών οι κανόνες της γραμματικής και του συντακτικού της ελληνικής γλώσσας. Το αντίστοιχο ισχύει και για τη χρήση άλλων γλωσσών στο πλαίσιο ελληνικών ή ξενόγλωσσων εκπομπών”.

Η παραβίαση μάλιστα της διάταξης αυτής του Προεδρικού Διατάγματος, οδήγησε στη επιβολή προστίμων, εκ μέρους του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, σε τηλεοπτικούς η ραδιοφωνικούς σταθμούς με το σκεπτικό ότι είναι “ανάγκη διαφύλαξης της ποιότητας της ελληνικής γλώσσας και της τήρησης της νομοθεσίας περί προστασίας ανηλίκων”.²⁹³

Εξίσου σημαντική μπορεί να χαρακτηριστεί και η διάταξη του άρθρου 4²⁹⁴ του Π.Δ. 77/2003 καθώς με το εν λόγω άρθρο καθιερώνεται η ανάγκη σεβασμού της προσωπικότητας και της αξίας του ατόμου και την μη προσβολή ή έκθεση αυτού καθ' οιονδήποτε τρόπο. Χαρακτηριστικά, στο κείμενο του εν λόγω άρθρου, αναφέρεται ότι “Δεν επιτρέπεται η παρουσίαση προσώπων με τρόπο ο οποίος, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες, μπορεί να ενθαρρύνει, τον εξευτελισμό, την κοινωνική απομόνωση ή τις δυσμενείς διακρίσεις σε βάρος τους από μέρος του κοινού βάσει ιδίως του φύλου, της φυλής, της εθνικότητας, της γλώσσας, της θρησκείας, της ιδεολογίας, της ηλικίας, της ασθένειας ή αναπηρίας, του γενετήσιου προσανατολισμού ή του επαγγέλματος”.²⁹⁵ Μέσω της διατύπωσης της πρώτης αυτής παραγράφου του άρθρου 4 θεσμοθετείται η απαγόρευση του οποιουδήποτε μειωτικού σχολίου για άτομα ιδίως αν αυτό μπορεί να αποτελέσει αφορμή για τη “στοχοποίησή” του, και την κοινωνική του απομόνωση.

Στο ίδιο πνεύμα κινείται και η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 4 με την οποία ρητά απαγορεύεται “προβολή μειωτικών, ρατσιστικών, ξενοφοβικών ή σεξιστικών μηνυμάτων και χαρακτηρισμών καθώς και μισαλλόδοξων θέσεων και γενικά δεν πρέπει να θίγονται εθνοτικές και θρησκευτικές μειονότητες και άλλες ευάλωτες ή ανίσχυρες πληθυσμιακές ομάδες”.²⁹⁶

Ευθέως λοιπόν επιχειρείται η καταδίκη και η αποτροπή του φαινομένου του ρατσισμού που ιδίως λόγω της ευρείας αποδοχής των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης θα μπορούσε να δημιουργήσει ένα “κύμα” ρατσιστικών διακρίσεων ανάμεσα στους πολίτες.

Είναι αδιαμφισβήτητη η σημασία των απαγορεύσεων που εισαγάγει το παραπάνω άρθρο, μιας και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, λόγω του κοινωνικού ρόλου που οφείλουν να έχουν, οφείλουν να συνδράμουν στον σεβασμό των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων και να συμπορεύονται στη μάχη ενάντια στον ρατσισμό και τις διακρίσεις.

Δυστυχώς, και η συγκεκριμένη διάταξη του Νόμου, παραβιάζεται συχνά από διάφορα Μέσα, καθώς είναι συχνό το φαινόμενο να εμπεριέχονται σε εκπομπές και δημοσιεύματα σχόλια και απόψεις που είναι σαφώς ρατσιστικά.

Παράδειγμα αυτού του φαινομένου αποτελεί το ότι “Συχνά πυκνά διαβάζουμε ή

292 Ίδτε Κεφάλαιο 6.4. της παρούσας εργασίας.

293 Ενδεικτικά αναφέρεται η επιβολή προστίμου ύψους 15.000 ευρώ κατά πλειοψηφία στο τηλεοπτικό κανάλι ANT1, για την εκπομπή «Καφέ της Χαράς» (5/10/2010), με αιτιολογικό την «ανάγκη διαφύλαξης της ποιότητας της ελληνικής γλώσσας και της τήρησης της νομοθεσίας περί προστασίας ανηλίκων». Πηγή: <http://www.madata.gr/>

294 Ίδτε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 290.

295 Π.Δ. 77/2003 άρθρο 4 § 1.

296 Ίδτε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 290.

ακούμε για «παράνομους» μετανάστες που εισήχθησαν λαθραία στο Ελληνικό κράτος. Για παράνομες πράξεις από «λαθρομετανάστες», αύξηση εγκληματικότητας σε στέκια μεταναστών»,²⁹⁷ όπως διαπιστώνει ο Σταύρος Μαντατής.²⁹⁸ Το φαινόμενο αυτό αναμφίβολα αν και με μια πρώτη ανάγνωση μπορεί να είναι “αθώο” στην πραγματικότητα δημιουργεί αντιλήψεις, διαμορφώνει απόψεις και καλλιεργεί τον ρατσισμό και την ξενοφοβία σε μεγάλο αριθμό του πληθυσμού που άθελά του ίσως επηρεάζεται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Στο συμπέρασμα αυτό έχει καταλήξει και ο “Συνήγορος του Πολίτη”,²⁹⁹ καθώς πρόσφατα, διατυπώθηκε με επίσημη ανακοίνωσή του³⁰⁰ ανέφερε ότι διαπιστώνεται ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης προβαίνουν σε “στερεότυπους χαρακτηρισμούς και την ανάπτυξη φοβικών συνδρόμων εναντίον πληθυσμιακών ομάδων που οδηγούν σε έναν φαύλο κύκλο μισαλλοδοξίας και αδυναμίας σεβασμού του διαφορετικού» και συνδυάζει τα παραπάνω προβλήματα με τις παραβιάσεις δικαιωμάτων των παιδιών με την εκτεταμένη χρήση της εικόνας τους και των προσωπικών τους στοιχείων [...] Κατ' εξακολούθηση και καθ' υπερβολή προβολή και ο σχολιασμός της εικόνας και των στοιχείων της προσωπικής ζωής του ανηλίκου, ενώ έχει εκλείψει ο λόγος δημοσιοποίησης της εικόνας του» και η «αυθαίρετη γενίκευση αρνητικών σχολίων σε βάρος μιας συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας (των Ρομά εν προκειμένω), με αφορμή περιστατικό που αφορά συγκεκριμένα πρόσωπα, καθώς και η εκτεταμένη αναπαραγωγή, ιδίως από ορισμένα μέσα ενημέρωσης, στερεοτύπων και ρατσιστικών αντιλήψεων”.³⁰¹

Η εκτροπή αυτή από την δεοντολογία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης εντοπίζεται κατά κύριο λόγο στο ότι “Τα ΜΜΕ, πολλές φορές, για να ανεβάσουν εύκολα τα νούμερα τηλεθέασης στοχοποιούν κάποιον που είναι στη μειονότητα”.³⁰² Το χρήμα, το εύκολο κέρδος είναι εν προκειμένω ο “εχθρός” της δεοντολογίας, και ως λύση παρουσιάζεται μόνο η “αντίσταση” που μπορεί να προβάλλει κάθε δημοσιογράφος και συντελεστής στα Μέσα αυτά, μιας και ο νόμος υπάρχει.

Μια από τις σημαντικότερες, θεμελιώδεις θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε, υποχρεώσεις που πρέπει να τηρούν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης είναι το να μεταδίδουν αληθείς ειδήσεις. Την υποχρέωση αυτή καθιερώνει ο το Προεδρικό Διάταγμα 77/2003 με την διάταξη του άρθρου 5, όπου ορίζεται πως “1. Η μετάδοση των γεγονότων πρέπει να είναι αληθής, ακριβής και όσο είναι δυνατό πλήρης. Τα γεγονότα πρέπει να παρουσιάζονται με προσοχή και αίσθημα ευθύνης, ώστε να μη δημιουργούν υπέρμετρη ελπίδα, σύγχυση ή πανικό στο κοινό.

2. Ανακρίβειες ή παραπλανητικές δηλώσεις διορθώνονται αμέσως στο πλαίσιο της ίδιας ή παρόμοιας εκπομπής.

4. Δεν επιτρέπεται η χρήση παραπλανητικών σκηνοθετικών τεχνασμάτων, μεθόδων ή

---

297 Άρθρο: Σταύρος Μαντατής, “Η ρατσιστική συνείδηση όπως διαμορφώνεται από τα ΜΜΕ”, 28-6-2013, πηγή: <http://a-typos.gr/>

298 Σταύρος Μαντατής, Τελειόφοιτος φοιτητής της Α.Ε.Α.Η.Κ και σπουδαστής του Διαδικτυακού Προγράμματος Επαγγελματικής Δημοσιογραφίας της Ακαδημίας των Πολιτών. Πηγή: <http://a-typos.gr/>

299 Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι ανεξάρτητη διοικητική αρχή, που έχει ως δηλωμένο σκοπό τη διαμεσολάβηση μεταξύ των πολιτών και της Διοίκησης, δηλαδή των δημοσίων υπηρεσιών, θεσμός που καθιερώθηκε με τον Νόμο 2477/1977.

300 Η ανακοίνωση αυτή έγινε με αφορμή την υπόθεση της τετράχρονης Μαρίας που βρέθηκε σε καταυλισμό Ρομά. Ίδτε άρθρο: iefimerida.gr, “Συνήγορος του Πολίτη: Τα ΜΜΕ αναπαράγουν στερεότυπα και γεννούν φοβίες και ρατσισμό”, 30-1-2014, Πηγή: <http://www.inewsgr.com/>

301 Άρθρο: in2life.gr, “Συνήγορος του Πολίτη: Τα ΜΜΕ αναπαράγουν ρατσισμό”, 30-1-2014, πηγή: <http://www.in2life.gr/>

302 Άρθρο: thetoc.gr, “ΜΜΕ και social media ευνοούν το ρατσισμό για τα... νούμερα”, 22-1-2014, πηγή: <http://www.thetoc.gr/>

τεχνικών που απευθύνονται στο υποσυνείδητο ή εγγίζουν τα όρια του συνειδητού.

5. Μεταξύ τίτλου και περιεχομένου των ειδήσεων δεν πρέπει να υπάρχει προφανής αναντιστοιχία”.³⁰³

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ως πρωταρχικό καθήκον των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης παρουσιάζεται η αποτύπωση της αλήθειας μέσω των προβαλλόμενων γεγονότων, στον πληρέστερο βαθμό ώστε να μην προκαλούν σύγχυση, πανικό ή υπέρμετρη ελπίδα στο κοινό, κάτι το οποίο με τη σειρά του μπορεί να οδηγήσει ακόμα και σε πολιτική και κοινωνική αποσταθεροποίηση της χώρας.

Εικόνα 15

Σκίτσο: Georg Christoph Lichtenberg, “Τα πιο επικίνδυνα ψέματα είναι οι λίγο διαστρεβλωμένες αλήθειες”.

Πηγή και δικαιώματα εικόνας: <https://xpressinlif.files.wordpress.com/>

Η ιδιωτική ζωή του ατόμου είναι επίσης αντικείμενο προστασίας του παραπάνω Προεδρικού Διατάγματος, καθώς στο άρθρο 6³⁰⁴ καθώς στο εν λόγω άρθρο αναφέρεται ότι: “1. Η ιδιωτική ζωή όλων, συμπεριλαμβανομένων και των δημοσίων προσώπων και των προσώπων της επικαιρότητας, είναι σεβαστή και απαραβίαστη.

2. Δεν επιτρέπεται να καταγράφονται, να απεικονίζονται και να δημοσιοποιούνται ιδιωτικές στιγμές ή συνομιλίες πολιτών χωρίς την άδειά τους.

3. Δεν επιτρέπεται η μετάδοση εικόνων οι οποίες έχουν ληφθεί χωρίς προειδοποίηση, με χρήση κάμερας ή μαγνητοφώνου για την καταγραφή, απεικόνιση ή δημοσιοποίηση μαρτυρίας ή συνεντεύξεως ή των κινήσεων οποιουδήποτε προσώπου.”³⁰⁵

Η ιδιωτική ζωή, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, αποτελεί Συνταγματικώς κατοχυρωμένο δικαίωμα του ανθρώπου και εν προκειμένω προστατεύεται και με τον νόμο αυτό που απαγορεύει την παραβίαση του δικαιώματος αυτού χωρίς την συγκατάθεση του φορέα του.

303 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 290.

304 Πέραν του άρθρου 6, με το άρθρο 7 κατοχυρώνεται η εν γένει προστασία της ιδιωτικής ζωής, μέσω του σεβασμού του πένθους του ατόμου. Το άρθρο 7 του Π.Δ. 77/2003 έχει κατ' αντιγραφή: “1. Πρέπει να αποφεύγεται κάθε αδιάκριτη παρέμβαση σε προσωπικό πόνο ή πένθος και ιδίως να αποφεύγεται η παρουσίαση σκηνών ή ατόμων σε στιγμές πένθους, οδύνης, απόγνωσης ή αγανάκτησης. 2. Δεν επιτρέπεται να προβάλλονται, χωρίς σπουδαίο λόγο, εικόνες ή ήχοι, που επιτείνουν ή προκαλούν πόνο στους εικονιζόμενους ή σε πρόσωπα του αμέσου περιβάλλοντός τους.”

305 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 290.

Στην ουσία “Πρόκειται για δικαίωμα κάθε ανθρώπου, που του παρέχει τη δυνατότητα να εκφραστεί ελεύθερα, να νιώσει άνετα με τον εαυτό του, ακόμη και να γνωρίσει καλύτερα κομμάτια της ύπαρξής του ή να συναναστραφεί με όποια πρόσωπα επιθυμεί, απαλλαγμένος από το αδηφάγο βλέμμα των άλλων”³⁰⁶ και δικαίωμα που δεν επιτρέπεται να γίνεται αντικείμενο “προς πώληση”.

Το δικαίωμα αυτό, έχει πολλές φορές παραβιασθεί και πέσει θύμα του κέρδους από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Είναι γνωστός σε όλους σχεδόν η ύπαρξη των λεγόμενων “παπαράτσι”, των ατόμων εκείνων που “καταδιώκουν” δημόσια κυρίως πρόσωπα, προκειμένου να απαθανατίσουν τις προσωπικές τους στιγμές, εν αγνοία τους, με σκοπό να τις διοχετεύσουν στον τύπο έναντι αμοιβής.

Το “επάγγελμα” αυτό που συχνά έχει διχάσει την κοινή γνώμη για την ηθική του απαντάται πολλά χρόνια τώρα, και σε συγκεκριμένες περιπτώσεις μάλιστα έχει επηρεάσει το ρου της ιστορίας (με αρνητικό τρόπο). Το πλέον τρανταχτό παράδειγμα παραβίασης του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής είναι αυτό, όταν στις 31 Αυγούστου 1997, η Πριγκίπισσα της Ουαλίας Νταϊάνα, στην προσπάθειά της να αποφύγει τα αδιάκριτα “φλας” των συγκεντρωμένων φωτογράφων – παπαράτσι που είχαν συγκεντρωθεί έξω από το ξενοδοχείο “Ritz” στο Παρίσι, όπου βρισκόταν, εξήλθε από την πίσω πόρτα του αυτοκινήτου της και προσπάθησε να διαφύγει απαρατήρητη. Μόλις έγινε αντιληπτή, ξεκίνησε μια καταδίωξη από τους παπαράτσι, που είχε σαν τραγικό αποτέλεσμα την πρόσκρουση του αυτοκινήτου της σε μια κολόνα με αποτέλεσμα τον ακαριαίο θάνατο των επιβατών (της Πριγκίπισσας Νταϊάνα, του συνοδού της Αλ Φαγιέτ και του οδηγού).³⁰⁷ Για το τραγικό αυτό συμβάν κατηγορήθηκαν και οι παπαράτσι, αν και η ετυμηγορία ήταν ότι το ατύχημα οφειλόταν στο ότι ο οδηγός της Νταϊάνα βρισκόταν υπό την επήρεια μέθης. Μέχρι και σήμερα ο “κλάδος” των παπαράτσι κατηγορείται ότι συνέβαλε στην επέλευση του τραγικού αυτού περιστατικού. Το μόνο που δεν αμφισβητείται είναι ότι η επίμονη καταδίωξη της Νταϊάνα από παπαράτσι, παρά το γεγονός ότι εμφανέστατα προσπαθούσε να του αποφύγει αποτελεί πασιφανή παραβίαση του δικαιώματος της στην ιδιωτική ζωή.

Το παραπάνω συμβάν σίγουρα δεν είναι το πρώτο και δυστυχώς δεν πρόκειται να είναι και το τελευταίο, παρά την ρητή απαγόρευση από το άρθρο 6 του Νόμου δοθέντος ότι “τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, τα οποία, προκειμένου να αυξήσουν τη θεαματικότητα - ακροαματικότητά τους, επιδίδονται σε ένα κυνήγι ρυπαρών ειδήσεων, εγείρουν την τάση για κουτσομπολιό μέσω του διασυρμού και της διαπόμπευσης προσώπων, προσβάλλοντας με αυτό τον τρόπο από τη μια την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και υποβαθμίζοντας από την άλλη την ποιότητα του πολιτισμού μας.”³⁰⁸

Η λύση ενάντια στην πρακτική αυτή έγκειται στη συνειδητοποίηση ότι δεν πρόκειται εξαλειφθεί το φαινόμενο αυτό όσο “υπάρχει ζήτηση τόσο από τον Τύπο όσο και από τους αναγνώστες».³⁰⁹

Η πηγή της πληροφορίας και ο τρόπος απόκτησης αυτής, αποτελεί αντικείμενο με το οποίο “ασχολείται” το άρθρο 8 του παραπάνω νόμου. Σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στην συγκεκριμένη διάταξη του νόμου, ο δημοσιογράφος έχει την υποχρέωση να ελέγχει τη ακρίβεια της είδησης αλλά και να διασφαλίζει το ότι αυτή αποκτήθηκε με θεμιτά και νόμιμα

306 Άρθρο: Μαρία Πετροπούλου, “Φωτογραφίζοντας τις ιδιωτικές μας στιγμές”, 20-9-2012, πηγή: <http://www.tovima.gr/>

307 Αναλυτικά τα γεγονότα όπως συνέβησαν, μπορούν να βρεθούν στην ιστοσελίδα: <http://www.star.gr/>

308 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 307.

309 Άρθρο: Έφη Φαλίδα, “Οι κλεμμένες εικόνες των Παπαράτσι δημιουργούν ιστορία”, 15-3-2014, “ΤΑ ΝΕΑ”, πηγή: <http://www.tanea.gr>

μέσα.

Ο νόμος εν προκειμένω, αναφέρει ότι η “Συλλογή στοιχείων και πληροφοριών πρέπει να γίνεται με θεμιτά μέσα. Ιδίως δεν επιτρέπεται η μετάδοση πληροφοριών που υποκλήθηκαν με παράνομες παρακολουθήσεις τηλεφώνων, κρυφά μικρόφωνα ή κάμερες ή οποιοδήποτε άλλο συναφές μέσο.

2. Απαγορεύεται η μετάδοση απορρήτων πληροφοριών και εικόνων οι οποίες είναι δυνατόν να βλάψουν την εδαφική ακεραιότητα, την άμυνα και την ασφάλεια της χώρας.

3. Ο δημοσιογράφος δικαιούται να μην αποκαλύπτει την πηγή της πληροφορίας, που εξασφάλισε με συμφωνία ή εν γένει υπό συνθήκες εχεμύθειας”.³¹⁰

Η τεχνολογική εξέλιξη, αποτελεί μια από τις βασικότερες αιτίες για την απόκτηση ειδήσεων με παράνομο τρόπο, καθώς οι κρυφές κάμερες και τα κρυμμένα μικρόφωνα έχουν κατακλείσει την καθημερινότητα. Πέραν της οιασδήποτε αμφιβολίας το να αποκτάται μια είδηση κατ' αυτόν τον τρόπο, αν και μπορεί να συντελέσει σε “μεγάλες αποκαλύψεις” είναι πέρα για πέρα παράνομη και αντιδεοντολογική καθώς αποσπάται κατ' αυτόν τον τρόπο μια δήλωση λόγω πλάνης του δηλούντα. Στο πνεύμα της διάταξης αυτής του νόμου

κινούνται και τα εθνικά μας δικαστήρια καθώς, με αφορμή τη δημοσιοποίηση της “υπόθεσης Μπαλτάκου”³¹¹ στα ελληνικά Μέσα, “Η εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, Ευτέρπη Γκουτζαμάνη, ζήτησε την σύλληψη ακόμα και βουλευτών, μέσω της αυτόφωρης διαδικασίας, αν δει το φως της δημοσιότητας και άλλο βίντεο το οποίο μπορεί να αποτελεί προϊόν υποκλοπής και κατά συνέπεια να είναι παράνομο”.³¹²

Είναι ξεκάθαρο από τα παραπάνω, ότι οιαδήποτε πληροφορία – είδηση αποκτήθηκε με παράνομο τρόπο πρέπει να αντιμετωπίζεται ως προϊόν υποκλοπής και να μην αναδημοσιοποιείται από κανέναν δημοσιογράφο.

Εικόνα 16

Σκίτσο: γελοιογραφία αναφορικά με τις υποκλοπές. Πηγή και δικαιώματα εικόνας: <http://4.bp.blogspot.com/>

310 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 290.

311 Η υπόθεση του Τάκη Μπαλτάκου αφορά στην “δημοσίευση βίντεο που τον εμφανίζει να συνομιλεί με τον βουλευτή της Χρυσής Αυγής Ηλία Κασιδιάρη για την δικαστική υπόθεση του ακροδεξιού μορφώματος, όπου περίπου εμφανίζεται και λειτουργεί σαν σύμβουλος των χρυσαυγιτών αφήνοντας βαρείς υπαινιγμούς για τον πρωθυπουργό και τους υπουργούς Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης”. Άρθρο: Χρήστος Μπόκας, “Παραιτήθηκε ο Μπαλτάκος μετά το βίντεο-υποκλοπή της Χρυσής Αυγής”, 2-4-2014, “Το Πρώτο Θέμα”, Πηγή: <http://www.protothema.gr/>

312 Άρθρο: nocomments.gr, “Άρειος Πάγος – Αυτόφωρο για όποιον χρησιμοποιεί βίντεο από υποκλοπή, ακόμη και αν είναι βουλευτής”, 7-4-2014, πηγή: <http://www.nocomments.gr>

Το άρθρο 9 του προεδρικού αυτού διατάγματος, περιλαμβάνει διατάξεις που αφορούν στην συμμετοχή ατόμων σε συζητήσεις και εκπομπές εν γένει. Συγκεκριμένα, στο εν λόγω άρθρο, αναφέρεται ότι: “Τα πρόσωπα που καλούνται σε δημόσια συζήτηση, ενημερώνονται εγκαίρως σχετικά με τους όρους διεξαγωγής της εκπομπής και τα πρόσωπα των λοιπών συμμετεχόντων σε αυτή”,³¹³ με σκοπό την δυνατότητα άρνησής του προσκεκλημένου προσώπου αν επιθυμεί και σε κάθε περίπτωση την προετοιμασία του για την εμφάνισή του αυτή όπως το ίδιο κρίνει καλύτερα. Επίσης, στο ίδιο άρθρο, απαγορεύεται να γίνονται δυσμενή σχόλια για άτομο που αρνήθηκε να συμμετέχει σε εκπομπή,³¹⁴ καθώς είναι αναφέρετο δικαίωμα του καθενός να επιλέγει που, πότε και με ποιους όρους θα συμμετέχει σε οιασδήποτε μορφής εκδήλωση (συμπεριλαμβανομένων και των εκπομπών των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης”.

Το ίδιο άρθρο συνεχίζει στην παράγραφο 2,³¹⁵ θέτοντας και τις γενικές γραμμές ηθικής και συμπεριφοράς που πρέπει να εφαρμόζει ο “οικοδεσπότης” - δημοσιογράφος, ο οποίος οφείλει να σέβεται την προσωπικότητα του καλεσμένου του και να μην την προσβάλλει καθ' οιονδήποτε τρόπο. Επίσης η άποψη του προσκεκλημένου αποτελεί και αυτή αντικείμενο προστασίας³¹⁶ καθώς απαγορεύεται η αλλοίωση αυτής, καθώς κάτι τέτοιο ενδεχομένως θα συνεπάγετο και προσβολή της προσωπικότητας του “καλεσμένου” στον οποίον θα αποδίδονταν απόψεις που δεν είχε εκφράσει.

Εξίσου σημαντική είναι η διάταξη που αφορά στην προστασία των ανηλίκων. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 10 ορίζεται ότι: “1.Απαγορεύεται η παρουσίαση ανηλίκων μέσω εικόνας, ονόματος ή άλλου τρόπου που να καθιστά σαφή την ταυτότητά τους ή η συμμετοχή τους σε όλες τις εκπομπές που περιλαμβάνονται στον παρόντα κώδικα, όταν αυτοί είναι μάρτυρες ή θύματα εγκληματικών ενεργειών ή δυστυχημάτων ή βρίσκονται σε δύσκολη κατάσταση. Σε καμία από τις ανωτέρω περιπτώσεις, δεν λαμβάνεται συνέντευξη από ανήλικο κάτω των 14 ετών. Κατ' εξαίρεση η παρουσίαση αυτή επιτρέπεται εφόσον είναι αναγκαία για την ενημέρωση του κοινού και δεν προκαλεί πόνο ή βλάβη στην προσωπικότητα του ανηλίκου και, σε κάθε περίπτωση, μόνο ύστερα από γραπτή άδεια αυτού που ασκεί τη γονική μέριμνα ή την επιμέλεια.

2. Η παρουσίαση ανήλικου ως δράστη εγκληματικών ενεργειών ή ως υπαιτίου δυστυχήματος απαγορεύεται απολύτως”.

Την ανάγκη της προστασίας των ανηλίκων από την έκθεση της εικόνας τους στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, έχει απασχολήσει και την Ανεξάρτητη Αρχή του Συνηγόρου του Πολίτη,³¹⁷ η οποία προσφάτως³¹⁸ εξέδωσε ανακοίνωση στην οποία αναφέρεται ότι: “Η

313 Ίδτε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 290.

314 Κατ' αντιγραφή το άρθρο 9 § 1 εδ. Β του π.δ. 77/2003: “Η άρνηση ενός προσκεκλημένου να συμμετάσχει σε ειδησεογραφική εκπομπή δεν θα πρέπει να μεταδίδεται συνοδευόμενη από δυσμενή για το πρόσωπο αυτό σχόλια”. Για το πλήρες κείμενο του Νόμου ιδετέ: <http://www.tideon.org>

315 Πλήρες κείμενο άρθρου 9 § 2: “Τα πρόσωπα που συμμετέχουν ή αναφέρονται στις εκπομπές πρέπει να απολαμβάνουν δίκαιης, ορθής και αξιοπρεπούς συμπεριφοράς. Ειδικότερα δεν επιτρέπεται η προσβολή της προσωπικότητας, της τιμής και της αξιοπρέπειάς τους. Πρέπει επίσης να γίνονται σεβαστά η ιδιωτική και οικογενειακή τους ζωή, η επαγγελματική τους δραστηριότητα και το δικαίωμα έκφρασής τους. Η άσκηση κριτικής δεν είναι ασυμβίβαστη με το σεβασμό των δικαιωμάτων των εμφανιζομένων ή αναφερομένων προσώπων”.

316 Ίδτε άρθρο 9 § 3 π.δ. 77/2003 – το πλήρες κείμενο του οποίου έχει κατ' αντιγραφή: “Δεν επιτρέπεται η αλλοίωση των εκφραζομένων απόψεων και θέσεων με οποιοδήποτε τρόπο, όπως με αλλαγή της σειράς ερωτήσεων και απαντήσεων, με αποσπασματική αναφορά των απαντήσεων, με τη χρησιμοποίηση ηχητικών ή οπτικών τεχνασμάτων κ.α”.

317 Συνήγορος του Πολίτη: Ίδτε Υποσημείωση υπ' αρ. 301.

318 Με αφορμή την υπόθεση της μικρής Μαρίας, η οποία βρέθηκε σε καταυλισμό Ρομά τον Οκτώβριο του

παιδική ηλικία οφείλει να τυγχάνει σεβασμού και προστασίας και από τα μέσα ενημέρωσης. Η δημοσίευση φωτογραφιών ανηλίκων από την αστυνομία με στόχο την αναζήτησή τους ή για άλλους λόγους προστασίας τους, δεν δίνει το ελεύθερο για την ακατάσχετη επαναληπτική χρήση των φωτογραφιών αυτών”.³¹⁹

Ουδείς θα αμφιβάλλει με την άποψη ότι τα παιδιά – ανήλικοι, αποτελούν μια ευαίσθητη κοινωνική ομάδα, η οποία χρήζει ιδιαίτερης προστασίας από το σύνολο της κοινωνίας και ιδίως από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, που λόγω της απήχησης που έχουν μπορούν να εκθέσουν τα ανήλικα άτομα σε πλειάδα κινδύνων. Το βάρος για την προστασία των ανηλίκων πέφτει στους ώμους των δημοσιογράφων κάτι το οποίο έχει επισημάνει και η UNICEF³²⁰ υποστηρίζοντας ότι “Οι επαγγελματίες των ΜΜΕ μπορούν να υπενθυμίσουν στον κόσμο ότι τα παιδιά δικαιούνται σεβασμό ως ανεξάρτητα άτομα”.³²¹

Ως ιδανικότερη λύση για την προστασία των ανηλίκων από τα κακώς κείμενα που μπορεί να λάβουν χώρα στον χώρο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης μπορούμε να παραθέσουμε την άποψη του τέως Υπουργού Επικρατείας και δημοσιογράφου, κ. Θεόδωρου Ρουσόπουλου, ο οποίος κατά την ομιλία του στην Ημερίδα³²² με θέμα “Παιδιά και ΜΜΕ” υποστήριξε ότι “σε κάθε περίπτωση οφείλουμε να κινηθούμε με την επίγνωση ότι, όπως είπα και προηγουμένως, οι νομοθετικές και ευρύτερα κανονιστικές ρυθμίσεις, όσο πλήρεις κι αν είναι, δεν επαρκούν από μόνες τους ή ξεπερνώνται από το χρόνο και την τεχνολογία. Αυτό που χρειάζεται, λοιπόν, είναι μια νέα, σύγχρονη, υπεύθυνη κουλτούρα για τα Μέσα στην ψηφιακή εποχή, διαπαιδαγώγηση της νέας γενιάς, αλλά και ημών των μεγαλύτερων για τα νέα ζητήματα που συνεχώς ανακύπτουν. Σ’ αυτό το στόχο, που όμως είναι η βασική προϋπόθεση για να επιτύχουμε όσα επιδιώκουμε, καλώ όλους να συμβάλλουν ενεργά και δημιουργικά. Είναι αυτονόητη υποχρέωσή μας ως πολίτες. Είναι χρέος μας απέναντι στα παιδιά μας”³²³

Εικόνα 17

“Παιδιά και ΜΜΕ” εικόνα από την Ημερίδα με θέμα: “Παιδιά και ΜΜΕ”, 14-4-2008, που διοργανώθηκε από την Γενική Γραμματεία Επικοινωνίας και η Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης. Πηγή και Δικαιώματα εικόνας: <http://www.minpress.gr/>

2013.

319 Άρθρο: Καθημερινή, “Μεγάλες αδυναμίες στην προστασία των ανηλίκων βλέπει ο Συνήγορος του Πολίτη, με αφορμή την υπόθεση της μικρής Μαρίας”, 24-10-2013, “Καθημερινή”, πηγή: <http://www.kathimerini.gr/>

320 UNICEF: Οργάνωση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τα παιδιά. Γενικός στόχος της είναι η παροχή μακροπρόθεσμης ανθρωπιστικής βοήθειας σε παιδιά και μητέρες που ζουν σε αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς και η στήριξη σχετικών αναπτυξιακών προγραμμάτων. Το 1953 η UNICEF έγινε μόνιμο μέλος του συστήματος του Ο.Η.Ε. και έχει την έδρα της στην Νέα Υόρκη. Πηγή: <http://www.sansimera.gr/>

321 UNICEF, “Τα ΜΜΕ και τα δικαιώματα των παιδιών – ένας οδηγός για δημοσιογράφους”, πηγή: <http://www.unicef.gr/>

322 Ημερίδα με Θέμα: “Παιδιά και ΜΜΕ”, που διοργανώθηκε στις 14-4-2008 από την Γενική Γραμματεία Επικοινωνίας και η Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης.

323 Πηγή: <http://www.minpress.gr>

Το “τεκμήριο της αθωότητας του κατηγορουμένου” αποτελεί επίσης υπό την προστατευτική ρύθμιση του προεδρικού διατάγματος αυτού, δοθέντος ότι απερίφραστα, στο άρθρο 11.³²⁴

Η διάταξη αυτή του νόμου αναφέρει ότι “1. Η αρχή ότι ο κατηγορούμενος τεκμαίρεται αθώος μέχρι την αμετάκλητη καταδίκη του γίνεται σεβαστή και συνεπώς δεν προεξοφλείται το αποτέλεσμα της δίκης ούτε οι κατηγορούμενοι αναφέρονται, άμεσα ή έμμεσα, ως ένοχοι. Ο φερόμενος ως δράστης δεν πρέπει να αναφέρεται με απαξιωτικούς για το πρόσωπό του χαρακτηρισμούς, ούτε γίνεται αναφορά σε αυτόν με μοναδικό προσδιορισμό την εθνικότητα του καταγωγής ή το θρήσκευμά του.

2. Δεν χρησιμοποιείται εικόνα, ούτε αναφέρεται όνομα, ούτε γίνεται με άλλο τρόπο σαφής η ταυτότητα συγγενών κατηγορουμένου ή καταδικασθέντος σε αξιόποινες πράξεις, εκτός αν η αναφορά είναι απολύτως αναγκαία για την έκθεση των γεγονότων.

3. Δεν αναφέρεται η καταδίκη προσώπου για ορισμένο έγκλημα μετά την έκτιση της ποινής του, παρά μόνο για λόγους δημοσίου συμφέροντος.

5. Με την επιφύλαξη των οριζόμενων στην εκάστοτε ισχύουσα οικεία νομοθεσία, δεν επιτρέπεται η αναφορά ονομάτων ή άλλων στοιχείων δηλωτικών της ταυτότητας καθώς και η χρησιμοποίηση εικόνων προσώπων που θεωρούνται ύποπτοι τέλεσης εγκλημάτων.

6. Δεν δημοσιοποιούνται έγγραφα ή άλλα στοιχεία που γίνονται γνωστά στις αρμόδιες αρχές κατά το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης, της έκτακτης προανάκρισης και γενικότερα της ποινικής διαδικασίας”.

Ο Νόμος σαφέστατα αποσκοπεί στην προστασία του φερόμενου ως δράστη ενός εγκλήματος από την κοινωνική απαξίωση, τον στιγματισμό του ως ενόχου και την πιθανή διαπόμπευσή του. Είναι δεδομένο ότι κάποιος που κατηγορείται για την τέλεση ενός αδικήματος που μπορεί να χαρακτηριστεί ως “ειδεχθές” μπορεί να πέσει “θύμα” ακραίων συμπεριφορών από πολίτες που θίγονται από τέτοιες πράξεις, ακόμα και πριν κριθεί ένοχος. Επίσης, ο νόμος εν προκειμένω, επιχειρεί να προστατεύσει ακόμα και αυτόν που έχει κριθεί ένοχος, από πράξεις σε βάρος, με το σκεπτικό ότι μοναδικός αρμόδιος για την “τιμωρία” του είναι η ίδια η Πολιτεία και το σύστημα δικαίου που την διέπει. Επίσης με την διατύπωση του παραπάνω άρθρου γίνεται προσπάθεια να μην στιγματιστεί μια ολόκληρη κοινωνική ομάδα³²⁵ εξαιτίας της πράξης ενός ατόμου.

Ο εν λόγω νόμος επίσης προστατεύει και τα θύματα διαφόρων εγκλημάτων, καθώς πολλές φορές ακόμα και αυτά μπορεί να βιώσουν τον κοινωνικό στιγματισμό. Για το λόγο αυτό στο άρθρο 11 § 4 σημειώνεται ότι “Δεν χρησιμοποιείται εικόνα, ούτε αναφέρεται το όνομα, ούτε γίνεται με άλλο τρόπο σαφής η ταυτότητα θύματος εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, όπως βιασμού ή άλλων ασελών πράξεων, αιμομιξίας ή αποπλάνησης και δεν αναφέρονται στοιχεία που μπορούν να οδηγήσουν στην εξακρίβωση του ονόματός του”. Η αποκάλυψη της ταυτότητας του θύματος ιδίως για κάποιες κοινωνικές ομάδες έχει σαν αποτέλεσμα το θύμα να “τιμωρηθεί” για αυτό του το “πάθημα” λόγω των ιδιαίτερων νόμων και εθίμων της συγκεκριμένης κοινωνίας. Περίτρανο παράδειγμα είναι η εφαρμογή του ισλαμικού νόμου³²⁶ για θύματα βιασμού, όπου πολλές φορές το “θύμα” έρχεται αντιμέτωπο με βαρύτερες ποινές λόγω του ατυχούς για αυτό συμβάντος, ποινές που πολλές

324 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 290.

325 Ως ομάδα ατόμων νοείται μια θρησκευτική κοινότητα, μια φυλετική ομάδα κλπ.

326 Ο Ισλαμικός Νόμος ή Σαρία, εφαρμόζεται επίσημα και στην Ελλάδα στην περιοχή της Θράκης. Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια «Δομή», εκδόσεις Δομή Α.Ε

φορές έχουν σαν αποτέλεσμα και την θανάτωσή του.³²⁷

Εν κατακλείδι, στα άρθρα 12 και 13 του π.δ. 77/2003, ο νόμος απαγορεύει την αναμετάδοση και αναπαραγωγή σκηνών βίας αλλά και εγκλημάτων – τρομοκρατικών ενεργειών. Αποτελεί σχεδόν μάλιστα το ότι “Όλο και πιο συχνά βλέπουν το φως τη δημοσιότητας τραγικά γεγονότα της καθημερινής ζωής, η παρουσίαση της βίας είναι επίσης όλο και πιο συχνή”.³²⁸ Αποτέλεσμα αυτού είναι οι εικόνες αυτές της βίας να προκαλούν κάποιους στο να τις μιμηθούν είτε λόγω της κακής έννοιας του “προτύπου” που αποζητούν, είτε επειδή αισθάνονται ότι αυτή η συνεχής προβολή της βίας σημαίνει πως πράξεις σαν και αυτή είναι αποδεκτές ή/και ατιμώρητες. Το συγκεκριμένο φαινόμενο έχει γίνει και αντικείμενο μελετών από επιστήμονες που κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι

“στην πραγματικότητα η προβολή της επιθετικότητας με τη μορφή της εικόνας μπορεί να προκαλέσει αλλαγή στον τρόπο που σκεφτόμαστε [...] η σωματική βία που βλέπουμε στην τηλεόραση ενεργοποιεί επιθετικά σενάρια στον εγκέφαλό μας”.³²⁹

Αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού επιχειρείται και μέσω του παραπάνω Προεδρικού Διατάγματος με το συνδυασμό των άρθρων 12 και 13. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 12 αναφέρεται πως “Οι τηλεοπτικοί φορείς, κατά την ενημέρωση για συγκεκριμένο γεγονός, οφείλουν να μη μεταδίδουν σκηνές βίας, καθώς και σκηνές βάνουσης μεταχείρισης ανθρώπων ή ζώων ή ακραίας αντικοινωνικής συμπεριφοράς, εκτός αν είναι απολύτως απαραίτητες για την ευαισθητοποίηση του κοινού”,³³⁰ συνεχίζει δε στο άρθρο 13 ορίζοντας ότι “1. Πρέπει να αποφεύγεται η παρουσίαση των μεθόδων εκτέλεσης εγκλημάτων κατά τρόπο ή σε περιπτώσεις που ενθαρρύνει την μίμηση.

2. Τα εγκλήματα, συμπεριλαμβανομένης της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος, η βία και άλλες βάνουσες και απάνθρωπες πράξεις ή συμπεριφορές, δεν πρέπει να αναδεικνύονται ή να εξυμνούνται.

3. Η δημοσιογραφική έρευνα δεν πρέπει να υποκαθιστά τις αστυνομικές και ανακριτικές αρχές”.³³¹

Η επιρροή που έχουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στο πως αντιλαμβανόμαστε διάφορα ζητήματα και καταστάσεις αποτυπώνεται πολύ εύστοχα στο παράδειγμα που παραθέτει ο Χαράλαμπος Πίσχος³³² στο άρθρο του με τίτλο “Η βία στα ΜΜΕ, σχετίζεται με τη βία στην πραγματική ζωή;” όπου σημειώνει ότι “Πριν από μερικές δεκαετίες, οι πιο βίαιες σκηνές που μπορούσε να δει κανείς στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ήταν το κογιότ που κυνηγούσε την στρουθοκάμηλο και τα κινούμενα σχέδια που έριχναν αμόνια το ένα στο άλλο. Οι ειδήσεις δεν προέβαλαν σκηνές από ταραχές, δολοφονίες ή πτώματα, ακόμη και πολεμικές σκηνές ούτε στα νυχτερινά δελτία. Οι ταινίες δεν διαφημιζόνταν με βάση την «ποσότητα» των πυροβολισμών και την «ρεαλιστική ποιότητα» των σφαγών, των πολέμων και της βίας και στα βιντεοπαιχνίδια τότε, το πιο δύσκολο που προσπαθούσε να κάνει κανείς ήταν να ελέγξει με ένα joystick μια μπάλα που αναπηδά”.³³³ Αντιθέτως όμως, σήμερα η βία

---

327 Παράδειγμα εφαρμογής του Νόμου της Σαρία αποτελεί περιστατικό στο Μπαγκλαντές, όπου μια 14χρονη, θύμα βιασμού, απεβίωσε ύστερα από τον βασανισμό της με 101 μαστιγώματα, Άρθρο “Ισλαμική Τραγωδία, 14χρονη, θύμα βιασμού μαστιγώθηκε μέχρι θανάτου”, πηγή: <http://www.eglimatikotita.gr/>

328 Δημήτριος Οικονομίδης, “Βία και ΜΜΕ”, Ελευθεροτυπία, 18-1-2008, πηγή: <http://kokkinoprasinodiktvo.wordpress.com/>

329 Άρθρο: “Οι σκηνές βίας στα ΜΜΕ αυξάνουν την επιθετικότητα”, 9-3-2012, πηγή: <http://sweetblog.gr/>

330 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 290.

331 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 290.

332 Χαράλαμπος Πίσχος, Ψυχολόγος, με εξειδίκευση στην Υπαρξιακή Οικογενειακή Ψυχοθεραπεία, κατέχει επίσης πτυχίο Κοινωνικού Λειτουργού.

333 Άρθρο: Χαράλαμπος Πίσχος, “Η βία στα ΜΜΕ, σχετίζεται με τη βία στην πραγματική ζωή;” πηγή:

είναι καθημερινό αντικείμενο προβολής στους δέκτες της τηλεόρασης, στα περιοδικά και τις εφημερίδες, ακόμα και στα παιγνίδια. Πώς φτάσαμε όμως να είμαστε τόσο ανεκτικοί στη βία, που “μας έχει περικυκλώσει”³³⁴ μπορεί κάποιος να προβληματισθεί.

Η απάντηση σίγουρα είναι σύνθετη, αλλά δυστυχώς και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης έχουν τεράστιο μερίδιο ευθύνης, λόγω του “βομβαρδισμού” του κοινού με σκηνές βίας, και μάλιστα βίας ακραίου χαρακτήρα. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να αναπτύξουμε μια αίσθηση απάθειας – συνήθειας στις εικόνες αυτές, σε σημείο που σήμερα να τις θεωρούμε “λογικές” και ανεκτές. Είναι διαπιστωμένο ότι “Στην σύγχρονη πραγματικότητα, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) και ιδιαίτερα τα δελτία ειδήσεων προβάλλουν εκτενώς τις ειδήσεις που περιέχουν βίαιες σκηνές και μάλιστα αφιερώνουν αρκετό χρόνο προκειμένου να αυξήσουν τα ποσοστά τηλεθέασης. Από τα πιο επίκαιρα παραδείγματα είναι οι εικόνες που προβάλλονται από την Ουκρανία. Ο οικονομικός ανταγωνισμός που εξασφαλίζει περισσότερα κέρδη σε όποιον έχει υψηλότερα ποσοστά τηλεθέασης “επιβάλλει” την προβολή όλο και περισσότερης βίας μέσω των ΜΜΕ. Τα σύγχρονα μέσα εξασφαλίζουν άμεσα την βίαιη εικόνα την στιγμή που εξελίσσεται ένα βίαιο γεγονός”.³³⁵

Επίσης λόγω αυτού του φαινομένου και της τάσης μιμητισμού που έχει ο άνθρωπος, ιδίως σε νεαρή ηλικία, έχει διαπιστωθεί αυξητική τάση στην βίαιη συμπεριφορά των ανθρώπων τα τελευταία χρόνια.

Αντιλαμβανόμενος τα παραπάνω, ο νομοθέτης, επιχειρεί μέσω των προαναφερθέντων άρθρων του Νόμου να βάλει ένα φρένο στην “πηγή του κακού” απαγορεύοντας στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης να προβάλλουν σκηνές βίας και να προάγουν κατά τον τρόπο αυτό την βίαιη συμπεριφορά του κοινού.

Η λύση σε κάθε περίπτωση δίδεται από την φράση της Françoise Héritier,³³⁶ η οποία ορθώς διαπιστώνει ότι “Η βία δεν πηγάει εσωτερικά στον άνθρωπο. Είναι απόκτημα της εκπαίδευσης και της κοινωνικής πρακτικής”.³³⁷ Μέσω της διαπίστωσης αυτή γίνεται αντιληπτό ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, ως φορείς δημόσιου λόγου και της ευρείας εισχώρησης τους στο κοινό, λειτουργούν σαν σχολεία. Συνεπώς, όταν τα Μέσα αυτά “διδάσκουν” την βία, λογικό είναι κάποιος να ανταποκριθούν και να εφαρμόσουν τα όσα διδάχθηκαν. Για το λόγο αυτό και ο Νομοθέτης εισαγάγει τις προαναφερθείσες απαγορεύσεις ώστε να περιοριστεί το νοσηρό αυτό φαινόμενο.

<http://www.psychologynow.gr/>

334 Ίδετε παραπάνω, Υποσημείωση υπ. Αρ 335.

335 Άρθρο: Νάντια Κοκκίνου, “Είναι ένας από τους ηθικούς αυτουργούς της βίας τα ΜΜΕ ;”, 11-3-2014, πηγή: <http://www.typosthes.gr/>

336 Françoise Héritier, (1933), Γαλλίδα ανθρωπολόγος, και ακαδημαϊκός.

337 Άρθρο: Μιχάλης Πετρόπουλος, “Ποιος ασκεί τη βία”, 11-11-2013, πηγή: <http://www.attacktv.gr/>

6.6. ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ – ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗ (Κανονισμός 1/1991)

Όπως ήδη προαναφέρθηκε,³³⁸ το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης είναι η Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή, που σαν κύριο σκοπό της έχει να ασκεί άμεσο εποπτεία του Κράτους στον τομέα της παροχής ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών κάθε είδους.

Στο πλαίσιο της ενάσκησης της παραπάνω αρμοδιότητάς του, εισήγαγε στην ελληνική έννομη τάξη, και ειδικότερα στο τομέα των κανόνων δεοντολογίας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, τον κανονισμό υπ. αρ. 1/1991 “Περί δημοσιογραφικής δεοντολογίας στη ραδιοτηλεόραση”.³³⁹

Ο Κανονισμός αυτός, κυμαίνεται στο ίδιο μήκος κύματος με τους νόμους που ήδη αναλύθηκαν παραπάνω.

Ο Κανονισμός αυτός όπως αναφέρεται και στο άρθρο 1 αυτού, αφορά σε “δημοσιογραφικές εκπομπές στη δημόσια (κρατική ή δημοτική) και την ιδιωτική ραδιοφωνία και τηλεόραση”.

Το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης, αποτελεί αντικείμενο προστασίας και του κανονισμού αυτού μέσω της διάταξης του άρθρου 2 όπου κάθε δημοσιογράφος ορίζεται ως θεματοφύλακας του δικαιώματος αυτού. Στα πλαίσια της ενάσκησης του δικαιώματός του, του αναγνωρίζεται το δικαίωμα να “μεταδίδει ανεμπόδιστα πληροφορίες και σχόλια για να εξασφαλίζει την ενημέρωση της κοινής γνώμης”.³⁴⁰ Σαφέστατα, με την διάταξη του άρθρου αυτού εκτίθεται ο διττός ρόλος του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης του δημοσιογράφου καθώς αφ' ενός εμπεριέχει το δικαίωμα να εκφράζει ο καθένας την άποψή – θέση του ελεύθερα και ανεμπόδιστα, ενώ ταυτόχρονα, και με την ελευθερία αυτή διασφαλίζεται και η άρτια και πλήρης ενημέρωση του κοινού.

Στο άρθρο 3, γίνεται οριοθέτηση της έννοιας της είδησης και του πως πρέπει αυτή να παρουσιάζεται στο κοινό. Ειδικότερα, το άρθρο αυτό αναφέρει ότι “Ειδήσεις και σχόλια πρέπει να διακρίνονται με τρόπο σαφή. Οι ειδήσεις συλλέγονται, συντάσσονται και παρουσιάζονται με επιδίωξη πληρότητας και αντικειμενικότητας. Δεν παρουσιάζονται υποθέσεις ή πιθανολογήσεις ως γεγονότα”. Είναι σαφές το ότι η προσωπική άποψη και οι γνώμες του καθενός δεν μπορούν επ ουδενί να θεωρηθούν ως είδηση, και όταν παρουσιάζεται το φαινόμενο αυτό σίγουρα μπορεί να χαρακτηριστεί ως παραπλανητικό για το κοινό. Παραδείγματα τέτοιας “μη δεοντολογικής συμπεριφοράς” έχουν διαπιστωθεί στο παρελθόν και έχουν επικριθεί από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης το οποίο μάλιστα απήρτησε συστάσεις προς τους “παραβάτες”. Ενδεικτικά αναφέρεται το συμβάν όπου το “Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης αποφάσισε την ποινή «σύστασης» στον τηλεοπτικό σταθμό Mega για παραβίαση «αντικειμενικής παρουσίας πληροφοριών και ειδήσεων», καθώς στο κεντρικό δελτίο ειδήσεων, το κανάλι συνέδεε έμμεσα τον ΣΥΡΙΖΑ με την επίθεση στην τράπεζα Marfin προ τριετίας, κατά την οποία έχασαν τη ζωή τους τρεις άνθρωποι...”,³⁴¹ κάτι το οποίο αποδεικνύει ότι οι αξιολογικές κρίσεις, οι εκτιμήσεις και οι προσωπικές απόψεις

338 Ίδτε κεφάλαιο 6.2. της παρούσας.

339 Το πλήρες κείμενο του κανονισμού αυτού μπορεί να βρεθεί στον ακόλουθο σύνδεσμο: <http://www.videomag.gr/>

340 Ίδτε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 340.

341 Άρθρο: “ΕΣΡ κατά MEGA: ποινή σύστασης για την... αντικειμενικότητα του καταποντισμένου κεντρικού δελτίου ειδήσεων” 12-4-2014, πηγή: <http://www.inewsgr.com/>

απαγορεύεται να παρουσιάζονται ως κεκαλυμμένη είδηση, δοθέντος ότι αποτελούν υποκειμενική κρίση, κάτι το οποίο αντίκειται στην φύση και την έννοια της “είδησης”, η οποία πρέπει να προβάλλεται όσο το δυνατόν πληρέστερη και αντικειμενικότερη.

Η παραπάνω απαγόρευση προφανώς και δεν σημαίνει ότι απαγορεύεται η έκφραση της προσωπικής άποψης του καθενός στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, μιας και κάτι τέτοιο θα είχε σαν αποτέλεσμα την ευθεία παραβίαση του βασικότερου συστατικού στοιχείου των Μέσων αυτών που είναι η ελευθεροτυπία και η ελευθερία της έκφρασης. Η συγκεκριμένη διάταξη αποσκοπεί μόνο στο να γίνεται σαφής διαχωρισμός της είδησης από τον σχολιασμό αυτής, ώστε το κοινό να μπορεί να διαμορφώνει με τη σειρά του την δική του άποψη, πριν γίνει δέκτης των απόψεων των άλλων.

Η διαφορετικότητα και η ποικιλία των απόψεων είναι κάτι που απερίφραστα διαφυλάσσει και διακηρύσσει το άρθρο 4 του Κανονισμού αυτού, που χαρακτηριστικά αναφέρει: “η ραδιοτηλεόραση αναγνωρίζει και σέβεται εμπράκτως τη διαφορά των απόψεων και υπερασπίζεται την ελευθερία μεταδόσεως διαφορετικών απόψεων. Καταβάλλει εύλογες προσπάθειες για την παρουσίαση και των άλλων πλευρών ή απόψεων, καθόσον χρόνο διαρκεί το ενδιαφέρον του κοινού”.³⁴²

Η προσωπικότητα του ατόμου, η ιδιωτική και οικογενειακή του ζωή επίσης τελούν υπό την προστασία του Κανονισμού αυτού με τις διατάξεις των άρθρων 5,³⁴³ 7³⁴⁴ και 8.³⁴⁵ Έχουμε ήδη αναλύσει επανειλημμένως και παραπάνω, πως για να είναι “δεοντολογική” η λειτουργία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και πάνω από όλα να χαίρουν της ανάλογης εκτίμησης του κοινού στο οποίο απευθύνονται, οφείλουν να σέβονται τον άνθρωπο και τα δικαιώματά του, όπως το δικαίωμα της προσωπικότητας, της οικογενειακής του ζωής και του πόνου – πένθους.

Δυστυχώς, δεν είναι λίγες οι φορές που βλέπουμε το ανθρώπινο δράμα και το πένθος να γίνεται “προϊόν” πως πώληση από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, το οποία, προκειμένου να ικανοποιήσουν την ανθρώπινη περιέργεια, ανταγωνιζόμενα το ένα το άλλο, καταφεύγουν στην δημοσιοποίηση σκηνών ανθρωπίνου δράματος³⁴⁶ και πένθους, καταστρατηγώντας με

---

342 Ίδτε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 340.

343 Πλήρες κείμενο άρθρου 5 Κανονισμού του Ε.Σ.Ρ.: “Δεν επιτρέπονται η παρουσίαση προσώπων με τρόπο που να μπορεί, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες, να ενθαρρύνει τον εξευτελισμό, την κοινωνική απομόνωση ή τις δυσμενείς διακρίσεις εις βάρος του μέρους του κοινού βάσει ιδίως του φύλου, της φυλής, της εθνικότητας, της γλώσσας, της θρησκείας, της ιδεολογίας, της ηλικίας, της ασθένειας ή της αναπηρίας, του γενετήσιου προσανατολισμού ή του επαγγέλματος.” Πηγή: Ίδτε Υποσημείωση με αριθμό 341.

344 Πλήρες κείμενο άρθρου 7 Κανονισμού του Ε.Σ.Ρ.: “Η ιδιωτική ζωή είναι σεβαστή, ο έλεγχος της ιδιωτικής ζωής, όπως η μετάδοση πληροφοριών ή εικόνων από αυτήν, επιτρέπεται μόνον όταν επιβάλλεται για λόγους δημοσίου συμφέροντος, που υπερβαίνει στη συγκεκριμένη περίπτωση το συμφέρον σεβασμού της ιδιωτικής ζωής”. Πηγή: Ίδτε Υποσημείωση με αριθμό 340.

345 Πλήρες κείμενο άρθρου 8 Κανονισμού του Ε.Σ.Ρ.: “§1. Αποφεύγεται κάθε αδιάκριτη παρέμβαση σε προσωπικό πένθος ή πόνο. Όπου η παρέμβαση είναι κατά το άρθρον 7 αναγκαία, πρέπει να γίνεται με συμπάθεια και λεπτότητα. § 2. Δεν προβάλλονται οι εικόνες οι ήχοι, που χωρίς σπουδαίο λόγο επιτείνουν ή προκαλούν πόνο στους απεικονιζόμενους ή σε πρόσωπα που άμεσα περιβάλλοντός τους”. Πηγή: Ίδτε Υποσημείωση με αριθμό 341.

346 Παράδειγμα τέτοιας αντιδεοντολογικής συμπεριφοράς από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης είναι η δημοσιοποίηση εικόνων από την δολοφονία του Παύλου Φύσσα. Την Πρακτική αυτή καταδίκασε εντονότατα η Ε.Σ.Η.Ε.Α. Με ανακοίνωσή της στην οποία ανέφερε χαρακτηριστικά: “Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΣΗΕΑ καταγγέλλει τη δημοσίευση στο κυριακάτικο πρωτοσέλιδο της εφημερίδας «ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ», φωτογραφίας του δολοφονημένου Παύλου Φύσσα λίγο πριν ξεψυχήσει. Η δημοσίευση αυτή όχι μόνο δεν εξυπηρετεί τις ανάγκες της ενημέρωσης, αλλά, αντιθέτως, προσβάλλει κατάφωρα τους κανόνες δεοντολογίας του επαγγέλματος και τις πανανθρώπινες αξίες. Υπενθυμίζουμε, για άλλη μια φορά, ότι ο σεβασμός της προσωπικότητας του ατόμου, η διακριτικότητα και η ευαισθησία καθώς και ο σεβασμός τόσο

τον τρόπο αυτό κάθε έννοια ανθρώπινη αξιοπρέπειάς και σεβασμού αυτής.³⁴⁷

Τέλος, στο άρθρο 10³⁴⁸ του Κανονισμού αυτού, προστατεύεται το τεκμήριο της αθωότητας του κατηγορουμένου αλλά και η ταυτότητα του θύματος εγκληματικής ενέργειας. Συχνά, είναι η αλήθεια ακούμε τη φράση “ο δράστης” της τάδε ενέργειας, ή “διέπραξε το έγκλημα”. Σίγουρα φράσεις σαν και αυτές, αν και εκ πρώτης όψεως δεν έχουν κάτι το μεμπτό, στη πραγματικότητα αποτελούν ευθεία παραβίαση του τεκμηρίου της αθωότητας ενός ατόμου, καθώς στην ουσία προδικάζουν το ότι αυτός είναι δράστης ή/και ένοχος. Πρόσφατο παράδειγμα αυτής της, όχι σπάνιας, πρακτικής είναι η συχνή αναφορά στο θέμα του θανάτου του κρατούμενου - βαρυποινίτη Ίλι Καρέλι στις φυλακές Νιγριτάς Σερρών. Κατά την προβολή του θέματος αυτού, πολλές φορές τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, προσέδωσαν την ιδιότητα του κατηγορουμένου σε σωφρονιστικούς υπαλλήλους των φυλακών αυτών, χωρίς όμως να τους έχει αποδοθεί κατηγορία με οιονδήποτε τρόπο. Στην στάση αυτή των Μέσων Ενημέρωσης, αντέδρασε η Ένωση Σωφρονιστικών Υπαλλήλων Καταστήματος Κράτησης Νιγριτάς Σερρών η οποία καταδίκασε την πρακτική αυτή εκδίδοντας ανακοίνωση με την οποία δήλωναν ότι “Μέχρι στιγμής δεν έχει γίνει καμία ανακριτική πράξη, πολλώ δε μάλλον να έχει ασκηθεί ποινική δίωξη που να προσδίδει σε κάποιον από τους υπαλλήλους μας την ιδιότητα του κατηγορουμένου. Ο κατηγορούμενος αποτελεί υποκείμενο της ποινικής δίκης και έχει συγκεκριμένα δικαιώματα. Μέχρι στιγμής πανταχού γίνεται αναφορά για εντάλματα σύλληψης τη στιγμή που δεν έχει ασκηθεί καν ποινική δίωξη και κυρίως γίνεται αναφορά ονομαστική, που προσδιορίζει επακριβώς πρόσωπα τα οποία εντέλει και μετά την ολοκλήρωση της ανακριτικής διαδικασίας μπορεί να

του νεκρού όσο και των πενθούντων συγγενών και φίλων είναι πρωταρχική υποχρέωση του δημοσιογράφου (άρθρο 2 Αρχών Δεοντολογίας του Δημοσιογραφικού Επαγγέλματος). Η δημοσιογραφία για να δικαίώνει το ρόλο της οφείλει να μην υποκύπτει στην ευκολία και στον εντυπωσιασμό. Αντιθέτως, πρέπει να είναι αποκαλυπτική και να ξεσκεπάζει τους σκοτεινούς κύκλους και τα σχέδια που εξυφαίνουν. Οι έλληνες δημοσιογράφοι, όπου κι αν εργάζονται, μέσα στις αντίξοες συνθήκες που βιώνει η χώρα μας και οι ίδιοι, λόγω της παρατεταμένης οικονομικής ύφεσης, οφείλουν με νηφαλιότητα να ασκούν ερευνητική δημοσιογραφία. Να αποκαλύψουν στον ελληνικό λαό το πραγματικό πρόσωπο της «Χρυσής Αυγής», καθώς και ότι παραμένει μία ναζιστική οργάνωση, η οποία έχει ενδύσει τον μανδύα του κοινοβουλευτικού κόμματος. Η ΕΣΗΕΑ καλεί τους συναδέλφους να μην φοβηθούν τις απειλές αλλά να δικαιώσουν την αποστολή τους και το ρόλο τους, εμμένοντας σθεναρά στις επάλξεις της ελευθεροτυπίας”. Πηγή: Άρθρο - “Σεβαστείτε το πένθος μας”, 21-9-2013, LiFo, <http://www.lifo.gr/>

347 Ανάλογο παράδειγμα παραβίασης της ιδιωτικής ζωής και εμπορευματοποίησης του ανθρώπινου δράματος από τον Τύπο αποτελεί και το πρόσφατο συμβάν με τον σοβαρότατο τραυματισμό του πρώην πιλότου της Φόρμουλα 1, Μίκαελ Σουμάχερ, η οικογένεια του οποίου, λόγω των φαινομένων παραβίασης της οικογενειακής του ζωής και της υπερβολικής, μερικές φορές, κάλυψης του θέματος αυτού από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, προέβη στην ακόλουθη δήλωση: “Θα θέλαμε να ζητήσουμε από τα ΜΜΕ να σεβαστούν την ιδιωτικότητα της οικογένειάς μας, όπως και τον φίλων μας. Θα θέλαμε να τα ευχαριστήσουμε κι αυτά για τη βοήθειά τους”. Πηγή: Άρθρο, “Οικογένεια Σουμάχερ – Σεβαστείτε την ιδιωτικότητα της οικογένειας”, 30-12-2013, <http://www.pamesports.gr/>

348 Πλήρες κείμενο του άρθρου 10 του Κανονισμού: “§1. Οι κατηγορούμενοι δεν αναφέρονται ως ένοχοι. Η αρχή ότι ο κατηγορούμενος τεκμαίρεται αθώος μέχρι την καταδίκη του γίνεται σεβαστή. § 2. Δεν χρησιμοποιούνται εικόνες ούτε αναφέρεται το όνομα ή γίνεται με άλλο τρόπο σαφής η ταυτότητα συγγενών του κατηγορουμένου ή καταδικασθέντος σε αξιόποινες πράξεις, εκτός όπου η αναφορά αυτή είναι αναγκαία για την έκθεση των γεγονότων. § 3. Δεν χρησιμοποιείται εικόνα ούτε αναφέρεται το όνομα ούτε γίνεται με άλλο τρόπο σαφής η ταυτότητα θύματος βιασμού και δεν αναφέρονται στοιχεία που μπορούν να οδηγήσουν στην εξακρίβωση του ονόματός του. § 4. Δεν χρησιμοποιείται εικόνα ούτε αναφέρεται το όνομα ή γίνεται με άλλο τρόπο σαφής η ταυτότητα ανηλικών που είναι θύματα, μάρτυρες ή κατηγορούμενοι εγκλημάτων εκτός όπου και στο μέτρο που αυτό είναι αναγκαίο για την εξακρίβωση της ταυτότητας του θύματος ή του δράστη. Δεν διεξάγεται συνέντευξη με ανήλικο κάτω των 14 ετών χωρίς την παρουσία ή την συναίνεση των γονέων ή κηδεμόνων του”. Πηγή: Ίδετε παραπάνω, Υποσημείωση με αριθμό 341.

μην εμπλέκονται στη συγκεκριμένη υπόθεση. Οι διαστάσεις όμως που έχει λάβει το συγκεκριμένο ζήτημα πριν καν εκκινήσουν οι διωκτικές διαδικασίες προτρέχουν και προκαταβάλλουν απολύτως λειτουργούς και κοινή γνώμη”.³⁴⁹

6.7. ΚΩΔΙΚΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ

Εικόνα 18

Λογότυπο της Διεθνούς Ομοσπονδίας Δημοσιογράφων.
Πηγή και δικαιώματα εικόνας: <http://www.ifj.org/>

Η κοινωνίες μας και η λειτουργία αυτών είναι πλήρως παγκοσμιοποιημένες. Αυτό μπορεί να το διαπιστώσει κανείς παρακολουθώντας για μικρό χρονικό διάστημα ειδήσεις σε οποιοδήποτε σταθμό ραδιοφώνου, τηλεόρασης ή ακόμα και εφημερίδα ασχέτως χώρας προέλευσης του Μέσου αυτού. Στο παγκοσμιοποιημένο αυτό κλίμα δεν θα μπορούσε να μείνει αμέτοχη η Διεθνής Ομοσπονδία Δημοσιογράφων, η οποία το έτος 1954³⁵⁰ έθεσε σε ισχύ την Διακήρυξη – Κώδικα Επαγγελματικής Συμπεριφοράς των Δημοσιογράφων.³⁵¹

Η σημασία ενός τέτοιου Κώδικα έγκειται κατ' αρχήν στο γεγονός ότι έχει ψηφιστεί και ισχύει σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι δηλαδή ο παγκοσμίως αναγνωρισμένος Κώδικας Δεοντολογίας των Δημοσιογράφων.

Στο Πρώτο άρθρο³⁵² του, ο Κώδικας αυτός αναφέρει ότι “πρωταρχική υποχρέωση του δημοσιογράφου είναι να σέβεται την αλήθεια και το δικαίωμα του κοινού στη αλήθεια”. Ουκ ολίγες φορές επισημάναμε την ανάγκη η δημοσιογραφία να υπηρετεί την αλήθεια για το κοινό καλό. Στα πλαίσια της υποχρέωσης αυτής, το άρθρο 2³⁵³ του Κώδικα αυτού, καθοδηγεί τους δημοσιογράφους “στο να υπερασπίζονται τις αρχές της ελεύθερης και αληθούς συλλογής και δημοσιοποίησης των ειδήσεων και το δικαίωμα στην δεοντολογική κριτική και σχολιασμό”. Η αλήθεια είναι συνυφασμένη έννοια με το δικαίωμα στην πρόσβαση της

349 Άρθρο: “Οι σωφρονιστικοί αντεπιτίθενται: «Τα ΜΜΕ παραβιάζουν το τεκμήριο αθωότητας”, 3-4-2014, πηγή: <http://www.iapopsi.gr/>

350 Όπως ψηφίστηκε το 1954 κατά το Διεθνές Συνέδριο της Διεθνούς Ομοσπονδίας Δημοσιογράφων και τροποποιήθηκε από το διεθνές Συνέδριο του 1986.

351 Το πλήρες κείμενο της Διακήρυξης μπορεί να βρεθεί, στην αγγλική γλώσσα στην ακόλουθη ιστοσελίδα: <http://ethicaljournalisminitiative.org/>

352 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 352.

353 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 352.

πληροφορίας αλλά και της σωστής κριτικής, κριτικής απαλλαγμένη από κακόβουλα σχόλια, ανυπόστατες υπερβολές και φανατισμούς.

Στο άρθρο 3,³⁵⁴ ο Κανονισμός, επίσης δίνει βαρύτητα στην υποχρέωση της αληθείας που έχει ο δημοσιογράφος, καθώς αναφέρει ότι “ο δημοσιογράφος θα αναφέρει μόνο γεγονότα των οποίων την πηγή γνωρίζει ούτε θα αποκρύψει σημαντικές πληροφορίες ή θα παραποιήσει ντοκουμέντα”. Γίνεται σαφές πως και με την διάταξη αυτή του άρθρου 3, ο Κώδικας προσπαθεί να περιορίσει το φαινόμενο της αναμετάδοσης ανεπιβεβαίωτων πληροφοριών, που συχνά αποδεικνύονται ανακριβείς, αλλά και απαγορεύει την παραποίηση των γεγονότων.

Όσον αφορά τις μεθόδους “απόκτησης” της είδησης – ντοκουμέντου, ο Κώδικας αυτός ξεκάθαρα αναφέρει στο άρθρο 4³⁵⁵ ότι “Ο δημοσιογράφος θα χρησιμοποιήσει τίμιες μεθόδους κτήσης των ειδήσεων, φωτογραφιών και ντοκουμέντων”, αποκλείοντας κάθε άλλο μέσο πρόσβασης και απόκτησης ειδήσεων και στοιχείων, ως μη ηθικό και αντιδεοντολογικό.

Στον ίδιο Κώδικα, και συγκεκριμένα στο άρθρο 5,³⁵⁶ προβλέπεται επανόρθωση της αλήθειας από τον δημοσιογράφο, ο οποίος “οφείλει να πράξει παν ότι είναι δυνατό ώστε να διορθώσει κάθε δημοσιευμένη πληροφορία που αποδεικνύεται ανακριβής και επιβλαβής”. Η διάταξη αυτή αποτελεί τρόπον τινά την “κάθαρση” του “θύματος” ανακριβούς δημοσιεύματος, καθώς η επανόρθωση της αλήθειας είναι σημαντικότερη για την άρση της όποιας αδικίας.

Το δημοσιογραφικό απόρρητο, όπως είναι γνωστό, καθιερώνεται και σε διεθνές επίπεδο, στο άρθρο 6³⁵⁷ του Κώδικα αυτού ορίζεται ότι “Ο δημοσιογράφος θα τηρήσει το επαγγελματικό απόρρητο αναφορικά με τις εμπιστευτικές πληροφορίες”. Η αλήθεια είναι ότι το συγκεκριμένο καθήκον έχει αποτελέσει πολλές φορές αντικείμενο ποικίλων απόψεων και ιδίως στην Ελλάδα όπου δεν υπάρχει σαφής νομική διάταξη που να καθιερώνει το απόρρητο αυτό.³⁵⁸ Ευτυχώς όμως, η νομολογία των εθνικών μας Δικαστηρίων έχει αναγνωρίσει έμπρακτα το δικαίωμα του δημοσιογράφου να μην αποκαλύψει τις “πηγές” του, ακόμα και σε περιπτώσεις που το θέμα άπτεται σημαντικών κοινωνικών θεμάτων.³⁵⁹

Το άρθρο 7 του παραπάνω Κώδικα, ασχολείται με το θέμα των διακρίσεων μέσω του Τύπου και καλεί τους δημοσιογράφους να έχουν “επίγνωση του κινδύνου των διακρίσεων που προωθείται από τα μέσα ενημέρωσης, και να κάνουν ό,τι είναι δυνατό για να αποφευχθεί η διευκόλυνση αυτών των διακρίσεων που βασίζονται, μεταξύ άλλων, στη φυλή, στο φύλο, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τις πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις, και την εθνική ή κοινωνική προέλευση”.³⁶⁰ Το φαινόμενο της προαγωγής του ρατσισμού και των

354 Ίδτε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 352.

355 Ίδτε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 352.

356 Ίδτε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 352.

357 Ίδτε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 352.

358 Σπιθουράκης Μαν. “Το δημοσιογραφικό απόρρητο και η ελευθερία του Τύπου”, 18-1-2008, “Το ΒΗΜΑ” πηγή: <http://20lexeis.blogspot.gr/>

359 Το ζήτημα αυτό κρίθηκε επί τη ευκαιρία “δικογραφίας που είχε σχηματιστεί σε βάρος των δημοσιογράφων Δέσποινας Μπούσαλη (“ΤΟ ΒΗΜΑ”) και Παναγιώτη Στάθη (“ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ”) για το αδίκημα της “υπόθαλψης εγκληματία” μετά την άρνησή τους να αποκαλύψουν τις πηγές από τις οποίες άντλησαν τμήματα της δικογραφίας για τη 17 Νοέμβρη που δημοσιεύτηκαν στις δύο εφημερίδες το καλοκαίρι του 2002”. Για την υπόθεση αυτή, εκδόθηκε Εισαγγελική διάταξη η οποία ανέφερε ότι: “αποκάλυψη των πηγών από τις οποίες άντλησε τις πληροφορίες που πιθανόν έχει, θα προσέκρουε στο δημοσιογραφικό απόρρητο”. Το τελευταίο, όπως επισημαίνει, θεμελιώνεται από το Σύνταγμα που κατοχυρώνει την ελευθερία του Τύπου.” Πηγή – Άρθρο: “Συνταγματικό Τείχος για το δημοσιογραφικό απόρρητο”, “ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ”, 16-4-2004, πηγή: <http://www.chiosnews.com/>

360 Ίδτε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 353.

διακρίσεων από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης έχει επικριθεί πολλάκις και από πολλούς, με πιο χαρακτηριστικό το παράδειγμα του προέδρου του Ευρωπαϊκού Δικτύου κατά του Ρατσισμού,³⁶¹ κ. Μπάσι Κουρέσι, ο οποίος υποστήριξε την άποψη ότι: “Αν δεν σταματήσουν τα μέσα ενημέρωσης, αν η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, ο Τύπος που έχουν δύναμη στην Ευρώπη δεν σταματήσουν να προβάλλουν τους μετανάστες ή τις ξένες κοινότητες ως εχθρούς, ως εξτρεμιστές που απειλούν τους δημοκρατικούς θεσμούς, δεν θα υπάρξει κλίμα αλληλοκατανόησης”.³⁶²

Το φαινόμενο του ρατσισμού στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, απασχόλησε και την “Χάρτα της Ρώμης” μέσω της οποίας εκδόθηκαν κατευθυντήριες οδηγίες και δεοντολογικοί κανόνες για το πώς πρέπει οι δημοσιογράφοι να αντιμετωπίζουν θέματα προσφύγων και μεταναστών, την οποία (Χάρτα) δεσμεύθηκε η ελληνική πλευρά να ενσωματώσει στο ελληνικό δίκαιο και κώδικες δημοσιογραφικής δεοντολογίας.³⁶³

Στο άρθρο 8³⁶⁴ απαριθμούνται οι πράξεις εκείνες οι οποίες χαρακτηρίζονται, σύμφωνα με τον Κώδικα αυτό ως “σοβαρά δημοσιογραφικά παραπτώματα”. Τα παραπτώματα αυτά είναι η “λογοκλοπή, η κακόβουλη διαστρέβλωση της αλήθειας, η συκοφαντία, η συκοφαντική δυσφήμιση, η εξύβριση, η απόδοση αβασίμων κατηγοριών σε βάρος ατόμου, η παθητική δωροδοκία οιασδήποτε μορφής”.

Ο τύπος επιτελεί σίγουρα σημαντικότατο κοινωνικό έργο, κάτι το οποίο διακήρυξε και ο Τζόζεφ Πούλιτσερ³⁶⁵ (αν και από μερίδα του κοινού θεωρείται “πατέρας” του κίτρινου τύπου) όταν έλεγε πως “Δεν υπάρχει έγκλημα, εξαπάτηση, κόλπο και βίτσιο που να μην επιβιώνει με τη μυστικοπάθεια και τη συγκάλυψη. Δημοσιογράφοι, βγάλτε τα όλα στο φως! Περιγράψτε τα, επιτεθείτε, γελοιοποιήστε τα στον Τύπο και αργά ή γρήγορα η κοινή γνώμη θα τα εξαλείψει. Η δημοσίευση ίσως να μην είναι το μόνο πράγμα που χρειάζεται να γίνει, αλλά χωρίς αυτή όλα τα άλλα μέσα θα αποτύχουν”,³⁶⁶ φράση η οποία καταδεικνύει τη δύναμη που έχει ο Τύπος, δύναμη η οποία αν χρησιμοποιηθεί σωστά μπορεί να γίνει “σύμμαχος” της κοινωνίας στην δημοκρατική της λειτουργία.

Εικόνα 19

Το Βραβείο Πούλιτσερ. Πηγή και δικαιώματα εικόνας: <http://www.pulitzer.org/>

361 Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά του Ρατσισμού, “ENAR” (European Network Against Racism). Επίσημη ιστοσελίδα: <http://www.enar-eu.org/>

362 Άρθρο – συνέντευξη, Δόξα Σιβροπούλου, “Ο ρόλος των ΜΜΕ” πηγή: <http://www.bbc.co.uk/>

363 Π.Ο.Ε.Σ.Υ, “Υιοθετείται η Χάρτα της Ρώμης” για πρόσφυγες και μετανάστες, 14-12-2012. Πηγή: <http://www.poesy.gr>

364 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 353.

365 Τζόζεφ Πούλιτσερ (Joseph Pulitzer), 10/4/1847 – 29/10/1911. Θεωρείται “Πατριάρχης της Δημοσιογραφίας”. Ήταν Ουγγρικής καταγωγής Αμερικάνος δημοσιογράφος. Ο Πούλιτσερ γεννήθηκε στο Μακό της Ουγγαρίας, μετανάστευσε στις Η.Π.Α. και έγινε Αμερικανός δημοσιογράφος και άνθρωπος των εφημερίδων. Τα Βραβεία Πούλιτσερ, που απονέμονται ετησίως και θεωρούνται ως ύψιστη τιμή στην έντυπη δημοσιογραφία ήταν πρόνοια της διαθήκης του. Πηγή: http://el.wikipedia.org/wiki/Τζόζεφ_Πούλιτσερ

366 Άρθρο: “Πορτρέτα - Ο «πατριάρχης» της δημοσιογραφίας Τζόζεφ Πούλιτσερ” 9-4-2014, πηγή: <http://www.newsbeast.gr/>

6.8. ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ (Ν. 1178/1981)

Αστική Ευθύνη του Τύπου, ένας νόμος που εφαρμόζεται στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, και ιδίως στα έντυπα Μέσα. Πριν αναλύσουμε την διάταξη του μοναδικού άρθρου του νόμου αυτού, οφείλουμε να δώσουμε έναν ορισμό του τί είναι η “Αστική Ευθύνη”. Σύμφωνα με τον Αστικό Κώδικα,³⁶⁷ στο άρθρο 914 προβλέπεται ότι “Όποιος ζημιώσει άλλον παράνομα και υπαίτια έχει υποχρέωση να τον αποζημιώσει”.

Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 919 του Αστικού Κώδικα, “Όποιος με πρόθεση ζημιώσει άλλον κατά τρόπο αντίθετο προς τα χρηστά ήθη έχει υποχρέωση να τον αποζημιώσει” και με το άρθρο 920 του Αστικού Κώδικα ότι: “Όποιος, γνωρίζοντας ή υπαίτια αγνοώντας, υποστηρίζει ή διαδίδει αναληθείς ειδήσεις που εκθέτουν σε κίνδυνο την πίστη, το επάγγελμα ή το μέλλον άλλου, έχει την υποχρέωση να τον αποζημιώσει”.

Τέλος με το άρθρο 932 του Αστικού Κώδικα, “Σε περίπτωση αδικοπραξίας, ανεξάρτητα από την αποζημίωση για την περιουσιακή ζημία, το δικαστήριο μπορεί να επιδικάσει εύλογη κατά την κρίση του χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης. Αυτό ισχύει ιδίως για εκείνον που έπαθε προσβολή της υγείας, της τιμής ή της αγνείας του ή στερήθηκε την ελευθερία του [...]”.

Από το συνδυασμό των διατάξεων αυτών του Νόμου (Αστικός Κώδικας), προκύπτει ότι οποιοσδήποτε προκαλέσει ζημία – βλάβη (σωματική, υλική, επαγγελματική, ηθική κλπ) σε κάποιον άλλο, τότε είναι υποχρεωμένος να τον αποζημιώσει για την προκληθείσα αυτή βλάβη.

Ο νόμος 1178/1981 αποτελεί εξειδίκευση των άρθρων 914, 919, 920 και 932 του Αστικού Κώδικα αναφορικά με τον Τύπο.

Το μοναδικό άρθρο του Νόμου αυτού στην πρώτη του παράγραφο ορίζει ότι: “ Ο ιδιοκτήτης παντός εντύπου υποχρεούται εις πλήρη αποζημίωσιν δια την παράνομον περιουσιακήν ζημίαν ως και εις χρηματικήν ικανοποίησιν δια την ηθικήν βλάβην, αι οποίαι υπαιτίως επροξενήθησαν δια δημοσιεύματος[...]”.

Από το παραπάνω απόσπασμα του Νόμου προκύπτει ότι πρόκειται για έναν νόμο που αφορά στην αστική “καταδίκη” των Μέσων εκείνων που προκαλούν, μέσω δημοσιεύματος τους, βλάβη σε κάποιον. Συνεπώς μέσω του άρθρου αυτού καθιερώνεται η (αστική) αποζημίωση για οποιονδήποτε έχει ζημιωθεί από δημοσίευση εντύπου. Είναι δηλαδή το αστικό “ποινολόγιο” για την παραβίαση των παραπάνω, λεπτομερώς εκτεθέντων, κανόνων δεοντολογίας.

Η ανάγκη της καθιέρωσης της έννοιας της αστικής ευθύνης του Τύπου πηγάζει από το αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι αφ' ενός υφίσταται υποχρέωση ικανοποίησης του ζημιωθέντος προσώπου, αλλά και από το γεγονός ότι οι απλές διοικητικές κυρώσεις που μπορεί να προβλέπονται από Κώδικες Δεοντολογίας και Κανονισμούς Λειτουργίας του Τύπου, πολλές φορές δεν επαρκούν ώστε να αποτρέψουν την παραβατική συμπεριφορά, αλλά απαιτείται και η “απειλή” της καταδίκης σε χρηματική ικανοποίηση (μιας και όπως ήδη αναφέραμε το κέρδος είναι συχνά το πρωταρχικό μέλημα πολλών, οπότε τέτοιες ποινές λειτουργούν πιο αποτρεπτικά από άλλες κυρώσεις).

---

367 Το πλήρες κείμενο του Αστικού Κώδικα μπορεί να βρεθεί στην ιστοσελίδα: <http://www.ministryofjustice.gr/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΕΠΟΠΤΕΥΟΝΤΕΣ ΦΟΡΕΙΣ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε.

Σύμφωνα με το άρθρο 12 § 1 του Συντάγματος,³⁶⁸ “Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνιστούν ενώσεις και μη κερδοσκοπικά σωματεία, τηρώντας τους νόμους, που ποτέ όμως δεν μπορούν να εξαρτήσουν την άσκηση του δικαιώματος αυτού από προηγούμενη άδεια”.³⁶⁹

Εκμεταλλευόμενος αυτή την ουσιώδη και σημαντικότερη ελευθερία, ο κόσμος των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης έχει προβεί στην ίδρυση και λειτουργία οργανώσεων και φορέων εκπροσώπησης και εποπτείας αυτών.

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει και στο κεφάλαιο 8.2 της εργασίας αυτής, με τον νόμο 2863/2000 δημιουργήθηκε το “Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης”, μια Ανεξάρτητη Αρχή³⁷⁰, τα μέλη της οποίας απολαμβάνουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας και κατά την άσκηση των καθηκόντων τους δεν υπόκεινται σε διοικητικό έλεγχο.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 § 1 του παραπάνω Νόμου, “Το Ε.Σ.Ρ. ασκεί τον προβλεπόμενο στο Σύνταγμα άμεσο έλεγχο του Κράτους στον τομέα της παροχής ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών κάθε είδους, με την έκδοση εκτελεστών ατομικών διοικητικών πράξεων”.

Από το κείμενο αυτό του Νόμου, όπως αναφέρεται παραπάνω, προκύπτει ότι αν και το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης δεν είναι μια οικειοθελής ένωση προσώπων, όπως αυτή προβλέπεται στο ανωτέρω άρθρο του Συντάγματος (άρθρο 12 § 1), παρ' όλα αυτά, μέσω του σκοπού του, η κοινότητα των Δημοσιογράφων και εν γένει ο κόσμος των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης επωφελούνται λόγω της θεσμικής λειτουργίας του ΕΣΡ, που δεν είναι άλλος από την “τήρηση της τάξης” των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.

Μια από τις σημαντικότερες ενώσεις προσώπων (νομικό πρόσωπο)³⁷¹ είναι η Ένωση Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων Αθηνών. Όπως ήδη αναλύσαμε και στο κεφάλαιο 8.4 της εργασίας αυτής, η Ε.Σ.Η.Ε.Α αποτελεί μια από τις σημαντικότερες ενώσεις επαγγελματιών στην χώρα μας και μια από τις παλαιότερες καθώς η ίδρυσή της, με την τότε επωνυμία της (“Ένωσις Συντακτών”) έλαβε χώρα στις 14-12-1914 και το 1947 μετονομάστηκε στην γνωστή μας σήμερα Ένωση Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων Αθηνών (Ε.Σ.Η.Ε.Α.).³⁷²

Σύμφωνα με το από 1979 Καταστατικό της Ένωσης αυτής, ως κύριοι σκοποί της λειτουργίας της είναι: “Α).- Η αποφασιστική και με όλα τα νόμιμα αγωνιστικά μέσα, προάσπιση της ελευθεροτυπίας από κάθε επιβουλή, απ όπου και αν προέρχεται, με σκοπό να διασφαλισθεί η πλήρης ενημέρωση των πολιτών με τον Τύπο, το Ραδιόφωνο, την Τηλεόραση, με τη δημοσίευση και αναμετάδοση όλων των ειδήσεων, με τον παραμερισμό κάθε σκοπιμότητας και ιδιοτέλειας. Β).- Η προστασία, η προαγωγή και η διασφάλιση των ηθικών, οικονομικών, επαγγελματικών και ασφαλιστικών συμφερόντων των μελών της. Γ).- Ο

368 Το πλήρες κείμενο του Συντάγματος μπορεί να βρεθεί στην ακόλουθη ιστοσελίδα: <http://www.hellenicparliament.gr/>

369 Το δικαίωμα αυτό κατοχυρώνεται και με το άρθρο 20 § 1 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που ορίζει ότι: “Καθένας έχει το δικαίωμα στην ελευθερία της ειρηνικής συνάθροισης και του συνεταιρίζεσθαι”. Το πλήρες Κείμενο της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου μπορεί να βρεθεί στην ακόλουθη ιστοσελίδα: <http://www.ohchr.org/>

370 Η καθιέρωση και θεσμοθέτηση των Ανεξαρτήτων Αρχών πηγάζει από την διάταξη του άρθρου 101Α του Συντάγματος της Ελλάδος.

371 Το νομικό πρόσωπο ορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 61 του Αστικού Κώδικα: “Ένωση προσώπων για την επιδίωξη ορισμένου σκοπού, καθώς επίσης σύνολο περιουσίας που έχει ταχθεί στην εξυπηρέτηση ορισμένου σκοπού, μπορούν να αποκτήσουν προσωπικότητα (νομικό πρόσωπο), αν τηρηθούν οι όροι που αναγράφει ο νόμος”.

372 Πηγή: <http://www.esiea.gr/>

έλεγχος των απολύσεων και η παρακολούθηση των προσλήψεων για την εφαρμογή των συλλογικών συμβάσεων, ιδιωτικών συμφωνιών και διατάξεων των νόμων. Δ).- Η σταθερή μέριμνα για τη βελτίωση και εξύψωση του μορφωτικού και επαγγελματικού επιπέδου των μελών της και Ε).- Η καλλιέργεια πνεύματος συναδελφικής αλληλεγγύης”.³⁷³

Εικόνα 20

Λογότυπο της Ε.Σ.Η.Ε.Α. Πηγή και δικαιώματα εικόνας: <http://www.esiea.gr/>

Από τους βασικούς αυτούς σκοπούς του Καταστατικού της Ε.Σ.Η.Ε.Α., διαφαίνεται ξεκάθαρα ότι το νομικό αυτό πρόσωπο ιδρύθηκε με σκοπό την εν γένει προαγωγή του δημοσιογραφικού λειτουργήματος, των δικαιωμάτων που υπηρετεί και την διασφάλισή του από του κινδύνους που το απειλούν, που όπως ήδη αναφέραμε και θα αναλύσουμε και παρακάτω (Ίδετε κεφάλαιο 10 της εργασίας), όχι μόνο είναι πολλοί αλλά συνεχώς αυξάνουν σε αριθμό.

Άλλοι εξίσου σημαντικοί φορείς – ενώσεις με αντικείμενο τον Τύπο, τη δημοσιογραφία και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης γενικώς, σε εθνικό επίπεδο³⁷⁴ είναι Η Πανελλήνια Ομοσπονδία Ενώσεων Συντακτών (Π.Ο.Ε.Σ.Υ.), η Ένωση Συντακτών Περιοδικού και Ηλεκτρονικού Τύπου (Ε.Σ.Π.Η.Τ.), η Διεύθυνση Εποπτείας Εντύπων και Επαγγελματικών Οργανώσεων, η Ένωση Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Μακεδονίας – Θράκης (Ε.Σ.Η.Ε.Μ.-Θ.), η Ένωση Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Πελοποννήσου – Ηπείρου και Νήσων (Ε.Σ.Η.Ε.Π.Ν.) και η Ένωση Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας και Ευβοίας. Οι έξη τελευταίες ενώσεις, όπως απαριθμούνται παραπάνω, μαζί με την Ε.Σ.Η.Ε.Α., αποτελούν τοπικές ενώσεις οι οποίες από κοινού είναι ιδρυτικά μέλη της αντίστοιχης ένωσης εθνικής εμβέλειας (Π.Ο.Ε.Σ.Υ.). Από το άρθρο 2 του καταστατικού³⁷⁵ της Π.Ο.Ε.Σ.Υ., που κατ' αντιγραφή αναφέρει ότι “1. Η διασφάλιση της θεμελιώδους αρχής, ότι η πληροφορία είναι κοινωνικό αγαθό και όχι εμπόρευμα ή μέσο προπαγάνδας. 2. Η προάσπιση του δικαιώματος των πολιτών να πληροφορούνται και να πληροφορούν για τα πάντα, σε συνθήκες ελευθερίας, δημοκρατίας, ειρήνης και κοινωνικής δικαιοσύνης. 3. Η υπεράσπιση και διασφάλιση της ελευθερίας της έκφρασης, όταν απειλείται ή περιορίζεται

373 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση με αριθμό 376,

374 Σε διεθνές επίπεδο, ξεχωρίζουν η Διεθνής Ομοσπονδία Δημοσιογράφων και η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Δημοσιογράφων.

375 Το πλήρες κείμενο του Καταστατικού της Π.Ο.Ε.Σ.Υ., μπορεί να βρεθεί στην ακόλουθη ιστοσελίδα: <http://www.poesy.gr/>

από θεσμικά ή εξωθεσμικά κέντρα εξουσίας καθώς και από το συγκεντρωτικό έλεγχο των Μ.Μ.Ε. 4. Η θεσμική κατοχύρωση της ανεξαρτησίας του δημοσιογράφου και της εκτέλεσης του έργου του, με την αυστηρή τήρηση των κανόνων δεοντολογίας και το σεβασμό των συνταγματικών δικαιωμάτων των πολιτών. 5. Ο συντονισμός της δράσης των Ενώσεων Συντακτών – μελών της Ομοσπονδίας, για την προάσπιση των επαγγελματικών, οικονομικών, ασφαλιστικών, κοινωνικών, πνευματικών και ηθικών συμφερόντων των μελών τους και των επαγγελματιών δημοσιογράφων όλης της χώρας, μέσα σε πνεύμα αλληλεγγύης και συναδέλφωσης. 6. Η αλληλεγγύη και συνεργασία με άλλες συνδικαλιστικές οργανώσεις εργαζομένων στον Τύπο και τα Μ.Μ.Ε. και γενικότερα των εργαζομένων, καθώς και με τις αντίστοιχες οργανώσεις του εξωτερικού. 7. Η συμβολή των Ενώσεων Συντακτών – μελών της Ομοσπονδίας και όλων των επαγγελματιών δημοσιογράφων στη μελέτη και προβολή των θεμάτων που αφορούν τον Τύπο, τον πολιτισμό, την ανάπτυξη και διασφάλιση της ιστορικής και πνευματικής κληρονομιάς και του φυσικού περιβάλλοντος. Και 8. Η συμμετοχή της Ομοσπονδίας σε συναφή με τους σκοπούς της προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή άλλων διεθνών ή εθνικών οργανισμών και η σύναψη συμβάσεων με τους οικείους φορείς υλοποίησής τους”.³⁷⁶

Σύμφωνα με τα παραπάνω, γίνεται σαφές ότι κυρίαρχο μέλημα της Ένωσης – Ομοσπονδίας αυτής είναι η προστασία της πληροφορίας που αποτελεί κοινωνικό αγαθό, και συνεπώς δεν πρέπει να γίνεται αντικείμενο εμπορίου, ότι το αναγνωρίζεται το δικαίωμα στην πληροφορία ανήκει σε όλους ανεξαιρέτως, ότι η το δικαίωμα της έκφρασης είναι απαραβίαστο και ότι οι λειτουργοί των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.

---

376 Πηγή: <http://www.poesy.gr>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΟΙ «ΕΧΘΡΟΙ» ΤΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε.

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, ακολουθούν όπως παρουσιάστηκε στην εργασία αυτή την εξέλιξη των κοινωνιών μας, ιδίως στο τεχνολογικό κομμάτι. Αναμφίβολα οι εξελίξεις αυτές είναι ζωτικής σημασίας καθώς η μη συμπίεση με τις εξελίξεις μπορεί να έχει σαν αποτέλεσμα ακόμα και τον σταδιακό αφανισμό (τρανό παράδειγμα των συνεπειών της μη συμπίεσης με τις τεχνολογικές εξελίξεις αποτελεί η εταιρεία Kodak, η οποία προσφάτως, το έτος 2012, διέκοψε την λειτουργία της μετά από 131 χρόνια παρουσίας στον χώρο της φωτογραφίας λόγω αδυναμίας της να ακολουθήσει τις τεχνολογικές εξελίξεις και ειδικότερα λόγω του ότι δεν μπόρεσε να αντεπεξέλθει στις τεχνολογικές εξελίξεις που απαιτούσαν την υιοθέτηση της ψηφιακής τεχνολογίας).

Δυστυχώς όμως, οι εξελίξεις συχνά ελλοχεύουν και κινδύνους που με τη σειρά τους θέτουν σε κίνδυνο τα Μέσα αυτά, πλήττοντας συχνά την αξιοπιστία τους, την “δημοτικότητα” τους, ακόμα και την “επιβίωσή” τους.

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται τα βασικότερα προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, προβλήματα που στην ουσία αφορούν αντιδεοντολογικές πρακτικές από μερίδα των Μέσων, όπως επίσης γίνεται και μια προσπάθεια ανάδειξης λύσεων που θα διασφαλίσουν το μέλλον τους.

Εικόνα 21

“Τα Μ.Μ.Ε. απειλούνται με κατάρρευση”. Πηγή και δικαιώματα εικόνας: <http://www.star.gr/>

8.1. ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Με τον όρο “παραπληροφόρηση” εννοούμε “την κακή πληροφόρηση από τα Μ.Μ.Ε., που χαρακτηρίζεται από τη σκόπιμη μετάδοση ανακριβών ή ψευδών ειδήσεων ή την απόκρυψη άλλων με στόχο την παραπλάνηση του αποδέκτη”.³⁷⁷

Η παραπληροφόρηση είναι κάτι για το οποίο τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

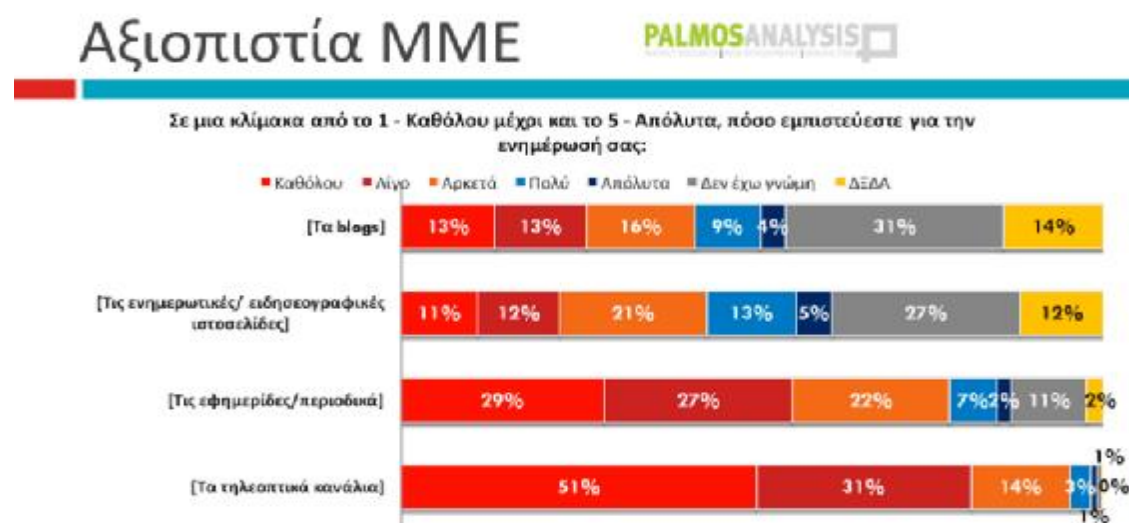
---

377 Άρθρο: Αθανασία Χατζοπούλου, “Παραπληροφόρηση”, 25-7-2013, πηγή: <http://www.e-philologika.edu.gr/>

κατηγορούνται από το ευρύ κοινό, σε σημείο να διακυβεύεται η αξιοπιστία του συνόλου αυτών, καθώς η κριτική αυτή γίνεται όλο και εντονότερη με την πάροδο των ετών.

Η κρίση αυτή που βιώνουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αποτυπώνεται ξεκάθαρα στην ακόλουθη δημοσκόπηση η οποία μας δίνει μια σαφή εικόνα της άποψης που έχουν οι πολίτες αναφορικά με την αξιοπιστία των Μέσων αυτών.

Στην δημοσκόπηση³⁷⁸ αυτή και συγκεκριμένα στον Πίνακα 3 που ακολουθεί, το “21% δηλώνει πως εμπιστεύεται «αρκετά» για την ενημέρωσή του τις ειδησεογραφικές ιστοσελίδες, το 13% «πολύ» και το 5% «απόλυτα». Για τα blogs το 16% απαντάει ότι τα εμπιστεύεται «αρκετά» και το 9% «πολύ» και το 4% «απόλυτα», ενώ αρνητικές απαντήσεις σχετικά με την αξιοπιστία τους δίνει το 26% (13% καθόλου, 13% λίγο)”.³⁷⁹

Πίνακας 4

“Η αξιοπιστία των Μ.Μ.Ε.”

Πηγή και δικαιώματα: <http://www.tvxs.gr/>

Επιπλέον, στο ερώτημα “πόσο εμπιστεύεστε για την ενημέρωσή σας τα παρακάτω μέσα», οι συμμετέχοντες στη δημοσκόπηση αυτή, απάντησαν ότι τις Ενημερωτικές – ειδησεογραφικές ιστοσελίδες με άριστα το 5 τις εμπιστεύονται με βαθμό 2,8, τα Blogs 2,6, τις Εφημερίδες / περιοδικά 2,2 και τα τηλεοπτικά κανάλια μόλις 1,7. Ωστόσο ενδεικτικό του κλίματος είναι πως κανένα μέσο δεν υπερβαίνει σε βαθμό εμπιστοσύνης το 3 (με άριστα το 5)³⁸⁰. Τα ευρήματα αυτά που αποτυπώνονται και στο ακόλουθο Πίνακα 4³⁸¹ σίγουρα πρέπει να θορυβήσουν τους παράγοντες αλλά και τους απλούς λειτουργούς των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, καθώς στην ουσία κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου από πλευράς των

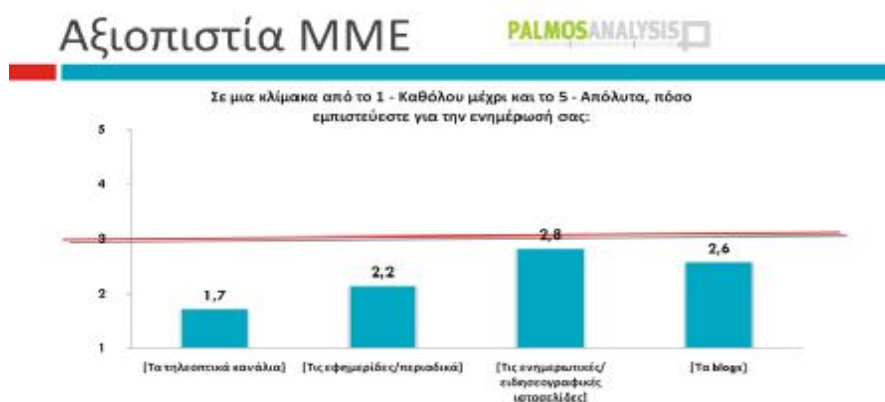
378 Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από την εταιρεία PالمosAnalysis, πανελλαδικά από τις 13 έως τις 19 Δεκεμβρίου για λογαριασμό του Tvxs.gr με τη συμμετοχή 1.012 ψηφοφόρων, με τηλεφωνικές συνεντεύξεις και με αναλογική κατανομή στους νομούς της χώρας. Πηγή: <http://www.tvxs.gr/news/internet-mme/dimoskopisi-tvxs-kamia-empistosyni-sta-tileoptika-kanalia>

379 Άρθρο: “Δημοσκόπηση: Ενημερωτικά site και blogs εμπιστεύονται οι πολίτες” 12-12-2013, πηγή: <http://www.tvxs.gr/>

380 Ίδτε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 379.

381 Ίδτε Παραπάνω υποσημείωση υπ' αρ. 380.

πολιτών για το πως αντιλαμβάνονται την λειτουργία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.

Πίνακας 5

“Η αξιοπιστία των Μ.Μ.Ε.”

Πηγή και δικαιώματα: <http://www.tvxs.gr/>

Αποτελεί φαινόμενο των καιρών, οι παραδοσιακές αξίες να τίθενται υπό αμφισβήτηση και κρίση, και δυστυχώς τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης δεν αποτελούν εξαίρεση. Σίγουρα, μεγάλο μερίδιο ευθύνης φέρουν τα ίδια τα Μέσα αυτά που εκμεταλλεζόμενα την δύναμή τους με σκοπό το κέρδος, έχουν αλλοτριωθεί και πλέον δεν εξυπηρετούν την αντικειμενική ενημέρωση του κοινού αλλά αποτελούν μέσα επίτευξης προσωπικών στόχων και φιλοδοξιών εκείνων που τα ελέγχουν.

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης σήμερα, από Μέσα πολυφωνίας που σίγουρα είναι, έχουν καταστεί μέσα ελεγχόμενης πληροφόρησης με σκοπό την στήριξη ιδιωτικών συμφερόντων ή ακόμα και κρατικής προπαγάνδας καθώς τα συμφέροντα των ιδιοκτητών των Μέσων αυτών συνδέονται άμεσα με την κρατική εξουσία, από την οποία αντλούν κεφάλαια για άλλες προσοδοφόρες επιχειρήσεις των ιδιοκτητών τους (π.χ. δημόσια έργα).

Τέτοιας μορφής παραπληροφόρηση στην ουσία επιτυγχάνεται με το να μην δημοσιοποιούνται συγκεκριμένες ειδήσεις, ή ακόμα και με το να παρουσιάζονται αρνητικά γεγονότα με θετική χροιά. Επίσης συχνά διαπιστώνεται μια έντονη προσπάθεια από πλευράς μερίδας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης να πείσουν τον ακροατή ότι κάτι φαινομενικά αρνητικό γίνεται με γνώμονα το κοινό καλό. Παράδειγμα αυτού του φαινομένου αποτελεί η πρόσφατη δήλωση του γνωστού δημοσιογράφου Ιωάννη Πρετεντέρη, αναφορικά με τη στάση που τήρησε το έτος 2010 ως προς την “βιωσιμότητα” του ελληνικού χρέους, ο οποίος δήλωσε ότι “Όλοι ξέραμε από την πρώτη στιγμή ότι δεν είναι βιώσιμο, αλλά μας έλεγαν μην το πείτε τώρα, δεν είναι σωστό. Το αποτέλεσμα είναι ότι μέχρι το 2010 έλεγαν όλοι ότι το χρέος είναι βιώσιμο και εμείς δεν τους απαντούσαμε “όχι, δεν είναι!””.³⁸² Το εν λόγω παράδειγμα, καταδεικνύει το μέγεθος του φαινομένου αυτού, καθώς ακόμα και καταξιωμένοι δημοσιογράφοι “ελέγχονται” και κατευθύνονται στο πως θα παρουσιάσουν μια είδηση – θέμα, προκειμένου να εξυπηρετούν τα συμφέροντα των εργοδοτών τους.

382 Άρθρο: “Πρετεντέρης. Παραπληροφόρηση με άνωθεν εντολές”, 28-1-2013, πηγή: <http://info-war.gr/>

Εξίσου μεγάλο μερίδιο ευθύνης για το φαινόμενο της παραπληροφόρησης έχουν και τα πιο σύγχρονα Μέσα, και ιδίως το διαδίκτυο³⁸³, στο οποίο αναρτώνται καθημερινώς, άπειρες ειδήσεις και πληροφορίες, οι οποίες δεν ελέγχονται από κανένα και εννοείται δεν αποτελούν στην ουσία προϊόν δημοσιογραφικής έρευνας, αλλά απλή αναπαραγωγή και αντιγραφή θεμάτων από άλλους ιστότοπους ή περιλαμβάνουν προσωπικές εκτιμήσεις και γνώμες χωρίς να παρατίθεται στην ουσία η οποιαδήποτε είδηση ή όταν παρατίθεται κάποια είδηση η αλήθεια και ακρίβεια της οποίας είναι αμφίβολη.

Το πρόβλημα διογκώνεται ακόμα περισσότερο λόγω και του διαδικτύου όπου μεγάλο ζήτημα έχει ανακύψει, ιδίως για το αν τα ιστολόγια – blogs εμπίπτουν στις Νομοθετικές ρυθμίσεις που αφορούν στον Τύπο. Σίγουρα τα ιστολόγια ενδύονται το μανδύα του ενημερωτικού ιστότοπου και αυτοπροβάλλονται ως Μέσα Ενημέρωσης. Το θέμα αυτό απασχόλησε προσφάτως και τα Ελληνικά Δικαστήρια. Μέχρι πρότινος, τα εθνικά Δικαστήρια δέχονταν ότι οι διατάξεις των Νόμων Περί Τύπου εφαρμόζονται αναλογικά και στα ιστολόγια.³⁸⁴ Πιο πρόσφατη όμως νομολογία³⁸⁵ έκρινε ότι ο “το περί Τύπου θεσμικό πλαίσιο δεν βρίσκει πεδίο αναλογικής εφαρμογής στα μη ειδησεογραφικά ιστολόγια, επειδή υπάρχουν ουσιώδεις διαφορές ανάμεσα σε αυτά και στα μέσα ενημέρωσης που διέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία³⁸⁶”, δεχόμενο ότι “ο βασικός στόχος των μη ειδησεογραφικών blogs είναι η επικοινωνία (μέσο επικοινωνίας) και όχι η διάδοση πληροφοριών (μέσο ενημέρωσης).”³⁸⁷

Η απόφαση αυτή του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Πειραιά (No 4980/2009), σίγουρα κάνει ορθό διαχωρισμό της έννοιας του ειδησεογραφικού ιστότοπου από το απλό ιστολόγιο, διαχωρισμός ο οποίος όμως πρέπει να γίνεται και στην πράξη από τους ίδιους τους διαχειριστές των ιστολογίων αυτών, ώστε ο επισκέπτης τους, όταν διαβάζει μία είδηση αναρτημένη στα ιστολόγια αυτά να γνωρίζει την πηγή - συντάκτη αυτής ώστε να μπορεί να πληροφορηθεί πληρέστερα. Ο διαχωρισμός αυτός, δυστυχώς δεν γίνεται στην πράξη, με αποτέλεσμα και τα ιστολόγια να έχουν συμβάλει στην διόγκωση της παραπληροφόρησης και τη σταδιακή απαξίωση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.

Η παραπληροφόρηση σίγουρα έχει επιφέρει πλήγμα στην αξιοπιστία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, κάτι το οποίο φαίνεται και από σχετική έρευνα που διενεργήθηκε στο χρονικό διάστημα από 15-11-2012 έως 3-12-2012 τα ευρήματα της οποίας αποτυπώνονται στον παρακάτω Πίνακα 5,³⁸⁸ και δείχνουν το κατά πόσο το κοινό θεωρεί τις ειδήσεις όπως του παρουσιάζονται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

---

383 Ίδτε κεφάλαια 2.4. και 2.5. της εργασία αυτής.

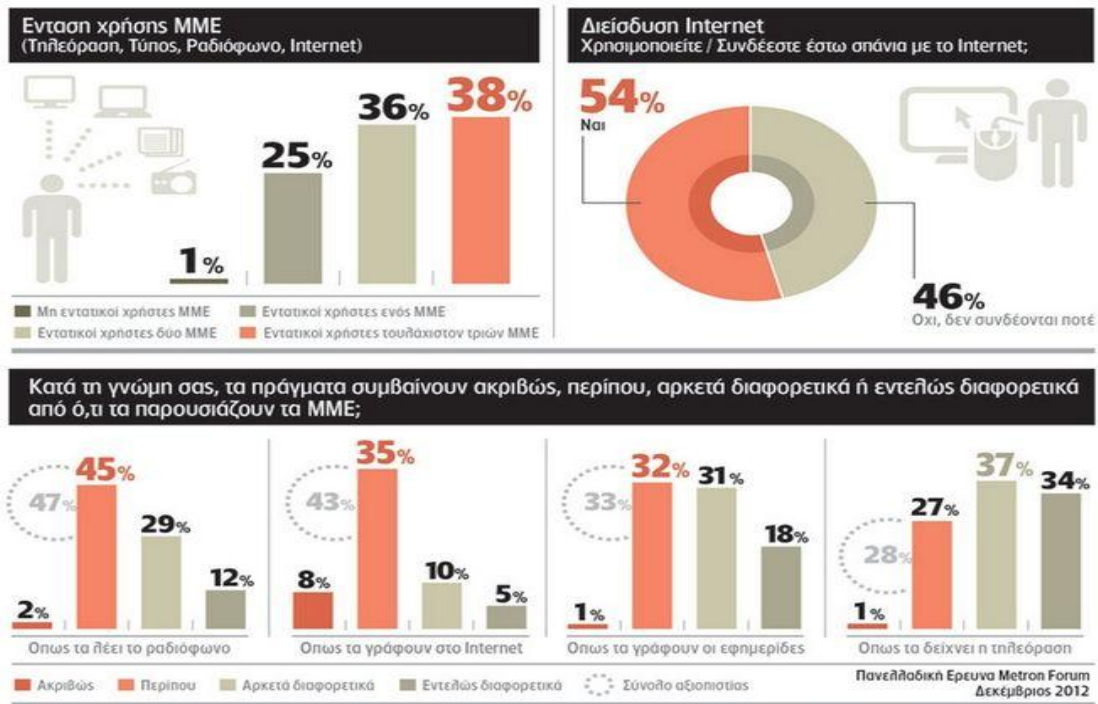
384 Ενδεικτικώς Ίδτε αποφάσεις 27/2009 Πολυμελούς Πρωτοδικείου Πειραιά και 44/2008 Μονομελούς Πρωτοδικείου Ροδόπης.

385 Ίδτε υπ. αρ. 4980/2009 Απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Πειραιά, πλήρες κείμενο απόφασης στην ακόλουθη ιστοσελίδα: <http://elawyer.blogspot.gr/>

386 Άρθρο: Βασίλης Σωτηρόπουλος, “Πολυμελές Πρωτοδικείο Πειραιά: ο νόμος περί Τύπου δεν εφαρμόζεται στα blogs”, 9-2-2010, πηγή: <http://elawyer.blogspot.gr/>

387 Ίδτε παραπάνω, Υποσημείωση υπ' αρ. 387.

388 Πίνακας 5: Στην συγκεκριμένη έρευνα που διενήργησε η εταιρεία Metron Analysis - Forum τον Δεκέμβριο του 2012, την τηλεόρασή του δήλωσε ότι χρησιμοποιεί το 85% των ερωτηθέντων και μόλις το 28% την θεωρεί αξιόπιστη πηγή ενημέρωσης. Το 39% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι χρησιμοποιεί το ραδιόφωνο και από αυτούς μόλις το 47% το χαρακτηρίζει ως αξιόπιστο. Εφημερίδες δήλωσε ότι διαβάζει το 7% των ερωτηθέντων και εξ αυτών το 33% δήλωσε ότι τις εμπιστεύεται. Τέλος χρήση διαδικτύου δήλωσε ότι κάνει το 38% εκ των οποίων το 43% το εμπιστεύεται το μέσο αυτό. Πηγή: <http://news247.gr/>

Πίνακας 6

Αξιοπιστία των Μ.Μ.Ε. Πηγή και δικαιώματα: <http://news247.gr/>

Η παραπληροφόρηση δυστυχώς είναι πλέον καθημερινότητα, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι αποτελεί μια έννοια σχεδόν συνυφασμένη με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, είναι κάτι σαν “μικρόβιο” που μολύνει τα Μέσα αυτά και σιγά σιγά τα παραμορφώνει για να εξυπηρετούν σκοπούς αλλότριους από αυτούς τους οποίους οφείλουν να υπηρετούν.

8.2. ΤΟ «ΚΕΡΔΟΣ»

Καλώς ή κακώς τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης σήμερα είναι εταιρείες – επιχειρήσεις που ως κύριο σκοπό τους (όπως και όλες οι μορφές εταιρειών) έχουν το κέρδος. Για να αποκομίσουν το περιουσιακό όφελος το οποίο αναζητούν “πωλούν” το “προϊόν” τους, που δεν είναι άλλο από τον τηλεοπτικό χρόνο σε συμφέροντα (διαφημίσεις κλπ). Δέκτης όλων αυτών είναι το κοινό, το οποίο μέσα από τον βομβαρδισμό πληροφοριών που δέχεται, καθοδηγείται στη διαμόρφωση συγκεκριμένων απόψεων, επιθυμιών και συμπεριφορών.

Η σχέση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης με το κέρδος αλλά και το λεγόμενο “μαύρο χρήμα” αποκαλύπτεται στενή.

Προσφάτως, ο επικεφαλής της Αρχής για το Ξέπλυμα Μαύρου Χρήματος, Παναγιώτης Νικολούδης, δήλωσε ότι “έχουμε ένα νέο μοντέλο εγκληματία. Δεν είναι άνθρωποι του περιθωρίου, αντιθέτως έχουν καλές σπουδές και ειδικά το ξέπλυμα μαύρου χρήματος το έχουν σπουδάσει και μάλιστα καλά. Δεν συναντήσαμε όπλα και караμπίνες. Τα όπλα τους ήταν ότι ο καθένας από αυτούς είτε είχε ΜΜΕ (π.χ. εφημερίδα ή κανάλι) είτε, αν

δεν είχε, φρόντιζε να μισθώσει ένα”³⁸⁹.

Σίγουρα η πρακτική αυτή του ελέγχου των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης δεν είναι σημερινό φαινόμενο, καθώς ήδη από “το 1992 που δέσποζαν οι αναφορές στα «μυστικά κονδύλια» του υπουργείου Εξωτερικών, μέσω των οποίων σιτίζονταν δημοσιογράφοι (όπως ελέγετο)”³⁹⁰.

Το φαινόμενο αυτό βέβαια είναι παγκόσμιο. Όπως ήδη αναφέραμε και παραπάνω³⁹¹, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στην ουσία διοικούνται – ελέγχονται από πολυεθνικές (που σε αριθμό δεν ξεπερνούν τις λίγες δεκάδες) και συχνά “εξαγοράζονται” ώστε να προβάλλουν συγκεκριμένα θέματα με συγκεκριμένη οπτική και τρόπο με σκοπό την παραπληροφόρηση και χειραγώγηση της κοινής γνώμης. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα όπου κατά τον πόλεμο στο Ιράκ³⁹², “η διοίκηση του αμερικανικού στρατού στο Ιράκ είχε προσλάβει την ιδιωτική εταιρεία «Lincoln Group» προκειμένου να πληρώνει διάφορες ιρακινές εφημερίδες για να δημοσιεύουν έτοιμα άρθρα που παρουσιάζονταν ως ρεπορτάζ και τα οποία εξήραν τη δράση των κατοχικών και ιρακινών δυνάμεων. Τα άρθρα πληρώνονταν από 50 δολάρια το καθένα...”³⁹³.

Συναφές είναι και το παράδειγμα του έτους 1999, “ενώ η Γιουγκοσλαβία βομβαρδιζόταν, αποκαλύφθηκε η μυστική έκθεση του NATO που έθεσε ως βασική του προτεραιότητα «να εντοπιστούν εκείνοι οι δημοσιογράφοι κάθε χώρας που είναι ικανοί και να προσκληθούν σε συνάντηση, όπου θα εκθέσουν τις ιδέες τους πάνω σε τρόπους βελτίωσης του μηνύματος του NATO προς την κοινή γνώμη κάθε χώρας”³⁹⁴.

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται πέραν οποιασδήποτε αμφιβολίας ότι στον βωμό του κέρδους, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, θυσιάζουν τα πάντα, συμπεριλαμβανομένης της αξιοπιστίας τους, της διαφανούς λειτουργίας τους και κάθε έννοιας δεοντολογίας ικανοποιώντας κατ’ αυτόν τον τρόπο τις επιταγές των “χρηματοδοτών” τους, κάτι το οποίο “ομολόγησε” και ο διευθυντής του γαλλικού τηλεοπτικού καναλιού TF1, Πατρίκ Λε Λε, λέγοντας χαρακτηριστικά ότι “η δουλειά του καναλιού μας είναι να βοηθάμε τους διαφημιστές να πουλήσουν το προϊόν του. Πουλάμε στην Coca Cola διαθέσιμο τηλεοπτικό χρόνο στον ανθρώπινο εγκέφαλο”³⁹⁵.

Στα παραπάνω, εύλογη είναι η ερώτηση του αναγνώστη, ο οποίος θα αναρωτηθεί “γιατί δεν αντιδρούν οι ίδιοι οι δημοσιογράφοι;”. Στο ερώτημα αυτό, δυστυχώς η απάντηση είναι και πάλι άρρηκτα συνδεδεμένη με την έννοια του χρήματος (όχι όμως απαραίτητα αυτή του χρηματισμού αλλά της ανάγκης για την επιβίωση).

Σε μια κοινωνία που μαστίζεται από οξεία οικονομική ύφεση και ανεργία, εύκολα γίνεται αντιληπτό ότι ο μέσος δημοσιογράφος φοβάται να ορθώσει το ανάστημά του ενάντια στην χειραγώγηση φοβούμενος για τη θέση εργασίας του, που συντηρεί τον ίδιο και την οικογένειά του. “Η Ε.Σ.Η.Ε.Α. αριθμεί 10.000 περίπου επαγγελματίες δημοσιογράφους εκ

---

389 Άρθρο: “Καταπέλτης ο επικεφαλής της Αρχής για το ξέπλυμα μαύρου χρήματος Παναγιώτης Νικολούδης για το τρίγωνο Τραπεζιτών - ΜΜΕ- Πολιτικών”, 9-3-2014, πηγή: <http://www.inewsgr.com/>

390 Άρθρο: Νίκος Χατζηνικολάου, “Ο ρόλος των ΜΜΕ και των Δημοσιογράφων”, 14-3-2014, πηγή: <http://www.enikos.gr/>

391 Ίδτε Κεφάλαιο 1.3. της εργασίας αυτής.

392 Στρατιωτική επιχείρηση των Η.Π.Α. μαζί με συμμάχους της, η οποία άρχισε στις 20 Μαρτίου 2003 για την ανατροπή του Καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεΐν.

393 Ίδτε παραπάνω, Υποσημείωση υπ’ αρ. 391.

394 Άρθρο: “Νίκος Μπογιόπουλος, “Μέσα Μαζικού Εξανδραποδισμού”, 9-11-2006, Ριζοσπάστης, πηγή: <http://www1.rizospastis.gr/>

395 Άρθρο: Μαργαρίτα Πουρνάρα, “Η αδράνεια στην ηθική των ΜΜΕ”, 29-3-2008, Le Monde Diplomatique – Καθημερινή, Πηγή: <http://www.monde-diplomatique.gr/>

των οποίων οι μισοί είναι άνεργοι”,³⁹⁶ όσοι δε εργάζονται, απειλούνται σχεδόν σε καθημερινή βάση με απόλυση ή μείωση μισθού, αν δεν συμμορφωθούν με τις “άνωθεν” επιταγές. Στην διαπίστωση αυτή έχει προβεί και ο Σερζ Χαλιμί,³⁹⁷ ο οποίος χαρακτηριστικά δήλωσε ότι η “νέα γενιά δημοσιογράφων γαλουχείται με την αντίληψη ότι το Μέσο στο οποίο εργάζονται δεν είναι φορέας δημοκρατίας και ελευθερίας για την κοινωνία αλλά μια μικρομεσαία επιχείρηση, όπου, όταν πέφτει η κυκλοφορία και η θεαματικότητα, μπορεί να γίνουν περικοπές προσωπικού”.³⁹⁸

Βρισκόμαστε ουσιαστικά σε ένα σημείο όπου οι δημοσιογράφοι είναι “όμηροι” των εργοδοτών τους, οι οποίοι με τη σειρά τους βρίσκονται σε κατάσταση “εξάρτησης” από τα οικονομικά συμφέροντα, κάτι το οποίο συνεπάγεται την φίμωση της δημοσιογραφίας, την καταστρατήγηση των κανόνων δεοντολογίας, τη θυσία της ελευθεροτυπίας και στην ουσία την άμεση διακινδύνευση της ενημέρωσης.

---

396 Ίδετε παραπάνω, Υποσημείωση υπ' αρ. 394.

397 Διευθυντής της γαλλικής εφημερίδας “Le Monde diplomatique”

398 Ίδετε παραπάνω Υποσημείωση υπ' αρ. 399.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Από όλα όσα αναλύθηκαν παραπάνω, συνοψίζοντας, μπορεί να υποστηριχθεί η άποψη ότι “τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης από τη στιγμή που κατόρθωσαν κατά τον 19ο και 20ο αιώνα να κερδίσουν ένα ευρύ αναγνωστικό κοινό, να εδραιώσουν τη λειτουργία τους στη δημόσια ζωή των χωρών της Δύσης και να γίνουν «μαζικά», αποτέλεσαν το σημείο συνάντησης της πολιτικής πληροφόρησης και της προώθησης οικονομικών αγαθών. Το φαινόμενο αυτό συνδέεται στενά με την άνοδο και την κυριαρχία της αστικής τάξης στο πεδίο της πολιτικής και της οικονομίας.

Έτσι, οι εφημερίδες και τα περιοδικά της εποχής γίνονται οι βασικοί δίαυλοι της πολιτικής επικοινωνίας των κομμάτων και του Κοινοβουλίου με τα αστικά (εγγραμματοσιμένα) στρώματα του πληθυσμού, δηλαδή παράγοντες διαμόρφωσης της πολιτικής ιδεολογίας των αναγνωστών τους. Από την άλλη πλευρά, επειδή η βιομηχανική παραγωγή και το εμπόριο βρίσκονται στα χέρια ισχυρών μελών της αστικής τάξης, ο τύπος (με όργανο τη διαφήμιση) μετατρέπεται βαθμιαία σε μοχλό προώθησης των βιομηχανικών προϊόντων, και στη συνέχεια εξελίσσεται σε παράγοντα διαμόρφωσης αυτού που σήμερα αποκαλούμε «καταναλωτική νοοτροπία».

Αργότερα (κατά τον 20ο αιώνα) το ραδιόφωνο και η τηλεόραση, μέσα μεγάλου πληροφοριακού βεληνεκούς, προκαλούν πραγματική επανάσταση στη μαζική επικοινωνία, καθώς “εκλαϊκεύουν” την ενημέρωση και προσφέρουν ζωντανή και ελκυστική πρόσβαση στην επικαιρότητα για εκατομμύρια ακροατών και θεατών. Στις μέρες μας η κατάσταση ουσιαστικά δεν έχει αλλάξει, μόνο που το ιδιοκτησιακό καθεστώς των ΜΜΕ τείνει να γίνει ολιγοπωλιακό, γεγονός που εξασφαλίζει σ’ αυτά ανυπολόγιστη πληροφοριακή και πολιτική δύναμη κι ένα σχεδόν θεσμικό ρόλο (“τέταρτη εξουσία”) μέσα στις σύγχρονες δημοκρατίες.

Παράλληλα, εντάθηκε η εμπορευματική τους λειτουργία, με την καταγιστική επέκταση της διαφήμισης και την καθιέρωση οικονομικών στηλών και εκπομπών, πράγμα που είχε ως αποτέλεσμα να αντιμετωπίζουν το κοινό τους ταυτόχρονα ως πολίτες και καταναλωτές.”³⁹⁹

Σίγουρα τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στην μακρά τους ιστορία έχουν πετύχει να καταξιωθούν στις κοινωνίες ως κυρίαρχος τρόπος ενημέρωσης και επικοινωνίας των ανθρώπων. Η τεχνολογική εξέλιξη σίγουρα συνέδραμε θετικά στην εδραίωση τους και στην ευκολία πρόσβασης των ανθρώπων σε αυτά. Αποτελεί ομολογουμένως σημαντική εξέλιξη το γεγονός ότι σήμερα, κάθε σπίτι, κάθε άτομο έχει άμεση και ακώλυτη πρόσβαση σε ποικιλία μέσων για την ενημέρωσή του, πρόσβαση η οποία πλέον είναι εφικτή από σχεδόν όλα τα μήκη και πλάτη της υφελίου. Το ραδιόφωνο, η τηλεόραση, ακόμα και ο τύπος, μέσω του διαδικτύου είναι “online” και στη διάθεση του καθενός.

Κατ’ αυτόν τον τρόπο επετεύχθη η αναγωγή των Μέσων αυτών, όχι απλά σε σημαντικό τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας, αλλά και σε φορέα Εξουσίας, και ρυθμιστή κοινωνικό-πολιτικών καταστάσεων των κοινωνιών.

Η τεχνολογική όμως εξέλιξη δεν ήταν η μοναδική που είχε άμεση επίδραση στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Η παγκοσμιοποίηση και η διαμόρφωση των κοινωνιών σύμφωνα με

---

399 Περικλής Πολίτης, “Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, το επικοινωνιακό πλαίσιο και η γλώσσα τους”, 2001, πηγή: <http://www.greek-language.gr/>

το καπιταλιστικό μοντέλο, σήμανε την μετάλλαξη των Μέσων σε εταιρείες με κύριο στόχο το κέρδος, κάτι το οποίο προφανώς δεν συνάδει πάντα με τον θεσμικό τους ρόλο, την ενημέρωση. Η διαφήμιση, που έκανε την εμφάνισή της ήδη από τον 19ο αιώνα με την ίδρυση της πρώτης διαφημιστικής εταιρείας – γραφείου στις Η.Π.Α.⁴⁰⁰ σηματοδότησε την άμεση οικονομική εξάρτηση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης από τα έσοδα που αποκόμιζαν από τις διαφημίσεις που “φιλοξενούσαν”.

Αυτό συνεπάγετο την αντιμετώπιση του κοινού των Μέσων αυτών όχι ως αποδέκτες της ενημέρωσης αλλά ως καταναλωτές, και την αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης για την αποκόμιση των κατά δύναμη μεγαλύτερων κερδών.

Το φαινόμενο αυτό όλο και εντονότερα έρχεται σε ρήξη και αντίθεση με τους θεσμοθετημένους κανόνες δεοντολογίας αλλοιώνοντας τη αληθή φύση και σκοπό των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, το οποίο στη ουσία θέτει σε άμεσο κίνδυνο την εμπιστοσύνη του κοινού που έχουν κερδίσει τα Μέσα αυτά, καθώς όλο και συχνότερα ασκείται κριτική για τα συμφέροντα που εξυπηρετούν.

Η κριτική αυτή περίτρανα εκφράζεται με τη γνώριμη σε όλους μας φράση “αλήτες ρουφιάνοι δημοσιογράφοι”⁴⁰¹, φράση που ευθέως προσβάλλει το λειτούργημα των δημοσιογράφων αλλά ταυτόχρονα πρέπει να θεωρηθεί και ως “κώδωνας κινδύνου” για το μέλλον. Προφανώς το σύνθημα αυτό στην ουσία αφορά την μικρή μειονότητα του δημοσιογραφικού κόσμου, πλην όμως επηρεάζει το σύνολο αυτού, που στα μάτια του κόσμου, ο δημοσιογραφικός κόσμος είναι έρμαιο των συμφερόντων και των βουλών εκείνων που ελέγχουν τα Μέσα ή ακόμα και το ίδιο το Κράτος.

Φαινόμενα διαφθοράς και αντιδεοντολογικής συμπεριφοράς πάντα θα απαντώνται σε όλους τους επαγγελματικούς τομείς, το θέμα που πάντα θα ανακύπτει είναι τι κάνει η πλειονότητα εκάστου κλάδου ώστε να απομονώσει, να απαξιώσει και να καταδικάσει αυτά τα φαινόμενα.

Η πλήρης οικονομική ανεξαρτησία και αυτονομία του τύπου ίσως επέλθει μόνο όταν “δεν θα υπάρχει η αντικειμενική δυνατότητα να υποτάσσεται ο Τύπος ούτε άμεσα ούτε έμμεσα στην εξουσία του χρήματος και τίποτε δε θα εμποδίζει τον κάθε εργαζόμενο - ή ομάδα εργαζομένων ανεξάρτητα από τον αριθμό της - να έχει και να ασκεί το δικαίωμα χρησιμοποίησης των κοινωνικοποιημένων τυπογραφείων και του κοινωνικοποιημένου χαρτιού”.⁴⁰²

Σε κάθε πάντως περίπτωση, αρκεί για την επανακαταξίωση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης να συνειδητοποιήσουν οι ίδιοι οι λειτουργοί τους, ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης πρέπει να έχουν σαν κυρίαρχο ρόλο την πολιτική αρωγή, τον κοινωνικό έλεγχο, την ψυχαγωγία, την αντικειμενική ενημέρωση, τον σεβασμό των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων και την καλλιέργεια του πνεύματος, ανεξάρτητα από οποιασδήποτε μορφής πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα. Σε αυτό πρέπει να συνδράμουν και οι ελεγκτικοί φορείς των Μέσων αυτών, με την εντατικοποίηση των μεθόδων ελέγχου και την διασφάλιση της επιβολής κυρώσεων για όλους τους “παραβάτες” αδιακρίτως.

---

400 Το έτος 1848 στην Φιλαδέλφεια των Η.Π.Α., η διαφήμιση κάνει την εμφάνισή της ως ανεξάρτητος κλάδος προσφοράς υπηρεσιών, όπου και ιδρύθηκε το πρώτο διαφημιστικό γραφείο από τον Volney Palmer, που λειτούργησε ως διαμεσολαβητής – μεσάζοντας ανάμεσα στους διαφημιζόμενους και τις εφημερίδες της εποχής. Ίδτε: Δημήτρης Ασιθιανάκης, “Διαφήμιση”, πηγή: <http://www.mediainfo.gr/>

401 Ο μειωτικός αυτός χαρακτηρισμός συνδέεται άρρηκτα με αποκαλύψεις που έχουν δει το φως της δημοσιότητας κατά καιρούς για “μυστικά κονδύλια για κάποιους δημοσιογράφους”, για “λίστα με αμειβόμενους δημοσιογράφους από το Κρατικές δαπάνες”, όπως αναφέρει ο Κώστας Χαρδαβέλας στο άρθρο του “Αλήτες, ρουφιάνοι, δημοσιογράφοι...” πηγή: <http://www.newsbomb.gr/>

402 Βλαντίμιρ Λένιν, “Απαντα”, τόμος 37, σελ. 495-496, Ομιλία 1ου Συνεδρίου της 3ης Διεθνούς.

Εικόνα 22

Η δημοσιογραφία πρέπει να στοχεύει στην ηθική
Πηγή και δικαιώματα εικόνας: <http://www.desktop-documentaries.com/>

Στην προσπάθεια αυτή σίγουρα μπορεί να συμβάλλει και η ίδια η κοινωνία, μέσω της πίεσης και της κριτικής που ασκεί και οφείλει να ασκεί για την ποιοτική βελτίωση των προβαλλόμενων προγραμμάτων από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και την αντικειμενική ενημέρωση και άρτια πληροφόρηση. Αναμφίβολα, ο “αναγνώστης οφείλει να συμβάλλει σε μια ποιοτική, κριτική, διαδραστική και διαρκή διαδικασία ενημέρωσης. Η διαρκής επαγρύπνηση επαγρύπνηση και η άσκηση στην κριτική σκέψη είναι τα ζητούμενα τόσο για τους δημοσιογράφους όσο και για τους αναγνώστες [...] Δεν υπάρχει θεός της εγκυρότητας ή της δεοντολογίας. Ζούμε σε έναν δυναμικό οργανισμό και όπως τον φτιάχνουμε έτσι ακριβώς θα γίνει”.⁴⁰³

Ο ρόλος που πρέπει να “υπηρετούν” τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης συνοψίζεται άρτια στην διαπίστωση ότι “πολίτης που δεν πληροφορείται σωστά δεν μπορεί να πάρει τις σωστές αποφάσεις, δεν μπορεί να καθορίσει ο ίδιος το μέλλον του. Μέσα από την απαξίωση του δημοσιογράφου, μέσα από τη χειραγώγηση του Τύπου, ο πολίτης ευνουχίζεται - και μετά, ως καταναλωτής μόνο, δοξάζεται, κολακεύεται και χειραγωγείται”.⁴⁰⁴

---

403 Άρθρο: Πέτρος Αργυρίου, “Η δύναμη της παραπληροφόρησης”, 19-12-2010, πηγή: <http://tvxs.gr/>

404 Άρθρο: Νίκος Κωνσταντάρας, “Δημοσιογραφία, ηθική και αυτοέλεγχος” 30-1-2011 Πηγή: <http://www.kathimerini.gr/>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΑ ΒΙΒΛΙΑ

- Biagi, S. *Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και Ενημέρωσης*. Έλλην.
- Gillmor, D. (2006). *Εμείς είμαστε το μέσο - Λαϊκή δημοσιογραφία απο τον λαό για τον λαό*. Οξύ.
- Hargreaves, I. (2006). *Δημοσιογραφία - η εποχή μας σε 15 λέξεις*. Ελληνικά Γραμματα.
- Mccombs, M. (2009). *Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και η διαμόρφωση της κοινής γνώμης*. Καστανιώτη.
- Petley, J. (2004). *MME - παράθυρο στον κόσμο ή παραμορφωτικός καθρέπτης*. Σαββάλας.
- Rich, C. (1997). *Ειδησεογραφία και ρεπορτάζ*. Έλλην.
- Ανρεωτάκης, Μ. (2007). *Blog, ειδήσεις απο το δικό σου δωμάτιο*. Νεφέλη.
- Γραμματών, Ε. Ε. (1964). *Γενική παγκόσμιος εγκυκλοπαίδεια μετά πλήρους λεξικού της ελληνικής γλώσσας*. Πάπυρος.
- Δαγτόγλου, Π. (2012). *Το Σύνταγμα*. Σάκκουλα.
- Δεληγιάννη, Ε. (2004). *Ηθική των MME - δημοσιογραφική δεοντολογία*. Ι. Σιδέρης.
- Δημητρόπουλος, Α. (2009). *Οργάνωση και λειτουργία του κράτους*. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Δομή Α.Ε. (2005). *Εγκυκλοπαίδεια Δομή*. (Β. Δουβίτσας, επιμ.) Αθήνα: Δομη Α.Ε.
- Δουατζής, Γ. (2010). *Περί δημοσιογραφίας*. Πεδίο.
- Έξαρχος, Γ. (2007). *Η επιστήμη της δημοσιογραφίας και η τέχνη του ρεπορτάζ - δημοσιογραφικά συν-κείμενα*. Ερωδιός.
- Καντερές, Θ. (2010). *Ο έντυπος τύπος στην Ελλάδα*. ΑΛΔΕ.
- Καρακώστας, Ι. (2010). *Το δίκαιο των MME*. Νομική Βιβλιοθήκη.
- Καραν, Τ. (2005). *Μέσα Επικοινωνίας και εξουσία*. Καστανιώτη.
- Κάρτερ, Γ. (2004). *Ελληνική ραδιοφωνία, τηλεόραση, ιστορία και ιστορίες*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Κική, Γ. (2005). *Κώδικες επαγγελματικής δεοντολογίας*. Σάκκουλα.
- Κική, Γ. *Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας - Δίκαιο της πληροφόρησης*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- Κομίνης, Λ. (2002). *Από την πένα στην οθόνη...και η χαμένη τιμή της ενημέρωσης*. Πατάκη.
- Κουμαριανού, Α. (2010). *Ιστορία του ελληνικού Τύπου*. Ερμής.
- Κρητικός, Δ. Ο. (1996). *Εφημερίδα του Τρωϊκού πολέμου*. Άγρα.
- Λένιν, Β. Απαντα. *Συνέδριο της 3ης Διεθνούς*, (σσ. 495-496).
- Μακρής, Ι. (1999). *Νομολογία ραδιο - τηλεόρασης*. Σάκκουλα.
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2011). *Ετοιμολογικό λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*. Κέντρο λεξικολογίας.
- Μπιλ Κόβατς, Τ. Ρ. (2005). *Εισαγωγή στη δημοσιογραφία*. Καστανιώτη.
- Παπάζογλου, Μ. (1995). *Κανόνες δεοντολογίας στον Τύπο, ραδιόφωνο, τηλεόραση - πειθαρχικό Δίκαιο*. Έλλην.

- Πλούταρχος. (2005). *Παράλληλοι Βίοι Αλέξανδρος - Καίσαρ*. Ζήτηρος.
- Σαββάκης, Χ. (2004). *Νέες τεχνολογίες και συνταγματικά ζητήματα*. Σάκκουλα.
- Σαμοτεύς, Λ. Ο. (2006). *Αληθινή ιστορία*. Αίολος.
- Σκλαβούνης, Γ. (1995). *Εισαγωγή στην επιστήμη της δημοσιογραφίας*. Έλλην.
- Στρατάκης, Μ. (2001). *Δημοσιογραφία: τέχνη ή επιστήμη*. Γερμανός.
- Συλλογικό. (1999). *ΜΜΕ και δεοντολογία*. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Συριόπουλος, Γ. (2010). *Κοινή γνώμη*. Πελεκάνος.
- Τσέβας, Ι. Κ.-Α. (2000). *Η νομοθεσία των ΜΜΕ*. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Τσόμσκι, Ν. (εκδοση γ'). *Τα ΜΜΕ ως όργανο κοινωνικού ελέγχου και επιβολής*. Ελεύθερος Τύπος.
- Φ. Μπαρμπιέ, Κ. Λ. (1999). *Ιστορία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης*. Δρομέας.
- Φράνσις, Μ. (2008). *Τα ΜΜΕ*. Δαίδαλος - Ζαχαρόπουλος.
- Φρόυντ, Ζ. (1994). *Ψυχολογία των μαζών και η ανάλυση του εγώ*. Επίκουρος.
- Χαιρετάκης, Μ. (2010). *ΜΜΕ, διαφήμιση και κατανάλωση*. University studio press.
- Χρυσάνθου, Χ. (2005). *Μαθήματα δημοσιογραφίας*. Έλλην.
- Χρυσόγονος, κ. (1991). *Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Ψυχογιός, Δ. (2004). *Τα έντυπα Μέσα Επικοινωνίας απο τον πυλό στο διαδίκτυο*. Καστανιώτη.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ – ΑΡΘΡΑ

- Καθημερινή. (1995, Δεκέμβριος 31). Ιστορία του ραδιοφώνου απο τον Γουλιέλμο Μαρκόνι έως την ελεύθερη ραδιοφωνία. *Επτά ημέρες*.
- Τσαγκρινός, Γ. (2001, τεύχος 8). Η δημοσιογραφία από την αρχαιότητα έως σήμερα. *Ιχώρ*.
- Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. (2008). *Η έκδοση μιας εφημερίδας*. [χ.τ.]: Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενήλικων, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης ενηλίκων, Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΑΡΘΡΑ

- AFTODIOIKISI.gr. (2012, 10 30). *Λογοκλοπή από τον πρ. Πρόεδρο Πειθαρχικού της ΕΣΗΕΑ*. Retrieved 5 29, 2014, from www.aftodioikisi.gr
- COHEN, R. (2009, 7 19). *Η ευθύνη του δημοσιογράφου*. Retrieved 5 21, 2014, from www.kathimerini.gr
- DEFENCENET. (2013, 11 28). *Περί προπαγάνδας και ελέγχου των μαζών*. Retrieved 5

- 27, 2014, from www.defencenet.gr
- EGLIMATIKOTITA.gr. (2013, 10 14). *Ισλαμική τραγωδία, 14χρονη, θύμα βιασμού μαστιγώθηκε μέχρι θανάτου*. Retrieved 6 7, 2014, from www.eglimatikotita.gr
  - Ertopen.com. (2013, 9 21). *Η ΕΣΗΕΑ καταγγέλει την δημοσίευση φωτογραφίας του δολοφονημένου Φύσσα από "ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ"*. Retrieved 6 2, 2014, from www.ertopen.com
  - EURONEWS.com. (2013, 6 25). *Σαν Σήμερα...25 ΙΟΥΝΙΟΥ*. Retrieved 5 14, 2014, from <http://gr.euronews.com>
  - FM100. (n.d.). *Ιστορική διαδρομή κρατικής ραδιοφωνίας*. Retrieved 6 4, 2014, from www.fm100.gr
  - GEGONOTA.gr. (2011, 10 6). *Η έγχρωμη τηλεόραση γίνεται 60 ετών*. Retrieved 6 2, 2014, from www.gegonota.net
  - ΙΑΡΟΨΙ.gr. (2014, 4 3). *Οι σωφρονιστικοί αντεπιτίθενται: Τα ΜΜΕ παραβιάζουν το τεκμήριο της αθωότητας*. Retrieved 6 8, 2014, from www.iapopsi.gr
  - Iefimerida.gr. (2013, 4 16). *Η GUARDIAN ζητά "πολίτες - δημοσιογράφους"*. Retrieved 6 2, 2014, from www.iefimerida.gr
  - Iefimerida.gr. (2013, 8 30). *Οι Ενώσεις Τύπου και ΜΜΕ καταδικάζουν την δημοσιοποίηση των φωτογραφιών του νεκρού Ασλάνη: Είναι απαράδεκτος και αήθης κανιβαλισμός*. Retrieved 5 23, 2014, from www.iefimerida.gr
  - Iefimerida.gr. (2014, 1 30). *Συνήγορος του Πολίτη: Τα ΜΜΕ αναπαράγουν στερεότυπα και γεννούν φοβίες και ρατσισμό*. Retrieved 4 30, 2014, from www.iefimerida.gr
  - INEWSGR.com. (2014, 4 12). *ΕΣΡ κατά ΜΕΓΑ: Ποινή σύστασης για την... αντικειμενικότητα του καταποντισμένου κεντρικού δελτίου Ειδήσεων*. Retrieved 6 6, 2014, from www.inewsgr.com
  - INEWSGR.com. (2014, 3 9). *Καταπέλτης ο επικεφαλής της Αρχής για το Ξέπλυμα Μαύρου Χρήματος Παναγιώτης Νικολούδης για το τρίγωνο Τραπεζιτών-ΜΜΕ-Πολιτικών*. Retrieved 5 21, 2014, from www.inewsgr.com
  - INFO-WAR.gr. (2013, 1 28). *Πρετεντέρης. Παραπληροφόρηση με άνωθεν εντολές*. Retrieved 5 24, 2014, from <http://info-war.gr>
  - KOURDISTOPOORTOKALI.com. (2013, 9 21). *Εμφύλιος στα ΜΜΕ*. Retrieved 6 2, 2014, from <http://kourdistoportokali.gr>
  - LIFO.gr. (2013, 9 21). *Σεβαστείτε το πένθος μας*. Retrieved 4 30, 2014, from www.lifo.gr
  - MICROSOFT CORPORATION. (n.d.). *Η ιστορία των WINDOWS*. Retrieved 5 23, 2014, from <http://windows.microsoft.com>
  - MYSIFNOS. (2011, 6 3). *Αρχαίοι Πύργοι - Φρυκτωρίες*. Retrieved 5 12, 2014, from www.mysofnos.gr
  - NEOLAIA.gr. (n.d.). *Ήρθε το Guardian Witness*. Retrieved 5 26, 2014, from www.neolaia.gr
  - NEWBEAST.gr. (2013, 6 12). *Η πρώτη εκπομπή της EIP*. Retrieved 5 9, 2014, from www.newsbeast.gr
  - NEWSBEAST.gr. (2014, 4 9). *Ο "Πατριάρχης" της δημοσιογραφίας Τζόζεφ Πούλιτσερ*. Retrieved 6 2, 2014, from www.newbeast.gr
  - NEWSBOMB.GR. (2013, 6 15). *Η χρυσή εποχή του Ελληνικού ραδιοφώνου*. Retrieved 5 30, 2014, from www.newsbomb.gr
  - Nextdeal.gr. (2014, 3 19). *Ο Τύπος στα Χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης*. Retrieved

- 5 28, 2014, from www.nextdeal.gr
- NOCOMMENTS.gr. (2014, 4 7). *Άρειος Πάγος – Αυτόφωρο για όποιον χρησιμοποιεί βίντεο από υποκλοπή, ακόμη και αν είναι βουλευτής*. Retrieved 6 19, 2014, from www.nocomments.gr
  - NOOZ.gr. (2012, 8 11). *ΗΠΑ: κυρώσεις σε γνωστό δημοσιογράφο για λογοκλοπή*. Retrieved 5 28, 2014, from www.nooz.gr
  - NPL.gr. (1964). *Η γλώσσα στην ποίησή μας*. (N. Μαμαλούγκος, Ed.) Retrieved 6 19, 2014, from www.nlp.gr
  - PAMESPORTS.gr. (2013, 12 30). *Οικογένεια Σουμάχερ – Σεβαστείτε την ιδιωτικότητα της οικογένειας*. Retrieved 5 28, 2014, from www.pamesports.gr
  - PINOKIO.GR. (2009). *Μικρές Αγγελίες στην αρχαιότητα*. Retrieved 4 30, 2014, from www.pinokio.gr
  - RADIO SALVATORE. (n.d.). *Το ραδιόφωνο στην Ελλάδα*. Retrieved 3 30, 2014, from <http://radioamsalvatore.blogspot.gr>
  - STAR.gr. (2012, 23 2). *Γενέθλια σήμερα για την ελληνική τηλεόραση, γίνεται 46 ετών*. Retrieved 6 19, 2014, from www.star.gr
  - TA NEA.gr. (2013, 6 11). *Η ιστορία της ΕΡΤ από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου έως σήμερα*. Retrieved 5 24, 2014, from www.tanea.gr
  - THE PAPER.gr. (2013, 9 21). *Θύελλα αντιδράσεων στα social media για τη φωτογράφιση Φύσσα*. Retrieved 5 12, 2014, from <http://thepaper.gr>
  - THESSALONIKI ARTS & CULTURE.gr. (2013, 8 25). *Ιστορία ραδιοφώνου, πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός στην Ελλάδα, 1η ΔΕΘ 1926*. Retrieved 5 3, 2014, from www.thessalonikiartsandculture.gr
  - THETOC.gr. (2014, 1 22). *ΜΜΕ και social media ενούν τον ρατσισμό για τα νούμερα*. Retrieved 5 25, 2014, from www.thetoc.gr
  - TO BHMA. (2013, 7 31). *Οριστική διαγραφή του Σίμου Κεδίκογλου από την ΕΣΗΕΑ*. Retrieved 6 2, 2014, from www.tovima.gr
  - TVXS. (2009, 12 30). *Η ιστορία της τηλεόρασης*. Retrieved 6 24, 2014, from <http://tvxs.gr>
  - TVXS.gr. (2013, 12 12). *Δημοσκόπηση: ενημερωτικά site και blogs εμπιστεύονται οι πολίτες*. Retrieved 6 3, 2014, from www.tvxs.gr
  - UNICEF. (n.d.). *Τα ΜΜΕ και τα δικαιώματα των παιδιών – ένας οδηγός για δημοσιογράφους*. Retrieved 5 14, 2014, from www.unicef.gr
  - ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ, Α. (n.d.). *Η ιστορία της τηλεόρασης*. Retrieved 6 19, 2014, from www.daskalosa.eu
  - ΑΛΙΜΙ, Σ. (2008, 4 6). *Τα ΜΜΕ εκφράζουν την εξουσία του χρήματος*. Retrieved 5 3, 2014, from www.ananeotiki.gr
  - Αναστασία Παπαδοπούλου - Βαϊτσοπούλου, Β. Μ. (2013, 2 9). *Αναδρομή στην ιστορία του ελληνικού τύπου*. Retrieved 5 28, 2014, from <http://infocracypress.worldpress.com>
  - Ανουσάκη, Τ. (2011). *Οι εφευρέσεις που άλλαξαν τον κόσμο και δεν βραβεύτηκαν ποτέ*. Retrieved 5 19, 2014, from <http://newpost.gr>
  - Αργυρίου, Π. (2010, 12 19). *Η δύναμη της παραπληροφόρησης*. Retrieved 5 30, 2014, from <http://tvxs.gr>
  - Ασθιανάκης, Δ. (n.d.). *Διαφήμιση*. Retrieved 6 2, 2014, from www.mediainfo.gr
  - ΒΑΛΟΥΚΟΣ, Σ. (2008, 12 19). *Η ιστορία της ελληνικής τηλεόρασης και η πρώτη*

- εκπομπή. Retrieved 4 29, 2014, from <http://artapress.gr>
- Βασιλάκη, Ζ. (n.d.). *Ιστορική αναδρομή ραδιοφώνου*. Retrieved 5 27, 2014, from www.iom.gr
  - Γυπαράκης, Κ. (2012, 4 8). *Η ελληνική τηλεόραση και η ιστορία της*. Retrieved 6 27, 2014, from <http://giparakis.gr>
  - Δεληγιάννης, Κ. (2013, 4 16). *Guardian, ιντερνετικό άνοιγμα στη "Δημοσιογραφία των πολιτών"*. Retrieved 6 19, 2014, from www.kathimerini.gr
  - Εθνικό Τυπογραφείο. (2009). *Από το 1825 έως σήμερα*. Retrieved 6 3, 2014, from www.et.gr
  - Ελευθεροτυπία. (2004, 4 16). *Συνταγματικό τείχος για το δημοσιογραφικό απόρρητο*. Retrieved 5 13, 2014, from www.chiosnews.com
  - Ελληνο-Βρετανικά Νέα. (ΤΕΥΧΟΣ 11). *Οι Ανεξάρτητες Αρχές στην Ελλάδα*. Retrieved 6 1, 2014, from www.ellinovretaniko.gr
  - Εργαστήριο Εκπαιδευτικής και Γλωσσικής Τεχνολογίας. (n.d.). *Παγκόσμιος Ιστός*. Retrieved 3 27, 2014, from <http://hermes.di.uoa.gr>
  - Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού. (n.d.). *Η Δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά, 1936 - 1940*. Retrieved 5 30, 2014, from www.ime.gr
  - Καθημερινή. (n.d.). *Ένας αιώνας ραδιοφωνική μαγεία*. Retrieved 5 23, 2014, from www.cretalive.gr
  - ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ.gr. (2013, 10 24). *Μεγάλες αδυναμίες στην προστασία των ανηλίκων βλέπει ο Συνήγορος του Πολίτη με αφορμή την υπόθεση της μικρής Μαρίας*. Retrieved 6 2, 2014, from www.kathimerini.gr
  - Καλαϊτζής, Γ. (2012, 12 23). *Λογοκλοπή εναντίον Λογοκρισίας*. Retrieved 5 22, 2014, from www.efsyn.gr
  - Κασαπίδης, Μ. (n.d.). *Η φθορά της γλώσσας μας - Η συνεργασία των ΜΜΕ και η παθητικότητα της ελληνικής Πολιτείας*. Retrieved 5 29, 2014, from www.anagnostis.info
  - Κατσαρού, Χ. (n.d.). *Από την αρχαίο-τηλεόραση στην εποχή του Big Brother*. Retrieved 6 4, 2014, from www.ethnos.gr
  - Καψάλης, Κ. (2012, 10 18). *Οι εφημερίδες το 1821*. Retrieved 5 21, 2014, from www.lidoriki.com
  - Κεδίκογλου, Σ. (2012, 12 11). *Ο ρόλος του δημοσιογράφου στα νέα Μέσα Ενημέρωσης*. Retrieved 4 30, 2014, from www.ka-business.gr
  - Κέντρο Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών. (n.d.). *Εφημερίς. Η αρχαιότερη ελληνική εφημερίδα που έχει διασωθεί, Βιέννη 1791 - 1797*. Retrieved 5 7, 2014, from www.kemne-academyofathens.gr
  - Κεραμιδιώτη, Ε. (2012, 2 22). *Τι είναι είδηση*. Retrieved 6 3, 2014, from www.protagon.gr
  - Κοκκίνου, Ν. (2014, 3 11). *Είναι ένας από τους ηθικούς αυτουργούς της βίας τα ΜΜΕ;*. Retrieved 6 8, 2014, from www.typosthes.gr
  - Κολομβάς, Ν. (2009, 4). *Η έξοδος του Μεσολογγίου στις 10 Απριλίου 1826 και η τραγική μοίρα των αμάχων*. Retrieved 5 24, 2014, from www.army.gr
  - Κωνσταντάρας, Ν. (2011, 1 30). *Δημοσιογραφία, ηθική και αυτοέλεγχος*. Retrieved 4 30, 2014, from www.kathimerini.gr
  - Λιάγκουρα, Ι. (n.d.). *Δημοσιογραφία των πολιτών – ένα είδος δημοσιογραφίας*. Retrieved 5 19, 2014, from <http://pacific.jour.auth.gr>

- Λουκίσσα, Ν. (2013, 6 12). *Μισός αιώνας ωραία και δύσκολα*. Retrieved 6 30, 2014, from www.enet.gr
- Μακεδονική Φωνοθήκη - Φωνομουσείο. (n.d.). *Τσιγγιρίδης*. Retrieved 6 13, 2014, from www.radiomuseum.gr
- Μαντάτης, Σ. (2013, 6 28). *Η ρατσιστική συνείδηση όπως διαμορφώνεται πο τα ΜΜΕ*. Retrieved 5 6, 2014, from <http://a-typos.gr>
- Μάτσου Κ. (2010). *Βασιλείες Εφημερίδες του Μεγάλου Αλεξάνδρου*. Retrieved 6 2, 2014, from www.kozan.gr
- Μιχαηλίδης, Γ. (2012, 8 1). *Σάλπιγξ Ελληνική – Η πρώτη εφημερίδα της νεότερης Ελλάδος*. Retrieved 5 3, 2014, from www.iefimerida.gr
- Μουγογιάννης, Γ. (n.d.). *Σύντομος βιογραφία Άνθιμου Γαζή*. Retrieved 6 8, 2014, from www.istorikathemata.com
- Μουσείο Τυπογραφίας – Χανιώτικα Νέα. (2008). *Ιστορία της τυπογραφίας*. Retrieved 5 8, 2014, from www.typography-museum.gr
- Μπάρλας, Τ. (2013, 1 18). *Τι θα γίνει βρε παιδιά με την αντιγραφή;*. Retrieved 5 27, 2014, from www.tovima.gr
- Μπαρτζινόπουλος, Ε. (2013, 9 27). *Τι είναι είδηση*. Retrieved 6 12, 2014, from www.ethnos.gr
- Μπογιόπουλος, Ν. (n.d.). *Μέσα Μαζικού Εξανδραποδισμού*. Retrieved 5 25, 2014, from www.rizospastis.gr
- Μπόκας, Χ. (2014, 4 2). *Παραιτήθηκε ο Μπαλτάκος μετά το βίντεο – υποκλοπή της Χρυσής Αυγής*. Retrieved 6 18, 2014, from www.protothema.gr
- Μπόντας, Γ. (n.d.). *Η εφημερίς των αδελφών Μαρκίδων Πουλίου στην εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου*. Retrieved 6 2, 2014, from <http://history-of-macedonia.com>
- Οικονομίδης, Δ. (2008, 1 18). *Βία και ΜΜΕ*. (ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, Ed.) Retrieved 5 7, 2014, from <http://kokkinoprasinodiktio.gr>
- Παναγιωτόπουλος, Χ. (2009-2010). *Ανεξάρτητες Αρχές*. Πτυχιακή Εργασία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, Νομική, Αθήνα.
- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας . (1997). *Η ιστορία του ιντερνετ*. Retrieved 6 4, 2014, from www.uth.gr
- Παπαγεωργίου, Χ. (2013, 12 5). *Η 4η εξουσία*. Retrieved 5 19, 2014, from <http://liberty-news.gr>
- Πατεράκης, Γ. (2013, 5 20). *Τι είναι οι φρυκτωρίες*. Retrieved 6 19, 2014, from www.fryktories.net
- Περιοδικό Ψίθυροι. (n.d.). *Η ιστορία του ραδιοφώνου - 115 χρόνια από την ίδρυσή του*. Retrieved 5 28, 2014, from www.psithiri.gr
- Πετρόπουλος, Μ. (2013, 11 11). *Ποιος ασκεί τη βία*. Retrieved 2014 6, 2, from 7
- Πετροπούλου, Μ. (2012, 9 20). *Φωτογραφίζοντας τις ιδιωτικές μας στιγμές*. Retrieved 6 3, 2014, from www.tovima.gr
- Πεφάνης, Ρ. (2010, 11 12). *Από την εφημερίδα στην e-φημερίδα*. Retrieved 6 1, 2014, from www.postnews.gr
- Πιπερόπουλος, Γ. (2013, 6 5). *ΜΜΕ: από 4η εξουσία*. Retrieved 5 21, 2014, from www.topontiki.gr
- Πίσχος, Χ. (n.d.). *Η βία στα ΜΜΕ σχετίζεται με τη βία στη πραγματική ζωή*. Retrieved 5 28, 2014, from www.psychologynow.gr
- ΠΟΕΣΥ. (2012, 12 14). *Υιοθετείται η Χάρτα της Ρώμης για πρόσφυγες και μετανάστες*.

- Retrieved 5 24, 2014, from www.poesy.gr
- Πολίτης, Π. (2001). *Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, το επικοινωνιακό πλαίσιο και η γλώσσα τους*. Retrieved 6 3, 2014, from www.greek-language.gr
  - Ποντίκη, Φ. (2012, 8 30). *Μέσα Μαζικού Εκφοβισμού*. Retrieved 4 24, 2014, from www.filonoi.gr
  - Πουρνάρα, Μ. (2008, 3 29). *Η αδράνεια στην ηθική των ΜΜΕ*. Retrieved 6 22, 2014, from www.monde-diplomatique.gr
  - Ραδιόφωνο.GR. (2012, 2 22). *155 χρόνια από τη γέννηση του Χάινριχ Χέρτζ*. Retrieved 5 12, 2014, from www.radiofono.gr
  - Ραντφορντ, Τ. (2014, 3 13). *Ο ρόλος του δημοσιογράφου είναι να κάνει τον κόσμο να ενδιαφερθεί*. Retrieved 6 2, 2014, from www.amna.gr
  - ΣανΣήμερα.GR. (n.d.). *Ελληνικά Χρονικά*. Retrieved 5 23, 2014, from www.sansimera.gr
  - ΣανΣήμερα.GR. (n.d.). *Σάλπιγξ Ελληνική*. Retrieved 5 30, 2014, from www.sansimera.gr
  - Σιβροπούλου, Δ. (n.d.). *Ο ρόλος των ΜΜΕ*. Retrieved 5 23, 2014, from www.bbc.co.uk
  - Σπιθουράκης, Μ. (2008, 1 18). *Το δημοσιογραφικό απόρρητο και η ελευθερία του τύπου*. Retrieved 5 23, 2014, from <http://20lexeis.blogspot.gr>
  - Σταματόπουλος, Γ. (2004, 9 2). *Ο Καύκασος, οι ειδήσεις, η δεοντολογία*. Retrieved 5 27, 2014, from www.alopsis.gr
  - Στεργίου, Λ. (n.d.). *Η ιστορία της τηλεόρασης*. Retrieved 6 2, 2014, from <http://digitalschool.minedu.gov.gr>
  - Σωτηρόπουλος, Β. (2010, 2 9). *Πολυμελές Πρωτοδικείο Πειραιά: Ο Νόμος περί τύπου δενεγαρμόζεται στα blogs*. Retrieved 6 2, 2014, from <http://elawyer.blogspot.gr>
  - Σωτηρόπουλος, Β. (2011, 7 23). *Τεκμήριο αθωότητας, ΜΜΕ και δημόσιος διάλογος*. Retrieved 6 7, 2014, from www.kefalonitikanea.gr
  - Σωτηρόπουλος, Β. (2014, 3 15). *Τέλος στο ανεξέλεγκτο clory-paste από τα μεγάλο-portal*. Retrieved 6 2, 2014, from www.elayer.blogspot.gr
  - Τερζής, Κ. (2013, 11 15). *ΜΜΕ = Μέσα Μαζικού Ελέγχου*. Retrieved 5 16, 2014, from <http://www.dou.gr>
  - Το Ποντίκι. (2013, 1 31). *Η ιδιωτική τηλεόραση βυθίζεται σε ύφεση, τρώει τις σάρκες της*. Retrieved 6 2, 2014, from www.topontiki.gr
  - Τσαγκρινός, Γ. (2013, 4 2). *Η ιστορία της έντυπης δημοσιογραφίας*. Retrieved 5 24, 2014, from <http://istoriatonmegaron.blogspot.gr>
  - Υπουργείο Εξωτερικών. (n.d.). *Εφημερίδες σε γλώσσα ελληνική*. Retrieved 6 1, 2014, from <http://users.sch.gr>
  - Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. (n.d.). *Ιστορία του διαδικτύου*. Retrieved 4 30, 2014, from www.e-yliko.gr
  - Φαλιδά, Ε. (2014, 3 15). *Οι κλεμμένες εικόνες των paparazzi δημιουργούν ιστορία*. Retrieved 6 1, 2014, from www.tanea.gr
  - Φραγκούλης, Γ. (n.d.). *Ραδιόφωνο – Ιστορική εξέλιξη, τα πρώτα βήματα*. Retrieved 6 4, 2014, from www.mediainfo.gr
  - Χαρδαβέλας, Κ. (n.d.). *Αλήτες ρουφιάνοι δημοσιογράφοι*. Retrieved 5 12, 2014, from www.newsbomb.gr
  - Χατζηνικολάου, Ν. (2014, 3 14). *Ο ρόλος των ΜΜΕ και των Δημοσιογράφων*.

Retrieved 5 14, 2014, from www.enikos.gr

- Χατζοπούλου, Α. (2013, 7 25). *Παραπληροφόρηση*. Retrieved 5 16, 2014, from www.e-philologika.edu.gr

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΑΡΘΡΑ

- Andrews, E. (2012, 11 20). *10 innovations that built ancient Rome*. Retrieved 3 29, 2014, from www.history.com
- BBC. (2014, 3 18). *Robot writes L.A. times earthquake breaking news article*. Retrieved 5 8, 2014, from www.bbc.com
- Campbell, D. (n.d.). *Alexandra Palace: birthplace of television*. Retrieved 5 29, 2014, from www.alexandrapalace.com
- Glennie, A. (2013, 9 1). *The Blairite Broadcasting Corporation: ex-PM's spin doctor handed 100.000£ deal...by a labour former Minister*. Retrieved 3 17, 2014, from www.dailymail.co.uk
- Historyoftelevision.net. (n.d.). *A brief history of television*. Retrieved 6 19, 2014, from www.historyoftelevision.net
- The economist. (n.d.). *The end of mass media-comming full circle*. Retrieved 6 8, 2014, from www.economist.com
- Verma, S. (n.d.). *Invention story of television*. Retrieved 6 8, 2014, from www.engineersgarage.com
- Winter, R. (2007, 4 23). *BBC = Blair's Broadcasting Corporation*. Retrieved 5 18, 2014, from www.countercurrents.org

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- AME-MITE. (n.d.). Retrieved 2014, from www.amna.gr
- Archine.gr. (n.d.). Retrieved 2014, from www.archive.gr
- Artapress.gr – *To free press περιοδικό της Άρτας*. (n.d.). Retrieved 2014, from <http://artapress.gr>
- BBC - Homepage. (n.d.). Retrieved 2014, from www.bbc.co.uk
- BBC - Homepage. (n.d.). Retrieved 2014, from www.bbc.com
- Defencenet.GR. (n.d.). Retrieved 2014, from www.defencenet.gr
- DOU στην ενήμερωση: DOU.GR. (n.d.). Retrieved 2014, from www.dou.gr
- Economist.com – *the Economist magazine*. (n.d.). Retrieved 2014, from www.economist.com

- *Engineersgarage / inspiring creations.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.engineersgarage.com
- *Enikos.gr – όλες οι ειδήσεις από την Ελλάδα και τον κόσμο.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.enikos.gr
- *ERT open: Ειδήσεις.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.ertopen.com
- *Etnos.gr.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.ethnos.gr
- *E-yliko.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.e-yliko.gr
- *FM100.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.fm100.gr
- *Google.gr.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.google.gr
- *History of Television.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.historyoftelevision.net
- *History.com.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.history.com
- *Iefimerida.gr / ειδήσεις και νέα – η κορυφαία εφημερίδα online.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.iefimerida.gr
- *IFJ.org.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.ifj.org
- *Inews: ειδήσεις σήμερα.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.inews.gr
- *IOM-EPT.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.iom.gr
- *Justice for Greece / action expresses priorities.* (n.d.). Retrieved 2014, from <http://justiceforgreece.wordpress.com>
- *Le monde diplomatique / ελληνική έκδοση BETA.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.monde-diplomatique.gr
- *Lifo.gr / ειδήσεις, άνθρωποι, διασκέδαση, urban culture & Αθήνα.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.lifo.gr
- *Lycos.com.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.lycos.com
- *Media: Μέσα επικοινωνίας.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.mediainfo.gr
- *Mysifnos.gr.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.mysifnos.gr
- *Neolaia.gr – το στέκι των νέων.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.neolaia.gr
- *Newsbeast / Ειδήσεις.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.newsbeast.gr
- *Newspost.gr - Νέα & πολιτικές ειδήσεις που πρέπει να ξέρεις.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.newspost.gr
- *Nooz.gr.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.nooz.gr
- *Online journal for Macedonian studies.* (n.d.). Retrieved 2014, from <http://history-of-macedonia.com>
- *OTE.gr.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.ote.gr
- *Pinokio.gr.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.pinokio.gr
- *Postnews – πέρα από τις ειδήσεις, ανεξάρτητα.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.postnews.gr
- *Protagon / ιστορίες για να σκεφτόμαστε διαφορετικά.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.protagon.gr
- *Star.gr.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.star.gr
- *The ethical journalism initiative - IFJ.* (n.d.). Retrieved 2014, from <http://ethicaljournalisminitiative.org>
- *Thessaloniki arts and culture.* (n.d.). Retrieved 2014, from το πολιτιστικό portal της Θεσσαλονίκης: www.thessalonikiartsandculture.gr
- *TV χωρίς σύνορα.* (n.d.). Retrieved 2014, from <http://tvxs.gr>
- *VPRC.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.vprc.gr

- *Welcome to U.S. politics on about.com.* (n.d.). Retrieved 2014, from <http://uspolitics.about.com>
- *Windows-Microsoft.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.windows-microsoft.com
- *Yahoo.GR.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.yahoo.gr
- *Αρχή προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.dpa.gr
- *Βουλή των Ελλήνων.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.hellenicparliament.gr
- *Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας – Γενική Γραμματεία Μέσων Ενημέρωσης.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.minipress.gr
- *Γενικό Επιτελείο Στρατού.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.army.gr
- *Διαδραστικά σχολικά βιβλία.* (n.d.). Retrieved 2014, from <http://digitalschool.minedu.gov.gr>
- *Ειδήσεις - νέα – Το Βήμα online.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.tovima.gr
- *Ειδήσεις σήμερα - ενημέρωση /palo.gr.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.palo.gr
- *Ελευθεροτυπία / Απογευματινή αδέσμευτη εφημερίδα.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.enet.gr
- *Ελληνοβρετανικό Κολλέγιο.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.ellinovretaniko.gr
- *ΕΣΗΕΑ / Ένωση Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων Αθήνας.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.esiea.gr
- *Η Καθημερινή / ημερήσια πολιτική και οικονομική εφημερίδα.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.kathimerini.gr
- *Θέματα Ελληνικής Ιστορίας.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.istorikathemata.com
- *Ισοκράτης.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.dsanet.gr
- *Κέντρο ερεύνης του Μεσαιωνικού και νέου ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.kemne-academyofathens.gr
- *Νέα και ειδήσεις με ταυτότητα.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.tanea.gr
- *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.uth.gr
- *ΠΟΕΣΥ.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.poesy.gr
- *Πρώτο Θέμα – Ειδήσεις από την Ελλάδα και όλο τον κόσμο – έκτακτη επικαιρότητα.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.protothema.gr
- *Ραδιόφωνο / Ακούμε ραδιόφωνο.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.radiofono.gr
- *Σαν Σήμερα.gr.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.sansimera.gr
- *Το Ποντίκι / ειδήσεις.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.topontiki.gr
- *Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.* (n.d.). Retrieved 2014, from www.ministryofjustice.gr

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΠΕΡΙ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ

Βεβαιώνω/ουμε ότι είμαι/είμαστε ο/οι συγγραφέας/εις αυτής της εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα/είχαμε για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία.

Επίσης, έχω/έχουμε αναφέρει τις οποίες πηγές από τις οποίες έκανα /κόναμε χρήση δεδομένων, ιδεών η λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες.

Ακόμη δηλώνω/ουμε ότι αυτή η γραπτή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα/εμάς προσωπικά και αποκλειστικά και ειδικά για την συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία ότι θα αναλάβω/ουμε πλήρως τις συνέπειες εάν η εργασία αυτή αποδειχτεί ότι δεν μου/μας ανήκει.

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 1

ΑΡΙΘ.ΜΗΤΡΩΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Αριστίνα Παπαναφίου

309

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 2

ΑΡΙΘ.ΜΗΤΡΩΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

.....

.....

.....

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 3

ΑΡΙΘ.ΜΗΤΡΩΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

.....

.....

.....